

КЕЛІСЕМІН
 мектепке дейінгі оқыту
 ӘБ жетекшісі
К. Хуанган
 «29» 08 2022жыл

«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды тобының
 тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қыркүйек айы 2022жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі	Сейсенбі	Сәрсенбі	Бейсенбі 01.09.2022	Жұма 02.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баланың бүгінгі көңіл күйі, жазғы демалысы қалай өткені туралы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (бестемше, роботехника құралдары, шашка). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балалармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Кезекшілік жұмысын ұйымдастыру. Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын ж				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке	Шаттық шеңбері Үлкен шеңбер құрайық				

КЕЛІСЕМІН
мектепке дейінгі оқыту
ӘБ жетекшісі
 _____ **К. Хуанган**
 « ____ » _____ **20__** жыл

«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қыркүйек айы 2022жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі	Сейсенбі	Сәрсенбі	Бейсенбі 01.09.2022	Жұма 02.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баланың бүгінгі көңіл күйі, жазғы демалысы қалай өткені туралы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (бестемше, роботехника құралдары, шашка). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балалармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертенгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Кезекшілік жұмысын ұйымдастыру. Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке	Шаттық шеңбері Үлкен шеңбер құрайық				

<p>дайындық</p>	<p>Алақанды ұрайық Күлімдесін күнде, Күлімдейік бізде Алақанды ашайық, Күннің нұрын салайық. Таза ауаны жұтайық Жүрекке жылу сыйлайық. Балалардың сезінген әсерлерімен бөлісу, жаңалықтарды білу, бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>				<p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс" терминдері туралы бастапқы түсініктерін қалыптастыру. Сызбаларды (штрихтарды), жиектерді салуға үйрету.</p>	<p>Дене шынықтыру Жалпы дамытушы жаттығулар. Негізгі қимылдар: сапта бір-бірден жүру; жүру мен жүгіруді алмастырып, заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; Қимылды ойын: Біз көңілді балалармыз...</p>

				<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауы.</p> <p>Балалардың «Білім күні» мерекесі туралы не білетінін сұрау.</p> <p>Отбасындағы аға әпкелері мектепке қалай дайындалды әңгімелеу. Келесі жылы оларда мектепке алғашқы қадам жасайтынын айту. Алғашқы қоңыраудың видеосын тамашалату.</p> <p>Тыңдау және тілді түсіну дағдыларын қалыптастыру, диалог түрінде сөйлеуге үйрету</p> <p>(Сөйлеуді дамыту)</p> <p>балаларды елестету арқылы күрделі емес мектептің өзіне тән ерекшеліктерін бере отырып сурет салу дағдысын қалыптастыру</p>	<p>Есік қағылып топқа әдіскер қонаққа келеді. Балаларға әр түрлі суреттерді алып келгенін айтып, жаңа оқу жылы басталғанын, балалар мектепке дайындалуы керектігін түсіндіреді.</p> <p>Балаларға суреттерді таратып беріп, сурет туралы әңгімелуді, жалғасы мен соңын ойлап таба білуге үйрету.</p> <p>(Көркем әдебиет)</p> <p>Қолдарындағы суреттер бойынша не жасауға болатынын қарап, сол орталықтарға баруды ұсыну.</p> <p>Кітаптардың суреттері бейнеленген балалар кітап орталығына барады. Бұл орталықта мектепке қалай</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>(Бейнелеу іс-әрекеті) Балалар қалауы бойынша мектеп құралдарын мүсіндеуде таныс әдістерін қолдануды және заттардың өлшемдік қатынастарын бере білуге жаттықтыру</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет) Сергіту сәттерін жасатып, орталықтардан ауысып жұмыс жасауын ұйымдастыру.</p> <p>дайындалуға болады, өз ойларын айтып, сахналап көрсетеді. Негізгі ойды дұрыс жеткізуге, жеке өз ойларын байланыстырып құра білуге, әңгімені бірізді және нақты айтуға, шағын сипаттау және хабарлау әңгімелерді құрастыруға үйрету</p> <p>(Қазақ тілі) Сандар берілген карточкадағы балалар математика орталығына барып, мектепке қалай дайындалуға болады. Сандарды санау. Жаңа бсанымен танысу. Дөңгелек және тіктөртбұрышпен салыстыру арқылы сопақшамен таныстыру. Оларды санау, салыстыру.</p>
--	--	--	--	---

				<p>(Математика негіздері) Әр түрлі шығармашылыққа қолданылатын заттары бейнеленген суретті алған балалар өнер орталығында әр түрлі іс әрекеттер жасау арқылы мектепке дайындалады. Күзде пісетін көкөністер мен жемістерге тән ерекше бөліктерді бейнелеуде барлық қол білектері мен саусақтарын дұрыс қозғалту техникасын сақтай отырып, мүсіндеу</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет) түрлі пішіндегі қағазда таныс геометриялық элементтерден өрнек құрастыруды үйрету</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет)</p>
--	--	--	--	---

Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p> <p>Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.</p>			
Серуен				<p>Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқауға, айырмашылықтарын ажырата білуге үйрету. Күзде балаларға мектеп басталатынын түсіндіру.</p> <p>(Қоршаған ортамен таныстыру)</p> <p>Қимылды ойын «Тышқан ұстаушы»</p> <p>Алғашқы қоңырау 1 қыркүйекте соғылатынын түсіндіру. Апта күндерін, айларды, жыл мезгілдерін атау кезінде оларды ретімен дұрыс айта білуге үйрету. 1 санын тағы қайда кездестіруге болатынын сұрау.</p> <p>Тірі және өлі табиғат құбылыстары туралы білімдерін кеңейту, "өлі табиғат" ұғымы тас, су, жел, күннің көзі, жаңбыр туралы не білетіндерін сұрау.</p> <p>Өлі табиғат заттарын жинау.</p> <p>(зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «аққу қаздар»</p> <p>Еркін ойындар</p>

				(зерттеу іс-әрекеті)	
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта қиетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже: Тамақ ішер кезде енді, Сөйлемейміз күлмейміз. Астан басқа өзгені, Елемейміз, білмейміз. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. «Толағай» ертегісін оқып беру (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				

<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>				<p>Балаларға қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру. Болашақта жасалатын құрылысты талдай білу, оларды орындау реттілігін белгілеу және оның негізінде мектеп балабақша ғимаратын құрастыру. Олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтары туралы әңгімелеу. (танымдық іс-әрекет) Білім күні туралы тақпақтар жаттау. үзілістермен жаттауға, балалардың өлең мазмұнына деген қатынасын беруге, тілдік бейнелілігін сезінуге баулу (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауы. Терезеге карап, күзгі табиғатты бейнелеу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Табиғи және қалдық материалдардың түрлерімен таныстыру. Табиғи материалдардан икебана құрастыру (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>
--	--	--	--	--	--

				Өз қолымылдарымен кітап жасату. екіге бүктелген қағаздан, түрлі қатпарлы бейнелерді қиюды үйрету (Шығармашылық іс-әрекет)	
Балалармен жеке жұмыс				Кітап орталығына қызығушылық танытып келген балалармен жеке жұмыстар, кітаптар қарау, әңгімелесу.	Кітап орталығына қызығушылық танытып келген балалармен жеке жұмыстар, кітаптар қарау, әңгімелесу.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен				Қимылды ойын «Қу түлкі» Ауланы таза ұстау керектігін, аула сыпырушының еңбегін бағалауды түсіндіріп, су сепкішті пайдалануды үйрету. Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»	Қимылды ойын «Қармақ» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»
Балалардың үйге қайтуы				Ата-аналармен	Ата-аналарға

				баланың балабақша бейімделуі жайында сұхбат	баланың денсаулығын сақтау жөнінде кеңес беру
--	--	--	--	--	--

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 29.08.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы**

Қыркүйек айы 2022жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 5.09.2022	Сейсенбі 6.09.2022	Сәрсенбі 7.09.2022	Бейсенбі 08.09.2022	Жұма 09.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. (бестемше, роботехника құралдары, шашка). Өнер орталығында өз бетінше сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. Аумин десең маған, Алтыннан-жағаң, Күмістен тағаң Оң жағыңнан кетпесін, Тілеуің қабыл, Мұратың асыл болсын, Аумин (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық</p>	<p>Шаттық шеңбері н өткізу Үлкен шеңбер құрайық Алақанды ұрайық Күлімдесін күнде, Күлімдейік бізде Алақанды ашайық, Күннің нұрын салайық. Таза ауаны жұтайық Жүрекке жылу сыйлайық. Отбасы деген не? Тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден жүру; жүру мен жүгіруді алмастырып, заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; <u>Қимылды ойын:</u> Біз көңілді балалармыз...</p>	<p>Музыка Музыка жетекшісінің жоспары бойынша Сауат ашу негіздері "дыбыс" терминдері туралы бастапқы түсініктерін жетілдіру. дыбыстарды дұрыс, анық айтуды бекіту Қолын жазуға дайындау.</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден екеуден жүру; шашырап, жұппен жүгіру; бір орында тұрып, алға қарай 3–4 метр қашықтыққа жылжу арқылы секіру. <u>Қимылды ойын:</u> Қуып, жылдам ұста <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу. Сауат ашу негіздері "дыбыс" терминдері туралы</p>	<p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша Сауат ашу негіздері Дыбыстардан сөз құрау амалымен таныстыру Қолын жазуға дайындау</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден екеуден жүру; заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; бір орында тұрып, алға қарай 3–4 метр қашықтыққа жылжу арқылы секіру. <u>Қимылды ойын:</u></p>

			бастапқы түсініктерін пысықтау. дыбыстарды дұрыс, анық айтуды бекіту Қолын жазуға дайындау.		Аққу қаздар <u>Спорттық жаттығулар:</u> Самокат тебу. Оңға және солға бұрылу.
Балалармен отбасы туралы әңгімелесу. (Сөйлеуді дамыту) Отбасы мүшелерін бүкіл параққа, бір сызықтың бойына орналыстыра бейнеленген суретті бояу (бейнелеу іс-әрекеті) Анама арналған білезік затқа қарап мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекет) Үйдегі үлкен кілемді сәңдейміз. Түрлі пішіндегі қағаздан таныс геометриялық элементтерден өрнек құрастыруды үйрету. (Шығармашылық іс-әрекет)	Үлкенге құрмет, кішіге ізет. Ересектермен және құрдастарымен өзара әрекетте мәдени мінез-құлық дағдыларын меңгерту. Отбасындағы сыйластық негіздері жайында түсіндіру. Рөлдерге еніп қарым қатынастарды сахналау. (Көркем әдебиет) Топтағы қуыршақтардан отбасы құрап, олардың бойларын, салмағын өлшеп салыстыру. Отбасы мүшелерінің бойының ұзындығын өлшей білуге, өсу және кему ретімен орналастыруға үйрету. "үлкен – кіші", "үлкенірек – кішірек" «Енд еңсіз» деген сөздерді қолдануды үйрету. (танымдық, зерттеу	Қонаққа келген отбасы мүшелеріне отбасылық газетті таныстыру. Балалардың бір-біріне жақсы тілектер айтуы. Қонақтарға тақпақтар айтқызу. Шалқан ертегісін сахналау (Қазақ тілі) «Ашық хатты» сәндеп суреттер салу. (бейнелеу іс-әрекеті)	Кішкентай көмекшілер. Ата анасына отбасында қандай көмек көрсететіні жайында сұрау. Рөлдік ойын «Анаммен ас үйде» (Сөйлеуді дамыту) түзу, ирек, жіңішке, жалпақ сызықтарды, түрлі көлемдегі дөңгелектерді, жақпаларды, нүктелерді ырғақты орналастыра отырып, қарапайым пішіндерден анасының алжапқышына өрнектерді салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)	Анам әкем және мен спорттық әулеттен іс шарасынан алған әсерлерімен бөлісу. (Көркем әдебиет) Балабақшада бар спорт құралдарын беттестіру және тұстастыру, жұппен салыстыру әдістерін қолдана отырып, заттарды санауға, салыстыруға үйрету (Математика негіздері) Ойын немесе спорт залды құрылыс материалдардан құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)	

		іс-әрекеті)		Анамның алжапқышына геометриялық элементтерден өрнек құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)	
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Табиғи және қалдық материалдардан үйшік құрастыру (Зерттеу іс әрекеті) «Менің әжем» өлеңді жатау Қ. Мырза Әлі Менің әжем, ақ әжем Ұл мен қыздың бағы әжем Ертегі айтып бер десең Айтып берер тағы әжем (Қазақ тілі)	Отбасы, жанұя жайлы әңгімелесу, балалардың пікірін тыңдау. Жаңа сөздер ойлап табу. түбірлес сөздерді жасау және қолдану біліктерін, етістіктерді жалғаулармен қолдану (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Болашақта өздері салатын үйдің құрылысын талдау, оны құрастыру реттілігін белгілеу. Құрылыс материалдарынан құрастыру. (Зерттеу іс әрекеті) Бесік жырын жаттау	бөлмеде немесе үйде өсетін өсімдіктердің жаңа түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысы, күтім жасау тәсілдерін үйрету (енбек іс-әрекеті) Шалқан ертегісінің кейіпкерлерін санау, ойыншықтарын өлшеу, салмағын өлшеміне қарай алдымен қарама-қарсы көрсеткішпен тең және тең еместігін алақанына салып өлшеп анықтауға үйрету (Математика негіздері)	Ғ,р,з, дыбыстарын естуі бойынша ажыратуға және анық айтуға тіл ұстарту жаттығулары Ға – ға – ға, Шомыламыз суға Ғай – ғай – ғай, Жарқылдайды найзағай Үз – үз – үз, Жаңбырлы Күз Рақ – рақ – рақ, Саулайды жапырақ (Қазақ тілі) Анамның шай ыдыстары мүсіндеудің	Балабақша аумағында мекендейтін жануарлар мен олардың төлдеріне тән белгілерді атай алу және ажырату дағдыларын қалыптастыру; табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу (зерттеу, еңбек іс-әрекеті) Отбасы мүшелерінен кім қандай спортқа барады. Олар онда не істейді, көрсету. Балалар өздері қандай спорт түрлерін таңдайды

		(музыка)		таныс әдістерін қолданып және заттардың өлшемдік қатынастарын бере білуге үйрету (Шығармашылық іс-әрекеті)	сұрау. (Қазақ тілі)
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже: Тамақ ішер кезде енді, Сөйлемейміз күлмейміз. Астан басқа өзгені, Елемейміз, білмейміз. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Шалқан, мақта қыз бен мысық ертегілерін оқып беру. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету.				

	Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	«Менің әжем» өлеңді қайталау шығарманың эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қазақ тілі) Отбасында қанша адам бар санау, салыстыру. Математикалық терминдерді қолдана білуді, 6 саны көлеміндегі сан мен цифр туралы ұғымдарын қалыптастыру, оларды тану және атай білуді үйрету. (Математика негіздері)	Кітаптар қарау негізінде Отбасылық мерекелер жайында сұрау. Отан отбасынан басталады деген сөздің мағынасына түсінік беру. (Танымдық іс-әрекет) Біздің үйдегі заттар. Балалардың тандауы бойынша еркін сурет салу (Сурет салу) Тандауы бойынша үйдегі заттарды мүсіндеу (Мүсіндеу) Отбасына арналған дастархан тағам түрлерін жапсыру. қағазға заттарды орналастыру дағдыларын жетілдіру (Жапсыру)	Ата аналарына арнап арнап ашық хат жасау (Шығармашылық іс-әрекет) Түрлі (жайяу жүргіншіге, көліктерге) жолдарды құрастырмалы материалдардан салу, бір біріне әңгімелеу (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)	Отбасы туралы пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындау (Танымдық іс-әрекет) Табиғи материалдардан үйді сәндеуге арналған заттар жасау. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)	Спорттық заттарға қарап суретін салу (Бейнелеу іс-әрекеті) Тұзды қамырдан спорт құралдарын жасау (Шығармашылық іс-әрекеті) Геометриялық пішіндерден ойын және спорт құралдарын жапсыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Ойын ашық айтып, өзінің пікірін білдіріп, өзімен санасқанды, өзін құрметтегенді ұнатауын	Дмитрийға өз ойын жай және жайылма сөйлемдермен жеткізе білуін дағдыландыру	Дениске тыңдалған музыкадан алған әсерлерімен бөлісе білуін үйрету	Шаманы салыстыруда үстіне және қасына қою	Таныс ойындарды ұйымдастыруда бастамашылдық,

	Аяла мен Дарияда дамыту			тәсілдерін қолдануды Дениске қалыптастыру	дербестік танытуын Аялада дамыту
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Отбасының әлемі туыстық байланыс, өзінің жасын, толық аты-жөнін, тегін, ата-анасының, отбасы мүшелерінің аты-жөнін, балабақша, топ атауын, нөмірін айта білу, үйден балабақшаға дейінгі жолды анықтау туралы түсініктерін қалыптастыру (Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Шалқанның мүсінін ермексаздан жасау (Мүсіндеу) Балалардың еркін ойыны	Үйден балабақшаға дейінгі жолда не бар. Оларды атау, сызбасын сызу (Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Соқыр қойшы» Балалардың еркін ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Отбасылық фото суреттерді немесе отбасылық газет жасап беріп жіберуін сұрау	Отбасылық газетті таныстыруға қонаққа шақыру	Алған әсерлерімен бөлісу.	Отбасылық мерекелер мен ойындар туралы кеңес беру.	Апта бойы жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 02.09.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**Айгөлек» шағын орталығының мектепалды тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қыркүйек айы 2022жыл 3 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 12.09.2022	Сейсенбі 13.09.2022	Сәрсенбі 14.09.2022	Бейсенбі 15.09.2022	Жұма 16.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, сүйікті ойыны туралы баланың жеке пікірін білу(сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұшақтар», «Ұқсайды-ұқсамайды» Мен ертегі кейіпкерімін сюжетті ойын. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айту. Жаңалықтарымен бөлісу. «Менің сүйікті ойыншығым» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден екеуден жүру; шашырап, жұппен	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша. Сауат ашу негіздері «Сөз» және "дыбыс"терминдері	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден, екеуден, үшеуден жүру; жұппен, жүру мен	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс"	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден екеуден жүру; шашырап, жұппен

	<p>жүгіру; төрттағандап еңбектеу; заттардан аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойындар:</u> Мысық пен тышқан Аққу қаздар</p>	<p>туралы бастапқы түсініктерін қалыптастыру. қолды жазуға дайындау: жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау ережелерімен таныстыру және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстауға үйрету. Сызбаларды (штрихтарды), жиектерді салуға үйрету.</p>	<p>жүгіруді алмастырып жүгіру; заттардың арасымен «жыланша» төрттағандап еңбектеу <u>Қимылды ойын:</u> Әткеншек <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p style="text-align: center;">Сауат ашу негіздері</p> <p>«Сөз» және "дыбыс"терминдері туралы бастапқы түсініктерін пысықтау. қолды жазуға дайындау: жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау ережелерін және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстауға үйретуді жалғастыру. Сызбаларды (штрихтарды), жиектерді салуға үйрету.</p>	<p>туралы бастапқы түсініктерін пысықтау. жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстауға үйрету.</p>	<p>жүгіру; заттардан аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; <u>Қимылды ойын:</u> Тышқан ұстаушы <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p>
<p>«Менің сүйікті ойыншығым» ойыншықты қолына ұстап, сипаттап, не үшін жақсы көретінін әңгімелеп беру.</p>	<p>«Қызықты ойындар» балалар жақсы көретін ойындары туралы жай және күрделі сөйлемдерді қолдану арқылы</p>	<p>«Ұлттық ойындармен ойыншықтар» балалардан дене шынықтыру іс әркетінде қандай ойындар ойнаған сұрау. Ол ойындар несімен ерекше екенін</p>	<p>«Мен жасаған ойыншық» Ойыншықтарды қолдан жасауға бола ма? Болса қалай жасаймыз?</p>		<p>«Ойыншық дүкені» қандай болады. Олар несімен ұнайды әңгімелеу. Саханалау. «Ойыншық дүкенінде»</p>

	<p>(Сөйлеуді дамыту) Сүйікті ойыншығына қарап отырып бейнелеу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Сүйікті ойыншығын мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекеті) Сүйікті ойыншығын қиып жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>әңгімелейді (Көркем әдебиет) пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмалары бар ойындар ойнату (Танымдық іс-әрекет) Ойыншықтар арасынан жануарлар мен олардың төлдерін тауып атау. Тіршіліктерін сипаттау. (зерттеу іс-әрекеті)</p>	<p>сұрау. Шағын сипаттау және хабарлау әңгімелерді құрастыруға үйрету (Қазақ тілі) Ұлттық ойындар мен ойыншықтардың суретін салу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Ұлттық ойындар мен ойыншықтарды тұзды қамырдан мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекеті) Ұлттық ойындар мен ойыншықтарды түрлі түсті қағаздан қиып жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Ойыншықтар бізге қайдан және қалай келеді? Деген сұрақтар қою арқылы бірізді және нақты айтуға үйрету. (Сөйлеуді дамыту) Менің сүйікті кейіпкерім. Ойыншықтардың ішіндегі кейіпкерге тоқталып, адамдар арасындағы қарым қатынасты әңгімелеу барысында бейнелеуіш сөздерді, эпитеттерді, теңеулерді қолдануға үйрету (Қазақ тілі) Балалардың жасаған ойыншықтарын "үлкен – кіші", "үлкенірек – кішірек", Сөздерімен сипаттау. Ойыншықтардың салмағын өлшеміне қарай алдымен қарама-қарсы көрсеткішпен тең</p>	<p>(Көркем әдебиет) «Бестемше», «пазылдар» ойнату (Математика негіздері) Құрастыру материалдарынан ойыншық дүкенін құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)</p>
--	--	--	---	---	---

				және тең еместігін алақанына салып өлшеп анықтауға үйрету (Танымдық іс-әрекет)	
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Табиғи және қалдық материалдардан ойыншық жасау. (Танымдық, іс-әрекеті) Қимылды ойын «аюлар мен аралар» Балалардың еркін әрекеті.	Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы ұшақ жасау. Ұшақты ұшырып ойнау. (Танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойын «тракторшылар» Балалардың еркін әрекеті.	Ұлттық ойын «Ханталапай», «Орамал тастамақ» және т.б ойындармен таныстыру (Танымдық іс-әрекет) Балалардың еркін әрекеті.	Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқау арқылы ойыншықтарын киіндіру, серуенге алып шығу (Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойын «сақина жасыру» Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.	Ойыншықтар жәрмеңкесін ұйымдастыру. Басқа топтарға қонаққа барып жаңа ойыншықтармен танысу (Танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын «асық ойыны» Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				

<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже: Тамақ ішер кезде енді, Сөйлемейміз күлмейміз. Астан басқа өзгені, Елемейміз, білмейміз. (сөйлеуді дамыту)</p>				
<p>Күндізгі ұйқы</p>	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Орыс халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)</p>				
<p>Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Әскер ойыншықтарды көрсету арқылы ел қорғаудың ардақты міндет екендігін түсіндіру арқылы Қазақстан Республикасы әскері туралы түсініктерін кеңейту (Қоршаған ортамен</p>	<p>Тақпақты жаттау Менің ойыншықтарым Бауыржан Жақып Сылдыр сылдыр сылдырмақ Шақырады сылдырлап Қарайды қуыршақ</p>	<p>«Алтын сақа» ертегісін оқып беру. Эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. Кейіпкерлерді сомдау арқылы ойындар (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан ойыншық жасау (Танымдық, іс-әрекеті) Өзінің жасаған ойыншығының суретін салу</p>	<p>Ойыншық дүкенін бейнелеу (Бейнелеу іс-әрекеті) Әр бірі ойыншық жасап, дүкен сөресіне орналастыру. Ұжымдық жұмыс (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>

	<p>таныстыру) Ойыншықтарды түрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра білуге үйрету (Математика негіздері)</p>	<p>Қарайды құлыншақ (Қазақ тілі) Сүйікті ойынын немесе ойын құралының суретін салу. (Сурет салу) Сүйікті ойынын немесе ойын құралын ермексаздан мүсіндеу (Мүсіндеу) Сүйікті ойынын немесе ойын құралын түрлі түсті қағаздан қиып жапсыру. (Жапсыру)</p>	<p>6 саны көлеміндегі сан мен цифр туралы ұғымдарын пысықтау. Асықтарды санау. Цифрларға қарай асықтардың сандарын сәйкестендіру. «Бестемше» ойынын таныстыру (Математика негіздері)</p>	<p>(Бейнелеу іс-әрекеті) Ою өрнектермен ойыншықтарды сәндеу (Шығармашылық іс-әрекеті) Өзінің ойыншығына қағаздан қиып заттар жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Ойыншық дүкенінің иесіне ашық хат дайындау. (Шығармашылық іс-әрекеті) Ойыншықтар туралы әңгімелеу, жаңа сөздерді пысықтау. (қазақ тілі)</p>
Балалармен жеке жұмыс	<p>Денисқа балалармен ойыншықтарды бөлісіп ойнауға тәрбиелеу</p>	<p>Аялаға ештеңеден сесекнбей анық өз ойын айтуға және сөздерді анық айтуға тәрбиелеу</p>	<p>Дариямен берілген жұмыстарды толық қанды аяқтатуға және ештеңеге елеңдемеуді үйрету.</p>	<p>Димитрий мен Денисқа гигеналық шараларды үйрету</p>	<p>Аялаға «Күз» тақпағын қайталану</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>дауыс ырғағымен мәнерлей оқу. Менің ойыншықтарым Бауыржан Жақып Сылдыр сылдыр сылдырмақ Шақырады сылдырлап</p>	<p>Қимылды ойын «белбеу тастау» Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Асықтардан не құрастыруға болады. Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті)</p>	<p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны</p>

	<p>Қарайды қуыршақ Қарайды құлыншақ (Қазақ тілі)</p> <p>Қимылды ойын «аюлар мен аралар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>		<p>Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны</p>		
Балалардың үйге қайтуы	<p>Балалардың сүйікті ойыншықтарын біледі ма сұрау</p>	<p>Үйде ойнайтын ойыны мен ойыншығы туралы пікір алмасу</p>	<p>Қандай ұлттық ойындар ойнату керек кеңес беру</p>	<p>Жасаған ойыншықтарын көрсету</p>	<p>Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Дүйсенбі күнге балалардың сүйікті кітаптарын беріп жіберуді сұрау.</p>

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 09.09.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қыркүйек айы 2022жыл 4 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 19.09.2022	Сейсенбі 20.09.2022	Сәрсенбі 21.09.2022	Бейсенбі 22.09.2022	Жұма 23.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан өз отбасы жайлы айтып беруге тарту (сөйлеуді дамыту) .				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балаларды қабылдау үстінде ата-аналармен баланың мінезіндегі өзгерістер туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті) .				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде аузын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балалар жаңалықтарымен бөліседі, жақсы тілектер тілеу. «Бәрін білгім келеді», «Менің сүйікті кітабым», «Менің сүйікті кейіпкерім» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден, екеуден,	Музыка жетекшісінің жоспары бойынша Сауат ашу негіздері	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден	Музыка жетекшісінің жоспары бойынша	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> сапта бір-бірден,

	<p>үшеуден жүру; бір орында тұрып, алға қарай 3–4 метр қашықтыққа жылжу арқылы секіру; заттардан аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру. <u>Қимылды ойын:</u> Біз көңілді балалармыз <u>Спорттық жаттығулар:</u> Самокат тебу. Оңға және солға бұрылу.</p>	<p>«Сөз» және «дыбыс» туралы түсініктерін пысықтау. Жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстау дағдысын қалыптастыру</p>	<p>жүру; жұппен, жүру мен жүгіруді алмастырып жүгіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; <u>Қимылды ойын:</u> <u>Мысық пен тышқан</u> <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс" туралы түсініктерін пысықтау. Жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстау дағдысын жетілдіру</p>	<p>Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс" туралы түсініктерін пысықтау. жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстау дағдысын қалыптастыру</p>	<p>екеуден, үшеуден жүру; жұппен, жүру мен жүгіруді алмастырып жүгіру; бір орында тұрып, алға қарай 3–4 метр қашықтыққа жылжу арқылы секіру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру. <u>Қимылды ойын:</u> <u>Аққу қаздар,</u> <u>Тышқан ұстаушы</u></p>
<p>Топқа ата-аналар қонаққа келеді. Балаларға арналған кітаптарды сыйлайды. Балалар кітаптарды қарап шығады, кітаптар не туралы екенін әңгімелейді. (Сөйлеуді дамыту) Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша</p>	<p>«Кітап неден жасалған?» балалардың өз ойларын айту, тәрбиешінің әңгімесінің жалғасы мен соңын ойдан шығара білуге үйрету. (Көркем әдебиет) Табиғи қалдық</p>	<p>«Менің сүйікті кітабым» Балалармен отбасында оқыған кітаптарын талқылау. Негізгі ойды дұрыс жеткізуге, монологтық ойларын байланыстырып құра білуге үйрету. (Қазақ тілі) Балалардың өздеріне кітап оқуға мүмкіндік беру. Кітап</p>	<p>«Кітаптағы кейіпкер» Топқа ертегі кейіпкерлері келеді, балалар сәлемдесіп, қай кейіпкер екенін, қай кітаптан екенін табады. Бірлесіп кейіпкерлер</p>	<p>«Кітаптар жәрмеңкесі» Апта бойы балалардың жасаған кітаптарынан жәрмеңке ұйымдастырып, басқа топтардың балаларын шақырып тамашалату. Кіші</p>	

	<p>ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың мазмұндауын үйрету. (Қазақ тілі) Кітаптарды санау, беттестіру арқылы биіктігі бойынша, қалыңдығы бойынша салыстыру. (Математика негіздері)</p>	<p>материалдарымен өздерінің жасаған кітаптарын сәндеу. (Танымдық, іс-әрекеті) Қазақстан аумағында мекендейтін жануарлар мен олардың төлдеріне тән белгілерді атай алу және ажырату дағдыларын кітаптардан қарау арқылы үйрету. (танымдық іс-әрекет)</p>	<p>суреттеріне қарап, өздері оқып жатқан кейіп танытып, эмоционалды-бейнелік мазмұнын бере білуді үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>ұсынған ойындарды ойнайды. Кейіпкерлердің кітаптағы сөздерін тауып, жалғасын айтады. (Сөйлеуді дамыту) Кейіпкерлерге қарап суреттерін салу, мүсіндерін жасау, оларға естелік ашық хат дайындау. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті) Бірлесіп көңілді әндер орындау. (музыка)</p>	<p>топтан келген балаларды кітап жасау шеберханасына шақырып, кітап жасауды үйрету. (Көркем әдебиет) Келген балалардың қалауы бойынша кітапты сәндеу, ермексаз немесе тұзды қамырдан мүсіндеу және түрлі түсті қағаздарды қиып өрнектеп сіндеу жұмыстарын үйрету. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті)</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Өзінің жасын, толық аты-жөнін, тегін толық атай білуді қалыптастыру. Өздерінің жасап жатқан</p>	<p>Ұсынылған әр түрлі суреттерге қарап гүлдер, көкөністер, жемістер,</p>	<p>Табиғи материалдардан ұсақ кітапшалар дайындай білуге үйрету. (Танымдық, іс-әрекеті)</p>	<p>Кейіпкерлермен бірге далаға шығу, қимылды ойындар ойнау.</p>	<p>Балалар арасындағы қарым қатынастың қандай болғандығы, қандай сезімдер</p>

	<p>кітаптарына жасын жаза білуін қалыптастыру. (Қоршаған ортамен таныстыру)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>ойыншықтар, күрделі емес сұлбаларды өздеріне тән ерекшеліктерін бере отырып салу дағдыларын қалыптастыру (Сурет салу) Ұсынылған әр түрлі суреттерге қарап гүлдер көкөністер мен жемістерге тән ерекше бөліктерді бейнелеуде барлық қол білектері мен саусақтарын дұрыс қозғалту техникасын сақтай отырып, мүсіндеу (Мүсіндеу) Ұсынылған әр түрлі суреттерге қарап қағазға заттарды орналастыру дағдыларын үйрету (Жапсыру)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар</p>	<p>Кітаптардан өсімдіктердің жаңа түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысы, күтім жасау тәсілдерін үйрету, жасап көру. (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>Дайындаған жұмыстарын сыйға беріп қоштасу.</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту», «Асық ойыны»</p>	<p>алғанын бөлісу. Дұрыс қарым қатынас ережелерін құру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс</p>				

	сұрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Қазақ халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сұрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Қағазды ортасынан бүктеу арқылы өз кітапшасын жасау. (Танымдық іс-әрекеті) Жасап жатқан кітаптарын сәндеу (Бейнелеу іс-әрекеті) Кітаптың мүсінін ермексаздан жасау (Шығармашылық іс-әрекеті) Жасап жатқан	Балаларға әр түрлі суреттер ұсынып бір-бірімен байланысқан сюжет бойынша ертегі кітабын құрастыруын үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Заттың кеңістікте орналасуын үйрету. Оң, сол, алға, артқа, жоғары, төмен	Сандар түрлі жиындардың көрсеткіштері екендігі және жиын түрлі элементтерден құрылатындығы жайлы түсінігін дамыту. Топтағы кітаптарға қарап, ішіндегі суреттері бойынша әр түрлі жиындар жасау. (Математика негіздері) Сүйікті кітабынан бейнелер салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)	Бүгінгі келген қонақтарымыздың айырмашылықтарына атау. Олардың қайсысы үлкен кіші екенін ажырату. Топтан кейіпкерлердің ойыншықтарын алып салыстыру.	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (қазақ тілі) Жасаған іс әрекеттерін санау, салыстыру. Ерекше ұнаған

	кітаптарына өрнектер, сәндік пішіндер жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)	ұғымдарын дидактикалық ойын карточкаларын ойнату. (Танымдық іс-әрекеті)	Сүйікті кітабына қарап заттар мүсіндеу. (Шығармашылық іс-әрекеті) Сүйікті кітабындағы заттарды қиып, жапсырып жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті)	(зерттеу, танымдық іс-әрекет) Барлық ертегі кейіпкерлері сыйатын достық үйін құрастыру материалдарынан құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)	құрылысты қайталап құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Аяламен геометриялық фигураларды көру және сипап сезу арқылы зерттеуді үйрету.	Дарияға қағаз парағын түрлендіруді үйрету	Берілген тапсырманы жауапкершілікпен орындауға Денисқа талпындыру	Денисқа өз бетінше ойнауды және спорттық ойындардың ережелерін сақтауды үйрету	Димитрийға жұмбақтардың жауабын табуына қызығушылығын тудырып, талпындыру.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Кітап жасау шеберханасының жұмысы Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Кітап жасау шеберханасының жұмысы Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «кетті кетті» Кітап жасау шеберханасының жұмысы Балалардың еркін ойындары	Балалармен ертегі кейіпкерлері мекендейтін жерлер туралы әңгімелесу. Балабақша ауласының қай жерінде олар мекендеуі мүмкін	Қимылды ойындар «түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары

				жерлерді табу. (Қоршаған ортамен таныстыру)	
Балалардың үйге қайтуы	Бүгінгі іс шара туралы ата аналардың пікірін, ұсыныстарын тыңдау.	Балалардың жасап жатқан кітаптарына көмектесуін сұрау.	Балалармен бірге кітап оқуды ұсыну	Сүйікті ертегі кейіпкерлерінің сөздерін бірге жаттау	Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 16.09.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қыркүйек айы 2022жыл 5 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 26.09.2022	Сейсенбі 27.09.2022	Сәрсенбі 28.09.2022	Бейсенбі 29.09.2022	Жұма 30.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан балабақшаға келе жатқанда табиғаттан қандай өзгерістер байқаны туралы жеке жеке сұрау (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балаларды қабылдау үстінде ата-аналармен баланың мінезіндегі өзгерістер туралы, ауа райының өзгеруіне байланысты киінуі туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын: «Күн және жаңбыр», «Бақшада не өседі?», «Ұшты ұшты» Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қыркүйек айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде аузын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балалар жаңалықтарымен бөліседі, жақсы тілектер тілеу. Терезеден табиғатты бақылау, күнделікті ауа райына байланысты табиғат бұрышында суреттерді ауыстыру. «Алтын күз» дегінді қалай түсінетіні, неге жапырақтар түсін өзгертеді, неге олар түседі тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: сапта бір-бірден	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: сапта бір-бірден,	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: сапта бір-бірден

	<p>жүру; заттардың арасымен «жыланша» төрттағандап еңбектеу; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру <u>Қимылды ойын:</u> Табан балық және шортан; Мысық пен тышқан</p>	<p>Сауат ашу негіздері «Сөз» және "дыбыс" туралы түсініктерін пысықтау. Жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстау дағдысын пысықтап, таяқшалар, домалақтар салдыру</p>	<p>екеуден, үшеуден жүру; шашырап жүгіру; бір орында тұрып, алға қарай 3–4 метр қашықтыққа жылжу арқылы секіру; заттардан аттап тепе- теңдікті сақтап жүру <u>Қимылды ойын:</u> Жүгіріп өтуге үлгер <u>Спорттық ойын</u> элементтері: Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір- біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөздегі дыбыстарды атау, ажырату. Қаламды, қарындашты дұрыс ұстау дағдыларын пысықтау.</p>	<p>Сауат ашу негіздері «Сөз» және "дыбыс" туралы түсініктерін пысықтау. жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау және қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстау дағдысын қалыптастыру</p>	<p>жүру; заттардың арасымен «жыланша» төрттағандап еңбектеу; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру <u>Қимылды ойын:</u> Қуып, жылдам ұста <u>Спорттық ойын</u> элементтері: Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір- біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p>
<p>«Ертегілер елінде» Балалардан қандай ертегілер білетінін, ертегілерді қайдан қарауға болатынын сұрау. диалог түрінде сөйлеуге үйрету. Таныс ертегіні</p>	<p>«Қазақ ертегілері» Балаларға қазақ халық ертегілерін оқып беру. Мультфильмін көру. (ер төстік, алпамыс батыр, жыл басына</p>	<p>«Әлем ертегілері» балаларға кітаптардан ертегілерді таныстыру, сөйлейтін электронды кітаптар арқылы ертегі тыңдауды үйреті. (Қазақ тілі)</p>	<p>Менің ертегі әлемімде. Ойдан ертегі құрау. бірізділікті сақтай отырып, көңіл-күймен, қисынды мазмұндауға үйрету (Сөйлеуді дамыту)</p>	<p>Театрға саяхат. Балаларды ертегі қойылымын тамашалатуға алып бару. Онда не көргендерін</p>	

	<p>сахналау. (Сөйлеуді дамыту) Ертегі кейіпкерлерін санау, салыстыру. (Математика негіздері) Ертегідегі ғимараттарды құрастыру материалдарынан құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)</p>	<p>таласқан хайуанаттар, алдар көсе, қаңбақ шал және т.б) (Көркем әдебиет) Өздеріне ұнаған ертегіні бейнелеу (Сурет салу) Өздеріне ұнаған ертегінің кейіпкерлерін қиып кітапшаға жапсыру (Жапсыру)</p>	<p>Кейіпкерлердің киімдерін киіп ертегілерді сахналау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Кітаптарды санау, салыстыру, өз ойларынан ойындар құрастыру. (Математика негіздері) Ғажайып әлемді қиялдау бойынша құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті) Ғажайып кейіпкерлердің суретін салу (Бейнелеу іс-әрекеті)</p>	<p>Өр түрлі табиғи заттардан топты сәндеу, орталықтардың заттардың, сөрелердің орнын ауыстыруға жағдай жасап, көмектесу. (Танымдық, іс-әрекеті) Ертегі әлемін жасау үшін сәндік заттарды бейнелеу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Қағаздарды қиып, сәндік заттар, ұжымдық жұмыстар жасап топты ертегі әлеміне айналдыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>ретімен, асықпай айтып беру. (Көркем әдебиет) Театрда көрген кейіпкерін бейнелеу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Кейіпкердің мүсінін жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті) Қағаздардан қиып жапсыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Тірі және өлі табиғат құбылыстары туралы білімдерін кеңейту, "өлі табиғат" заттары қай ертегіде кездеседі анықтау. (тас, су, жел, күннің көзі, жаңбыр).</p>	<p>Өздеріне ұнаған ертегінің элементтерін ермексаздан жасау. (Мүсіндеу) Балабақша ауласында түскен ағаштармен</p>	<p>Ғажайып әлемнің табиғаты қандай болады, ауладағы ағаштармен табиғатқа қарап сипаттау. (зерттеу іс-әрекеті) Ғажайып заттар жасау.</p>	<p>Саханалау. Балаларға рөлдерді өз қалаулары бойынша бөліп беріп, өздері ойлап шығарған ертегіні саханалау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Театрда болатын заттар туралы, ол жерде еңбек ететін мамандар туралы ақпарат беру. Еңбегін бағалауды үйрету.</p>

	(Қоршаған ортамен таныстыру)	жапырақтарды жинау, ағаштар мен гүлдерге күтім жасау (еңбек іс әрекеті)	(Шығармашылық іс-әрекеті)	тұзды қамырдан заттар жасап, бояп, топты ертегі әлемі етуге атсалысу. (Шығармашылық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Еркін ойындар.	(Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойындар. Еркін ойындар.
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті) .				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Электронды кітаптан ертегі қойып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін ретгілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар) .				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау)				

	Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Ертегі кейіпкерлерін салу (Бейнелеу іс-әрекеті) Кейіпкерлердің қолданатын заттарын мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекеті) Ертегі кейіпкерлеріне арналған ашық хат сәндеу. (Шығармашылық іс-әрекеті)	Балалардың қалауы бойынша, ертегі кейіпкерлерінің киімдерін киіп, рөлдерді сомдау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Кейіпкерлерге арналған тапсырмалар дайындау. Балалар кейіпкерлерге тапсырма беріп оны орындатып ойнайды. (танымдық іс-әрекет) Әр түрлі қамалдар, үйлерді құрастыру материалдарынан, табиғи қалдық заттардан құрастыру (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)	Ғажайып заттарды ойдан шығарып, қиып жапсыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)	Топтағы сәндеуге арналған заттарды санау, кері санау. Сандардың көршісін табу. Топтағы сандарды танып атау. (Танымдық, іс-әрекеті) Топтағы әдемілікті, жасалған жұмыстарды қарап, байқап, тамашалау. Әр жасалған заттың қандай еңбекпен келгенін түсіндіру. Айналасындағы заттарға қамқорлық таныту. (Қоршаған ортамен таныстыру)	Театрда көрген білген заттарының түсі, пішіні, өлшемі, саны бойынша бөлу санау, салыстыру. (зерттеу іс-әрекеті) Апта бойы үйренген жаңа сөздерін карточкаларға қарап естеріне түсіру, жаттап пысықтау (Қазақ тілі) Топта сахна жасаймыз. Топтағы бар заттармен сахна құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	«бүгін», «кеше», «ертең» ұғымдарын ажыратуын Денис пен Аялаға қалыптастыру	Димитрийға өзінің жасаған іс-әрекетінің ағзаға әсерін, тістерді тазалаудың пайдасын, суық тимеудің алдын-алуға болатынын түсіндіру	Аяла мен дарияға еркін ойындарда таныс кейіпкерлердің образын өздігінен сомдауды үйрету	Табиғи және қалдық заттардан құрастыруда шығармашылық танытуын Димитрий мен Аялаға дамыту	Денис пен Дмитрийға өзара көмек беруге, ренжіген балаға жанашырлық танытуға үйрету

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Ертегідегі ғимараттарды құрастыру материалдарынан құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті) Қимылды ойындар. «Ұшты ұшты» Еркін ойындар.	Балабақша ауласындағы табиғатты, табиғи құбылыстарды ертегідегі табиғатпен салыстыру. (Қоршаған ортамен таныстыру)	Қимылды ойындар. Ғажайып заттар жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті) «Хан талапай» Еркін ойындар.	Айналасындағы заттарға қамқорлық таныту. (Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойындар. «Арқан тарту» Еркін ойындар. .	Кейіпкерлердің айтқан сөздерін, іс әрекеттерін қайталап кейіптену. Өздері жасаған сахнада ойнау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Қимылды ойындар. «Асық ойыны» Еркін ойындар.
Балалардың үйге қайтуы	Баласының сүйікті ертегісі туралы ақпарат беру	Қазақ ертегісін оқып беруін ұсыну	Әлемдік ертегі оқып беруін ұсыну	Баласының ойдан құрастырған ертегісін сұрауды ұсыну.	Апта бойғы жасаған жұмыстардан алған әсерлерін сұрау.

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 23.09.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
 мектепке дейінгі оқыту
 ӘБ жетекшісі
 _____ К. Хуанган
 «__» _____ 20__ жыл

**«Айгөлек» шағын орталығ мектепалды даярлық тобының
 Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
 Қазан айы 2022жыл 1 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 03.10.2022	Сейсенбі 04.10.2022	Сәрсенбі 05.10.2022	Бейсенбі 06.10.2022	Жұма 07.09.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күй, әсем әуенмен қарсы алу. Балалармен әңгімелесу, демалыс күндерін қалай және қайда өткізгендерін сұрау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баланың бүгінгі көңіл күйі, жазғы демалысы қалай өткені туралы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Демалыс күндерін қалай және қайда өткізгендері туралы әңгімелесу				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, роботехника құралдары, шашка). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балалармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қазан айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Кезекшілік жұмысын ұйымдастыру. Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды пысықтау. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айтуға дағдыландыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері «Жүректен жүрекке» Біздің топта ұл қыздар, Тату-тәтті ойнаймыз.				

	<p>Айналаға, бар адамға Тек мейірім сыйлаймыз. Балалардан сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білу, бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> Жүру, аяқтың ұшымен жүру; тізені жоғары көтеріп жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; <u>Қимылды ойын:</u> Кімнің тобы тез жинақталады?</p> <p>Сөйлеуді дамыту «Күзгі бақ өнімдері» туралы не білетіндерін сұрау. Балалардың не білгісі келетінін анықтау. Негізгі ойды дұрыс жеткізуге, монологтық ойларын байланыстырып құра білуге үйрету. Әр түрлі ойыншықтарды пайдаланып, өз ойларынан күзгі бақ</p>	<p>Музыка Музыка жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Көркем әдебиет Күзгі өнім көкөністер туралы әңгімелесу. Көкөністер туралы ертегі оқып беру. Шығармалардың эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс" терминдері туралы бастапқы түсініктерін қалыптастыру. қолды жазуға дайындау: жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау ережелерімен таныстыру</p> <p>Сурет салу мүсіндеу</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> Жүру, аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру; тізені жоғары көтеріп жүгіру; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру; <u>Қимылды ойын:</u> Қу түлкі</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөз" және "дыбыс" терминдері туралы</p>	<p>Музыка Музыка жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сөйлеуді дамыту Жемістердің суретін қарау. Олардың ерекшеліктері туралы айтып беру. Сүйікті жемісі туралы білетін тақпақтарын айтқызу. Дыбыстарды дұрыс, анық айтуды бекіту, айтылуы және дыбысталуы ұқсас дауыссыз г – ғ, л – р, ж – з, с – з, ж – ш, н – ң, х – һ дыбыстарын естуі бойынша ажыратуға және анық айтуға үйрету</p> <p>Сауат ашу негіздері балаларды сөздегі дыбыстардың бірізділігін белгілеуге үйрету қолды жазуға дайындау: жазу кезінде арқаны дұрыс</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ұшымен, аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру; қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден тізені жоғары көтеріп жүгіру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Кім жылдам?</p> <p>Көркем әдебиет Қарашы күз келді, күз келді Жапырақ жауыпты іздерді.</p>

	<p>туралы ертегі құрау.</p> <p>Математика негіздері "Бір" деген ұғым – бір ғана заттың санын ғана емес, сонымен қатар бір топтың жиынтығын да білдіретіндігін таныстыру. Күзгі бақ өнімдерінің ішінен бір біреуден таңдау. Оны таразыға салып салыстыру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқауға, айырмашылықтарын ажырата білуге үйрету. Күз ерекшеліктері туралы фильм көру. Жапырақты зерттеу.</p>	<p>Жапсыру, құрастыру Бейнені айқындау құралдарын, ересектердің еңбегін, қоғамдағы оқиғаларды қолдана отырып, балаларды табиғаттан алған әсерлерін көрсете білуге үйрету. Ертегі желісі бойынша ұжымдық сурет салу, көкөністерді қиып жапсыру және мүсіндерін жасау. Құрастыру ойыншықтарымен ойын</p>	<p>бастапқы түсініктерін қалыптастыруды жетілдіру. Қолды жазуға дайындау: жазу кезінде арқаны дұрыс ұстау ережелерімен таныстыруды жалғастыру</p> <p>Қазақ тілі Сөздік қорын зерттеу, зат есімдермен, етістіктермен, сын есімдермен, сан есімдермен, үстеулермен, жұрнақтар және жалғаулармен байыту;</p> <p>Математика негіздері Көрнекілік негізінде 2, 3, 4, 5, 6 санының пайдалануымен таныстыру. 7 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету. Көкөністерді санау. Кері санау. «Артығын тап» дидактикалық ойынын ойнау. Карточкалардағы тапсырмаларды орындау.</p>	<p>ұстау ережелерімен таныстыру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Бөлме (топта бар) өсімдіктерінің жаңа түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысы, күтім жасау тәсілдері. Бірлесе күтім жасау.</p>	<p>Құс біткен керуен тізеді, Қара бұлт қабағын түйеді. деп тақпақты оқып. Балалардың дауыс ырғағымен мәнерлей оқуға, логикалық екіпінмен, үзілістермен жаттауға дайындау. Өлең мазмұнына деген қатынасын білдіруге, тілдің бейнелілігін сезінуге баулу.</p> <p>Қазақ тілі балалардың сөздік қорын зерттеу, зат есімдермен, етістіктермен, сын есімдермен, сан есімдермен, үстеулермен, жұрнақтар және жалғаулармен байыту;</p> <p>Математика негіздері 7 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету.</p>
--	--	---	--	--	---

					Нүктелерді, өрнектерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және сынық сызықтарды дәптердің тор көзіне сызуға үйрету. Карточкалармен жұмыс. Дидкатикалық ойын «көршісін тап»
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.				
Серуен	Ауа райын бақылау. Жапырақтардың өзгеруін анықтау. (танымдық іс-әрекет) Балабақша ауласындағы өсімдіктер мен ағаштарға күтім жасау, жапырақтарды жинауға көмектесу. (еңбек іс-әрекеті) Еркін ойындар. Қимылды ойын «орамал тастамақ»	Бақша ауласында өсетін жемістер мен көкөністерді бақылау. Жеміс ағаштарын тану. Олар туралы не білетіндерін достарына айтып беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет) Күзгі ағаштарға қарап молбертте сурет салу (бейнелеу іс-әрекеті)	Саяхатқа шығу, күзгі баққа бару. Саяхат кезінде алған әсерлерін суретте бейнелеу; ермексаз бен түрлі түсті қағаз пайдалану. (Шығармашылық іс-әрекет) Көңілді музыкамен сергіту сәтін жасау. (Музыка) Ағаштардан түскен бұталар мен жапырақтарды	Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқауға, айырмашылықтарын ажырата білуге үйрету. Белме өсімдіктерімен даладағы өсімдіктерге жасалынатын күтімді салыстыру. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын «Тышқан ұстаушы»	Тірі және өлі табиғат құбылыстары туралы білімдерін кеңейту, "өлі табиғат" ұғымы тас, су, жел, күннің көзі, жаңбыр туралы не білетіндерін сұрау. Өлі табиғат заттарын жинау. (зерттеу іс-әрекеті) Қимылды ойын «аққу қаздар» Еркін ойындар

		Еркін ойындар	қолданып әр түрлі құрылымдар құрастыру, еркін ойындар ойнау. (танымдық іс-әрекет)	Қимылды ойын «орамал тастамақ»
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті) .			
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже: Тамақ ішер кезде енді, Сөйлемейміз күлмейміз. Астан басқа өзгені, Елемейміз, білмейміз. (сөйлеуді дамыту)			
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. «Толағай» ертегісін оқып беру (көркем әдебиет)			
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар) .			

Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Серуенде жинап алып келген жапырақтарын лупамен , жарық түсіру арқылы зерттеру. (зерттеу іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша жапырақтарды бастыру әдісі арқылы суретін салу. Ермексаздан ағаштар мен жапырақтар жасап, әр баланың ағашын жинап ортаға қойып, күзгі бақты жасау. Түрлі түсті қағаздарды қиып жапырақтар жасап, ағаштардың арасына салу. (Шығармашылық іс-әрекет), (бейнелеу іс-әрекеті)	Көкөністер мен жемістердің айырмашылығы. Дәмі, көлемі түсі туралы өздігінен зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша ермексазбен, түрлі түсті қағазбен шығармашылық жұмыстар (Шығармашылық іс-әрекет),	Өз өзіне көмектес бастамасымен топтағы тазалық жұмыстары. (еңбек іс-әрекеті) Қандай тазалық жұмысын жасағанын бейнелеу. (бейнелеу іс-әрекеті)	Балаларға қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру. Серуен кезіндегі бақылаудан кейін ағаштың жапырақтардан алған әсерлерін суреттеу бейнелеу; қылқаламмен қағазға басып салу тәсілдерін қолдануға; қағаздың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуға үйрету. (бейнелеу іс-әрекеті) Ертегілерді үтел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауы. Терезеге карап, күзгі табиғатты бейнелеу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Табиғи және қалдық материалдардың түрлерімен таныстыру. Табиғи материалдардан әкибано құрастыру және сол жақтарын танындық іс-әрекет)
Балалармен жеке жұмыс	Аяла мен Дарияға ою-өрнектерінің түрлерін таныстыру	Денисқа құстарды ажыратуға, пайдасы туралы айтуға, қамқорлық жасауға баулу	Денисқа салыстыру тәсілдерін қолдануға үйрету	Димиртий мен Денисқа әңгімелесушіні мұқият тыңдауға, сұрақтарды дұрыс қоюды және қойылған сұрақтарға	Аяла мен Дарияға заттарды шамасына қарай өсу және кему ретімен орналастыра алуына көмектесу

				қысқаша немесе толық жауап беруді үйрету	
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Кітаптар қарау, күз туралы әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Көңілді музыкаға ырғақты би қимылдарын жасап, көңіл көтеру. Өздері ұнататын әндерді айтқызу. (Музыка)	Балабақша аумағында шашылып жатқан ағаш бұталарын жинау. (еңбек іс-әрекеті)	Бүгін күн бойында қандай іс әрекет есінде қалғанын бір біріне әңгімелеп айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) «Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті)	Қимылды ойын «Қу түлкі» Ауланы таза ұстау керектігін, аула сыпырушының еңбегін бағалауды түсіндіріп, су сепкішті пайдалануды үйрету. (танымдық, еңбек іс-әрекет) Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»	Қимылды ойын «Қармақ» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұру. Ата-аналарға баланың денсаулығын сақтау жөнінде кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 01.09.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығ мектепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы**

Қазан айы 2022жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 10.10.2022	Сейсенбі 11.10.2022	Сәрсенбі 12.10.2022	Бейсенбі 13.10.2022	Жұма 14.10.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. (бестемше, роботехника құралдары, шашка). Өнер орталығында өз бетінше сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қазан айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңберін өткізу Видео арқылы көңілді күн әніне іс әрекеттер жасау. Күзгі еңбек деген не? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ұшымен, аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру; қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден тізені жоғары көтеріп жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Жіптен секір</p> <p>Сөйлеуді дамыту Күзгі еңбек туралы әңгімелесу. Дикандардың еңбектерімен таныстыру. Еңбек құралдарын көрсету. Дидактикалық ойын «кімнің еңбек құралы» суреттердегі мамандық иелеріне құралдарын сәйкестендіру. Дыбыстардың нақты артикуляциясын, интонациялық</p>	<p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Көркем әдебиет Еңбек туралы нақыл сөздерді таныстыру. Мағынансын түсіндіру. Еңбегінен ел таныр. Еңбек адамның екінші анасы. Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей. Еңбек бәрін жеңбек. Балаларды дауыс ырғағымен мәнерлей оқи отырып, үзілістермен жаттауға, балалардың мақал мазмұнына деген қатынасын беруге, тілдік бейнелілігін сезінуге баулу.</p> <p>Сауат ашу негіздері балаларды сөздегі дыбыстардың бірізділігін белгілеуге үйрету. Қатаң және ұяң дауыссыз дыбыстарды ажырата білуге үйрету; қаламды немесе қарындашты дұрыс</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру; қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден жүгіру; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; <u>Қимылды ойын:</u> Соқыр қойшы <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып қағып лақтыру; Сауат ашу негіздері Балаларды сөздегі дыбыстардың бірізділігін белгілеуге үйрету. Қатаң және ұяң дауыссыз дыбыстарды ажырата білуге үйрету;</p>	<p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сөйлеуді дамыту Еңбек және көмек сөздерінің айырмашылығы. Ондағы іс әрекет туралы сөйлесу. Кітаптарды қарау. Түбірлес сөздерді жасау және қолдану біліктерін, етістіктерді жалғаулармен қолдану Сауат ашу негіздері Сөздегі дыбыстардың бірізділігін белгілеуге үйрету. Қатаң және ұяң дауыссыз дыбыстарды ажырата білуге үйрету; қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстауға үйрету. Қоршаған ортамен таныстыру Табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу Табиғат бұрышын мекендеушілер туралы білімдерін</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ұшымен жүру; тізені жоғары көтеріп жүгіру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; теңдікті сақтап жүру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру; <u>Қимылды ойын:</u> Жерде тұрып қалма <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып қағып лақтыру; Көркем әдебиет «Еңбекпен тапқан тиын». (грузин ертегісі). Оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, көңіл-күймен, қисынды мазмұндауға</p>
--	---	---	---	--	---

	<p>мәнерлігін қалыптастыру</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Уақыт ұғымдары туралы білімдерін бекіту.</p> <p>Таңертең, түс, кеш, түн мезгілдері тәулікті құрайтыны туралы ұғымдарын қалыптастыру.</p> <p>Қай уақытта еңбек ету керек, қай уақытта демалу керектігі туралы ақпарат беру. Карточкалармен жұмыс. Күн тәртібіндегі іс әрекеттерді дұрыс ретімен қойып шығуды үйреу.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Табиғат аясында болғанда экологиялық мәдениет ережелерінің бастапқы дағдыларына тәрбиелеу. Балабақша қызметкерлерінің еңбектерімен танысу. Оларға немен көмектесе алатындарын айтып, көмектесу.</p>	<p>ұстауға үйрету.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру</p> <p>Еңбек иелері бір қалада. Ұжымдық жұмыс.</p> <p>Бейнелерді бүкіл параққа, бір сызықтың бойына, жалпақ жолақшаға орналастыру біліктерін қалыптастыру.</p> <p>Бейненің ерекше қасиетін, адамның қимылын анық көрсетуге, сырт келбетін әдемі безендіруге үйрету.</p> <p>Жапсыруларды құрастыру барысында объектілердің көлемі бойынша қатынасын, заттардың бөліктерінің пішінін, құрылымын, қатынастарын көре білу іскерліктерін меңгерту. Құрастыру ойыншықтарымен ойын</p>	<p>қаламды немесе қарындашты дұрыс ұстауға үйрету.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>балалардың сөздік қорын зат есімдермен, етістіктермен, сын есімдермен, сан есімдермен, үстеулермен, жұрнақтар және жалғаулармен байыту; Күнделікті сөз айналымына жаңа сөздерді қосу.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Апта күндерін, айларды, жыл мезгілдерін атау кезінде оларды ретімен дұрыс айта білуге дағдыландыру.</p> <p>Карточкалармен жұмыс. тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және сынық сызықтарды дәптердің тор көзіне сызуға үйрету.</p>	<p>жетілдіру. Тәрбиеші көмекшісінің еңбегімен танысу, оған көмек көрсетіп, еңбек етуді ұйымдастыру.</p>	<p>үйрету;</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Сөздік қорын зат есімдермен, етістіктермен, сын есімдермен, сан есімдермен, үстеулермен, жұрнақтар және жалғаулармен байыту;</p> <p>Күнделікті сөз айналымына жаңа сөздерді қосу.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>циферблат бойынша уақытты анықтауды үйрету.</p> <p>Карточкалармен жұмыс.</p> <p>Дидактикалық ойын «сағатта қай сан жоқ» сандарды жасырып, қай сан екенін сұрау.</p> <p>тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және сынық сызықтарды дәптердің тор көзіне сызуға үйрету.</p>
--	---	---	--	---	--

Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Табиғи және қалдық материалдардан үйшік құрастыру (Зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Күзгі бақта еңбек етіп жатқан диканшылардың суретін бояу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Еңбек құралдарын ермексаздан мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «асық ойыны»</p>	<p>Ағаштардан түскен бұталарды жинап, салыстыру. "үлкен – кіші", "үлкенірек – кішірек" «Енді, еңсіз» деген сөздерді қолдануды үйрету. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Бұталар қалай пайда болады тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Құрылыс материалдарынан ғажайып қалалар құрастыру (Зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»</p>	<p>Аулада өсетін өсімдіктердің жаңа түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысы, күтім жасау тәсілдерін үйрету (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>толық аты-жөнін, тегін, ата-анасының, отбасы мүшелерінің аты-жөнін, балабақша, топ атауын, нөмірін айта білу, үйден балабақшаға дейінгі жолды анықтау туралы түсініктерін қалыптастыруды жетілдіру; (танымдық іс әрекет)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Сақина жасыру»</p>	<p>Ата анасына отбасында қандай көмек көрсететіні жайында сұрау. Рөлдік ойын «Анаммен ас үйде» (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>түзу, ирек, жіңішке, жалпақ сызықтарды, түрлі көлемдегі дөңгелектерді, жақпаларды, нүктелерді ырғақты орналастыра отырып, қарапайым пішіндерден анасының алжапқышына өрнектерді салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Анамның алжапқышына геометриялық элементтерден өрнек құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Табиғи материалдардан әр түрлі заттар құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Балабақша аумағында мекендейтін жануарлар мен олардың төлдеріне тән белгілерді атай алу және ажырату дағдыларын қалыптастыру; табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу (зерттеу, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»</p>

				Еркін ойындар Қимылды ойын «Хан талапай»	
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Шалқан, мақта қыз бен мысық ертегілерін оқып беру. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				

<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Кітаптар қарау, кітаптағы ертегілерді суреттеріне қарап бір біріне айтып беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құрастыру құралдарынан суреттерге қарап әр түрлі құрылымдар құрастыру. (танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Кітаптар қарау негізінде еңбек туралы нақыл сөздердің сәйкес келетін бейнелерін табу, неге олай ойлағанын айтып беруін үйрету (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Еңбек иелеріне арнап ашық хат жасау (Шығармашылық іс-әрекет) телефон, компьютер, теледидар, радионың қызметтерімен, оларды қолданудың бірнеше қарапайым ережесі туралы білімдерін бекіту. Бір біріне техникалардың қандай түрлерін білетінін және оларды қалай қолданатынын айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Күз бейнесі бар пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындау (Танымдық, зерттеу іс-әрекет)</p>	<p>Еңбек құралдарына қарап суретін салу (Бейнелеу іс-әрекеті) Тұзды қамырдан еңбек құралдарын жасау (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Кеңістіктегі заттардың өзіне қатысты орнын анықтай алуын Денисқа және Димитриймен дамыту</p>	<p>Өнді созып, сөздерін анық айтуды Дария мен Аялаға үйрету</p>	<p>Димиртий, Денис, Аяла, Дарияға әдеби кейіпкерлердің әрекеттеріне өз көзқарасын білдіруге қызығушылығын ояту</p>	<p>Айналасында болып жатқан жағдайларды ой елегінен өткізіп, өзінің әділ пікірін білдіруді Денисқа қалыптастыру</p>	<p>Дария, Аялаға дене белсенділігі мен ұйқының қанық болуының пайдасы туралы түсіндіру</p>
<p>Серуенге дайындық</p>	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
<p>Серуен</p>	<p>Бақша ауласындағы жапырақтарды жинау. (еңбек іс-әрекеті)</p>	<p>Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін</p>	<p>Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау.</p>	<p>Үйден балабақшаға дейінгі жолда не бар. Оларды атау, сызбасын таяқпен</p>	<p>Қимылды ойын «Соқыр қойшы» Балалардың еркін</p>

	Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	ойыны	(музыка) Балалардың еркін ойыны	жерде сызу (Қоршаған ортамен таныстыру) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін сұрауды ұсыну. Алған әсерлерімен бөлісу. Апта бойы жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 07.10.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығ мектепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қазан айы 2022жыл 3 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 17.10.2022	Сейсенбі 18.10.2022	Сәрсенбі 19.10.2022	Бейсенбі 20.10.2022	Жұма 21.10.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, сүйікті ойыны туралы баланың жеке пікірін білу(сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұшақтар», «Ұқсайды-ұқсамайды» Мен ертегі кейіпкерімін сюжетті ойын. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қазан айына арналған таңертенгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айту. Жаңалықтарымен бөлісу. «шеберлер қалашығы» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ұшымен жүру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; шектелген жазықтықтың үстімен қосалқы қадаммен, аяқтың ұшымен тепе-теңдікті сақтап жүру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру; <u>Қимылды ойын:</u> Қармақ</p> <p>Сөйлеуді дамыту. Шебер, зергер дегеніміз кім? сұрағына жауаптарын тыңдау. Қоржынға салынған әртүрлі заттарды көрмей, сипап сезу арқылы не екенін анықтату (сырға, сақина, білезік, моншақ, алқа т.с.с.) Қоржыннан шыққан заттардың ортақ атауын тапқызып әшекей заттарды кім жасайды, қалай</p>	<p>Музыка "Күй тыңдайық, балақай!" Мақсат-міндеттері. Балалардың күйді тыңдай отырып, оның сыр-сипатын ажырата білу қабілетін арттыру.</p> <p>Көркем әдебиет «Бауырсақ» ертегісі арқылы балалардың театр ойындарына оң көзқарастарын; таныс сюжеттер бойынша ертегілерді сахналау дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Сауат ашу негіздері дыбыстық құрылымы әртүрлі үш дыбысты сөздерге дыбыстық талдау жасауды Сызбаларды (штрихтарды), салуға үйрету.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру,</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ұшымен жүру; кедергілер арасынан еңбектеу; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; сапқа бір, екі, үш қатармен тұру; <u>Қимылды ойын:</u> Қарлы шеңбер Спорттық жаттығулар: Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу</p> <p>Сауат ашу негіздері дыбыстық құрылымы әртүрлі үш дыбысты сөздерге дыбыстық талдау жасау Сызбаларды (штрихтарды),</p>	<p>Музыка "Көкек". Мақсат-міндеттері. Балалардың көкек туралы әуенді қабылдауға қабілетін арттыру; күйді тыңдауда дыбысты есту қабілетін жетілдіру.</p> <p>Сөйлеуді дамыту Дикан деген кім? оның еңбегі қандай? Сипаттау және хабарлау әңгімелерін шығару, байланысқан бірізді сюжетті құрастыру.</p> <p>Сауат ашу негіздері дыбыстық құрылымы әртүрлі үш дыбысты сөздерге дыбыстық талдау жасау Сызбаларды (штрихтарды), салуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Бидай өсіру мен нан өндіруге қатысатын адамдардың</p>	<p>Дене шынықтыру жаттығулар. <u>Негізгі қимылдар:</u> аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру; тізені жоғары көтеріп жүгіру; екі тізенің арасына қапшықты қысып алып, түзу бағытта (арақашықтығыб метр) қос аяқпен секіру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; <u>Қимылды ойын:</u> Доп мектебі Спорттық жаттығулар: Велосипед тебу: екі немесе үш дөңгелекті велосипед тебу; оңға, солға бұрылу.</p> <p>Көркем әдебиет Шебер, зергер, дикан туралы әңгімелеу барысында бейнелеуіш сөздерді, эпитеттерді, теңеулерді қолдануға үйрету; таныс сюжеттер бойынша</p>
--	--	---	--	---	---

<p>жасайды түсіндіру. Балалардың өз ойын айта білуін қалыптастыру. Ертегі құрастыру. Ересектердің көмегімен әңгіменің жалғасын және соңын ойдан шығаруды дамыту</p> <p>Математика негіздері Әшекей заттарды түрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра білуге үйрету Сөйлеуде мына сөздерді қолдана білуді қалыптастыру: "өлшемдері бірдей", "ұзынырақ – қысқарақ", "ұзындығы бойынша бірдей".</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Бидай өсіру туралы балалардың түсініктерін қалыптастыру. Нанға деген ұқыпты қатынасқа тәрбиелеу. Бидайдың сабағын</p>	<p>құрастыру Қазақ оюларының көптүрлілігі туралы түсініктерін кеңейту, ерекшеліктері мен оларға тән элементтерін қолдана отырып, құрастыра білу іскерліктерін дамыту. Ұжымда жұмыс жасай білуге тәрбиелеу. Халықтық әшекей заттар желісі бойынша бейнелер жасауға үйрету. Мүсінді бейнені безендірудің тәсілдерін өз қалауы бойынша таңдауды ұсыну. ұлттық әшекей бұйымдардан ұжымдық панно жасауға үйрету. Құрастыру ойыншықтарымен ойын</p>	<p>салуға үйрету.</p> <p>Қазақ тілі алуан түрлі заттарды сипаттауға, қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсіну, оларды сөйлеуде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру;</p> <p>Математика негіздері Балалардың қалауы бойынша әр түрлі заттардың салмағын өлшеміне қарай алдымен қарама-қарсы көрсеткішпен тең және тең еместігін алақанына салып өлшеп анықтауға үйрету. Содан соң таразыға салып салыстыру.</p>	<p>еңбегіне құрмет көрсету. Қамырдан домалақтар жасап, бауырсақ жасау.</p>	<p>ертегілерді сахналау дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Қазақ тілі алуан түрлі заттарды сипаттауға, қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсіну, оларды сөйлеуде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру;</p> <p>Математика негіздері Заттар тобынан 1-3 белгілері бойынша сәйкес келмейтін "артық" затты бөліп алу, пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмаларын орындау және т. б.</p>
--	---	--	--	--

	<p>ұстап көру. Дәндерді жеп көру. Оны суға, топыраққа салып бақылау.</p>				
--	--	--	--	--	--

<p>Серуенге дайындық</p>	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
<p>Серуен</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан әшекей заттар жасау. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>«Қайдан келдің бауырсақ» ертегісін оқып беру. Қайталап айтуын ұсыну. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «аюлар мен аралар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>«Қызықты ойындар» балалар жақсы көретін ойындары туралы жай және күрделі сөйлемдерді қолдану арқылы әңгімелеу (қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы ұсақ жасау. Ұшақты ұшырып ойнау. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «тракторшылар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Ұлттық ойын «Ханталапай», «Орамал тастамақ» және т.б ойындармен танысытыру (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша ұлттық ойындар мен ойыншықтардың суретін салу, тұзды қамырдан мүсіндеу, түрлі түсті қағаздан қиып жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқау. Бидайды бақша ауласына арнайы дайындалған жерге сеуіп, бетін торпырақпен жауып қою. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «сақина жасыру»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p> <p>«Қайдан келдің бауырсақ» ертегісінің ішіндегі кейіпкерге тоқталып, адамдар арасындағы қарым қатынасты әңгімелеу барысында бейнелеуіш</p>	<p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер. Шебер, зергер, диқан рөлін сомдау. Өзара қарым қатынас орнату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>«Бестемше» ойыны мен, пазылдарды құрауды ойнату (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «асық ойыны»</p>

				сөздерді, эпитеттерді, теңеулерді қолдануға үйрету (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті) .				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Әлем халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар) .				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				

<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Әшекей заттарға қарап отырып бейнелеу, мүсіндеу, қиып жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Әскерлер бейнеленген кітаптарды көрсету арқылы ел қорғаудың ардақты міндет екендігін түсіндіру. Қазақстан Республикасы әскері туралы түсініктерін кеңейту (танымдық іс әрекет)</p> <p>Заттарды түрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра білуге үйрету (зерттеу іс әрекеті)</p>	<p>пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмалары бар ойындар ойнату (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Ойыншықтар арасынан жануарлар мен олардың төлдерін тауып атау. Тіршіліктерін сипаттау. (зерттеу іс-әрекеті)</p>	<p>«Ұр тоқпақ» ертегісін оқып беру. Эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. Кейіпкерлерді сомдау арқылы ойындар (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>«Бестемше» ойынын ойнату.</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан нан өнімдерін жасау (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Қалаған нан өнімдерінің суретін салу (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ою өрнектермен нан салынған астауды сәндеу (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Зергерлік бұйымдардан ұжымдық шығармашылық жұмыс. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Құрастыру материалдарынан әр түрлі заттар құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Ернұр, Медина, Алияйдар, Асылым, Бағланды ұлттық би өнеріне қызығушылық танытып, би қимылдарын орындауын дағдыландыру</p>	<p>Мұхаммеджан, Бекарыс, Раяна, Дияр ды доптармен, секіргіштермен, құрсаулармен қимылды ойындарды ойнауға қызықтыру</p>	<p>Қоғамдық көліктегі мінез-құлық мәдениетінің ережелерін Нұрғасыр, Муслим, Мирас, Құдайбергенде жетілдіру</p>	<p>5 көлемінде санап, сандарды ретімен атауын Медина, Абдірахман,Бақберг ен, Әминада дамыту</p>	<p>Ересектермен бірге ертегі мен әңгіменің басын, соңын ойдан құрастыруын Дария, Мариям, Еркемай, Нұрасыл, Аселде жетілдіру</p>

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Қимылды ойын «аюлар мен аралар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Қимылды ойын «белбеу тастау»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Асықтардан не құрастыруға болады. Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны</p>	<p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті. Балалардың алып шыққан ойыншықтарын "үлкен – кіші", "үлкенірек – кішірек", Сөздерімен сипаттау. Ойыншықтардың салмағын өлшеміне қарай алдымен қарама-қарсы көрсеткішпен тең және тең еместігін алақанына салып өлшеп анықтауға үйрету (Танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Ұлттық ойын «Ханталапай»</p> <p>Балалардың еркін ойыны</p>
Балалардың үйге қайтуы	Балалардың үйде ойнайтын ойыны мен ойыншығы туралы пікір алмасу Үйде әжесінің әшекей заттары болса тамашалауын. Нан туралы не білетінін сұрау. Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 14.10.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығ мектепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қазан айы 2022жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 24.10.2022	Сейсенбі 25.10.2022	Сәрсенбі 26.10.2022	Бейсенбі 27.10.2022	Жұма 28.10.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйрету. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан өз отбасы жайлы айтып беруге тарту (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балаларды қабылдау үстінде ата-аналармен баланың өсуі үшін дәрумендердің, таза ауада серуеннің маңыздылығы туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертенгі жаттығу	Қазан айына арналған таңертеңгі жаттығулар кешені (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балалар жаңалықтарымен бөліседі, жақсы тілектер тілеу. «кұстар туралы біз не білеміз?» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: аяқтың ұшымен жүру;	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша Көркем әдебиет Торғай-торғай, торғайсың	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: аяқтың ұшымен, аяқтың ішкі және	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша Сөйлеуді дамыту Кітаптардан	Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: аяқтың ұшымен, аяқтың ішкі және

<p>қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; шектелген жазықтықтың үстімен қосалқы қадаммен, аяқтың ұшымен тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Кімнің тобы тез жинақталады? Кегли</p> <p>Сөйлеуді дамыту «Қарлығаш пен дәуіт ертегісі» желісімен жай және күрделі сөйлемдерді қолдану дағдыларын қалыптастыру; интонациясына байланысты сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, ертегіні мазмұндауда қолдана білуді жетілдіру.</p> <p>Математика негіздері Беттестіру және тұстастыру, салыстыру әдістерін қолдана отырып,</p>	<p>Жақын келіп, қонбайсың? Жем шашайын, тойып ал Торғай, онда тоңбайсың тақпағын жаттау. «Қарлығаш пен дәуіт ертегісі» бойынша сахналау Әңгіме: Құстар – ерекше жаратылған құбылыс иесі. Бірақ та, құстардың барлығына бірдей тән ұшу қасиеті жоқ құстар жайлы айту. Жүзе алатын құстарды таныстырып оларды сипаттауды үйрету. Аккулар көбіне адамдар бара алмайтын жерде мекендейтіні жайлы. Ол киелі құс, оны атуға болмайтындығы жайлы түсіндіру.</p> <p>Сауат ашу негіздері дыбыстардың айтылу және дыбысталу ерекшеліктерін талдауға үйрету.</p>	<p>сыртқы қырымен жүру; қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден тізені жоғары көтеріп жүгіру; шектелген жазықтықтың үстімен қосалқы қадаммен, аяқтың ұшымен тепе-теңдікті сақтап жүру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; <u>Қимылды ойын:</u> Кім жылдам? Спорттық ойын элементтері: Футбол. Берілген бағытқа допты оң және сол аяқпен домалату. Доппен затты айналдыра жүру. Допты шұңқырға, қақпаға домалату. Допты қатарынан бірнеше рет қабырғаға соғу; Сауат ашу негіздері Құстардың дыбыстарын тыңдату. Әр түрлі</p>	<p>суреттер қарау. Акку, торғай, қарлығаш құстарын салыстыру. Сөйлегенде бейнелеуіш сөздерді, эпитеттерді, салыстыруларды қолдану Сауат ашу негіздері дыбыстардың айтылу және дыбысталу ерекшеліктерін талдауға үйрету жиектерді салуға үйрету</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Өз ата-анасының еңбегі жайлы әңгімелегенде, еңбек барысы туралы білімін қолдана білуге, адамдардың еңбектеріндегі өзара байланыстарды байқауға үйрету. Суреттерден ата-анасының еңбек құралдарын табу.</p>	<p>сыртқы қырымен жүру; қатармен бір-бірден, екеуден, үшеуден тізені жоғары көтеріп жүгіру; шектелген жазықтықтың үстімен қосалқы қадаммен, аяқтың ұшымен тепе-теңдікті сақтап жүру; допты бір қатарға қойылған заттардың арасымен домалату; <u>Қимылды ойын:</u> Кім жылдам? Спорттық ойын элементтері: Футбол. Берілген бағытқа допты оң және сол аяқпен домалату. Доппен затты айналдыра жүру. Допты шұңқырға, қақпаға домалату. Допты қатарынан бірнеше рет қабырғаға соғу; Көркем әдебиет Қыран құс туралы не білетіндерін сұрау. Оның тіршілігін әңгімелеу. Тәрбиешінің</p>
--	--	---	---	--

<p>заттарды салыстыруға үйрету, құстар тобынан 2-3 белгілері бойынша сәйкес келмейтін затты бөліп алу.</p> <p>Құстардың кеңістікте орналасуы (сол жақта, оң жақта, жоғарыда, төменде);</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Жыл құстары мен қыстайтын құстар туралы білімдерін бекіту, оларды ажырата білуге және атын атауға үйрету; «Ұшты ұшты» ойыны. Дидактикалық ойын «атын ата»</p>	<p>Жиектерді салуға үйрету</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп, құстардың суретін салу, мүсінін жасау немесе түрлі түсті қағаздарды киып жапсыру.</p> <p>Заттардың шамасы мен үйлесімділіктегі айырмашылығын бере білуге үйрету.</p> <p>Бояумен жұмысты жетілдіру (бояудың қажетті қоюлығын алу үшін, акварель бояуын сумен араластыру).</p> <p>қарапайым қатынастарды сақтай отырып құстың пішінін мүсіндеуге үйрету;</p> <p>Қағаздан дайындалған тікбұрыштардан дөңгелек пішіндерді киып алу, заттарды</p>	<p>құс атауларын атату.</p> <p>Дыбыстардың айтылу және дыбысталу ерекшеліктерін талдауға үйрету</p> <p>жиектерді салуға үйрету</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>алуан түрлі заттарды сипаттауға, қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсіну, оларды сөйлеуде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру; сөздік қорға жаңа сөздер қосу</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Геометриялық пішіндер (дөңгелек, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш) мен денелерді (шар, куб, цилиндр) дұрыс атап, оларды бір-</p>	<p>Рөлдерге еніп ойнау.</p>	<p>әңгімесінің жалғасы мен соңын ойлап таба білуге, бір-бірімен байланысқан сюжет бойынша құрастыруға үйрету.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>алуан түрлі заттарды сипаттауға, қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсіну, оларды сөйлеуде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру; сөздік қорға жаңа сөздер қосу</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Геометриялық пішіндер (дөңгелек, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш) мен денелерді (шар, куб, цилиндр) дұрыс атап, оларды бір-бірінен ажырата білуге жаттықтыруды жетілдіру. Қандай пішіндерден ұя жасауға болатынын анықтау.</p>

		бірнеше бөліктерден бейнелей білуді бекіту. Құрастыру ойыншықтарымен ойын	бірінен ажырата білуге жаттықтыру.		«Артығын тап» дидкатикалық ойыны
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Серуенге кітаптар алып шығу Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың мазмұндауын үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Кітаптарды санау, беттестіру арқылы биіктігі бойынша, қалыңдығы бойынша салыстыру. (танымдық іс әрекеті) Қимылды ойын	Ұшып жүрген құстарды бақылау. Қандай құс екенін тану, жем беру, су беру. Құстар туралы жаттаған тақпақтарын қайталап айту. Табиғи қалдық материалдардан ұя жасау (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті) Ұсынылған әр түрлі суреттерге қарап құстардың өздеріне тән ерекшеліктерін бейнелей отырып салу дағдыларын	Табиғи материалдардан құстарды немесе қанатын жасау. (Танымдық, іс-әрекеті) Кітаптардан өсімдіктердің жаңа түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысы, күтім жасау тәсілдерін үйрету, қағаздан жасап көруді ұйымдастыру. (еңбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Арқан тарту»	Бірлесіп көңілді «Қарлығаш» әнін орындау. (музыка) Қимылды ойындар ойнау. Ауа райын бақылау. Желдің бағытын анықтау. Ағаштардан түскен бұталарды жинау. (Танымдық, іс-әрекеті) Қимылды ойын «Арқан тарту», «Асық ойыны»	Балалар арасындағы қарым қатынастың қандай болғандығы, қандай сезімдер алғанын бөлісу. Дұрыс қарым қатынас ережелерін құру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құстар кітабын жасау. Қалауы бойынша кітапты сәндеу, ермексаз немесе тұзды қамырдан мүсіндеу және түрлі түсті қағаздарды қиып өрнектеп сіндеу жұмыстарын үйрету. (Бейнелеу іс-әрекеті,

	«Арқан тарту»	қалыптастыру (Бейнелеу іс-әрекеті) Қимылды, еркін ойындар			шығармашылық іс-әрекеті) Балалардың дербес әрекеттері, ойындары
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Қазақ халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				

<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Қағазды бүктеу арқылы құс жасау. (Танымдық іс-әрекеті) Жасаған құстарын сәндеу, әр түрлі бояулармен (Бейнелеу іс-әрекеті) Құстың мүсінін ермексаздан жасау (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Заттың кеңістікте орналасуын үйрету. Оң, сол, алға, артқа, жоғары, төмен ұғымдарын дидкатикалық ойын карточкаларын ойнату. (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Топтағы құстардың суреттерін тамашалау, қимылдарын жасап ұшу. Пазлдармен, бестемшемен еркін ойындар. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>	<p>Топтағы кітаптарға қарап, ішіндегі суреттері бойынша әр түрлі жиындар жасау. (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Құстардың қорегі, суретін салу. Ермексаздан дәндер жасау, қағаздардан түйіршік жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Аққу торғай, қарлығаш үлкен кіші екенін ажырату, салыстыру. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Барлық ертегі кейіпкерлері сыйатын достық үйін құрастыру құрылыс материалдарынан құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>«Қарлығаш пен дәуіт» ертегісін сахналау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құстардың қысқы тіршілігі туралы фильм тамашалау. Балабақшадағы құстармен ауладағы құстардың тіршілігіне бақылау жасау. Өзіндік тұжырымдамалар айта білуін жетілдіру. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Такпақтарды, санамақтарды, өлеңдерді мәнерлеп, жатқа айтуға Денисті талпындыру</p>	<p>теңдік және теңсіздік туралы ұғымдарды Димиртий мен Аялаға түсіндіру</p>	<p>Денис пен Дмитрийға «оригами» үлгісі бойынша қарапайым пішіндер құрастыруды үйрету</p>	<p>Дария мен Аялаға «оригами» үлгісі бойынша қарапайым пішіндер құрастыруды үйрету</p>	<p>Димитрийға сыпайы түрде өз өтінішін білдіріп, көрсеткен қызметі үшін алғыс айтуын дағдыландыру</p>

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Қарлығаш әнін бірге айтып, би билеу (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «кетті кетті» Торғай тақпағын қайталау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың еркін ойындары	Құстар мекендейтін жерлер туралы әңгімелесу. Балабақша ауласының қай жерінде олар мекендеуі мүмкін жерлерді табу. (зерттеу іс әрекеті)	Қимылды ойындар «түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары
Балалардың үйге қайтуы	Құстар туралы кітаптар қарауды ұсыну. Қарлығаш әнін, торғай тақпағын үйде айту. балалардың қалау бойынша шығармашылықпен айналысуына жағдай жасауын сұрану. Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 21.10.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
мектепке дейінгі оқыту
ӘБ жетекшісі
 _____ **К. Хуанган**
 «__» _____ **20__** жыл

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қараша айы 2022жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 31.10.2022	Сейсенбі 01.11.2022	Сәрсенбі 02.11.2022	Бейсенбі 03.11.2022	Жұма 04.11.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күй, әсем әуенмен қарсы алу. Балалармен әңгімелесу, демалыс күндерін қалай және қайда өткізгендерін сұрау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді үйретуді жалғастыру. Баланың бүгінгі көңіл күйі, демалыс күндері қалай өткені туралы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ауа райының өзгеруіне байланысты сыртта жылы киінуін, топта жеңіл киіммен жүруін қамтамасыз етуін талқылау, кеңес беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Жануарлармен ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнау. Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балалармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қараша айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау. Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және жалпақ табанды алдын алу жаттығуларын нығайту. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада				

	кезекшілердің міндеттерін орындау. Өз орнын тауып отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды пысықтау. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айтуға дағдыландыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері: күн сәулесінің белгісін беру арқылы жағымды сипаттау сөздерін бір біріне айту. Сипаттау сөзін айту кезінде өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Жануарлар туралы не біледі? Не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту «Күшік пен мысық» ертегісін айтып беру. Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: тәрбиешінің көмегімен әңгіменің жалғасын және соңын басқаша етіп ойдан шығаруын басқару</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу;</p>	<p>Көркем әдебиет «Әділ шешім» ертегісін үстел үсті театры арқылы көрсету. Шығарма мазмұнын сюжеттің бірізділігін сақтай отырып, эмоциямен, қисынды қайталап айтып беруді дамыту.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Әрбір сөздің мағынасы болатыны туралы түсінікті қалыптастыру. Ойын «заттың атауын тап» Бір бала заттарды сипаттап</p>	<p>Сауат ашу негіздері Сөздің мағынасына қызығушылығын дамыту. Дидактикалық ойын «Бұл не зат» балаларға суреттің төрттен бір бөлігін ашып не зат екенін тапқызу. Геометриялық фигуралардың, жеміс-жидектердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояуды жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру;</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Ғажайып қоржыннан алынған жабай және үй жануарларын екі топқа бөлу. Олардың атауын атап, дауысын салып, қимыл әрекетін көрсету. Ана тіліндегі дауысты және айтылуы және дыбысталуы ұқсас дауыссыз б-п, г-ғ, к-қ, ж-ш, з-с, н-ң, р-л дыбыстарды дұрыс, анық айтуды үйрету. Сергіту сәті «Ұзын құлақ сұр қоян»</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері</p>	<p>Көркем әдебиет «Қоян зары» әңгімесін оқып беру. Қоянға және олардың әрекеттеріне өз көзқарасын білдіруді, сахналық қойылымдарға қатысуға баулу.</p> <p>Математика негіздері Кеңістік туралы түсініктерді бекіту: заттарды кеңістікте орналастыру (сол жақта, оң жақта, жоғарыда, төменде); Қоянды топтың әр бұрышына қойып қай бөлікте орналасқанын атату. Нүктелерді, өрнектерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды, қисық</p>

<p><u>Қимылды ойын:</u> Секіріп жүріп, допты ұста</p> <p>Математика негіздері Көрнекіліпен 8 санының пайда болуымен таныстыру. 8 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету. Дидактикалық ойын «Көршісін тап» әр түрлі санның қасындағы көршілерін табуды үйрету. Нүктелерді, өрнектерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жануарлардың тірі тіршілік иесі екендігін бақылауды және себеп-салдарлық байланыстарды ажыратуды: (жануарлар қозғалады, жүреді, жүгіреді, секіреді) Мысық пен күшік туралы білетіндерін айтқызу.</p>	<p>айтады, екінші бала табады. Геометриялық фигуралардың, көгөністердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояуды жетілдіру</p> <p>Сурет салу мүсіндеу жапсыру, құрастыру Жануарлардың дене бөліктерінің пропорцияларын мәнерлеп жеткізе білу, түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту . Шынайы бейнесіне қарап жануарларға тән ерекшеліктерді беру арқылы мүсіндеу. Табиғи материалдардан жануарлардың бейнесін жапсыру дағдыларын жетілдіру. Дербестікті, шығармашылықты, бастаманы қолдау арқылы әр түрлі заттардан жануарлар бейнесін құрастыруды үйрету</p>	<p>бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Жүгіріп өт</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u> Дене шынықтыру мен спортқа қызығушылықты ояту және дене шынықтырумен, спортпен айналысуға баулу.</p> <p>Қазақ тілі Жануарлардың қыс мезгіліне дайындығы туралы және мал өсіру жайлы әңгімелесу. Оған байланысты (қора, жайлау, қыстау, жем, астау, соғым, сыбаға) сөздермен сөз қорын кеңейту Арнайы жабдықталған</p>	<p>Әрбір сөздің мағынасы болатыны туралы түсінік қалыптастыру, сөздің мағынасына қызығушылығын арттыру. Алдын ойнаған ойындарды қайталап, алған білімдерін бекіту. Геометриялық фигуралардың, көгөністер, жеміс-жидектердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояуды жетілдіру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Адамның табиғаттың бір бөлігі екенін және жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы фильм көрсетіп түсіндіру. Жабайы жануарлардың қысқа дайындығы туралы суреттер көрсету. Дидактикалық ойын «Дауысынан таны» әр</p>	<p>және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға ынталандыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру <u>Қимылды ойын:</u> Аюлар мен аралар</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының тұрмыста, аң аулауда, мал өсіруде пайдаланған қажетті құрал жабдықтары жайлы</p>
--	---	---	--	---

			<p>ортада іс әрекеттер жасауға үйрету</p> <p>Математика негіздері Шамасы бойынша заттардың арасындағы қатынастарды білдіретін математикалық терминдерді қолдануды дамыту. Интеллектуалдық құралдарымен ойындар ойнату Нүктелерді, өрнектерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуын пысықтау.</p>	<p>түрлі жануарларды дыбысы арқылы табу. Балалар ойын тыңдау. Балалардың идеялары бойынша таза ауада зерттеу жүргізу.</p>	<p>фильм көрсету арқылы таныстыру, жаңа сөздерді есте сақтауын дамыту.</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.</p>				
Серуен	<p>Ауа райын бақылау. Ата аналар алып келген мысық пен күшікті тамашалау. Ерекшеліктері туралы айтып, сипаттау. Екі жануарды салыстыру.</p>	<p>Аулада өсетін жидектерді бақылау. Жидек ағаштарын тану. Олар туралы не білетіндерін достарына</p>	<p>Үй жануарлары туралы ақпарат беру. Олардың қысқы азығы туралы әңгімелесу. Балабақша ауласында малдарға азық болатын</p>	<p>Күзде табиғаттағы маусымдық өзгерістерді байқауға, қыспен айырмашылықтарын ажырата білуге үйрету.</p>	<p>Мұражайға бару, (өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға</p>

	<p>(танымдық іс-әрекет) Балабақша ауласындағы өсімдіктер мен ағаштардағы өзгерістерді бақылау, жапырақтарды жинауға көмектесу. Аула сыпырушысының еңбегін бағалау дағдысын дамыту (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар. Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p>	<p>айтып беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет) Жидектерге қарап олардың бейнесін таяқпен құмда сызып салу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Қонжық» тақпағын жаттату Қорбаң, қорбаң етеді, Тәттіні жақсы көреді. Қазір де ол бүлдірген Іздеп жүр ме, кім білген? (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>қорек барма табу, жинау. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасау. (Музыка) Жұмбақтар жасыру.</p> <p>Мұртын сипап күн бойы, Бетін сусыз жуады, Тысырды аңдып түн бойы, Тышқанды кеп қуады. (Мысық)</p> <p>Адамға серік, Күзетке берік. (Ит)</p> <p>Еріксе, Құйрығымен ойнайды, Зеріксе, Ұйқыға бір тоймайды. (Мысық)</p>	<p>Үй жануарларына жасалынатын күтімді жабайы жануарлармен салыстыру. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын «Соқыр қойшы»</p> <p>«Қонжық» тақпағын айтқызу. Қорбаң, қорбаң етеді, Тәттіні жақсы көреді. Қазір де ол бүлдірген Іздеп жүр ме, кім білген? (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>отырмау, бейтаныс адамдардың етініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу).</p> <p>Қазақ халқының тұрмыста, аң аулауда, мал өсіруде пайдаланған қажетті құрал жабдықтарымен танысу. (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар»</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау айтуын ұйымдастыру (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, тамақтану кезінде</p>				

	сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже: Тамақ ішер кезде енді, Сөйлемейміз күлмейміз. Астан басқа өзгені, Елемейміз, білмейміз. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. «Жануарлар» туралы әр түрлі ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар)				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп, мысық пен күштің мүсінін жасау, суретін салу, қағаздан қиып алып жапсыру немесе өз бетінше әр түрлі заттарды пайдаланып ойдан құрастыруға баулу	Жидектердің айырмашылығы. Дәмі, көлемі түсі туралы өздігінен зерттеу жұмыстарын жүргізуін ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша ермексазбен,	Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша жаттау. Төрт-түлік Түйе – малдың үлкені, Жылқы – малдың үркегі. Сиыр – малдың сүттісі, Қой – түліктің құттысы.	Балаларға қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру. Серуен кезіндегі бақылаудан кейін алған эсерлерін суретте бейнелеу;	Мұражайға барғанда алған эсерлері бойынша, көрген немесе ұнатқан бейнесін салуына жағдай жасау. (Бейнелеу іс-әрекеті) Мұражай атты композиция жасауды

	<p>(Шығармашылық іс-әрекет), (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Кітаптарды қарау, мысық пен күшік туралы әңгімелесу. Ертегіні сахналауға мүмкіндік беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>түрлі түсті қағазбен шығармашылық ұжымдық жұмыстар жүргізуге баулу. (Шығармашылық іс-әрекет),</p>	<p><i>С.Қасиманов</i> (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Төрт түлік малдың қалауы бойынша суретін салу, мүсінін жасау немесе қағаздан қиып жапсыру. (Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Өз өзіңе көмектес бастамасымен топтағы тазалық жұмыстарын орындату. (еңбек іс-әрекеті)</p>	<p>қылқаламмен қағазға басып салу тәсілдерін қолдануға; қағаздың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуға үйрету. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ертегілерді үтел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>басқару. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>
Балалармен жеке жұмыс	<p>Екі затты ұзындығы, ені және биіктігі, жуандығы бойынша салыстыра білуін Дария, Мариям, Еркемай, Нұрасыл, Аселде дамыту</p>	<p>Нұрғасыр, Муслим, Мирас, Құдайбергенге әдеби кейіпкерлердің әрекеттерін бағалауды үйрету.</p>	<p>Қазақ оюларының бөліктерінен, өсімдік және геометриялық пішіндерден өрнектер жасауды Медина, Абдірахман, Бақберген, Әминаға үйрету</p>	<p>Мұхаммеджан, Бекарыс, Раяна, Диярдың қимылды ойындарда физикалық қасиеттерді: жылдамдық, күш, шыдамдылық, икемділік, ептілік көрсетуін қалыптастыру</p>	<p>Бақылау күнтізбесінде ауа райын танып, белгілеуді Ернұр, Медина, Алиядар, Асылым, Бағланға үйрету.</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				

Серуен	<p>Мысық пен күшік неден қорқады? Олар нені жақсы көреді? Балалардың жауабын талқылау. Топтан алып шыққан қоректерді мысық пен күшікке беру. (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Мысық пен күшік туралы білетін көңілді әндерді тыңдап, еркін би қимылдарын жасату. (Музыка)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>Балабақша аумағында шашылып жатқан ағаш бұталарын жинату. (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын Ақсерек-көксерек.</p>	<p>«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Төрт түлікті легио құрастыру бөлшектері арқылы құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын Қыз –қуу</p>	<p>Қимылды ойын «Қу түлкі»</p> <p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Бақша ауласында түскен бұталарды жинату. (танымдық, еңбек іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын Түйілген орамал.</p>	<p>Қимылды ойын «Қармақ»</p> <p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Қимылды ойын Сақина жасыру</p>
Балалардың үйге қайтуы	<p>Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың жануарлар туралы не білетінін сұрады. Ертегі ойындарды үйде қайталады ұсыну.</p>				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 28.10.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қараша айы 2022жыл 2 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 07.11.2022	Сейсенбі 08.11.2022	Сәрсенбі 09.11.2022	Бейсенбі 10.11.2022	Жұма 11.11.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту) .				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Жануарлармен ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қараша айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңберін өткізу Видео арқылы «Көңілді күн» әніне іс әрекеттер жасау. Орман деген не? Орманда болдың ба? Ол қандай? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Бақша ағаштары» әңгімені оқып беру. Әңгіме не туралы екенін сұрау? Ағаштар тағы қайда өседі? Қандай ағаштарды таниды? Суреттерге қарап атауларын атату. Орман туралы не білетінін сұрау? Сөйлемдердегі сөздерді: зат есімдерді сан есімдермен және сын есімдерді зат есімдермен үйлестіре білуді жетілдіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру; қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу; скамейканың үстіне қойылған текшелерден аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Кім жылдам жалаушаға жүгіреді?</p>	<p>Көркем әдебиет «Қайда өседі?» балалардан, қандай ағаштың өнімі екенін танып айтқызу, диалогтік сөйлеуді дамыту. Дидактикалық ойын «дәндерін тап» ағаштардың суреттеріне берілген дәндерді сәйкестендіру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Ағаш атауларына дыбыстық талдау: сөздегі дыбыстардың ретін анықтауды үйрету. Жазу дәптерлерімен жұмыс</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасату. Ағаштардың пішіндеріне, бөліктерінің салыстырмалы өлшеміне және олардың</p>	<p>Сауат ашу негіздері Орманның суретін көрсету, мекен етушілерді атату, дыбыстық талдау жасап сөздегі дыбыстардың ретін анықтауды үйрету. Жазу дәптерлерімен жұмыс Дидактикалық ойын «бірінші дыбысын ата» орман мекендеушілерінің суреттерін ғажайып қоржыннан алып, бірінші естіліп тұрған дыбысты табу.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); бір-бірінің жанына</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Сөйлемдердегі сөздерді: зат есімдерді сан есімдермен және сын есімдерді зат есімдермен үйлестіре білуді жетілдіру. Дидактикалық ойын «Кім жылдам?» суреттерге қарап (зат есімдерді сан есімдермен үйлестіру) қоян бесеу, ағаш екеу және т.б Ойын: сын есімдерді тәрбиеші айтады, балалар соған лайықты затты табады. Мысалы: қоңыр дегенде аюды тауып келу.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Өз есімдеріне дыбыстық талдау жасауды үйрету: Сөздегі дыбыстардың ретін анықтауды үйрету.</p>	<p>Көркем әдебиет «Түлкі мен тырна» ертегісі саусақ театры арқылы айтып беру. Балаларды сахналық қойылымдарға қатысуға баулу</p> <p>Математика негіздері Шеңбермен және тіктөртбұрышпен салыстыру арқылы сопақша пішінмен таныстыру. Карточкалармен және дәптермен жұмыс</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу; бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру; <u>Қимылды ойын:</u> Өрт сөндірушілер</p>
--	---	--	--	---	--

	<p>Математика негіздері Ағаштар құстар және жануарлардан жиын жасау. Бүтін жиын мен оның әр бөлігі арасында байланыс орнату дағдысын дамыту. Дәптермен жұмыс.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Туған өлкенің өсімдіктері (ағаштар, бұталар, гүлдер, шөпті өсімдіктер) туралы түсініктерін кеңейту, «орман», «шалғын» және «бақша» ұғымдарымен таныстыру. Олардың айырмашылығын суреттер арқылы атай білуін қалыптастыру.</p>	<p>орналасуына сүйене отырып, түстер мен олардың реңктерін беру. Бақылаған ағаштың бейнесін бере білу арқылы мүсіндеу. Жапсырудың түрлі әдістері (симметриялы, сыңарлы симметриялы, сұлбалы) қолдануды жетілдіру арқылы ағаш бейнесін жапсыру. Дайын үлгілермен және қарапайым сызба бойынша құрастыру.</p>	<p>және бір-бірінің артынан сапқа тұру.</p> <p>Қимылды ойын: Ормандағы тиіндер</p> <p>Спорттық ойын элементтері: Футбол элементтері. Берілген бағытқа допты оң және сол аяқпен тебу.</p> <p>Қазақ тілі Алтын сандықшадан әр түрлі заттарды алдыртып. Сол алған заттың атауындағы қ, ң, ғ дыбыстары сөздің қай бөлігінде орналасқанын табады үйрету. Фонематикалық естуді дамыту, сөздегі дыбыстардың орнын анықтау дағдысын нақтылу (басы, ортасы, соңы).</p> <p>Математика негіздері 8 көлеміндегі санды тура және кері санауды пысықтау.</p>	<p>Жазу дәптерлерімен жұмыс</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қоршаған ортаны көз, мұрын, тіл, құлақ, тері көмегімен сезе білу дағдыларын дамыту. Сезім мүшелерінің қызметі туралы түсінік беру.</p>	<p>Қазақ тілі Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді, интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру. Әр түрлі интонацияда сөйлемдерді айтып, балаларға қайталату.</p>
--	---	---	--	---	--

			Дәптермен жұмыстар. «Артығын тап» дидактикалық ойын. Әр түрлі заттар топтамасынан артығын табу.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Балабақша ауласындағы ағаштарды қарау, атын атап, тану, ағаштардан түскен жапырақтармен дәндерді бұталарды жинау. (Зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Күзгі бақта еңбек етіп жатқан балалардың суретін бояу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Еңбек құралдарын ермексаздан мүсіндеу (Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «асық ойыны»</p>	<p>Ағаштардан түскен бұталарды жинап, салыстыру. "үлкен – кіші", "үлкенірек – кішірек" «Енді, еңсіз» деген сөздерді қолдануды үйрету. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Бұталар қалай пайда болады тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Құрылыс материалдарынан ғажайып қалалар құрастыру (Зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын</p>	<p>Балабақша ауласын мекендейтін құстар мен жануарларды бақылау, оларға күтім жасау. Осы құстар мен жануарлар орманда мекендей ала ма? Неге? (зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Құстар, жануарлар туралы жұмбақтар шешу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Сақина жасыру»</p>	<p>Ағаштарды бақылау, бұтағы, діңі, жапырағы туралы ақпарат беру. Орманды қорғау туралы әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Ағаштың бұтақтарымен құмда сурет салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ағаш бұтақтарымен табиғи қалдық материалдармен ұжымдық құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар</p>	<p>Ормандағы қауіпсіздік ережелерімен таныстыру. Ормандағы ережелерді салу, жасау. Ағаштардың арасына орналастыру. Орманда рөлдік ойынын ойнату. Бауырсақ, қызыл телпек ертегілерін сахналату. (Қарым-қатынас, зерттеу, танымдық іс-әрекеттері)</p> <p>Сергіту жаттығуы Жапырақтар тербеледі, Желмен ұшып теңселеді, Дөңгеленіп, айналып, Жерге қонар кез келді.</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»</p>

		«Ақсерек көксерек»		Қимылды ойын «Хан талапай»	
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру.				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы	Кітаптарды қарау, кітаптағы орман бақша шалғын суреттеріне қарап ойдан ертегі құрастыру. Бір біріне айтып беру. (Қарым-қатынас іс-	«Қарағай» Көкке бойын созады, Көпке қолын созады. Кең құшағын ашады, Көлеңкесін тосады. Көк қарағай, қарағай,	«Орманда» тақырыбында ұжымдық жұмыс (Шығармашылық іс-әрекет)	Орман бейнесі бар пазлдарды жинату, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындату	Орман бейнесіне қарап суретін салу (Бейнелеу іс-әрекеті) Тұзды камырдан ағаштардың бейнесін жасату

басқа әрекеттер)	әрекеті) Табиғи құрастыру құралдарынан орман құрылымын құрастыру. Ұжымдық жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	Мейірбанды анадай. <i>М.Әлімбаев</i> Тақпақты жаттау. Бір біріне айтып беру. (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)	Кітаптарды қарау. Тақпақ жаттау. Еркін сахналау әрекеті (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)	(Танымдық, зерттеу іс әрекет)	(Шығармашылық іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Ойын ашық айтып, өзінің пікірін білдіріп, өзімен санасқанды, өзін құрметтегенді ұнатауын Димитрийда дамыту	Денисқа өз ойын жай және жайылма сөйлемдермен жеткізе білуін дағдыландыру	Аяла мен Дарияға тыңдалған музыкадан алған әсерлерімен бөлісе білуін үйрету	Шаманы салыстыруда үстіне және қасына қою тәсілдерін қолдануды Дениста қалыптастыру	Таныс ойындарды ұйымдастыруда бастамашылдық, дербестік танытуын Аялада дамыту
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Бақша ауласындағы жапырақтарды жинату. (еңбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка) Балалардың еркін ойыны	Орманнан шығар жол сызбасын таяқпен жерде сызу (танымдық іс әрекет) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Соқыр қойшы» Балалардың еркін ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. . Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 04.11.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қараша айы 2022жыл 3 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 14.11.2022	Сейсенбі 15.11.2022	Сәрсенбі 16.11.2022	Бейсенбі 17.11.2022	Жұма 18.11.2022
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Менің ертегі кейіпкерім, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Интеллектум құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, ертегілер, әңгімелер айту. Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Танертенгі жаттығу	Қараша айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз. Құрметпенен сіздерге, Сәлем бердік біз. Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айту. Жаңалықтарымен бөлісу. «Қысқы дайындық» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Қысқа дайындық тақырыбында балаларға бірнеше суреттер көрсету. Сурет бойынша әңгіме жасату. Сөйлегенде көп мағыналы сөздерді қолдануын жетілдіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру; скамейканың үстіне қойылған текшелерден аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Аюлар мен аралар</p> <p>Математика негіздері Геометриялық фигура дөңгелек, сопақшаны</p>	<p>Көркем әдебиет Балалардың сұранысы бойынша ертегі оқып беру. Кейіпкерлерге және олардың әрекеттеріне өз көзқарасын білдіруді жетілдіру.</p> <p>Музыка жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Дауысты дыбыстарды анықтауды үйрету. Жұмыс дәптерлеріне жазу.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Тыңдаған ертегі желісі бойынша бейнелеу әдістерін (штрихтар, бояуларды араластырып қолдануын дамыту. ойдан пішіндері мен өлшемі әртүрлі таныс заттарды:</p>	<p>Сауат ашу негіздері дауыссыз дыбыстарды анықтауды үйрету. Жұмыс дәптерлеріне жазу</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; жүру мен жүгіруді алмастыру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Кім жылдам жалаушаға жүгіреді? <u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Ұйқыға кететін жануарларды суреттен табу. Олар туралы әңгімелеу және синонимдер мен антонимдерді қолдануды пысықтау. Жұмыс дәптерлеріне жазу</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жануарлардың атауларындағы дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтауды үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қысқа дайындықта баланың рөлі тақырыбында әңгімелесу. Сеніп тапсырған тапсырмаларды жауапкершілікпен орындауға, айналасындағыларға әрқашан әділ болуға,</p>	<p>Көркем әдебиет Құстардың қысқа дайындығы туралы мультфильм көрсету. «Ұсқынсыз үйрек» ертегіні сахналау, қойылымдарға қатысуға баулу.</p> <p>Математика негіздері Геометриялық фигуралар (дөңгелек, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш) дұрыс атап, оларды ажырата білуге жаттықтыру. Фигураларды құрастыру арқылы құстардың бейнесін шығару. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; скамейканың үстіне</p>
--	--	--	---	---	--

	<p>дұрыс атап, оларды ажыратабілуге жаттықтыру. Фигураларға сәйкес заттарды топтан табу, салыстыру. Дидактикалық ойын «артығын тап» артық фигураны карточкадан табу. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қысқа дайындықта ата-ана еңбегін түсіну, адамдардың еңбектеріндегі өзара байланыстарды байқау. Еңбек ардагерлерін, қарттарды құрметтеу, үлкенді сыйлау, олардыңеңбегін бағалау дағдысын дамыту. Мен ата анамның көмекшісін тақырыбында әңгімелесу.</p>	<p>ойыншықтарды, ыдыстарды мүсіндеу оларға тән ерекшеліктерді беру. Қайшы мен желімді дұрыс қолдану мен еңбек қауіпсіздігі және жеке гигиена ережелерін сақтауды дамыту. Табиғи материалдардан жасалған қазақ халқының бұйымдарымен үйдің жасауларымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуді ұйымдастыру.</p>	<p>жалғастыру.</p> <p>Қазақ тілі Қысқа дайындықты талап ететін азық-түлік атауларын атату. Сөз қорын бидай, күріш, арпа, жүгері, талқан, тары, жент, құрт, сүзбе, шұбат, қымыз, айран сөздермен толықтыру.</p> <p>Математика негіздері Азық түліктердің пішіндерін анықтау, салыстыру. Геометриялық фигура үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрышты дұрыс атап, оларды ажыратабілуге жаттықтыру. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>оларға қолдау көрсетуге, көмек беруге, жалған сөйлемеуге баулу.</p>	<p>қойылғанәр түрлі заттардан аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; допты қабырғаға лақтыру жәнеекі қолымен қағып алу;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Осылай етіп жасайық <u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру.</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен танысытыру. Құсбегі мамандығымен танысытыру. Құстарға қысқа дайындықты қалай жасайтынын кітаптардан көрсету.</p>
--	---	---	---	--	---

Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыруда, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру үшін серуенде өткізілетін орынды жабдықтау, ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Балалардың ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Балбақша ауласын қысқа дайындау. Құстармен аңдарға қамқорлық таныту жұмыстарын жүргізу. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Кітаптар қарату, суреттер бойынша әңгімелеу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «тракторшылар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Адамдар қыс мезгіліне қалай дайындалады? Көліктер ше? Жай және күрделі сөйлемдерді қолдану арқылы әңгімелеуді пысықтау (қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы ұсақ жасау. Ұшақты ұшырып ойнату. Ұшақтар қысқа қалай дайындалады әңгімелеп түсіндіру (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Көлік жүргізушілері»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Ұлттық ойын «Ханталапай», «Орамал тастамақ» және т.б ойындармен танысытыру (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша дәндерден ұжымдық композиция жасату. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық ойын: «Футбол»</p>	<p>Балабақша ауласындағы жәндіктерді іздеу, олардың қайда және не үшін жоқ болып кеткенін түсіндіру. Құмырсқа илеулерін тапса, ол туралы не білетінін сұрау. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «сақина жасыру»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	<p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер. Өзара қарым қатынас орнату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Құстарды бақылау. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта				

	киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Әлем халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Балалардың қалауы бойынша ойша бейнелеу, мүсіндеу, қиып жапсыру (Шығармашылық іс-әрекеті)	Ұшақтар мен көліктердің қыс мезгіліне дайындығы туралы фильм көрсету, пазлдарды жинау, логикалық ойын тапсырмалары	Егіншілердің, фермерлердің еңбегімен таныстыру. Қысқа дайындықтағы рөлін түсіндіру. Кітаптардан	Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан өзінің қысқа дайындығы жайында шығармашылық жұмыс жасау	«Құстар қайтып барады» ұжымдық шығармашылық жұмыс. (мольбертте) (Шығармашылық іс-әрекеті)

	Еңбек құралдарын таныстыру. Оларды қалай қолдану керектігі туралы ойыншық құралдармен жасап көру. (танымдық іс әрекет) Заттарды түрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра білуге үйрету (зерттеу іс әрекеті)	бар ойындар ойнату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет)	суреттерін көріп, эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	(Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер) Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіру. (музыка)	Құрастыру материалдарынан әртүрлі заттар құрастыру. Заттар, олардың белгілерін нақтылау және бейтаныс заттардың қолданылуын түсіну. (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Аяланың геометриялық фигураларды көру және сипат сезу арқылы зерттеуді үйрету.	Аяла мен Дарияға, Денисқа қағаз парағын түрлендіруді үйрету	Берілген тапсырманы жауапкершілікпен орындауға Димитрий мен Денисқа талпындыру	Денисқа және Драияға өз бетінше ойнауды және спорттық ойындардың ережелерін сақтауды үйрету	Димитрийға, Денисге, Аялаға, Дарияға жұмбақтардың жауабын табуына қызығушылығын тудырып, талпындыру.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Балалардың еркін әрекеті.	Қимылды ойын «Ұшақтар» Балалардың еркін әрекеті.	Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті)	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті.	Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау.

			Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны		Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіру. (музыка)
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Үйде қысқы дайындықты жасау бойынша балалармен әңгімелесу, еңбек әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 11.11.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қараша айы 2022жыл 4 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 21.11.2022	Сейсенбі 22.11.2022	Сәрсенбі 23.11.2022	Бейсенбі 24.11.2022	Жұма 25.11.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан өз отбасы жайлы айтып беруге тарту (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балаларды қабылдау барысында ата-аналармен баланың қимыл белсенділігі жайында әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасау. Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне және жануарларына күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қараша айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде аузын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балаларға жаңалықтарымен бөлісуді, жақсы тілектер тілеуді жасату. «Денсаулық жайында біз не білеміз?» тақырыбында әңгімелесу. «Дені саудың, жаны сау» деген сөздің мағынасын түсіндіру. Адамның денсаулығына гигиена мен күн тәртібінің ықпалы туралы түсініктерді кеңейту. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Денсаулық» дегеніміз не? денсаулыққа пайдалы әрекеттер туралы әңгімелесу. Белгілі бір затқа белгілерді, әрекеттерді және берілген әрекетке заттарды таңдай білуді дамыту.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру <u>Қимылды ойын:</u> Жүгіріп өт</p> <p>Математика негіздері Денсаулық сақтауға арналған ойын</p>	<p>Көркем әдебиет Тазалық денсаулық кепілі. «Мойдодыр - Кірқоймас» мультфильмін тамашалау. Шығарма мазмұнын сюжеттің бірізділігін сақтай отырып, эмоциямен, қисынды қайталап айтып беруді жетілдіру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Таазалық құралдарын таныстыру. Сөздерге дыбыстық талдау жасау. Жазу дәптерлерімен жұмыс</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Балалардың қалауы бойынша тазалық құралдарының суретін салу,</p>	<p>Сауат ашу негіздері Дәрумендерді қандай жеміс көкөністерден аламыз. Оларға дыбыстық талдау. Жазу дәптерлерімен жұмыс</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу; бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Ормандағы тиіндер</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Спорттық ойындар туралы не білетінін сұрау. Әңгіменің жалғасын және соңын ойдан шығаруын басқару дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Өздері ойнап жүрген ойын атауларына дыбыстық талдау жасау. Сөздегі дыбыстардың ретін атауды жетілдіру. Жазу дәптерлерімен жұмыс</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Адам өмірі үшін судың, құмның, күн, ай сәулесінің, саздың, тастардың маңызын түсінуін жетілдіру. Суреттермен жұмыс.</p>	<p>Көркем әдебиет «Тіл алмаудың кесірі» әңгімені оқып беру. Балаларда осындай жағдай болды ма сұрау? Диалогтік сөйлеуді дамытуды жалғастыру.</p> <p>Математика негіздері Қозғалыс бағыттары: сол жақтан оң жаққа, оң жақтан сол жаққа, жоғарыдан төменге, алға, артқа. тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру <u>Қимылды ойын:</u> Өрт сөндірушілер</p>
--	--	---	--	--	---

	<p>құралдарының қандай денелерге ұқсайтынын анықтау. Денелерді (шар, текше, цилиндр) дұрыс атап, оларды ажыратабілуге жаттықтыру. тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезіне білуіне ықпал жасау. Жеуге болады, болмайды ойынын ойнату. Суреттер арқылы атату.</p>	<p>мүсіндеу, жапсыру және ойыншықтардан құрастыру. Бейнелеу әдістері кляксография, жіппен сурет салу әдістерін қолдануын дамыту. Шаршы немесе тікбұрыштың бұрыштарын қию арқылы дөңгелек және сопақша пішіндерді қиып алуды меңгерту. Бақылаған заттың бейнесін бері білуді, затты әртүрлі қалыптарда мүсіндеуді үйрету</p>	<p>таныстыру. Олардың дәрумендерге бай екенін ұғындыру. (кұрт, жент, май сүт өнімдері)</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Қазақ халқының азық-түліктерінің қандай денелерге ұқсастығын анықтау. денелерді (шар, текше, цилиндр) дұрыс атап, оларды ажыратабілуін пысықтау. тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету</p>		<p>Қазақ тілі</p> <p>Тыңдалған көркемшығарма мазмұнын ретімен жүйелі түрде жеткізуге, кейіпкерлердің диалогын мәнерлі интонациямен беруге баулу</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	Серуенге кітаптар алып шығу	Балабақшаның ауласының	Табиғи материалдардан азық	Ауа райын бақылау. Желдің бағытын	Кітаптардан тәртіп ереже туралы суреттер көру. Дұрыс

	<p>Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың мазмұндауын үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Кітаптарды санау, беттестіру арқылы биіктігі бойынша, қалыңдығы бойынша салыстыру. (танымдық іс әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>тазалығын бақылау. Қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасау. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Көңілді музыка қойып, денелерін шынықтыру. (музыка)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар</p>	<p>түлік өнімдерін жасау. Кітаптардан пайдалы тағамдардың түрлерімен таныстыру: атауы, сыртқы түрі, құрылысын үйрету (Танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p> <p>Спорттық ойын футбол.</p>	<p>анықтау. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Эстафеталық және жарыс ойындарын өткізу.</p> <p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p>	<p>қарым қатынас ережелерін құру. Ережелер барлығына жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін жасалатынын түсінугін дамыту. Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын балалармен талқылау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Ауладағы тәртіп ережелерін жасату. Суретін салу, қағаздан қиып жапсыру. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу»</p> <p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою)</p> <p>Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p> <p>Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.</p>				

	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тындау. Қазақ халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар) .				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Қағазды бүктеу ширату арқылы құрсау жасау. (Танымдық іс-әрекеті) Жасаған құрсауды әр түрлі бояулармен сәндеу (Бейнелеу іс-әрекеті) құрсаудың мүсінін ермексизден жасау (Шығармашылық іс-әрекеті)	Тазалық ұғымын дидкатикалық ойын карточкалары арқылы табу ойнын ойнату. (Танымдық іс-әрекеті) Топтағы тазалық құралдарын табу, қызметін анықтау. Еркін тазалық әрекеттерін жасату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті) Тақпақты жаттау. «Тазалықтың досы» Сылдырлайды мөлдір су, Мөлдір суға қолың	Дәрумен деген не? оның түрі қандай болады? Зерттеу жұмыстары. балалардың өз ойы. Ойдан сурет салу, мүсінін жасау немесе қағаздан жасау. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)	Спорттық ойын құралдарының суретін салу, мүсінін жасау, ұжымдық жапсыру жұмысын жасау. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Спорттық ойын құралдарын тану, салыстыру, қолдану әдістерін зерттеу, (Танымдық, іс-әрекеті) «Мойдадыр - Кірқоймас» ертегісін сахналау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойлары. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)

		жу. Жуынсаң сен әрдайым, Аппақ бетің, маңдайың. Тазалықтың досы - Су дегенің осы.			
Балалармен жеке жұмыс	Денисқа бастаған ісін аяғына дейін жеткізуді қалыптастыру	Сөйлеуде сын есімдерді қолданып, салыстыру нәтижелерін атауды Аялада қалыптастыру	Дарияға және Аялаға салауатты өмір салты туралы бастапқы түсініктерін қалыптастыру	Өз бетінше ойдан құрастырға Денис пен Дмитрийға дағдыландыру	Денис пен Дмитрийға ұжымдық әңгімеге қатысады, әңгімелесушінің сөзін бөлмей, кезекпен сөйлеуді үйрету.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. Денсаулыққа пайдасы жайында әңгімелесу. (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Кетті кетті» Тазалықтың досы тақпағын қайталату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың еркін ойындары	Тазалықтың досы тақпағын қайталату. (зерттеу іс әрекеті) Қимылды ойын «Ақ серек көк серек»	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары
Балалардың үйге қайтуы	Денсаулық іс шараларына белсене қатысуды ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 18.11.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қараша айы 2022жыл 5 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 28.11.2022	Сейсенбі 29.11.2022	Сәрсенбі 30.11.2022	Бейсенбі 01.12.2022	Жұма 02.12.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді қалыптастыру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баладан өз отбасындағы жаңалықтар жайлы айтып беруге тарту (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балаларды қабылдау үстінде ата-аналармен баланың өсуі үшін дәрумендердің, таза ауада серуеннің маңыздылығы туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Қараша айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балалар жаңалықтарымен бөліседі, жақсы тілектер тілейді. «Туған жер туралы біз не білеміз?» тақырыбында әңгімелесу. «Менің туған жерім» ұғымын түсіндіру. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Туған жер дегеніміз не? әр баланың туған жері бол ма? Балалардың ойларын тыңдау. Туған	Көркем әдебиет Мәнерлі, эмоциямен айтуды үйрету. «Туған жер»	Сауат ашу негіздері Туған жердің табиғатын сипаттау. Өздерінің тұратын жерлерінің көрікті	Сөйлеуді дамыту «Қазақстан байрағы» жаттау Көк байрақтың бетінде	Көркем әдебиет Балалардың қалауы бойынша ұнаған ертегілердің сахналық қойылымдарына қатысуға баулу.

	<p>жер туралы фильм тамашалау, ән тыңдау. Кітаптардан суреттер қарату.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; жүгіру; допты басымен итеріп, төрттағандап еңбектеу (арақашықтығы 3-4 метр); допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу; бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру. <u>Қимылды ойын:</u> Секіріп жүріп, допты ұста</p> <p>Математика негіздері Геометриялық фигуралар мен денелерді дұрыс атап, оларды ажырата білуге жаттықтыру. Туған жер суреттеріне сәйкес келетін фигураларды</p>	<p>жаттау Сүйем сені, туған жер, Байлық, бақыт тұнған жер Қамбасына Отанның Тау – тау астық құйған жер. Сүйем сені, туған жер, Өнер, білім қуған жер. Ұшу үшін ғарышқа Токтар аға бел буған жер. <i>Оразақын</i> <i>Асқар</i></p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Туған жер туралы суреттер қарату. Әңгімелеу, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтауды пысықтау. Дәптермен жұмыс</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрасты</p>	<p>жерлерінің суреттерін, видеоларын тамашалау. Дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтауды пысықтау. Дәптермен жұмыс</p> <p>Дене шынықтыру жаттығулар. <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; жүгіру; қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру; скамейканың үстіне қойылған текшелерден аттап тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Ормандағы тиіндер <u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру. Спорт залда және спорт алаңында қауіпсіздікті сақтауға</p>	<p>Қыран бүркіт қанатты Сол қырандай еркіндеп, Бала өседі талапты. <i>М. Әлімбаев</i> Байрақ туралы әңгімелесу кезінде өзін мәдениетті ұстауды қалыптастыру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Байраққа қатысты сөздерден дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтауды пысықтау. Дәптермен жұмыс</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жолда қауіпсіздік ережелерін сақтау. Жол белгілері гироскутер, сигвейге арналған жолды білу, бағдаршамның белгілеріне сәйкес жолдан өту дағдысын пысықтау.</p>	<p>Математика негіздері Геометриялық фигуралар мен денелерді дұрыс атап, оларды ажырата білуге жаттықтыру. Карточкалармен жұмыс. Дәптермен жұмыс.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; допты қабырғаға лақтыру және екі қолымен қағып алу; қос аяқпен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Осылай етіп жасайық <u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру. Спорт залда және спорт алаңында қауіпсіздікті сақтауға баулу.</p> <p>Қазақ тілі Қазақстанның байлығының</p>
--	---	---	--	--	---

	<p>тауып, сәйкестендіру. Дәптермен жұмыс.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Арнайы көлік құралдарының түрлерін, белгілі бір жұмыс түрін орындау үшін олардың жабдықталуын түсіну.</p>	<p>ру</p> <p>Байрақты салып бояу, Ұлттық киім түрін мүсіндеу, дастарханға оюларды қиып жапсыру. Қағаздан буктеу тәсілімен телпек жасау</p>	<p>баулу.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен таныстыру.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Геометриялық фигуралар мен денелерді дұрыс атап, оларды ажырата білуге жаттықтыру.</p> <p>Дәптермен жұмыс.</p>		<p>бірі дәнді дақылдар екенін айту. Екіншілік кәсіпке байланысты (дән, тұқым, суару, отау, ору, диірмен, орақ, кетпен, шалғы, айыр, күрек, тырма, соқа) жаңа сөздер ендіру.</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Серуенге кітаптар алып шығу</p> <p>Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар,</p>	<p>Туған жердің құстарын байқату.</p> <p>Табиғатын сипаттауды жетілдіру.</p>	<p>Табиғи материалдардан туған өлке тақырыбында пейзаж жасату.</p> <p>Ұжымдық жұмыс.</p>	<p>«Көк тудың желбірегені» әнін орындату.</p> <p>(музыка)</p>	<p>Екіншілердің еңбегін сомдап ойнату. Құралдарын қолданып іс әрекет жасату.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>

	<p>әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың шығарманы мазмұндауын үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Туған жерге қандай қамқорлық танытуға болады? Оны өз бақшамыздың ауласынан бастайық деп бастаманы жүргізуді ұсыну. Балалардың дербес әрекеті, ойын. (танымдық іс әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>(Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Ұсынылған әр түрлі суреттерге қарап құстардың өздеріне тән ерекшеліктерін бейнелей отырып салу дағдыларын қалыптастыру (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар</p>	<p>(Танымдық, іс-әрекеті) (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен таныстыруды пысықтау. Балабақша мұражайына қонаққа бару.</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>Қимылды ойындар ойнау.</p> <p>Ауа райын бақылау. Желдің бағытын анықтауды дамыту. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту», «Асық ойыны»</p>	<p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары</p> <p>Қимылды ойын «кім жылдам»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, «Сылдырлайды мөлдір сутақпағын айту. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаю дағдысын қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Қазақ халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)</p>				

<p>Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Қағазды бүктеу арқылы таулар жасау. (Танымдық іс-әрекеті) Көліктердің бейнелерін салу. (Бейнелеу іс-әрекеті) Көліктің мүсінін ермексаздан жасау (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Заттың кеңістікте орналасуын үйрету. Оң, сол, алға, артқа, жоғары, төмен ұғымдарын дидкатикалық ойын карточкаларын ойнату. (Танымдық іс-әрекеті) Топтағы құстардың суреттерін тамашалау, қимылдарын жасату. Пазлдармен, бестемшемен еркін ойындар. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>	<p>Топтағы кітаптарға қарап, ішіндегі суреттері бойынша әңгімелеу. (Қарым қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Туды пішіндермен салыстыру. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Құрылыс материалдарынан барлық ертегі кейіпкерлері сыйатын достық үйін құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті) Таныс ертегісін сахналау. Балалардың қалауы бойынша. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың апта бойы алған әсерлері бойынша сурет салу, мүсіндер жасату. Түрлі табиғи материалдаран құрастыруды орындату. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>«бүгін», «кеше», «ертең» ұғымдарын ажыратуын Денис пен</p>	<p>Денис пен Дмитрийға өзінің жасаған іс-</p>	<p>Аялаға еркін ойындарда таныс кейіпкерлердің</p>	<p>Табиғи және қалдық заттардан құрастыруда шығармашылық</p>	<p>Денисқа өзара көмек беруге, ренжіген балаға жанашырлық танытуға үйрету</p>

	Дарияға қалыптастыру	әрекетінің ағзаға әсерін, тістерді тазалаудың пайдасын, суық тимеудің алдын-алуға болатынын түсіндіру	образын өздігінен сомдауды үйрету	танытуын Дарияға дамыту	
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ханталапай» Патриоттық әндерді тыңдату. (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Кетті кетті» Туған жер тақпағын жаттау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың еркін ойындары	Балабақша ауласындағы туды тамашалату. (зерттеу іс әрекеті)	Қимылды ойындар «ұшты ұшты» Балалардың еркін ойындары
Балалардың үйге қайтуы	Менің туған жерім тақырыбында отбасылық сурет салу. Көрмеге қою. Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 25.11.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
мектепке дейінгі оқыту
ӘБ жетекшісі
 _____ **К. Хуанган**
 «__» _____ **20__** жыл

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалдыдаярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Желтоқсан айы 2022жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 05.12.2022	Сейсенбі 06.12.2022	Сәрсенбі 07.12.2022	Бейсенбі 08.12.2022	Жұма 09.12.2022
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Жайлы жағдай жасап, әр баланың бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Желтоқсан айында болатын демалыс күндер туралы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Шағын ойын орталықтарында олардың еркін ойындарын ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Жануарлармен ойындар (пазлдар), роботехника құралдары, шашка, бестемше Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Балалармен жеке жұмыс. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері)	Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)

Таңертеңгі жаттығу	Желтоқсан айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және жалпақ табанды алдын алу жаттығуларын нығайту. Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындауды үйрету. Қимылдардың ырғағын музыкалық сүйемелдеумен үйлестіру. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындату. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері «Жүректен жүрекке» Біз балдырған тең басқан, Дос құшағын елге ашқан. Тілегіміз тыныштық, Ашық болсын кең аспан. Мықты болсын іргеміз, Бәріміз де біргеміз. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Қыс туралы не біледі? Қысқы киім түрлері? Қысқа дайындық бойынша не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы фильм көру. Көрген фильмде не таныды, не	Көркем әдебиет «Жыл басына таласқан жануарлар» ертегісін үстел үсті	Сауат ашу негіздері Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру. Қарындашты дұрыс,	Сөйлеуді дамыту «Бұл не дыбыс» ойыны арқылы бір дыбысты бір дыбыстан және	Көркем әдебиет «Кәрі аяз бен жас аяз» ертісін кітаптан оқып беру. Әдеби кейіпкердің белгілі

	<p>көрдi сұрау. Ойын арқылы фонематикалық естудi дамыту, сөздегi дыбыстардың орнын анықтау(басы, ортасы, соңы). Артикуляциялық жаттығулар жасату. ыс ыс ыс келiп жеттi қыс ар ар ар жауады қар</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негiзгi қимылдар:</u> заттардан бiр қырымен аттап жүру; кедергiлердiң арасымен өту арқылы «жыланша» жүгiру; тiзелерiне сүйене отырып, етпетiмен өрмелеу; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру. <u>Қимылды ойын:</u> Қалпақ және кiшкене таяқша</p>	<p>театры арқылы көрсету. Әдеби кейiпкердiң белгiлi бiр әрекетiн өзiнiң қалай қабылдағаны туралы айтуды, кейiпкерлердiң жасырын әрекетiн түсiнуiн дамыту.</p> <p>Музыка Жетекшiсiнiң жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негiздерi Әр түрлi суреттер бар карточкаларды балаларға таратып беру. Өз бетiнше суреттi әңгiмелеу. Сөз және сөйлем туралы бастапқы түсiнiктердi қалыптастыру. Қарындашты дұрыс, еркiн ұстап, үстiнен қатты қысып күш түсiрмей, саусақтармен бiркелкiсызықтарды үзбей салуды дамыту.</p>	<p>еркiн ұстап, үстiнен қатты қысып күш түсiрмей, саусақтармен бiркелкiсызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негiзгi қимылдар:</u> заттардан бiр қырымен аттап жүру; кедергiлердiң арасымен өту арқылы «жыланша» жүгiру; тiзелерiне сүйене отырып, етпетiмен өрмелеу; оң және сол аяқты алмастырып секiру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Мүсiн болып тұр <u>Спорттық жаттығулар:</u> Сырғанау. Өз бетiнше мұзды жолмен сырғанауды, жүгiрiп келiп сырғанауды үйрету.</p>	<p>сөздiң басындағы дыбысты ажыратып айтуын үйрету.</p> <p>Фонематикалық естудi дамыту, сөздегi дыбыстардың орнын анықтау (басы, ортасы, соңы). Артикуляциялық жаттығулар жасату.</p> <p>Музыка Жетекшiсiнiң жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негiздерi Сөйлем туралы бастапқы түсiнiктердi қалыптастыруды жалғастыру. Қарынд ашты дұрыс, еркiн ұстап, үстiнен қатты қысып күш түсiрмей, саусақтармен бiркелкiсызықтарды</p>	<p>бiр әрекетiн бала қалай қабылдағаны туралы айтуды, кейiпкерлердiң жасырын әрекетiн түсiнуiн дамыту.</p> <p>Математика негiздерi «Ғажайып қоржыннан» шыққан ойыншықтарды салыстыру, жиын жасау. Жиынның бөлiктен үлкен екенiн, бөлiктiң жиыннан кiшi екенiн салыстыруды дамыту Нүктелердi салуға, тiк және көлбеу таяқшаларды дәптердiң тор көзiнде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негiзгi қимылдар:</u> заттардан бiр</p>
--	---	--	---	--	---

	<p>Математика негіздері Ғажайып қоржыннан шыққан ойыншықтарды салыстыру, жиын жасау. Жиынның бөліктен үлкен екенін, бөліктің жиыннан кіші екенін салыстыруды үйрету Нүктелерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Шананың қандай материалдардан жасалғанын өз бетінше анықтау және талдау, олардың сапалары мен қасиеттерін сипаттауды меңгерту. Балалардың алып келген шаналарын қарап, салыстыру.</p>	<p>Сурет салу мүсіндеу жапсыру, құрастыру Балаларды қалуы бойынша топқа бөлу. Ертегі желісімен балалардың өз таңдауы бойынша жануардың суретін салу. Қанық түстер алу үшін қарындашты түрліше басып бояу, бейнелеу, түсті қанық беру үшін қағаздың фонын таңдау және бояуларды үйлестіру, өз жұмысының нәтижелерін бағалауды үйрету.</p> <p>Қарапайым пропорцияларды сақтай отырып, қалауы бойынша жануардың мүсінін мүсіндеуді үйрету.</p> <p>Топтық жұмыс.</p>	<p>Қазақ тілі Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді, интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру. Өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру.</p> <p>Математика негіздері Көрнекілік негізінде 9 санының пайда болуымен таныстыру. 9 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету. Нүктелерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>үзбей салуды дамыту.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Күнделікті қолданатын құралдар: ұялы телефон, смартфон, компьютер, ғаламтор, теледидардың қолданылуын білу, оларды қолдануда қауіпсіздікті сақтауды меңгерту.</p>	<p>қырымен аттап жүру; кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; тізелеріне сүйене отырып, етпетімен өрмелеу; заттардың арасымен (арақашықтығы 3 метр) секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Орындарыңа жылдам жет</p> <p>Қазақ тілі Ертегіні рөлдерге бөліп сомдауға, кейіпкерлердің мінез-құлқын жеткізуге баулу, шығарманы еркін талқылауға мүмкіндік беру.</p>
--	---	---	---	--	--

		<p>Ертегі желісі бойынша жануарлардың дайын пішіндерін қиып ретімен сюжеттік композициялар жасауды, оларды сәнді бөлшектермен толықтыруды, жеке және топпен бірлесіп жасауды, онда міндеттерді келісіп атқаруды үйрету.</p> <p>Жануарлармен ойындар аясында құрдастарымен бірлесіп, шығармашылықпен құрастыруға баулу.</p>			
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балалардың ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p> <p>Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.</p>				
Серуен	Шаналарды серуенге алып шығып балалардың бір бірін сырғанатуы. Қай шана жылдам жүреді және	Сұйықтықтардың қатуы, картотека№1 (зерттеу іс әрекеті) Балалармен жеке жұмыстар және	Кеше аулада қалдырған сұйықтықтарды қарау. Топқа алып қайту. Қанша уақытта еритінін анықтату. (зерттеу	Қар мен мұздың айырмашылығын байқату. Қысқы табиғатты бақылау. (зерттеу және	Қазақ халқының тұрмыста қыс мезгілінде қолданатын құрал жабдықтарымен

	<p>қайсысы ауыр немесе жеңіл анықтау дағдысын дамыту. (танымдық іс-әрекет)</p> <p>Аула тазалаушысының еңбегін бағалау дағдысын дамыту (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Аққала жасату.</p> <p>Еркін ойындар. Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Қардың бетіне таяқшалармен аққаланың суретін салу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қыс Қыс келді, қыс иықтап, Қалды аюлар ұйықтап. Қыс келді, қыс мұз-қарлы, Қыраулы да, ызғарлы. <i>Қ.Мырзағалиев</i> Тақпағын жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасау. (Музыка) Жұмбақтар жасыру және шешуді үйрету.</p> <p>Қоймасын қыс ақтарып, Жерді жапты ақ мамық. (Қар)</p> <p>Қолы мен қаламы жоқ, Бірақ сурет салады көп. (Аяз)</p> <p>Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>танымдық іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәреге кім бұрын жетеді?» жарыс ойыны</p> <p>Қыс немесе боран тақпағын қайталап жаттау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>таныстыру. (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар»</p> <p>Қарда еркін тақырыпта суреттер салғызу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға киімдерін бүктеп қоюды, қолды жууды жетілдіру. Шешіну кезінде шкафқа колготки, сырт киімді ұқыпты салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. "Балалар қолдарын жуады" суреттерді қарату Олар бойынша әңгіме жасату. (көркем әрекет, дербес, еңбек әрекеті).</p>				

Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою)</p> <p>Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, ас ішу құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, тамақтану кезінде сөйлеспеу аяқтағанда алғыс айту)</p> <p>(мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p> <p>Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.</p>
Күндізгі ұйқы	<p>Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p> <p>Тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдату. «Кәрі аяз бен жас аяз» ертегісін және кітаптардан басқа да ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)</p>
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар)</p> <p>Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару.</p> <p>Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p> <p>Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну.</p> <p>Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>
Бесін ас	<p>Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру.</p> <p>Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету.</p>

	(мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексаздан аққаланың мүсінін жасау, суретін салу, қағаздан қиып алып жапсыру немесе өз бетінше әр түрлі заттарды пайдаланып ойдан құрастыруға баулу</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет), (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Терезеге қарап, қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы жеке әңгімелер жүргізу.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Балалардың далада қалдырған заттары туралы сұрау. Ол қалай өзгерді? Қалай көз алдына елестетеді сұрау. Қыс тақтапғын балалармен жеке жұмыс жасау арқылы жаттату.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша ермексазбен, түрлі түсті қағазбен шығармашылық ұжымдық жұмыстар жүргізуге баулу.</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет)</p>	<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша тақпақтар жаттау.</p> <p>«Боран Уілдейді, гулейді, Көзіңе түк ілмейді. Ішін тартып,ышқынып, Мен күштімін, біл» дейді».</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қыс мезгілі туралы қалауы бойынша сурет салу, мүсінін жасау немесе қағаздан қиып жапсыру.</p> <p>(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Өз өзіңе көмектес бастамасымен топтағы тазалық жұмыстарын орындату.</p> <p>(еңбек іс-әрекеті)</p>	<p>Балаларға қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру.</p> <p>Серуен кезіндегі бақылаудан кейін алған әсерлерін суретте бейнелеу; қылқаламмен қағазға басып салу тәсілдерін қолдануға; қағаздың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуға үйрету.</p> <p>(бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Жыл басына таласқан жануарлар» ертегісін үстел үсті театры арқылы балалардың бір біріне айтып беруін ұйымдастыру.</p>	<p>Ермексаздан қар түйіршіктерін жасату. Оны ұжымдық жұмыста пайдалану.</p> <p>«Қар жауады тынбастан» тақырыбында композиция жасату.</p> <p>(Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>

				(Қарым-қатынас іс-әрекеті)	
Балалармен жеке жұмыс	Кеңістіктегі заттардың өзіне қатысты орнын анықтай алуын Дарияда дамыту	Әнді созып, сөздерін анық айтуды Дария мен Аялаға үйрету	Денис пен Димитрийге әдеби кейіпкерлердің әрекеттеріне өз көзқарасын білдіруге қызығушылығын ояту	Айналасында болып жатқан жағдайларды ой елегінен өткізіп, өзінің әділ пікірін білдіруді Дарияға қалыптастыру	Дария, Аяла мен Денис, Димитрийға дене белсенділігі мен ұйқының қанық болуының пайдасы туралы түсіндіру
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қысқы ауа райының ерекшеліктерін бақылау. Күзбен қыстың айырмашылығын зерттеу. (зерттеу іс-әрекеті) Қыс туралы көңілді әндерді тыңдап, еркін би қимылдарын жасату. (Музыка) Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар	Түске дейінгі серуенде алып шыққан сұйықтықтардың қатуын бақылау. Айырмашылықтарын анықтау. Және ертеңге дейін қалдырып, қандай өзгерістер болатынын зерттеу. (зерттеу іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ынта мен шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өз бетінше	«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Қысқы орманды леги құрастыру бөлшектері арқылы құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын Қыз –қуу	Қимылды ойын «Қу түлкі» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Бақша ауласындағы ағаштарды бақылау. (танымдық, еңбек іс-әрекет) Қимылды ойын Түйілген орамал.	Қимылды ойын «Қармақ» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Қимылды ойын Сақина жасыру

		ұйымдастыруға мүмкіндік беру. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу. «Арқан тарту» ойынын ойнату.			
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың қыс мезгілі туралы не білетінін сұрауын ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 03.11.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Желтоқсан айы 2022жыл 2 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 12.12.2022	Сейсенбі 13.12.2022	Сәрсенбі 14.12.2022	Бейсенбі 15.12.2022	Жұма 16.12.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балалардың тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	"Комплимент" сәлемдесу Мақсаты: өзіне деген сенімділікті арттыруға ықпал ету. Балалар допты шеңберге өткізіп, бір – біріне мақтау айтады-бұл адамға айтқысы келетін жағымды, жылы сөздер. (қоршаған ортамен танысу) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. (танымдық іс әрекет)	Балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу үшін, балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстан жайлы карталарды қарату. (жануарлар құстар, өсімдіктері бар) (танымдық іс әрекет)	Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті)	Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті)
Таңертенгі жаттығу	Желтоқсан айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындату (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл				

	белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру, нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер «Мен Отанымды сүйемін» Отан деген - атамекен, Отан деген – туған жер. Отан –Ана, Отан –үлкен, Қазақстан – туған ел! Қазақстан деген не? Сен не білесің? Ол қандай? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Қазақстанның мемлекеттік рәміздерін көрсету. Оларды сипаттауға, қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсіну, олар жайлы сөйлегенде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру.	Көркем әдебиет «Не қымбат?» осетин халық ертегісін оқып беру. Көркем шығарманы рөлдерге бөліп, сахналау, рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін, бейненің қимылын, интонациясы мен мимикасын беруді меңгерту.	Сауат ашу негіздері Жеті байлықты естеріне түсіру. Суреттер арқылы көрсетіп түсіндіру. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз). Жазуды көзбен қадағалай отырып, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды	Сөйлеуді дамыту Қазақстан Кең даласын, егін жапқан, Бар баласы, бақыт тапқан. Менің жерім, тұған жерім, Туған елім – Күн сәулелі Қазақстан! <i>Ж. Молдағалиева</i> Тақпақты жаттату. Қазақстанның тәуелсіздік күнн туралы білімдерін жетілдіру. Түбірлес сөздерді жасау және қолдана	
	Дене шынықтыру Жалпы дамытушы	Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша			

<p><u>жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру; қосалқы қадаммен (өкшені арқанға, аяқ ұшын еденге қою) тепе-теңдікті сақтап жүру ; <u>Қимылды ойын:</u> Құрлар</p> <p style="text-align: center;">Математика негіздері</p> <p>Рәміздерде кездесетін заттардың болуы, пішіндері Оларды белгілері (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра үйрету Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жеті байлық 1. Бірінші байлық - денсаулық 2. Екінші байлық - еркіндік 3. Үшінші байлық - тіл байлық 4. Төртінші байлық - қайрат-күш 5. Бесінші байлық - ақ жаулық 6. Алтыншы байлық - балаңыз 7. Жетінші байлық - жүз саулық туралы түсіндіру. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз). Жазуды көзбен қадағалай отырып, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Орталықтарға бөліп,</p>	<p>орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p style="text-align: center;">Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардан бір қырымен аттап жүру; «жыланша» жүгіру; гимнастикалық скамейка бойымен қолымен тартылып, иықтары мен тізелеріне сүйене отырып, етпетімен өрмелеу; оң және сол аяқты алмастырып секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Кім көбірек заттарды жинайды? <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Хоккей элементтері. Берілген бағытта қақпаға хоккей таяқпен шайбаны сырғанатуды, оны қақпаға кіргізуді үйрету.</p>	<p>білу, етістіктерді жалғаулармен қолдану, сөйлеу әдебін, жай және жайылма сөйлемдерді қолдану дағдыларын қалыптастыру.</p> <p style="text-align: center;">Музыка</p> <p>"жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p style="text-align: center;">Сауат ашу негіздері Жеті атасын жатқа айту дағдысын пысықтау. Жеті атасының есімдері туралы әңгімелесу. Балалар арасында ұқсас есімдер кездесті ме? Талқылау. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз). Жазуды көзбен қадағалай отырып, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p>	
--	---	--	---	--

	<p>көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Қазақстанның табиғаты жайлы картаны көрсету. Сирек кездесетін, қызыл кітапқа енген өсімдіктермен таныстыру. Өсімдіктердің өсуі үшін ылғалдың, жарықтың, жылу мен тыңайтқыштың қажеттігі олардың жылуды, суықты, күнді немесе бұлтты ауа-райын сезуі, олардың өсуі және көбеюін түсіндіру</p>	<p>балалардың еркін әрекеті.</p> <p>Балалар өздеріне қымбат деген заттың суретін салу. Қанық түстер алу үшін қарындашты түрліше басып бояу, бейнелеу, түсті қанық беру үшін қағаздың фонын таңдау және бояуларды үйлестіру, өз жұмысының нәтижелерін бағалауды үйрету.</p> <p>Бағалы заттарды мүсіндеу. Мүсіндеудің әртүрлі әдістерін қолдануды жетілдіру: кұрылымдық (жеке бөліктерден) және мүсіндік (негізгі бөліктерді тұтас кесектен жасау).</p> <p>Жеті байлықты ретімен жапсыру. Сюжеттік жапсыруда заттардың өлшеміне қарай арақатынасын, әртүрлі заттардың бөліктерінің пішінін, олардың кұрылымын,</p>	<p>Қазақ тілі</p> <p>Тәуелсіздік туралы әңгімелесу. Мереке туралы ақпарат беру.</p> <p>Фонематикалық естуді дамыту, сөздегі дыбыстардың орнын анықтау дағдысын дамыту(басы, ортасы, соңы).</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Көрнекіліпен 9 санының пайда болуымен таныстыру.9 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету.</p> <p>Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Қазақстанды мекендейтін құстар туралы айту.</p> <p>Фламинго, қыран құстары туралы толық ақпарат беру.</p> <p>Жыл құстары мен қыстайтын құстарды ажырата білу, құстардың пайдасы туралы білу, оларға қамқорлық жасауды үйрету.</p>	
--	--	--	--	---	--

		<p>пропорцияларын білу дағдысын дамыту.</p> <p>Дайын үлгілермен және қарапайым сызба бойынша жұмыс істеуді, бейнені кескіні бойынша қию үшін қайшыны қолдануды пысықтау.</p>			
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Балабақша ауласындағы биікте тұрған туды көрсету. Ән ұранды орындату. (танымдық іс әрекеті)</p> <p>Тудың бейнесін қар бетінде таяпен салу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қысқы ауланы тазалауда қолданылатын еңбек құралдарын таныстыру. Күрекшелермен қар</p>	<p>Қарды шелектерге салу оны таразыға салып өлшеу. Тура сондай шелектеріне су немесе құм салып өлшеп көру. Қарға суды құю оның салмағының өзгергенін анықтауды ұйымдастыру. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қар қалай пайда болады тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Балабақша ауласын мекендейтін құстар мен жануарларды бақылау, оларға күтім жасау. Осы құстар мен жануарлар орманда мекендей ала ма? Неге? (зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Құстар, жануарлар туралы жұмбақтар шешу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Ұшып жүрген құстарды бақылау. Оларды танып, атауын атау. Жем беру. (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Ағаштың бұтақтарымен қарда жүрген құстардың суретін салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ұжымдық құрастыруда ағаш бұтақтарымен табиғи</p>	

	тазалату. (зерттеу, еңбек іс-әрекеті)	Қардан ғажайып қалашықтарды құрастырып жасату (Зерттеу іс әрекеті)	Еркін ойындар Қимылды ойын «Сақина жасыру»	қалдық материалдардан.құстарға үйшік құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)	
	Еркін ойындар Қимылды ойын «Кім жылдам »	Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»		Еркін ойындар Қимылды ойын «Хан талапай»	
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру. Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.				
Күндізгі ұйқы	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				

<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Кітаптарды қарау, туыстық байланыстарды түсіну (өз жұрты, атасы мен әжесі, жақын туыстары, нағашы жұрты), өзінің жеті атасын білуді жетілдіру. Жеті ата Қазақ халқының ерекшелігі екенін түсіндіру. ((Қарым-қатынас танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп туда бейнеленген күн мен құстың мүсінін жасау. Туды қағаздан қиып жапсыру. (Шығармашылық іс-әрекет)</p>	<p>Қар Ақ мақтадай ұлпа қар Жамылыпты қырқалар. Қалың-қалың тон киіп, Маужырайды шыршалар. <i>Ш. Әлдибекұлы</i> Тақпақты жаттау. Бір біріне айтып беруін үйрету. (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)</p>	<p>«Орманда» тақырыбында ұжымдық жұмыс (Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Кітаптарды қарау. Тақпақ жаттау. Еркін сахналау әрекеті (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Тудың бейнесі бар пазлдарды жинату, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындату (Танымдық, зерттеу іс әрекет)</p> <p>Еркін шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік беру.</p>	
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Аяла мен Дарияға қарапайым себеп-салдарлық байланысты орнатуға талпындыру</p>	<p>Ағаш қасықтар, сылдырмақтар, асатаяқ, сазсырнайда қарапайым әуендерді ойнауды барлық топ тәрбиеленушілеріне үйрету</p>	<p>Денис пен Дмитрийға ойыншықтарға, кітаптарға, ыдыстарға ұқыпты қарауға үйрету</p>	<p>адамның өмірі мен денсаулығы үшін дене шынықтырудың маңыздылығын Аяла, Денис, Дмитрий, Дарияға түсіндіру</p>	

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Бақша ауласындағы қарды күрекшелермен жинату. (еңбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка) Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	
Балалардың үйге қайтуы	Жеті атасын жаттатуды ұсыну. Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 09.12.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Желтоқсан айы 2022жыл 3 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 19.12.2022	Сейсенбі 20.12.2022	Сәрсенбі 21.12.2022	Бейсенбі 22.12.2022	Жұма 23.12.2022
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Менің ертегі кейіпкерім, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Интеллектум құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, ертегілер, әңгімелер айту. Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Желтоқсан айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз. Құрметпенен сіздерге, Сәлем бердік біз. Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айту. Жаңалықтарымен бөлісу. «Халық даналығы» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы фильм көру. Көрген фильмде не таныды, не көрді сұрау. Ойын арқылы фонематикалық естуді дамыту, сөздегі дыбыстардың орнын анықтау(басы, ортасы, соңы). Артикуляциялық жаттығулар жасату. ыс ыс ыс келіп жетті қыс ар ар ар жауады қар</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> тізені жоғары көтеріп жүру; бір сызыққа қойылған заттардың арасымен «жыланша» жүгіру; арқан бойымен бір қырымен, қосалқы қадаммен (өкшені арқанға, аяқ ұшын еденге қою) тепе-теңдікті сақтап жүру ;</p>	<p>Көркем әдебиет «Иман» Ә. Табылды әңгімесін оқып беру. Көркем шығарманы рөлдерге бөліп, сахналау, рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін, бейненің қимылын, интонациясы мен мимикасын беруді меңгерту</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жеті шелпек турлы әңгімелесу. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстауды дамыту.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жеті күн туралы әңгімелесу. Жетілік ұғымын түсіндіру. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстауды дамыту.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардан бір қырымен аттап жүру; кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; иықтары мен тізелеріне сүйене отырып, етпетімен өрмелеу; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру; <u>Қимылды ойын:</u> Сақинаны таяқшаға іл <u>Спорттық</u></p>	<p>Сөйлеуді дамыту Бата беру туралы әңгімелесу. «Батамен ел көгерер, жауынмен жер көгерер» мақалын жаттау. Мағынасын түсіндіру. Негізгі ойды дұрыс жеткізе білу, монологты байланыстырып құра білуді дамыту</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Ізгі сөздермен таныстыру. Жақсы сөз жарым ырыс. Жылы киім тәнді жылытар, жылы сөз жанды жылтар. Жалқаулық ең жаман әдет. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстауды дамыту.</p> <p>Қоршаған ортамен</p>	<p>Көркем әдебиет «Еңбекпен келген ақша» ертегісін оқып беру. Көркем шығарманы рөлдерге бөліп, сахналау, рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін, бейненің қимылын, интонациясы мен мимикасын беруді меңгерту</p> <p>Математика негіздері Робот құралдарымен ойындар. Танымдық-зерттеушілік қызығушылықты, ойлауды, алдына қойылған міндетті шешуде не істеу, қалай істеу керек екенін түсінуге, күрделі формадағы заттарды өз бетінше зерттеуге мүмкіндік беру Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u></p>
--	--	--	---	--	--

<p>бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u></p> <p>Қалпақ және кішкене таяқша</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Ғажайып қоржыннан шыққан ойыншықтарды салыстыру, жиын жасау.</p> <p>Жиынның бөліктен үлкен екенін, бөліктің жиыннан кіші екенін салыстыруды үйрету</p> <p>Нүктелерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Шананың қандай материалдардан жасалғанын өз бетіншеанықтау және талдау, олардың сапалары мен қасиеттерін</p>	<p>Жапсыру,құрастыру</p> <p>Балалардың қалуы бойынша орталықтарға бөлініп еркін тақырыпта іс әрекеттер ұйымдастыру.</p> <p>Түзу, ирек, жіңішке, жалпақ сызықтарды, түрлі көлемдегі дөңгелектерді, жақпаларды, нүктелерді ырғақты орналастыра отырып, қарапайым пішінді өрнектерді құрастыра білуді бекіту.</p> <p>Ойдан өз бетінше мүсіндеуге, ұжымдық жұмыстарды орындауға баулу.</p> <p>Сюжеттік жапсыруда заттардың өлшеміне қарай арақатынасын, әртүрлі заттардың бөліктерінің</p>	<p><u>жаттығулар:</u></p> <p>Сырғанау. Өз бетінше мұзды жолмен сырғанауды, жүгіріп келіп сырғанауды үйрету</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Қазақ халқы қолөнер шеберлерімен жасалған киіз үйдің заттарын және тұрмыстық заттарды білдіретін (кереге, уық, шаңырақ, ағаш керует, кебеже, сандық, кілем, сырмақ, алаша, ши, бау, басқұр, арқан, жіп), сөздермен таныстыру, толықтыру.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Көрнекілік негізінде 9 санының пайда болуымен таныстыру.9 көлеміндегі санды тура және кері санауға үйрету.</p> <p>Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор</p>	<p>таныстыру</p> <p>Адамның табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезінебілуін пысықтау.</p>	<p>тізені жоғары көтеріп жүру;</p> <p>кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; арқан бойымен бір қырымен, қосалқы қадаммен (өкшені арқанға, аяқ ұшын еденге қою) тепе-теңдікті сақтап жүру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u></p> <p>Бүрге</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u></p> <p>Сырғанау. Өз бетінше мұзды жолмен сырғанауды, жүгіріп келіп сырғанауды үйрету</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Жұмбақ</p> <p>Ұқсайсың шеңберге Қабырғасы жиылып керіледі, Жиһазы мол көп бөлме, Төбесінен жұлдыздар көрінеді (киіз үй)</p>
---	---	---	---	---

	сипаттауды меңгерту. Балалардың алып келген шаналарын қарап, салыстыру.	пішінін, олардың құрылымын, пропорцияларын беруді жетілдіру	көзінде сызуға үйрету.		Қазақ халқы қолөнер шеберлерімен жасалған киіз үйдің заттарын және тұрмыстық заттарды білдіретін (кереге, уық, шаңырақ, ағаш керует, кебеже, сандық, кілем, сырмақ, алаша, ши, бау, басқұр, арқан, жіп), сөздермен таныстыру, толықтыру.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыруда, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру үшін серуенде өткізілетін орынды жабдықтау, ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Балалардың ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Шаналарды серуенге алып шығып балалардың бір бірін сырғанатуы. Қай шана жылдам жүреді және қайсысы ауыр немесе жеңіл анықтау дағдысын дамыту. (танымдық іс-әрекет) Аула тазалаушысының еңбегін бағалау дағдысын дамыту	Ауа райын бақылау. Қардың, желдің бағытын анықтау. Бүгінгі ауа райы туралы пікірлерін тыңдау. Қалай киіну керектігін пысықтау. (қарым қатынас іс әрекеті) Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы ұшақ жасау. Ұшақты ұшырып ойнату. Ұшақтар қыста қалай ұшады	Ұлттық ойын «Ханталапай», «Орамал тастамақ» және т.б ойындармен таныстыру (Танымдық іс-әрекет) Балалардың қалауы қармен ойындар, шқамалдар құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)	Балабақша ішіндегі жол қозғалысының қарапайым ережелерін, жаяу жүргіншілер мен велосипедшілердің қозғалыс ережелерін сактауды үйрету. (Танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойын «поезд» Балалардың	Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер. Өзара қарым қатынас орнату. Мақал мәтелдер жаттау, мағыналарын түсіндіру. Сіз деген әдеп, біз деген көмек. Жақсы көпке зейнет, Жаман көпке бейнет (Қарым-қатынас іс-әрекеті)

	<p>(еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Аққала жасату.</p> <p>Еркін ойындар. Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>әнгімелеп түсіндіру (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті) Қимылды ойын «Ұшақтар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>Спорттық жаттығу: Сырғанау. Өз бетінше мұзды жолмен сырғанауды, жүгіріп келіп сырғанауды үйрету.</p>	<p>бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	<p>Құстарды бақылау. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Әлем халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)</p>				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p>				

	Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексаздан аққаланың мүсінін жасау, суретін салу, қағаздан қиып алып жапсыру немесе өз бетінше әр түрлі заттарды пайдаланып ойдан құрастыруға баулу (Шығармашылық іс-әрекет), (бейнелеу іс-әрекеті) Терезеге карап, қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы жеке әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған тұрмыстық заттарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуін ұйымдастыру. (құрастыру) Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет)	Кітаптардан жеті қазынаның суреттерін көріп, эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан өзінің қысқы табиғат жайында шығармашылық жұмысын жасату (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер) Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруді дамыту. (музыка)	Киіз үйге ішіндегі заттарын жапсыру. Ермексаздан ұлттық ыдыстарды жасау. (Шығармашылық іс-әрекеті) Құрастыру материалдарынан киіз үй құрастыру. Киіз үй бөлшектерін тани білуді пысықтау. (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс		Теңдік және теңсіздік туралы ұғымдарды Аяла	Тақпақтарды, санамақтарды, өлеңдерді мәнерлеп,	Аяла мен Дарияға «оригами» үлгісі бойынша қарапайым	Денис пен Дмитрийға сыпайы түрде өз өтінішін білдіріп,

		мен Дарияға түсіндіру	жатқа айтуға Дария, Аяла, Дмитрий, Денискс талпындыру	пішіндер құрастыруды үйрету	көрсеткен қызметі үшін алғыс айтуын дағдыландыру
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті. Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді дамыту. (музыка)	Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті. «Ата анаңа тіл тигізбе» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті) Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті. Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді дамыту. (музыка)	Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны «Жақсы адам деген қандай адам?» әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Үйде жетілік ұғымы бойынша балалармен әңгімелесу, еңбек әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 15.12.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Желтоқсан айы 2022жыл 4 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 26.12.2022	Сейсенбі 27.12.2022	Сәрсенбі 28.12.2022	Бейсенбі 29.12.2022	Жұма 30.12.2022
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан таптағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Жаңа жылдық ертеңгіліктер мен қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасау. Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне және жануарларына күтім жасату) Балармен жеке жұмыстар.				
Таңертеңгі жаттығу	Желтоқсан айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде аузын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балаларға жаңалықтарымен бөлісуді, жақсы тілектер тілеуді жасату. «Денсаулық жайында біз не білеміз?» тақырыбында әңгімелесу. «Дені саудың, жаны сау» деген сөздің мағынасын түсіндіру. Адамның денсаулығына гигиена мен күн тәртібінің ықпалы туралы түсініктерді кеңейту. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Қолғап» ертегісін кітап арқылы көрсету. Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: бақылаулар мен суреттер бойынша сипаттау және хабарлау әңгімелерін құрастыру дағдыларын жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардан бір қырымен аттап жүру; кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; гимнастикалық скамейка бойымен қолымен тартылып, иықтары мен тізелеріне сүйене отырып, етпетімен өрмелеу; оң және сол аяқты алмастырып, заттардың арасымен арақашықтығы 3 метр) секіру; <u>Қимылды ойын:</u></p>	<p>Көркем әдебиет «Қолғап» ертегісін рөлдергебөліп, сахналауды менгерту</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері Жаңа жыл мерекесі туралы суреттерді қарау, әңгімелесу. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз), сөйлем сөздерден тұратынын түсінуін дамыту. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкіжоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу</p>	<p>Сауат ашу негіздері Қарша қыз туралы мультфильм көру. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз), сөйлем сөздерден тұратынын түсінуін дамыту. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкіжоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру; арқан бойымен бір</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Жаңа жыл ертеңгілігі.Өздерінің ертеңгіліктері туралы суреттер арқылы айтып беруін ұйымдастыру. Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: бақылаулар мен суреттер бойынша сипаттау және хабарлау әңгімелерін құрастыру дағдыларын жетілдіру</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз), сөйлем сөздерден</p>	<p>Көркем әдебиет «Қолғап» ертегісін сахналауда рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін, бейненің қимылын,интонациясы мен мимикасын беруді меңгерту</p> <p>Математика негіздері Тәулік бөліктерінің ауысуын («кеше», «бүгін», «ертең»), оқиғалардың ретін («алдымен – содан кейін», «бұрын – кейінірек») анықтауды. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардан бір қырымен аттап жүру; кедергілердің арасымен өту арқылы «жыланша» жүгіру; оң және сол аяқты алмастырып, заттардың арасымен (арақашықтығы 3</p>
--	---	--	---	--	---

	<p>Мүсін болып тұр</p> <p>Математика негіздері Ертегі кейіпкерлерін санау. Олардың қолғаптың айналасындағы орындарын атау. Сөйлеуде белгілі бір заттың өзіне немесе басқа затқа қатысты орнын көрсете білуге үйрету. Нүктелерді, өрнектерді салуға, тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Балаларды жалпы қабылданған нормалар мен ережелерді саналы түрде орындауға баулуды жалғастыру. Ережелер барлығына жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін жасалатынын</p>	<p>Жапсыру, құрастыру қарапайым пішінден өрнектерді құрастыра білуді бекіту. Топты жаңа жыл мерекесіне арнап сәндеу.</p> <p>Әр түрлі жаңа жылдық сыйлықтардың мүсінін жасату. Мүсіндеген заттарымен түрлі ойындар ойнауын ұйымдастыру.</p>	<p>қырымен, қосалқы қадаммен (өкшені арқанға, аяқ ұшын еденге қою) тепе-теңдікті сақтап жүру; бір-бірінің жанына және бір-бірінің артынан сапқа тұру. Қимылды ойын: Орындарыңа жылдам жет Спорттық ойын элементтері: Хоккей элементтері. Берілген бағытта қақпаға хоккей таяқпен шайбаны сырғанатуды, оны қақпаға кіргізуді үйрету.</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, ақша қармен аяз атаның киімдерімен салыстыру атауларын атау.</p> <p>Математика негіздері Тәулік бөліктерінің</p>	<p>тұратынын түсінуін дамыту. Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дамыту.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Мемлекеттік мерекелердің маңыздылығын түсіну, оларға белсенді қатысуды ұйымдастыру.</p>	<p>метр) секіру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға асықты лақтыру; Қимылды ойын: Құрлар Спорттық ойын элементтері: Хоккей элементтері. Берілген бағытта қақпаға хоккей таяқпен шайбаны сырғанатуды, оны қақпаға кіргізуді үйрету.</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен балалардың киімдерін күнделікті қолданатын заттарын салыстыру.</p>
--	--	---	---	---	---

	меңгерту Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын талқылап ұғындыру.		ауысуын («кеше», «бүгін», «ертең»), оқиғалардың ретін («алдымен – содан кейін», «бұрын – кейінірек») анықтауды. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Аулада серуен барысында, түрлі түсті қағаздардың бетіне қарды қойып қардың түсін анықтау. Қардың дыбысын анықтау. Қолдарына қар алып, қысып сықырын есту. Қара түсті қағаздарға жауып тұрған қарды тосып алу. Лупа арқылы қар ұлпаларының пішіндері әр түрлі екенін анықтау. (танымдық іс	Балабақшаның ауласының тазалығын бақылау. Қыс мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасату. Балабақша ауласында өсетін шыршаларды жаңа жылдық мерекеге арнайы сәндеу (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)	Даладағы қардан адам пішінін жасау. Оның бірнешеуіне тон сияқты жүні бар материалмен жауып қою. Балабақшаның кіре берісіне алып кіру. Жылы жерде қардың қалай еритінін бақылау. Сыртында тоны жоқ қар адамдар тез еритінін байқау. Тон суықтан да ыстықтанда қорғайтыны туралы	Ауа райын бақылау. Желдің бағытын анықтау. (Танымдық, іс-әрекеті) Спорттық ойын элементтері: Хоккей элементтері. Берілген бағытта қақпаға хоккей таяқпен шайбаны сырғанатуды, оны қақпаға кіргізуді үйрету.	Кітаптардан жаңа жылдағы қауіпсіздік туралы ақпарат беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Ауладағы тәртіп ережелерін жасату. Қар ұлпасының суретін салу, қағаздан қиып жапсыру. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті) Балалардың дербес

	<p>әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p>	<p>Көңілді музыка қойып, денелерін шынықтыру. (музыка)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар</p>	<p>түсіндіру. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p> <p>Спорттық жаттығу: Сырғанау. Өз бетінше мұзды жолмен сырғанауды, жүгіріп келіп сырғанауды үйрету.</p>	<p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p>	<p>әрекеттері, ойындары Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. «Жыл он екі ай», «Қар ханшайым» және т.б ертегілер оқып беру (көркем әрекет)</p>				

<p>Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Қағазды қиып қар ұлпаларын жасау. Оларды терезелерге жапсыру. (Танымдық іс-әрекеті) Жасаған ұлпаларды әртүрлі бояулармен сәндеу (Бейнелеу іс-әрекеті) Қар түйіршіктерінің мүсінін ермексаздан жасау (Шығармашылық іс-әрекеті) Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Олардың сюжеттік бірізділігін сақтай отырып, мазмұндауын балаларға үйрету. (Қарым-қатынас іс-</p>	<p>Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды пысықтау (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). (Танымдық іс-әрекеті) Шыршаны сәндеуге ойыншықтар жасату. Қайшы мен желімді дұрыс қолдану дағдыларын жетілдіру, еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена ережелерін сақтауын қадағалау. (жапсыру) Жаңа жылдық тақпақтарын қайталау.</p>	<p>Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен, тұрмыста, аң аулауда, мал өсіруде және егіншілікке қажетті құрал жабдықтарымен жабдықталған орта құруды үйрету. Заттардың мүсінін жасау немесе суретін салуын ұйымдастыру. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Спорттық ойын құралдарының суретін салу, мүсінін жасау, ұжымдық жапсыру жұмысын жасату. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Спорттық ойын құралдарын тану, салыстыру, қолдану әдістерін зерттеуді менгерту (Танымдық, іс-әрекеті) «Мойдадыр - Кірқоймас» ертегісін сахналату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы, үйдегі ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>

	әрекеті)				
Балалармен жеке жұмыс	Екі затты ұзындығы, ені және биіктігі, жуандығы бойынша салыстыра білуін Дария, Денис, Аяла, Дмитрийға дамыту	Аяла мен дарияға әдеби кейіпкерлердің әрекеттерін бағалауды үйрету.	Қазақ оюларының бөліктерінен, өсімдік және геометриялық пішіндерден өрнектер жасауды Дария, Денис, Аяла, Дмитрийға үйрету	Дария, Денис, Аяла, Дмитрийға қимылды ойындарда физикалық қасиеттерді: жылдамдық, күш, шыдамдылық, икемділік, ептілік көрсетуін қалыптастыру	Бақылау күнтізбесінде ауа райын танып, белгілеуді Дария, Денис, Аяла, Дмитрийға үйрету.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. Жаңа жылдық ертеңгілікке дайындық (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Балалардың еркін ойындары Қардан жұлдыз құр жасау.	Қимылды ойын «Кетті кетті» Балалардың еркін ойындары Қардан тасбақа мен балаларын жасату.	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек» Қардан ұялар жасату.	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары Қарды мүсіндеуге арналған пішіндерге салып әр түрлі заттар жасату.
Балалардың үйге қайтуы	Үйде он екі ай және қар ханшайымы филімін немесе мультфилімін көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 23.12.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
мектепке дейінгі оқыту
ӘБ жетекшісі
 _____ **К. Хуанган**
 «__» _____ **20__** жыл

«Айгөлек» шағын орталығы метепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Қаңтар айы 2023 жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі	Сейсенбі	Сәрсенбі 04.01.2023	Бейсенбі 05.01.2023	Жұма 06.01.2023
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасаумен бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Жаңа жылдық ізгі істер жайлы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)			Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Жаңа жыл мерекесін қалай өткізгендерін, қандай сыйлықтар	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Балалармен жеке жұмыс. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері) Жануарлармен ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше).	Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) (танымдық іс-әрекет) Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жеке

			алғаны туралы әңгімелесу. Балалармен жеке жұмыс. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	жұмыс.
Таңертеңгі жаттығу	Қаңтар айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындау. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері видео арқылы. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан бүгінгі сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Қыс мезгілінің ерекшеліктері? Қысқы ауа райы қандай? Қысқы ойындар туралы не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер			Сауат ашу негіздері Қысқы ойындар тақырыбында суреттер қарау. Сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу. Өртүрлі бағыттағы	Сөйлеуді дамыту «Тізбек» ойыны негізінде фонематикалық естуді дамыту, сөздегі дыбыстардың орнын анықтауды (басы,	Көркем әдебиет «Қар» тақпағын жатқа, мәнерлеп, интонациямен айтуды үйрету. Математика негіздері

			<p>тігінен,көлденең сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> белгі бойынша басқа бағытқа бұрылып жүру; 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға құм салынған қапшықты лақтыру; орнында айналу <u>Қимылды ойын:</u> Қу түлкі</p> <p>Қазақ тілі Қазақстанның қысқы табиғаты туралы фильм тамашалау. Ауызекі сөйлеуді қарым-қатынас құралы ретінде дамыту. Туған өлкенің көрнекі жерлері, әсем табиғаты, тарихи орындары туралы суреттер, фотолар, альбомдармен жабдықталған орта құруды жетілдіру.</p>	<p>ортасы, соңы). Артикуляциялық жаттығулар жасауды дамыту ар-ар-ар Қыста қалың қар. ап-ап-ап Өз орныңды тап. аш-аш-аш Ұстап алар қаш. ыр-ыр-ыр Жаттап жүрмін жыр.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Кітаптар қарау. Тірі және өлі табиғат құбылыстары туралы білімдерін кеңейту. «Өлі табиғат» ұғымымен таныстыру (су, ауа, мұз сүңгілері, күн, бұлт, қар, тастар, жел, жаңбыр);</p>	<p>Топтағы ойыншықтардан жиын жасау. Жиынның бөліктерін санау және элементтердің (заттардың) бір-біріне қатынасы негізінде салыстыруды пысықтау. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> белгі бойынша басқа бағытқа бұрылып жүру; 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға құм салынған қапшықты лақтыру; орнында айналу <u>Қимылды ойын:</u> Қу түлкі</p> <p>Қазақ тілі Туыстық қарым-қатынасты («бауыр», «немере», «шөбере», «ағайын»),</p>
--	--	--	--	--	---

			<p>Математика негіздері Қар түйіршіктерімен ойындар. Жиынның бөліктерін санау. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету. жеке карточкалармен жұмыс.</p>		<p>«туысқан», «жеті ата») білдіретін сөздерді үйрету. Мағанасын қуыршақтармен ойын арқылы түсіндіру</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігін дамыту, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.</p>				
Серуен			<p>Қар қалай жылытады? Балалармен зерттеу жұмысын жүргізу. Картотека №2 (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасату. (Музыка)</p> <p>Қимылды ойын «Қарлы шеңбер» Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-</p>	<p>Өлі табиғат нысандарын табу. Олардың не үшін олай аталатынын зерттеу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәреге кім бұрын жетеді?» жарыс ойыны</p> <p>«Қар» тақпағын қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-</p>	<p>Қазақ халқының тұрмыста қыс мезгілінде қолданатын құрал жабдықтарымен танысу.қолданып көруін ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар»</p> <p>Қар бетінде еркін тақырыпта суреттер салу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p>

			екіден шанамен сырғанауды меңгерту.	әрекеті) мұзды жолдармен сырғанауға, шаңғымен жүруге, хоккей ойындарына, шанамен сырғанауға жағдай жасау.	
Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға бүктеу, қолды жуу. Шешіну кезінде балалардың шкафқа колготки, сырт киімді салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. "Балалар қолдарын жуады" тақырыбында суреттерді қарату: Олар бойынша әңгіме жасату. (көркем әрекет, дербес, еңбек әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды т: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану, тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.				
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін баяу музыка тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсінуін қолдау. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				

<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>			<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша тақпақтар жаттау. Қар Ақ мақтадай ұлпа қар Жамылыпты қырқалар. Қалың-қалың тон киіп, Маужырайды шыршалар. <i>Ш. Әлдибекұлы.</i> (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексазбен дербес әрекеттер ұйымдастыру. Мүсіндеуде бөліктердің салыстырмалы көлемдерін сақтауды жетілдіру Шыршаның дайын үлгілермен және қарапайым сызба бойынша жұмыс істетуге, бейнені кескіні бойынша қию үшін қайшыны қолдану дағдысын дамыту.</p>	<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп дербес шығармашылық әрекет жасауға мүмкіндік беру. Жаңа реңктерді (көк, қызғылт, қою жасыл) бояуды араластыру арқылы шығаруды үйрету (гуашпен сурет салу кезінде). (бейнелеу іс-әрекеті) «Жыл басына таласқан « жануарлар» ертегісін естеріне түсіру. Қазір қандай жануардың жылы екенін сұрау. Үстел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Әлеуметтік оқиғаларды, балалар өміріндегі оқиғаларды жапсыруды үйрету. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет) Жақын адамдарға қалай қамқорлық жасау керектігі туралы сұрау. Суреттер арқылы науқасқа күтім жасау дағдыларын қалыптастыру: оған қамқорлық жасау, шуламау, оның өтініштері мен тапсырмаларын орындау. Науқастарға жанашырлық танытуға тәрбиелеу</p>

			(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)		
Балалармен жеке жұмыс			Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Аялаға таныс ертегілерді айтуға, ойыншықтар жөнінде шағын әңгіме құрастыруға үйрету	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Денисқа суреттен жануарларды тауып, атауға, олардың сипаттық ерекшеліктерін айтай білуге үйрету	.Сюжетті ойын: «Емхана» Мақсаты: Қарым-қатынас көрсете білуге үйрету.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен			«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Қысқы орманды лево құрастыру бөлшектері арқылы құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын «Үш табан»	Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Бақша ауласындағы ағаштарды бақылау. (танымдық, еңбек іс-әрекет) Қимылды ойын «Омпы»	Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Қимылды ойын «Атбақыл»
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың қыс мезгілі туралы не білетінін сұрауын ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 30.12.2022

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қаңтар айы 2023 жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 09.01.2023	Сейсенбі 10.01.2023	Сәрсенбі 11.01.2023	Бейсенбі 12.01.2023	Жұма 13.01.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту) .				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	"Комплимент" сәлемдесу Мақсаты: өзіне деген сенімділікті арттыруға ықпал ету. Балалар допты шеңберге өткізіп, бір – біріне мақтау айтады- бұл адамға айтқысы келетін жағымды, жылы сөздер. (қоршаған ортамен танысу) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. (танымдық іс әрекет)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу шін балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстанның карталарын қарату. (жануарлар құстар, өсімдіктері бар) (танымдық іс әрекет)	Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті) Үйде отбасы мүшелеріне қамқорлық жасау, үлкендерді сыйлау, кішіге ізет көрсетуді суреттер арқылы үйрету (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Өсімдіктерге қажеттіліктеріне сәйкес күтім жасау әдістерін білуді үйрету: оларды суару, түбін қопсыту, жапырақтың шаңын сүрту. Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті)

Таңертенгі жаттығу	Қаңтар айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Музыкалық-ырғақтық қимылдар . Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер Қазақстан деген не? Сен не білесің? Ол қандай? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p align="center">Сөйлеуді дамыту</p> <p>Ғажайып қоржыннан әр балаға бір зат алуды ұсыну. Алған заттары жануарлар. Оларды көрмей ұстау арқылы сипаттауға үйрету.</p> <p align="center">Дене шынықтыру</p> <p><u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u></p> <p><u>Негізгі қимылдар:</u> Алға қарай жүру; кедергілерден өту арқылы жүгіру; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру;</p>	<p align="center">Көркем әдебиет</p> <p>Қонжық Қорбаң, қорбаң етеді, Тәттіні жақсы көреді. Қазір де ол бүлдірген Іздеп жүр ме, кім білген? Өленді жатқа, мәнерлеп, интонациямен айтуды.</p> <p align="center">Музыка</p> <p>Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p align="center">Сауат ашу негіздері</p> <p>Қысқы жануарлардың тіршілігі туралы суреттер көру. Сөйлемді ауызша талдау: жай</p>	<p align="center">Сауат ашу негіздері</p> <p>Карточкалармен жұмыс. Сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу, Әртүрлі бағыттағы толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, жазуға мүмкіндік беру.</p> <p align="center">Дене шынықтыру</p> <p><u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u></p> <p><u>Негізгі қимылдар:</u> жүру, жүгіру; отырып, кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу</p> <p><u>Қимылды ойын:</u></p>	<p align="center">Сөйлеуді дамыту</p> <p>Бір біріне өздері білетін ертегіні үстел үсті немесе саусақ театры арқылы айты беруін ұйымдастыру. Қарым-қатынас жасауға қажетті сөздерді қолдану және түсінуді, оларды сөйлегенде белсенді қолдану дағдыларын қалыптастыру</p> <p align="center">Музыка</p> <p>Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p align="center">Сауат ашу негіздері</p> <p>Сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу,</p>	<p align="center">Көркем әдебиет</p> <p>Балалардың қалауы бойынша немесе «Жеті лақ» ертегісін рөлдерге бөліп, сахналауды үйрету.</p> <p align="center">Математика негіздері</p> <p>Көрнекілік негізінде 10 санының пайда болуын пысқтау, 10 көлеміндегі сандарды тура және кері санауға жаттықтыру.</p> <p>тік және көлбеу таяқшаларды сызуға үйрету.</p>

	<p><u>Қимылды ойын:</u> Табан балық және шортан</p> <p>Математика негіздері Көрнекілік негізінде 10 санының пайда болуымен таныстыру. тік және көлбеу таяқшаларды сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жануарларды әртүрлі белгілері бойынша: құстар, балықтар, жануарлар, аңдар, жәндіктер, мекендеу орны (орман, шалғын, су айдыны, бақша, бақ, алаң); козғалу тәсілі (жүгіру, ұшу, секіру, жүзу) бойынша топтастыруды меңгерту.</p>	<p>сөйлемдерді сөздерге бөлу, Әртүрлі бағыттағы толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Жануарлардың суреттерін салу. Жаңа түстерді (күлгін) бояуды араластыру арқылы шығаруды үйрету (гуашпен сурет салу кезінде).</p> <p>Төрт аяқты жануарларды мүсіндеу. Мүсінделген жануарлардың бөліктерін бір-біріне қосып, біріккен жерлерін тегістеуді меңгерту</p> <p>Жануарлардың шаблондармен, трафареттермен, жұмыс істеуді, еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена ережелерін сақтауды</p>	<p>Жүгіріп өтуге үлгер</p> <p><u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыруды үйрету.</p> <p>Қазақ тілі «Футбол» ойыны. Ауызды жауып, тілдің ұшымен кезек кезек біресе оңға біресе сол жақ бетке тигізу. Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және анық дикцияны дамыту.</p> <p>Математика негіздері 10 көлеміндегі сандарды тура және кері санауға жаттықтыру.</p> <p>тік және көлбеу таяқшаларды сызуға үйрету.</p>	<p>Әртүрлі бағыттағы толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жануарларды табиғи-климаттық аймақтар (ақ аю, итбалық, пингвин, жираф, піл, маймыл) бойынша топтастыруды меңгерту. Жылы елдердегі жануарлар қыста не істейді. Фильм қарау.</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> алғақарай жүру; 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; бірнеше заттардан еңбектеп өту; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); <u>Қимылды ойын:</u> Кімнің тобы тез жинақталады? <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыруды үйрету.</p> <p>Қазақ тілі қазақ тіліне тән ә, ө, қ, ү, ұ, і, ғ, н, һ дыбыстарын, осы дыбыстардан тұратын сөздерді</p>
--	---	---	--	--	---

		пысықтау.			дұрыс айтуға дағдыландыру. Дыбыстарға сөз құрау ойынын ойнату.
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Қар тазалау құралдарын атау. Олардың қандай материалдардан жасалғанын өз бетінше анықтау және талдау, олардың сапалары мен қасиеттерін сипаттауды дамыту.</p> <p>(танымдық іс әрекеті)</p> <p>Күрекшелермен қар тазалау.</p> <p>(еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Жануарлардың бейнесін қарда таяппен салу.</p> <p>(бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар</p> <p>Қимылды ойын «Алшы ойыны»</p>	<p>Балабақшаның ұлттық бұрышына бару.</p> <p>Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған ыдыстарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуді жетілдіру.</p> <p>(танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қарды жануарлар жейді ма тақырыбында әңгімелесу.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қардан жануарларға үй құрастыру</p> <p>(Зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар</p>	<p>Балабақша ауласын мекендейтін жануарларды бақылау, оларға күтім жасау. Осы жануарлар орманда мекендей ала ма? Неге?</p> <p>(зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Құстар, жануарлар туралы жұмбақтарды шешу.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар</p> <p>Қимылды ойын «Соқыр теке»</p> <p>Спорттық ойын элементтері:</p> <p>Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып</p>	<p>Қырау қалай пайда болады?</p> <p>Картотека №3</p> <p>(Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қарды жануарлардың формаларына салып жасау. Бояумен бояу</p> <p>(Бейнелеу, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар</p> <p>Қимылды ойын «Күш сынаспақ»</p>	<p>Адамның табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезіне білуін дамыту.</p> <p>(танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аударыспақ»</p> <p>Спорттық</p>

	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды меңгерту.	лақтыруды үйрету.		жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды меңгерту.
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).			
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру.			
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)			
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).			

Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Кітаптарды қарату, «Аю мен тышқан» ертегісін оқып беру. Рөлдерге бөліп ойнату. ((Қарым-қатынас танымдық іс-әрекет) Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп аю мен тышқанның мүсінін жасату. Қағаздан қиып жапсыру. (Шығармашылық іс-әрекет)	Ақ қоян Ақ қоян-ау, ақ қоян, Арғымаққаша шап қоян. Озып келсең мен саған, «Жеңімпаз» деп ат қоям. Құлақтары тік қоян, Аяқтары ұп қоян. Мұнша желіп жортасың, Сендей жүйрік жоқ қоян. Ақ қоян-ау, ақ қоян, Жүнің мамық, пәк қоян. Жылы үйіңде алаңсыз, Ұйықтап шықшы сақ қоян. <i>Л.Қыраубайқызы</i> Тақпақты жаттату. Бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)	«Ормандағы жануарлар» тақырыбында ұжымдық жұмыс (Шығармашылық іс-әрекет) Кітаптарды қарау. Ақ қоян тақпағын жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)	Жануарлардың бейнесі бар пазлдарды жинату, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындату (Танымдық, зерттеу іс әрекет) Еркін шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік беру.	Балаларды орталықтарға бөліп, қасқыр немесе лақтың бейнесін салу, мүсінін жасау немесе қағаздан қиып жапсыруына мүмкіндік беру. (Шығармашылық іс-әрекет) Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка)
Балалармен жеке жұмыс	2.Д/о: «Мынау қай пішін?» М: Геометриялық	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Дарияға кейбір	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Аялаға таныс	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: суреттен жануарларды	.Сюжетті ойын: «Емхана» Мақсаты: Қарым-

	пішінді сипалап анықтау арқылы айта білу.	қимылдарды ересектердің көрсетуімен орындауға үйрету	ертегілерді айтуға, ойыншықтар жөнінде шағын әңгіме құрастыруға үйрету	тауып, атауға, олардың сипаттық ерекшеліктерін айтай білуге үйрету	қатынас көрсете білуге үйрету.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Бақша ауласындағы қарды күрекшелермен жинату. (енбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка) Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды меңгерту.	Қимылды ойын «Хан талапай» Балалардың еркін ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 06.01.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық сыныбы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қаңтар айы 2023 жыл 3 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 16.01.2023	Сейсенбі 17.01.2023	Сәрсенбі 18.01.2023	Бейсенбі 19.01.2023	Жұма 20.01.2023
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сүртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды жүргізу (Танымдық, еңбек іс-әрекеті)	Кітаптарды қарау, ертегілер, әңгімелер айту. Балалармен жеке жұмыстарды орындау (Танымдық, қарым - қатынас іс-әрекеті)	«Менің ертегі кейіпкерім» әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Интеллектум құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары. Балалармен жеке жұмыстарды орындау (Танымдық, қарым-қатынас іс-әрекеті)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды жасау (шығармашылық, танымдық іс-әрекеті)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Табиғи материалдармен құрастыру, шығармашылық жұмыстар. Балалармен жеке жұмыстар (Танымдық, қарым -қатынас іс-әрекеті)
Таңертенгі жаттығу	Қаңтар айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс				

	ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Жүректен жүрекке жақсы тілектер бір біріне тілеу. Жаңалықтарымен бөлісу. «Қыстайтын құстар» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Карточкаларда бейнеленген суреттер арқылы сөздер құрату. Түбірлес сөздерді жасау және қолдана білуді, етістіктерді жалғаулармен қолдануды жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; кедергілерден өту арқылы әртүрлі жылдамдықпен – баяу қарқынмен 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға құм салынған қапшықты лақтыру; <u>Қимылды ойын:</u> Біз көңілді</p>	<p>Көркем әдебиет «Қарлығаштың құйрығы неге айыр?» Ертегісін сахналауды, рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін қойылымдағы өзінің рөлін мәнерлі дербес орындауды үйрету.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Ертегі желісі бойынша суреттерге қарап, сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтау. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Қазақ ою-өрнектерінің түрлері («түйетабан»,</p>	<p>Сауат ашу негіздері «Қарғаның қулығы» әңгімені оқып беру, сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтау. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; шашырап жүгіру; 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); орнында айналу <u>Қимылды ойын:</u> Әткеншек (Карусель)</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Маған ұнайтын құс» тақырыбында әңгімелесу. Сөйлеу әдебін, жай және жайылма сөйлемдерді қолдануды қалыптастыру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Кітаптарға қарап әңгіме құрау. Сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтау. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p>	<p>Көркем әдебиет Балалардың бастамасымен ертегіні сахналауды, рөлдерде кейіпкердің көңіл күйі мен мінезін қойылымдағы өзінің рөлін мәнерлі дербес орындауды үйрету.</p> <p>Математика негіздері Кітаптардың биіктігін өлшеу және осы өлшемдер бойынша бірнеше заттарды салыстыруды үйрету. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>

	<p>балалармыз...</p> <p>Математика негіздері Балаларға он см сызғышты беріп, топтағы заттарды өлшеу. Шартты өлшемнің көмегімен заттардың ұзындығын, енін өлшеуді үйрету. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қызыл кітапқа енген құстардың түрлерімен таныстыру. Қыста құстардың тіршілігі туралы фильм тамашалау.</p>	<p>«құсқанаты» туралы түсінігін кеңейту өзіне тән элементтерді пайдалана отырып, оларды құрастыра білуін дамыту</p> <p>Қазақ халқының түрлі ыдыс-аяқтарын (қазан, астау, табақ, тостаған, керсен, ожау, күбі торсық), қалауы бойынша мүсіндеуіне мүмкіндік беру. Оларды сәндеуде құсқанат, қарлығаш оюлары пайдаланылғанын көрсету.</p> <p>Оюлардың дайын үлгілерді жапсыруды пысықтау.</p> <p>Қағаз цилиндрлерден қазақ халқының ұлттық ыдыстарын құрастыру, оларды жіппен, ою-өрнектермен безендіруді үйрету.</p>	<p>Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату.</p> <p>Қазақ тілі Карточкалар таратып, бейнеленген заттарды жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді үйрету.</p> <p>Математика негіздері 10 көлеміндегі сандарды тура және кері санауға жаттықтыру. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>Қоршаған ортамен таныстыру Құстардың мекендеу орны қозғалу тәсілі бойынша ақпарат беру. Құстардың қылықтарын қайталау. Тоты құсты бақылау.</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> белгі бойынша басқа бағытқа бұрылып жүру, әр қадам сайын допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып, кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу <u>Қимылды ойын:</u> <u>Тышқан ұстаушы</u> <u>Спорттық жаттығулар:</u> Шанамен сырғанау. Төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды меңгерту</p> <p>Қазақ тілі Интонациясы бойынша сөйлемдерді</p>
--	---	---	---	--	--

					(хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру. «Мен айтам, сен қайтала» ойынын ойнау.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыруда, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру үшін серуенде өткізілетін орынды жабдықтау, ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Балалардың ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Құстарды бақылау. Олардың іздерін іздеу. Оларға жем су беру. Ұяларын қарау, қардан тазалау. (Танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Қар бетіне алақандарын қосып басып, құстың қанаттарын салу. (бейнелеу іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын «Ұшты ұшты»</p> <p>Еркін ойындар. Шанамен сырғанау.</p>	<p>Туған өлке, ел, Отан, мемлекеттік және халықтық мерекелер, еліміздің рәміздері, оның маңызы туралы білімдерін кеңейту. Қазақстан Республикасының Президенті, оның халық үшін атқаратын қызметінің маңыздылығын түсіну дағдысын жетілдіру. Ту бетінде бейнеленген құсқа назар аударту. (қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қарда құстардың іздерін салу. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Ауа райын бақылату, Құстар неге қыста жаурамайды әңгімелесу. (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша қармен ойындар, ұялар құрастыруды жетілдіру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды</p>	<p>Жұмбақтарды шешуді меңгерту. Жайнаған бақтың әншісі, Тамсанған оған сан кісі. (Бұлбұл) Бұдыр-бұдыр балшықты, Жинады да талшықты, Ұқсатып қамытқа, Үй салды жабыққа. (Қарлығаш) Шашы жоқ, тарағы бар, Егіні жоқ, орағы бар. (Қораз) (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Барлық құстарға ортақ қасиет және құстардың айырмашылықтарын</p>	<p>Құстар туралы не білгендерін бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. Аулада ұшып жүрген құстарды танып, бір бірне айту. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құстарды бақылату. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді сипаттап айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>

		<p>Қимылды ойын «Жапалақтарм мен қарлығаштар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>менгерту. Қимылды ойын «Аққу қаздар»</p>	<p>табу. (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «поезд»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. Әлем халық ертегілерін оқып беру (көркем әрекет)</p>				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				

Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. Топтағы қарапайым еңбек әрекетін орындату. (Танымдық, іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша құрастыру материалдарымен әр түрлі құрылымдар құрастыруға мүмкіндік жасау	Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған тұрмыстық заттарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын, қандай оюлармен безендірілгенін зерттеуін ұйымдастыру. Құстардың бейнесі бар ма анықтау. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет) Пакеттермен ағаштарды пайдалану арқылы құстар сияқты ұшу үшін қанат жасату, балалардың шығармашылығын жетілдіру. (шығармашылық іс әрекет)	Кітаптардан құстардың суреттерін көріп, эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) «Қарлығаш» музыка әуенімен таныс дене жаттығуларын әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруді жетілдіру. (музыка)	Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан құстар бағы тақырыбында шығармашылық жұмыс жасату (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Құстың бейнесіне қауырсындарды жапсырту. (Шығармашылық іс-әрекеті) Құрастыру материалдарынан құстарға ұя құрастыру. (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Д\о: «Бұл не?» Мақсаты: Заттардың атауларын атау.	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Денені жалпы дамытушы жаттығуларды	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Денисті дұрыс сөйлеуге, айтуға	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Дарияны бір затты топтан бөледі	«Саусақ ойындары» Мақсаты: Балалардың қол

		орындағанда қажетті бастапқы қалыпты қабылдауды, жаттығулардың орындалу ретін сақтай білуге үйрету	ынталандыру.	және топтарға біріктіре алуға үйрету	саусақтары қимылын жетілдіру
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындау. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіру. (музыка) Қимылды ойын «Хан талапай»	Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті. «Құстарға қамқорлық» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастыру (Танымдық, іс-әрекеті) Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны Балалардың еркін әрекеті.	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Спорттық ойын элементтері: Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып Лактыруды үйрету.	Ұлттық ойын «Ақсерек көксерек» Балалардың еркін ойыны «Құсшы деген кім?» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Үйде құстар туралы балалармен әңгімелесу, еңбек әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 13.01.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық сыныбы
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Қаңтар айы 2023 жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 23.01.2023	Сейсенбі 24.01.2023	Сәрсенбі 25.01.2023	Бейсенбі 26.01.2023	Жұма 27.01.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан таптағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Көшеде жүру қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сүртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарату. Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Дидактикалық ойындар карточкаларымен жұмыс «Артығын тап», «жетпейтін бөлігін тап» Шығармашылық жұмыстар Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Кітаптар қарату, әңгімелесу. Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасау. Табиғи құрастыру материалдарымен ойындар. Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)
Таңертенгі жаттығу	Қаңтар айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті)				

	Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балаларға жаңалықтарымен бөлісуді, жақсы тілектер тілеуді жасату. «Көліктер жайында біз не білеміз?», «Менің арманымдағы көлік» тақырыбында әңгімелесу. Адамның денсаулығына гигиена мен күн тәртібінің ықпалы туралы түсініктерді кеңейту. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Көліктер туралы біз не білеміз? Топта қандай көлік түрлері бар. Әңгімені бірізді айту, шағын логикалық және хабарлау сипатындағы әңгімелерді құрастыруды үйрету</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; өртүрлі жылдамдықпен – баяу қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға құм салынған қапшықты лақтыру; әр қадам сайын допты</p>	<p>Көркем әдебиет Таныс ертегіні сахналау, рөлдерде кейіпкердің бейненің қимылын, интонациясы мен мимикасын беруді үйрету.</p> <p>Музыка Жетекшінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Көліктердің бейнесі бар карточкалар тарату. Берілген көлік түріне сөйлем құрастыру. Алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p>	<p>Сауат ашу негіздері Көліктердің бейнесі бар карточкалар тарату. Берілген көлік түріне сөйлем құрастыру. Алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> белгі бойынша басқа бағытқа бұрылып жүру бірнеше заттардан еңбектеп өту; бір орында тұрып биіктікке секіру (6-8 метр); кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Әуе көліктері» туралы шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: Бакылаулар мен суреттер бойынша сипаттау және хабарлау әңгімелерін құрастыру</p> <p>Музыка Жетекшінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Әуе көліктерінің суреттері бойынша сөйлем құрастыру. Алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік</p>	<p>Көркем әдебиет «Машина» тақпағын жатқа, мәнерлеп, интонациямен айтуды үйрету</p> <p>Математика негіздері Өртүрлі оқиғалардың, апта күндерінің, тәулік бөліктерінің реті туралы білімді бекіту. Апта бойы не үйренгендері туралы еске түсіріп атауын қалыптастыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> алғақарай жүру; өртүрлі жылдамдықпен –</p>

	<p>алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып, жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Қуып, жылдам ұста</p> <p>Математика негіздері Қоршаған ортадан геометриялық фигураларға ұқсас заттарды табу, олардың пішіндерін анықтауды дамыту. Көліктердің дөңгелегі, ұшақтың қанаты және т.б</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Арнайы көлік құралдарының түрлерін, белгілі бір жұмыс түрін орындау үшін олардың жабдықталуын түсінуін жетілдіру</p>	<p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Балалардың дербес әрекеті. Түрлі өлшемді өрнектерді біріктіру, ақ және түрлі-түсті фондарды қолдана отырып, түсті таңдауды жетілдіру.</p> <p>Заттардың ұзын және қысқа, жуан және жіңішке белгілерін көрсете біліп ұшақты мүсіндеуді үйрету</p> <p>Көлік тұрағы тақырыбында ұжымдық жұмыс жасау. Композиция ережелеріне сәйкес бейнелерді құрастыруды үйрету.</p> <p>Қайшы мен желімді дұрыс қолдану дағдыларын жетілдіру</p> <p>Құрдастарымен бірлесіп, шығармашылықпен құрастыруға баулу.</p>	<p>теңдікті сақтап жүру; орнында айналу</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Аққу-қаздар Спорттық ойын элементтері: Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып</p> <p>лақтыруды үйрету.</p> <p>Қазақ тілі Менің арманымдағы көлік тақырыбында әңгімелесу. Өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру.</p> <p>Математика негіздері Берілген бағытта, оны белгі бойынша өзгерте отырып, бағдарлауын қалыптастыру. Поезд немесе кеме капитаны болып ойнап, бағыттарды анықтауды дамыту.</p>	<p>беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Балаларды жеңіл көлік, трамвай, автобус аялдмасы» жол жүру белгілерімен таныстыруды жалғастыру. Ойындар ойнату. Белгіні тану, суретін салуын ұйымдастыру</p>	<p>баяу қарқынмен 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; 2–2,5 метр арақашықтықтағы нысанаға құм салынған қапшықты лақтыру; кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Мысық пен тышқан</p> <p><u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыруды үйрету.</p> <p>Қазақ тілі Балалардың түрлі әрекеттерінде бір-бірімен еркін диалог құруға мүмкіндігін беру. Топтағы көліктер</p>
--	---	--	---	--	---

					тақырыбында өзара әңгімелесуді ұйымдастыру.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Балабақша ауласында көліктердің қар бетіндегі іздерін анықтау. Ұшақтың кеменің іздері қандай болады? сұрау. Адам іздерімен салыстыруды ұйымдастыру. (танымдық іс әрекеті)</p> <p>Қарда дөңгелектер салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p> <p>Көңілді әнге би билеу. (музыка)</p>	<p>Балабақшаның ауласының тазалығын бақылау. Қыс мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасату. Тазалау көліктерінің түрлерімен таныстыру. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-</p>	<p>Ауа райын бақылау, қыста көліктерден неге бу шығады зерттеу. Қардан көліктерге гараж құрастыру (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p> <p>Будың бейнесін қарда салу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p>	<p>Ауа райын бақылау. Желдің бағытын анықтауды үйрету. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық ойын элементтері: Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып</p> <p>Лақтыруды үйрету.</p> <p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p>	<p>Кітаптардан көліктегі қауіпсіздік ережелері туралы ақпарат беру. Ауладағы тәртіп ережелерін еске түсіріп орындауын бақылау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p>

		екіден шанамен сырғанауды меңгерту.			
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. (музыка)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және	Көліктерді қиып жапсыру. Топтағы көліктермен салыстыру.	Машина Машинамын - көлікпін, Мамандарға көнітім.	Суда жүзетін көлік түрлерін кітаптан қарап танысу. Су көліктеріне мініп	Әуежайдағы ұшақтар ұжымдық жапсыру жұмысын жасату. (шығармашылық	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған

<p>тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>(Танымдық іс-әрекеті) Көлік дөңгелектерінің мүсінін ермексаздан жасау (Шығармашылық іс-әрекеті) Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балаларға мазмұндауды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Үйренген соң білімді Білерсіңдер тілімді. <i>Ә.Табылдиев</i> Тақпағын жаттату. (Танымдық іс-әрекеті) Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды пысықтау Адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу)жайлы әңгімелер тыңдату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>көрді ме? Кәдімгі көліктен айырмашылығы қандай? Ортақ белгілері бар ма? Зерттеу. Сурет немесе мүсін арқылы өз ойын жеткізуін үйрету. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>іс-әрекет) Кітаптардан ұшақтарды қарау, оларға арнап конструкторлардан тұрақ жасату. (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p>	<p>сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы, үйдегі ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Қ/О: «қайсысы жылдам қозғалады» М:көлік аттарын, не үшін керек екенін айта білуге үйрету. Ойлау есте сақтау қабілеттерін дамыту.</p>	<p>Денисқа бір-бірден шеңберге қайта тұруға, саптағы өз орнын табуға жаттықтыру</p>	<p>Денисқа қоршаған ортаға қатысты түрлі сұрақтарға 2-3 сөйлеммен өз ойын жеткізе білуге көмек беру</p>	<p>Дарияға екі қарама-қарсы және бірдей заттарды ұзындығы мен ені, биіктігі бойынша Беттестіру және тұстастыру</p>	<p>Д/О: «Кім зейінді» М:белгілі геометриялық пішіндерден әртүрлі көлік түрлерін құрастыру.пішіндер туралы білімдерін бекіту.</p>

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Поезд» Балалардың еркін ойындары Қардан көліктің дөңгелегін жасату.	Қимылды ойын «Кетті кетті» Балалардың еркін ойындары Қағаздан кеме жасату, суға жүздірту және қардың бетіне қойып көру	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек» Қардан ұялар жасату.	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары Қарды мүсіндеуге арналған пішіндерге салып әр түрлі заттар жасату.
Балалардың үйге қайтуы	Үйде көліктер туралы мультфильм көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 20.01.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
мектепке дейінгі оқыту
ӘБ жетекшісі
 _____ **К. Хуанган**
 « ____ » _____ **20** жыл

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Ақпан айы 2023 жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 30.01.2023	Сейсенбі 31.01.2023	Сәрсенбі 01.02.2023	Бейсенбі 02.02.2023	Жұма 03.02.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасау. Баланың бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ақпан айында болатын тәрбие шаралары туралы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сұртуға, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу (танымдық, еңбек іс-әрекеттері) Кітаптарды қарау, назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына	«Автобус аялдамасы», «Тройллебус аялдамасы» жол белгілерімен таныстыруды жалғастыру. (танымдық іс-әрекеттер) Дидактикалық ойындар	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнауы. Балалармен жеке жұмыс жүргізу. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері) Таңдауы бойынша жануарлар бейнеленген ойындармен ойнауы (пазлдар, роботехника құралдары, шашка,	Табиғат бұрышындағы еңбекті жетілдіру (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) (танымдық іс-әрекет) Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жеке жұмыс жасау.

	аудару. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)			бестемше). Табиғат бұрышында бөлме өсімдіктеріне күтім жасату Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	
Таңертенгі жаттығу	Ақпан айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындату. Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді дамыту. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілідіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындау. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілідіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері Достарым көп бақшада (шеңберге тұру) Көңілдіміз бақшада (қолдарын жайып) Достықты біз сүйеміз (бір-біріне қарап, жымию) Бірге күліп жүреміз Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан бүгінгі көңіл күйімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Техника дегеніміз не? Қандай техниканы қолдана алады? Техника туралы не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту	Көркем әдебиет «Менің ұялы	Сауат ашу негіздері Карточкалармен	Сөйлеуді дамыту Топтағы	Көркем әдебиет Қонаққа электр ұстасы

	<p>«Қызықты құрылымдар»</p> <p>Дидактикалық ойын Фонематикалық естуді дамыту, сөздегі дыбыстардың орнын анықтау(басы, ортасы, соңы).</p> <p>Артикуляциялық жаттығулар жасауға машықтандыру.</p> <p>уа-уа-уа Қандай таза ауа!</p> <p>ау-ау-ау Болсын денің сау!</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып, әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; әртүрлі жылдамдықпен жылдам, орташа қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; бір аяқпен және қос аяқпен құрсаудан құрсауға секіру арақашықтығы 40</p>	<p>телефоным» тақырыбында баланың басқа құрдастарымен әңгімесінен алған ақпараттарымен, әсерлерімен бөлісуіне мүмкіндік беру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойына.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Шығармашылық ойлауды және қиялды дамыту. Қағаздан құрастыру әдістерін қолданып, жазық материалды көлемді пішінге өзгерте білуді бекіту. Ұжымдық композиция.</p>	<p>жұмыс. Сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып, әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; кедергілерден өту арқылы 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; допты екі қолымен бір-біріне (арақашықтығы 1,5–2 метр) басынан асыра лақтыру; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Алшы ойыны Спорттық ойын</p>	<p>ойыншықтарды топтастыру. Зат есімдер мен жалпылаушы сөздерді дұрыс қолдана білуді дамыту. Балаларға сөздерді мағынасына сәйкес қолдануға көмектесу.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>"Комбайншы боламын" Мақсат-міндеттер: балаларды комбайншы туралы әнді тыңдап, әннің сипатын ажырата білуге үйрету.</p> <p>Сауат ашу негіздері Техника құралдарының суреттерімен жұмыс жүргізе айтылған сөйлемді ауызша талдау: жай сөйлемдерді сөздерге бөлу.</p>	<p>келеді. Өзінің техникамен жұмыстағы қауіпсіздігі туралы айтып береді. Балалар ересектермен әңгімесінен алған ақпараттарымен, әсерлерімен бөлісуіне мүмкіндік беру.</p> <p>Математика негіздері «Бір» сөзінің мағынасы. 0 ден 10 дейінгі цифрмен таныстыру. «Қанша?», «Нешінші?» сұрақтарын ажырату, оларға дұрыс жауап беруін қалыптастыру. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып, әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; әртүрлі</p>
--	---	---	--	---	--

	<p>сантиметр; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Асық ойыны</p> <p>Математика негіздері «Бір» сөзінің мағынасы, ол тек бір затты ғана емес, сондай-ақ жиынның бірбөлігі ретінде заттардың тобын білдіретінін түсіндіру. Топтағы әр түрлі ойыншық түрлерінен жиын жасату. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Ұялы телефон, смартфон, компьютер, ғаламтор, теледидардың қолданылуын білу, оларды қолдануда қауіпсіздікті сақтауды бақылау.</p>	<p>Үйдегі техника құралдары</p>	<p><u>элементтері:</u> Баскетбол элементтерін үйрету. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және таза дикцияны дамыту Жаңылтпаштар жаттату. Қаһарлы айдаһар Шаһарға келіп, Қаһарланар.</p> <p>Доп теп, Дөп теп.</p> <p>Ала-ала алашалар, Тамаша олар, Оған кім таласа алар</p> <p>Математика негіздері 0 ден 10 дейінгі цифрмен таныстыру.</p>	<p>Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Үй шаруасына көмектесу, отбасы мүшелеріне жақсы көретінін білдіру, алғыс айту, сыпайы сөйлеуді қолдануын дамыту. Үйде қандай техника құралдарын қолданатынын айтып беруін ұсыну.</p>	<p>жылдамдықпен жылдам, орташа қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; бір аяқпен және қос аяқпен құрсаудан құрсауға секіру арақашықтықтығы 40 сантиметр; допты екі қолымен бір-біріне (арақашықтығы 1,5–2метр) басынан асыра лақтыру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Алтыатар ойыны</p> <p>Қазақ тілі Қазақ тіліне тән ә, ө, қ, ү, ұ, і, ғ, н, һ дыбыстарын, осы дыбыстардан тұратын сөздерді дұрыс айтуға дағдыландыру.</p>
--	---	---------------------------------	---	--	---

			«Қанша?», «Нешінші?» сұрақтарын ажырату, оларға дұрыс жауап беруін қалыптастыру қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту) . Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды пысықтау.				
Серуен	Ауа райын бақылау. Айналдырғыштарды алып шығып желдің бағытын анықтау. Құстарға жем беру. Іздерді бақылау. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын «Қарлы шеңбер» Балалардың қалауы бойынша қарда сурет салу.	Спорттық жаттығулар: Шаңғымен жүру. Бірінің артынан бірі ауыспалы кадаммен алға жылжу, оң және сол аяқтарымен сырғанауды. Бір орнында тұрып оңға, солға бұрылу, айналуды үйрету. Қимылды ойын «Үшты үшты» Қар мен мұздың айырмашылығын бақылату. (танымдық іс-	Қар мен мұз қалай ериді? Картотека №4 (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасау. (Музыка) Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»	Өлі және тірі табиғат нысандарын табу. Олардың не үшін олай аталатынын зерттеу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәрейге кім бұрын жетеді?» жарыс ойынын ояту Ұнайтын тақпағын	Мен қандай техника немесе құрал ойлап табамын тақырыбында әңгімелесу. Құрастыру ойыншықтарынан құрастырып макетін жасату. (зерттеу іс-әрекеті) Еркін ойындар Қимылды ойын «Мысық пен тышқан» Қарда еркін тақырыпта суреттер салу. (бейнелеу іс-әрекеті)

		әрекет)		қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Мұзды жолдармен сырғанауға, шаңғымен жүруге, хоккей ойындарына, шанамен сырғанауға жағдай жасау.	
Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға бүктеу, қолды жуу. Шешіну кезінде балалардың шкафқа колготки,сырт киімді салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. Суреттерді қарау: "Балалар қолдарын жуады". Олар бойынша әңгіме. (көркем әрекет, дербес, еңбек әрекеті) .				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу,дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.				
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін баяу музыка қою, әлем ертегілерін оқып беру. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару.				

	<p>Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p> <p>Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
Бесін ас	<p>Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру.</p> <p>Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету.</p> <p>(мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Кітаптардан техника құралдарымен таныстыру.</p> <p>Жұмбақтар жасыру</p> <p>Арқырап бұлағы, Гүрілдеп тұрады. Сырты – жаз, іші – қыс, Кеппейді қырауы. (Тоңазытқыш)</p> <p>Жай да үнсіз тұрады, Біреу келсе тез жат деп, Қоңырауын ұрады, Дабыл қағып безектеп. (Телефон)</p> <p>Токқа тисе мұрты ұзын, Табанымен жазық Киімдердің қыртысын, Береді тез жазып. (Үтік)</p>	<p>Дидактикалық ойын «Сымсыз телефон» Балаларға техника жайында мультфильм көрсету. Балалардан үй тұрмысында қандай техникалар бар екенін сұрау. Осындай техниканың бірі кір жуғыш машинаны мүсіндеудің үлгісін көрсету. Балаларды жеке жұмыс жасауға бөлу.</p> <p>(Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша тақпақтар жаттату.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексазбен қардан ,мұздан жасалатын мүсінді жасату.</p> <p>Балалардың қалауы бойынша дербес әрекеттер, қию үшін қайшыны қолдану дағдысын дамыту.</p> <p>(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Лего құрастыру бөлшектері арқылы техника құралдарын</p>	<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп дербес шығармашылық әрекет жасауға мүмкіндік беру.</p> <p>(бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Ұр топқақ»ертегісін естеріне түсіру. Үстел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Әлеуметтік оқиғаларды, балалар өміріндегі оқиғаларды жапсыруды үйрету.</p> <p>(Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p> <p>Жақын адамдарға қалай қамқорлық жасау керектігі туралы сұрау. Суреттер арқылы науқасқа күтім жасау дағдыларын қалыптастыру: оған қамқорлық жасау, шуламау, оның өтініштері мен тапсырмаларын орындау. Науқастарға жанашырлық танытуға тәрбиелеу</p>

	<p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп техника құралдарының суретін салу немесе мүсінін жасату.</p> <p>(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p>		<p>құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу</p> <p>(танымдық іс-әрекеті)</p>		
Балалармен жеке жұмыс	<p>Ойыншықпен ойнайтын ойындар.</p> <p>Мақсаты: Балаларды ойыншықпен ойнайтын ойындармен таныстыру. Қалай ойнауды түсіндіру. Асхана ойыны.</p>	<p>Жеке баламен жұмыс:</p> <p>Мақсаты: Денені жалпы дамытушы жаттығуларды орындағанда қажетті бастапқы қалыпты қабылдауды, жаттығулардың орындалу ретін сақтай білуге үйрету</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Денис аен Аялаға Дұрыс сөйлеуге, айтуға ынталандыру.</p>	<p>Денис пен Дарияға Бір затты топтан бөледі және топтарға біріктіре алуға үйрету</p>	<p>«Саусақ ойындары»</p> <p>Мақсаты: Балалардың қол саусақтары қимылын жетілдіру</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Қимылды ойын «<i>Соқыр теке</i>»</p> <p>Балалардың дербес ойындары</p> <p>Телефоннан көңілді музыка қойып би билеу. (музыка)</p>	<p>Қимылды ойын «<i>Тақия тастамақ</i>»</p> <p>Балалардың дербес ойындары</p> <p>Қар бетіндегі іздерді бақылау.</p> <p>(танымдық іс-</p>	<p>«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру.</p> <p>Қимылды ойындар.</p> <p>Ұлттық қимылды ойындарды ойнату.</p>	<p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Бақша ауласындағы ағаштарды бақылау.</p> <p>(танымдық, еңбек іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын «Омпы»</p>	<p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Қимылды ойын «Атбақыл»</p>

		әрекеті)	Қимылды ойын « <i>Күш сынаспақ</i> »		
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналар баланың үйдегі техника құралдарының қызметі туралы не білетінін сұрауды ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 28.01.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Ақпан айы 2023 жыл 2 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 06.02.2023	Сейсенбі 07.02.2023	Сәрсенбі 08.02.2023	Бейсенбі 09.02.2023	Жұма 10.02.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	"Комплимент" сәлемдесу Мақсаты: өзіне деген сенімділікті арттыруға ықпал ету. Балалар допты шеңберге өткізіп, бір – біріне мақтау айтады- бұл адамға айтқысы келетін жағымды, жылы сөздер. (қоршаған ортамен танысу) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. (танымдық іс әрекет)	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстанның карталарын қарау. (жануарлар құстар, өсімдіктері бар) (танымдық іс әрекет)	Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті) Үйде отбасы мүшелеріне қамқорлық жасау, үлкендерді сыйлау, кішіге ізет көрсетуді суреттер арқылы үйрету (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Кітаптарды қарау, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Өсімдіктерге қажеттіліктеріне сәйкес күтім жасау әдістерін білуді үйрету: оларды суару, түбін қопсыту, жапырақтың шаңын сүрту. Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті)

<p>Таңертенгі жаттығу</p>	<p>Ақпан айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету.</p>				
<p>Таңғы ас</p>	<p>Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.</p>				
<p>Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық</p>	<p>Шаттық шеңбер Бәріміз енді тұрайық, Үлкен шеңбер құрайық Жақсы – жақсы сөздерді, Құрметтеп біз сыйлайық! Табиғат біздің анамыз, Табиғатқа баламыз. Иіліп сәлем береміз, Біз әдепті баламыз. Жақсы балалар бүгінгі күнімізді мейіріммен, қуанышпен бастайық. Балалар қазір жылдың қандай мезгілі? Бұл мезгілде қандай айлар бар? Жылда неше мезгіл бар? Қыстың айларын атаңдар? Қыстың ерекшеліктерін еске түсірейік? Алда келе жатқан қандай мезгіл? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Суреттер мен ойыншықтарды сәйкестендіру. Түбірлес сөздерді жасау және қолдана білу, етістіктерді жалғаулармен қолдануды үйрету.</p>	<p>Көркем әдебиет Сөйлегенде мақал-мәтелдерді қолдануға баулу «Туған жердей жер болмас туған елдей ел болмас». Тиым сөздер «Желге қарап</p>	<p>Сауат ашу негіздері Терезеге қарап ауа райына байланысты әңгімелесу. Сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтауды дамыту. Әртүрлі бағыттағы тігінен,көлденең, қысқа, ұзын</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Сиқырлы сандықты ашып ішінен әр түрлі заттарды алып балаларға таратып беру. Балалардан не зат екенін сұрау. Сөйлеу әдебін, жай және жайылма сөйлемдерді қолдану</p>	<p>Көркем әдебиет Бүгінгі күннің ерекшелігі неде? Балалардың жеке пікірлерін тыңдау. Айналасында болып жатқан оқиғаларға өзінің көзқарасын білдіруге құлшынысын</p>

	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; орташа қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; әр қадам сайын допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып, гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Атбақыл</p> <p>Математика негіздері Қағаз парағын бағдарлай білуді бекіту. Балаларға қыс бейнесі бар суретті беру, ағаштарды, тауларды қағаздың әр бөлігіне қою арқылы кеңістікте бағдарлау дағдыларын жетілдіру. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде</p>	<p>түкірме» «Бейуақтта жылама» «Оттан аттама»</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Әңгіме оқып беру. Сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтауды дамыту. Әртүрлі бағыттағы тігінен, көлденең, қысқа, ұзын сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Балаларға ұлттық ою өрнектер бейнеленген заттарды көрсету. Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасату. Ою-өрнектермен қазақтың ұлттық киімдерін (орамал, шапан, қамзол)</p>	<p>сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; кедергілерден өту арқылы жүгіру; әртүрлі тәсілдермен құрсаудың ішіне еңбектеп өту; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Ханталапай</p> <p>Қазақ тілі Балалардың қоршаған ортаға өзінің қарым-қатынасын білдіруге үйрету. Жана сөздермен таныстыру. Сөйлем құрауға үйрету.</p> <p>Математика негіздері</p>	<p>дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері «Кім тапқыр?» Балалар шеңбер жасап тұрады. Педагог ортаға бір баланы шақырып құлағына сыбырлайды. Ортадағы бала естіген жануарды немесе құстың дыбысын салады. Қалған балалар қандай жануар немесе құс екенін тауып, қимылымен жүреді. Бірінші тапқан бала ойынды жалғастырады. Балалар өздерінің сүйікті ертегілері және ондағы кейіпкерлер туралы қысқаша баяндайды. Сөйлемдегі сөздердің ретін, санын анықтауды дамыту.</p>	<p>дамыту</p> <p>Математика негіздері Заттар мен құбылыстардың математикалық мәнін тануға қызығушылық пен эмоционалды көзқарасты қалыптастыруға баулу. Қағаз парағын бағдарлай білуді бекіту. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып жүру; 1,5–2 минут тоқтамай жүгіру; бір аяқпен және қос аяқпен құрсаудан құрсауға секіру арақашықтықтығы</p>
--	--	--	---	--	---

	<p>сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Тірі және өлі табиғаттың, Қазақстанның әсем табиғаты, көрнекі жерлері мен тарихи орындарының, мәдени мұрасының маңыздылығын түсінуін дамыту. Үлкен суретті кітаптарды қарату.</p>	<p>салуды, оларды пішіндердің ортасында және шеттерінде орналастыруды үйрету.</p> <p>Қазақ халқының тұрмыстық заттарын (керует, үстел, ертұрман, ошақ, кебеже, диірмен), туған өлкедегі мәдени мұра ескерткіштерімен таныстыру, аталған заттардан қалауы бойынша мүсіндеуге мүмкіндік беру</p> <p>Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен (кілем, алаша, сырмақ, ши, көрпе, жастық) таныстыру, аталған заттардан қалауы бойынша қиып жапсыру, оларды ою-өрнектермен безендіруіне мүмкіндік беру.</p>	<p>Заттар мен құбылыстардың математикалық мәнін тануға қызығушылық пен эмоционалды көзқарасты қалыптастыруға баулу.</p> <p>Суретті карточкалармен жұмыс жасату тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>Өртүрлі бағыттағы тігінен, көлденең, қысқа, ұзын сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Адамның табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезіне білуін қалыптастыру.</p>	<p>40 сантиметр допты екі қолымен бір-біріне (арақашықтығы 1,5–2 метр) басынан асыра лақтыру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Хан алшы</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u> Шаңғымен жүру. Бірінің артынан бірі ауыспалы қадаммен алға жылжу, оң және сол аяқтарымен сырғанауды. Бір орнында тұрып оңға, солға бұрылу, айналуды үйрету.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Ауызекі сөйлеуде мақал-мәтелдерді қолдануына қолдау көрсету, ынталандыру. Балалардың білетін мақал мәтелдерін естеріне түсіріп қайталату.</p>
--	---	--	---	---	---

<p>Серуенге дайындық</p>	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
<p>Серуен</p>	<p>Өлі табиғат заттарын адамның қолымен жасалған заттардан ажырата білуді пысықтау (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Күрекшелермен қар тазалау. (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Аулада көрген заттарын қарда таяқпен салу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Әуе таяқ»</p>	<p>Балабақшаның ұлттық бұрышына бару. Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған ыдыстарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуді жетілдіру. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қардан киіз үй құрастыру (Зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Қара құлақ»</p> <p>Спорттық жаттығулар: Шаңғымен жүру. Бірінің артынан бірі ауыспалы қадаммен алға жылжу, оң және</p>	<p>Балабақша ауласындағы еңбек иелерінің жұмысын бақылау. Бірлесе жұмыс жасату. (зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Тиым сөздерді мақалдарды естеріне түсіру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Көтермек»</p> <p>Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка)</p>	<p>Қырау қалай пайда болады? Зерттеу жұмысын қайталау. Картотека №3 (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қарды жануарлардың формаларына салып жасату. Бояумен бояу (Бейнелеу, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Күш сынаспақ»</p>	<p>Аққала жасату. Аққалаларды салыстыру. Оларды сәндеу. (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аударыспақ»</p>

		сол аяқтарымен сырғанауды. Бір орнында тұрып оңға, солға бұрылу, айналуы үйрету.			
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру.				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар	Кітаптарды қарау, «Қу түлкі» ертегісін оқып беру. Рөлдерге бөліп ойнату.	Тәтті қыс Ау, балалар, балалар! Айналаға қараңдар! Биыл тәтті қыс	«Қысқы табиғат» тақырыбында ұжымдық жұмыс (Шығармашылық іс-	Жануарларды әртүрлі белгілері бойынша: құстар, балықтар, жануарлар, аңдар,	Балаларды орталықтарға бөліп, аққаланың бейнесін салу, мүсінін жасау

<p>қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>((Қарым-қатынас танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп түлкі мен жолбарыстың мүсінін жасату. Қағаздан қиып жапсыру.</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Өсімдіктерге қажеттіліктеріне сәйкес күтім жасау әдістерін білуді дамыту: оларды суару, түбін қопсыту, жапырақтың шаңын сүрту.</p> <p>(еңбек әрекеті)</p>	<p>болды, Бұл бір сәтті іс болды. Ақ бұлт бүркеп аспанды, Шекер жауа бастады. Сүтке салсақ, сәл мұздап, Болды қардан балмұздақ. Қамсыз қалмай бекерге, Қарық болып шекерге, Балмұздақты жинандар, Достарыңды сыйлаңдар! Көлдің беті – мармелад, Әкел жинап, арбалап... Ақ қанттай жарқырап, Арайланған атырап. Көкжиектен күлімдеп, «Тыныш болсын күнің!» – деп Күн қарап тұр анаша: Бұл қыс қандай тамаша!</p> <p><i>Ә. Табылды</i></p> <p>Тақпақты жаттау. Бір біріне айтып беру. Құрастыру ойыншықтарымен дербес іс әрекеттер.</p> <p>(Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)</p>	<p>әрекет)</p> <p>Кітаптарды қарау. Тәтті қыс тақпағын жаттауды қайталау.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)</p>	<p>жәндіктер, мекендеу орны (орман, шалғын, су айдыны, бақша, бақ, алаң); қозғалу тәсілі (жүгіру, ұшу, секіру, жүзу); табиғи-климаттық аймақтар (ақ аю, итбалық, пингвин, жираф, піл, маймыл) бойынша топтастыруды жетілдіру.</p> <p>(Танымдық, зерттеу іс әрекет)</p> <p>Еркін шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік беру.</p>	<p>немесе қағаздан қиып жапсыруына мүмкіндік беру.</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау.</p> <p>(музыка)</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Ойнап өс, ойлап өс.</p>	<p>Жеке баламен</p>	<p>Жеке баламен</p>	<p>Жеке баламен</p>	<p>Д/О: «Кім зейінді»</p>

	Мақсаты: Балаларды адамгершілікке, досқа адал болуға, қайырымдылыққа тәрбиелеу.	жұмыс: Денис, Аяла, Дарияға Мақсаты: Бір-бірден шеңберге қайта тұруға, саптағы өз орнын табуға жаттықтыру	жұмыс: Денис, Аяла, Дарияға Мақсаты: Қ оршаған ортаға қатысты түрлі сұрақтарға 2-3 сөйлеммен өз ойын жеткізе білуге көмек беру	жұмыс: Денис, Аяла, Дарияға Мақсаты: Екі қарама-қарсы және бірдей заттарды ұзындығы мен ені, биіктігі бойынша Беттестіру және тұстастыру	М: белгілі геометриялық пішіндерден әртүрлі көлік түрлерін құрастыру. пішіндер туралы білімдерін бекіту.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Бақша ауласындағы қарды күрекшелермен жинату. (еңбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Тымпи» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Шалма» Балалардың еркін ойыны Көңілді әуенге билелеу, ән тыңдау. (музыка)	Қимылды ойын «Жаңылма» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Сақ құлақ» Балалардың еркін ойыны Спорттық жаттығулар: Шанамен сырғанау. Бір-бірін шанамен сырғанату, төбешіктен бір-бірлеп және екі-екіден шанамен сырғанауды меңгерту.	Қимылды ойын «Жүйріктер жеңеді» Балалардың еркін ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 03.02.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Ақпан айы 2023 жыл 3 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 13.02.2023	Сейсенбі 14.02.2023	Сәрсенбі 15.02.2023	Бейсенбі 16.02.2023	Жұма 17.02.2023
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сүртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды ұйымдастыру (Танымдық, еңбек іс-әрекеті)	Кітаптарды қарау, ертегілер, әңгімелер айту. Балалармен жеке жұмыстарды орындау (Танымдық, қарым - қатынас іс-әрекеті)	Менің ертегі кейіпкерім, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Интеллектуалдық құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары. Балалармен жеке жұмыстар (Танымдық, қарым-қатынас іс-әрекеті)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояту, Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды жүргізу (шығармашылық, танымдық іс-әрекеті)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Табиғи материалдармен құрастыру, шығармашылық жұмыстар. Балалармен жеке жұмыстарды жасау (Танымдық, қарым -қатынас іс-әрекеті)
Таңертеңгі жаттығу	Ақпан айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру				

	және өкшелерді нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Жүректен жүрекке жақсы тілектер бір біріне тілеу. Жаңалықтарымен бөлісу. «Қыстайтын құстар» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Ойыншықтарды, заттарды сипаттауда заттар мен нысандардың ерекшеліктерін білдіретін сөздерді дұрыс таңдауын пысықтау. Сол ойыншықтармен қандай ойындар ойнауға болады. Әр түрлі тәсілдерін көрсету, бірге ойнауын ұйымдастыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; кедергілерден өту арқылы әртүрлі жылдамдықпен жүгіру;</p>	<p>Көркем әдебиет «Менің сүйікті ойыным» тақырыбында балалар арасында өзара әңгіме жасату. Баланың басқа құрдастарымен және ересектермен түрлі дереккөздерден алынған ақпараттарымен, әсерлерімен бөлісуіне мүмкіндік беру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Ойыншықтарды көрсету, олар жайлы сөйлем құрастыруды дамыту. Толқынды, ирек</p>	<p>Сауат ашу негіздері Карточкалармен жұмыс. Берілген сөзге сөйлем құрастыруды дамыту. Толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; кедергілерден өту арқылы әртүрлі жылдамдықпен жүгіру; әртүрлі тәсілдермен</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Сюжеттік суреттер, табиғат құбылыстарын сипаттауда заттар мен нысандардың ерекшеліктерін білдіретін сөздерді дұрыс таңдауын пысықтау</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Қоржыннан бір зат алу. Берілген затқа байланысты сөйлем құрастыруды дамыту. толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді,</p>	<p>Көркем әдебиет Ғаламтордан, теледидардан көрген ойын түрлерін атау, теледидар арқылы ойын көрсетіп бірге ойнату. Алған ақпараттарымен, әсерлерімен бөлісуіне мүмкіндік беру.</p> <p>Математика негіздері Қоршаған ортадан геометриялық фигураларға ұқсас заттарды табу, олардың пішіндерін анықтауды жетілдіру. Сандықтан шыққан фигураға сәйкес затты топтан табуын сұрау. Нүктелерді,</p>

	<p>допты екі қолымен бір-біріне (арақашықтығы 1,5–2метр) басынан асыра лақтыру; әр қадам сайын допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Ақсерек - көксерек</p> <p>Математика негіздері Ауызша берілген тапсырмаларды орындау. Танымдық-зерттеушілік қызығушылықты, ойлауды, алдына қойылған міндетті шешуде не істеу, қалай істеу керек екенін түсінуге үйрету. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Ережелер барлығына жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін жасалатынын</p>	<p>сызықтарды, нүктелерді, өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру,құрастыру Суреттер көрсету арқылы шығармашылыққа баулу. Қазақ ою-өрнектерінің түрлері «күстүмсық», «жапырақ» туралы түсінігін кеңейту, өзіне тән элементтерді пайдалана отырып, оларды құрастыра білуін дамыту. Ойын кілемшесін сәндеуге үйрету.</p> <p>Пішіндердің түрлі қалыптарын бере білуді, оларды күрделі емес композицияларға біріктіруді қалыптастыру.</p>	<p>құрсаудың ішіне еңбектеп өту; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Соқыр теке</p> <p>Қазақ тілі «Қысқы ойындар» Өзінің тәжірибесіне сүйеніп, суреттер бойынша әңгіме құрастыруға баулу.</p> <p>Математика негіздері Күрделі формадағы заттарды өз бетінше зерттеуге мүмкіндік беру. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p>	<p>өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Ойыншықтардың қандай материалдардан жасалғанын өз бетіншеанықтау және талдау, олардың сапалары мен қасиеттерін сипаттауын жетілдіру.</p>	<p>өрнектерді салуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып жүру; жүгіру; бір аяқпен және қос аяқпенқұрсаудан құрсауға секіру арақашықтықтығы 40 сантиметр; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Тақия тастамақ <u>Спорттық жаттығулар:</u> Шаңғымен жүру. Бірінің артынан бірі ауыспалы қадаммен алға жылжу, оңжәне сол аяқтарымен сырғанауды. Бір орнында тұрып оңға,</p>
--	---	---	---	---	--

	балалардың түсінуіне жағдай жасау. Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын балалармен талқылау. Ұжымдасып топтың ережелерін жасату.				солға бұрылу, айналууды үйрету. Қазақ тілі Туыстық қарым-қатынасты («бауыр», «немере», «шөбере», «ағайын», «туысқан», «жеті ата») білдіретін сөздерді үйрету. Үйде кіммен көп ойнайды. Қандай ойындар ойнайды айтып беру.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыру, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру. Серуенде ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қарға жатып із салу арқылы періштелердің бейнесін салдырту. (Танымдық, еңбек іс-әрекеті) Қарға алақандарын басып, әртүрлі бейнелер таңбасын жасату. (бейнелеу іс-әрекет)	Төрт бұрышты орта көлемді қалыптарға су құю, оларға бояу араластыру. Мүз болып қатып қалуы үшін далада қалдыру. (қарым қатынас іс әрекеті) Қарда өздерінің аяқ киімдерімен іздерін	Түрлі пішіндегі ыдыстарды қармен толтырғызып, бірақ өте тығыз емес, олар жұмсақ болуы керек. Балаларға қардан пирамидаларды, қар нысандарды жасауға ұйымдастыру. Балаларды шағын	«Қазына» ойынын ойнату Су өткізбейтін қорапқа (тәттілер немесе ойыншықтар) салынып, белгілі бір жерде қар астында жасыру Балалар іздеген кезде қазынадан алыстаса	«Лабиринт» ойынын ойнату. Қарда шеңберлерді орналастыру, балаларға бір басынан кіріп екінші басына дейін жетуді жасату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құстарды бақылау.

	<p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p> <p>Еркін ойындар. Шанамен сырғанау.</p>	<p>салу және тану (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті) Қимылды ойын «шүлдік ойыны»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p> <p>Спорттық ойын элементтері: Баскетбол элементтерін үйрету. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p>	<p>топтараға бөліп сонда кім қар нысандарын жылдап жасап алады деп ынталандыру. Немесе қарсы топтың жасаған мусінін бұзуды және жылдам қайта жасап беруге жұмылдыруды ұйымдастыру (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша қармен ойындар, ұялар, үнгірлер құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аққу қаздар»</p>	<p>«Суық» деп жақындаса «Жылы» деп бағыттап отыру (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қыс пен көктемнің айырмашылығы туралы сұрау (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Поезд»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	<p>Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				

<p>Күндізгі ұйқы</p>	<p>Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. (музыка)</p>				
<p>Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. Топтағы қарапайым еңбек әрекетін жасату. (Танымдық, іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша құрастыру материалдарымен әр түрлі құрылымдар құрастыруға жағдай</p>	<p>Ойынның түрлері туралы кітаптар қарау. Таным емес ойындарды ойнату. Балалардың өз ойларын білдіруге үйрету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет) Табиғи материалдармен құрыстыру жұмыстарын жасату, балалардың шығармашылығын жетілдіру. (шығармашылық іс әрекет)</p>	<p>Біздің үйде ойнайтын ойындарымыз тақырыбында балалармен әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Таным дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруін қалыптастыру. (музыка)</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан ойыншық жасату (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер) Ойыншықтар Біздерде бар қуыршақ, Бұзау, қозы, құлыншақ. Ойыншықтар тыңдайды, Ақыл айтсақ, бұйырсақ. М.Әлімбаев</p>	<p>Ойын орталығының макетін жасату. Таңдаған тақырыпқа ұжымдық жұмыс. ермексаз, табиғи материалдарды қағазды қолдану арқылы. (Шығармашылық , танымдық іс-әрекеті) Кітаптар қарау, жеке әңгімелер жүргізу.</p>

	жасау			Тақпағын естеріне түсіріп қайта жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	
Балалармен жеке жұмыс	Ойнап өс, ойлап өс. Мақсаты: Балаларды адамгершілікке, досқа адал болуға, қайырымдылыққа тәрбиелеу.	Жеке баламен жұмыс: Дмитрий мен Денисқа мақсаты: Өз-өзіне қызмет көрсетудің бастапқы дағдыларына, салауатты өмір салты туралы Түсініктерге орындау ретін меңгерту	Жеке баламен жұмыс: мақсаты: Денисқа дене жаттығуларын орындау ретін үйрету	Жеке баламен жұмыс: мақсаты: Аялаға өзіне ұнайтын бірнеше шығармаларда бейнелі сөздерді қолдануды үйрету	Дидактикалық ойын «Топтағы гүлдер» Мақсаты: түсті қабылдауды және қолдың ұсақ моторикасын дамыту.
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді жетілдіру. (музыка) Қимылды ойын «Хан талапай»	Түске дейінгі серуенде суды пішіндерге құйып қалдырған қатқан мұз түйірлерді алып мұздардан камал жасату. Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті.	Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастырғызу (Танымдық, іс-әрекеті) Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Орамал тастамақ»	Ұлттық ойын «Ақсерек көксерек» Балалардың еркін ойыны «Құсшы деген кім?» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)

		«Қысқы ойындар» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)			
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Үйде қызықты ойындар туралы балалармен әңгімелесу, ойын әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 10.02.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық сыныбы
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Ақпан айы 2023 жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 20.02.2023	Сейсенбі 21.02.2023	Сәрсенбі 22.02.2023	Бейсенбі 23.02.2023	Жұма 24.02.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан таптағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Наурыз айында өтетін мерекелік ертеңгіліктер мен қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру. Дидактикалық ойындар карточкаларымен жұмыс «Артығын тап», «жетпейтін бөлігін тап» Шығармашылық жұмыстар Балармен жеке жұмыстар жасау. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасату. Табиғи құрастыру материалдарымен ойындар. Балармен жеке жұмыстар жүргізу (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сұртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Балармен жеке жұмыстар жасау. (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Кітаптар қарау, әңгімелесу. Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау. Балармен жеке жұмыстар жүргізу (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)
Таңертеңгі жаттығу	Ақпан айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және өкшелерді нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті)				

	Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. «Жүрекше» деген ойын ойнату. Жүрекшені екі қолмен алақанда ұстап тұрып, шын жүректен деген сөзді қосып, жақсы тілек айтып, қасындағы баланың атын айтып ұсынады. Ойын соңында барлық бала оң алақанын жайып тұрып: «бәрімізге денсаулық тілейміз» - деп терең дем алады. «Ата аналары кім болып жұмыс жасайды?», «Мамандық дегеніміз не?», «Өскенде мен кім боламын?» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Тәрбиеші деген кім? ол қандай қызмет атқарады? Балабақшада тағы қандай мамандық иелері жұмыс жасайды? Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: бақылаулар мен суреттер бойынша сипаттауды қалыптастыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; кедергілерден өту арқылы әртүрлі жылдамдықпен жылдам, орташа қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; допты екі қолымен бір-</p>	<p>Көркем әдебиет Үйде ата аналарымен олардың мамандықтары туралы не белгенін сұрау. Жақындарының әңгімесінен алған ақпараттарымен, әсерлерімен бөлісуіне мүмкіндік беру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Мамандықтар картасын қарап сөйлемді ауызша талдауды дамыту. Алдымен үлгі бойынша және</p>	<p>Сауат ашу негіздері Топқа әдіскер қонаққа келеді, өзінің мамандығы туралы айтып түсіндіреді. Өзімен алып келген суреттер бойынша сөйлемді ауызша талдауды үйретеді. Алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып жүру; 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру;</p>	<p>Сөйлеуді дамыту «Мен болашақта _____ боламын» тақырыбында хабарлау әңгімелерін құрастыру өзара байланысты бірізді сюжет құрастыруды дамыту.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Өздеріне ұнайтын мамандық иелерінің құралдарын алып әңгімелеу. Сөйлемді ауызша талдауды дамыту.</p>	<p>Көркем әдебиет Мен балабақша басшысы болсам не істер едім тақырыбында әңгімелесу. Айналасында болып жатқан оқиғаларға өзінің көзқарасын білдіруге құлшынысын дамыту.</p> <p>Математика негіздері Мамандықтар қалашығын жасату. Дайын бейнелерді мамандығына сәйкестендіріп қою. Қағаз парағын бағдарлай білуді бекіту. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор</p>

	<p>біріне (арақашықтығы 1,5–2метр) басынан асыра лақтыру; оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Күш сынаспақ</p> <p>Математика негіздері Есік қағылып почта қызметкері сәлемдеме алып келеді. Почта қызметкері туралы ақпарат беру. Сәлемдемеден шыққан заттарды әртүрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы,қолданылуы) салыстыра білуге үйрету. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Полиция қызметкерінің сурет көрсету. Оның қызметі туралы түсіндіру және өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды орындауды үйрету. (бейтаныс адамдармен</p>	<p>кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру,құрастыру Құрдастарымен бірлесіп, шығармашылықпен құрастыруға баулу. Табиғи (ағаш, мақта, жүн, жіп, асық, қағаз, тері, кенеп, мата, дәннің түрлері) және қалдық заттардан «Қыстың ғажап күндері» тақырыбында композиция құрастыруға баулу.</p>	<p>бір аяқпен және қос аяқпенқұрсаудан құрсауға секіру арақашықтықтығы 40 сантиметр; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Арқан тарту</p> <p><u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтерін үйрету. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру Балаларға белгілерді карточка түрінде</p>	<p>Алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету.</p>	<p>көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қолдың бастапқы қалыптарын өзгерте отырып, әртүрлі қарқында секіргіштен аттап жүру; кедергілерден өту арқылы әртүрлі жылдамдықпен жылдам, орташа қарқынмен 1,5–2 минуттоқтамай жүгіру; әртүрлі тәсілдермен құрсаудың ішіне еңбектеп өту; бір аяқпен және қос аяқпенқұрсаудан құрсауға секіру арақашықтықтығы 40 сантиметр; допты екі қолымен бір-біріне (арақашықтығы 1,5–2метр) басынан асыра лақтыру;</p>
--	---	--	--	--	---

	сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу).		таратып беру. Соларға лайықты сөйлемдер құрап айтқызу. Математика негіздері Балаларға жұмсақ метр өлшеу құралын беріп. Балалар топтағы барлық затты өлшеп қағазға суреттердің қасына сандарын жазып шығуын ұйымдастыру. Шартты өлшемнің көмегімен заттардың ұзындығын, енін, биіктігін өлшеу және осы өлшемдер бойынша бірнеше заттарды салыстыруды пысықтау. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		<u>Қимылды ойын:</u> Сакина жасыру Қазақ тілі Мен анам мен әкемнің орнында болғанда не істер едім. Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді жетілдіру. Өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Балабақша ауласында	Балабақшаның	Ауа райын бақылау,	Ауа райын бақылау.	Ауладағы тәртіп

	<p>қызмет ететін мамандардың еңбегімен танысу, бірге іс әрекеттер жасату. (танымдық іс әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Білектесу»</p> <p>Көңілді әнге би билеу. (музыка)</p>	<p>ауласының тазалығын бақылату. Қыс мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасату. Көктем мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізетіндерін сұрау, жоспарлар құрғызу. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар Спорттық ойын элементтері: Баскетбол элементтерін үйрету. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру</p>	<p>қандай өзгерістер болып жатқанын сұрау. Көктемнің жақындағанын қалай білуге болады анықтату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту»</p> <p>Көңілді әнге би билеу. Ертеңгіліктерге дайындық (музыка)</p>	<p>Желдің бағытын анықтату. (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық ойын</p> <p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p>	<p>ережелерін еске түсіру. Ережелердің суреттерін салуға жағдай жасау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары Қимылды ойын «Тақия тастамақ»</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).</p>				
<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу»</p>				

	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. (музыка) Электронды құрылғылар арқылы ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар). Өзінің көңіл-күйін сипаттай білуге үйрету. Балаларды дені сау адамның мүмкіндіктерімен таныстыру, олардың салауатты өмір салтына деген қажеттілігін қалыптастыру.				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта бар мамандық иелерінің киімдерін кигізіп, рөлдерге еніп ойнату. (Танымдық іс-әрекеті) Әр түрлі мамандардың құралдарын ермексаздан мүсіндету. Кітаптардағы суреттерге қарап сурет салдырту.	Өлеңдерді оқып беру Ұшқыш Кең аспанды шарлаған, Ұшқыш деген мен болам. Қыран құстай самғаған, Ерен жүйрік мен болам <i>А. Асылбеков</i> Мамандық	Әр түрлі мамандардың еңбек ететін жұмыс орнының ғимараттарын құрастыру. Рөлдерге еніп сонда ойнату. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті) Кітаптардан балалардың сұранысы	Орталықтарға бөлініп өздері таңдаған мамандық иелерінің суретін салу, мүсінін жасату, қағаздан қиып композиция жасату. (шығармашылық іс-әрекет)	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы, үйдегі

	<p>(Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Мен суретші боламын, Бәріңді де саламын. Марапатқа ие болып Бірінші орын аламын.</p> <p>Мен дәрігер боламын, Бәрін емдеп жазамын Адамдарды құрметтеп, Бәріне ие боламын.</p> <p>Ал мен ақын боламын, Өлеңдерді жазамын. Ақындыққа ие болып, Бәрінен озып шығамын.</p> <p>Мен таңдайтын мамандық Бір тамақты пісіріп, Бір тамақты түсіріп, Анам ылғи жүреді «Дәмді емес» кім деді Мен аспазшы боламын! <i>Н.Әлімқұлов</i> Балалармен болашақта кім болатыны жайлы сұрау, қалаулары бойынша тақпақтың бір бөлігін жаттату. (Қарым-қатынас іс- әрекеті)</p> <p>Топта бар мамандық иелерінің киімдерін</p>	<p>бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың ертегіні мазмұндауын бақылау. Тақпақтарын қайталату. (Қарым-қатынас іс- әрекеті)</p>	<p>Кітаптардан әр түрлі жұмыс құралдарын қарап олармен не істейтіні туралы әңгімелесу. (Қарым-қатынас, танымдық іс- әрекеті)</p>	<p>ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>
--	---	--	--	---	--

		киеп, рөлдерге еніп ойнауына жағдай жасау. (Танымдық іс-әрекеті)			
Балалармен жеке жұмыс	Ойнауға досым шақырып тұр. Мақсаты: Балаларды бір-бірімен тату дос болуды айтып түсіндіру. Достық осыдан басталатынын айту. Екі дос әңгімесін оқып айтып беру.	Жеке баламен жұмыс: Денисқа Мақсаты: Үш дөңгелекті велосипедті тебуді үйрену	Жеке баламен жұмыс: Дарияға Мақсаты: Әдеби шығарма кейіпкерлерінің дауыс ырғағы мен мәнерлігін салу үйрену	Жеке баламен жұмыс: Денисқа Мақсаты: Ауа-райының жағдайын анықтай алуына көмек беру	Балабақшадағы ойыншықтармен ойнату, балалардың бір-бірімен ауызша қарым - қатынас жасауына ықпал ету
Серуенге дайындық	Киімдерін ретгілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. Наурыз мерекесіне арналған ертеңгілікке дайындық (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Поезд» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Кетті кетті» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек»	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары
Балалардың үйге қайтуы	Үйде мамандықтар туралы мультфильм көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 18.02.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

КЕЛІСЕМІН
 мектепке дейінгі оқыту
 ӘБ жетекшісі
 _____ К. Хуанган
 «__» _____ 20__ жыл

**«Айгөлек» шағын орталығының мектепалды даярлық тобы
 Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
 Наурыз айы 2023 жыл 1 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 27.02.2023	Сейсенбі 28.02.2023	Сәрсенбі 01.03.2023	Бейсенбі 02.03.2023	Жұма 03.03.2023
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Жайлы жағдай жасап, әр баланың бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Наурыз айында болатын демалыс күндер туралы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Жануарлармен ойындар (пазлдар)., роботехника құралдары, шашка, бестемше ойындарын ойнату Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	Балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Шағын ойын орталықтарында үстел үсті, логикалық ойындарын ойнауда олардың еркін таңдаған ойындарын ұйымдастыру., (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Балалармен жеке жұмыс. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері)	Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)

Таңертеңгі жаттығу	Наурыз айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру, нығайту. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындату. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер «Таңғы тілек» балалардың бір біріне жақсы тілек айтуын қалыптастыру. Жаңа сөздер ендіру. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Көктем туралы не біледі? Көктемгі киім түрлері қандай? Көктемгі еңбек туралы не біледі және не білгісі келетінін сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Сурет бойынша әңгіме. Көктемнің суретінен не көріп тұр? Қыстың суретінде не көріп тұр. Айырмашылықтарын атату. Сөйлеуде интонациялық мәнерлілік құралдарын қолдану: дауыс қарқынын, логикалық үзіліс пен екпінді реттеуді үйрету</p> <p>Дене шынықтыру</p>	<p>Көркем әдебиет Шешендікке, сөз өнеріне баулу. Мнемокесте арқылы жаттату. Мағынасын түсіндіру. Қай кезде қолданатындарын сұрау. Ізгі сөздер: Жақсы сөз- жарым ырыс. Жалқаулық – ең жаман әдет.</p> <p>Мақал-мәтелдер үйрету:</p>	<p>Сауат ашу негіздері Кешегі күні танысқан ұлттық жәдігерлер мен заттарды танып атау сөздерін буынға бөлгізуу. Буын туралы ұғымдарды қалыптастыру. Нүкте лерді, тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы</u></p>	<p>Сөйлеуді дамыту Сөйлеуде интонациялық мәнерлілік құралдарын қолдануды үйрету: дауыс қарқынын, логикалық үзіліс пен екпінді реттеуді үйрету Тақпақ жаттату. Көктем Көктем келді бүгін, Күнім төкті нұрын. Сайрап барлық құстар, Ән салуға құштар.</p>	<p>Көркем әдебиет Шешендікке, сөз өнеріне баулу. Мнемокесте арқылы жаттаған ізгі сөздер мен мақалдарын естеріне түсіру, айтқызу. Мағынасын түсіндіру Математика негіздері Ғажайып сандықтан шыққан заттарды топтастыру. «Бір» сөзінің мағынасы, ол тек бір затты ғана</p>

	<p><u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап, қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; отырып, кедір-бұдыр тақтай, гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Қалпақ және кішкене таяқша</p> <p>Математика негіздері Карточкалар арқылы көктем және қыс мезгілінде қолданылатын заттарды бөлгізу. Оларды топтастырып жиын жасату. Қай заттан жиын шықпайтынын анықтату. «Бір» сөзінің мағынасы, ол тек бір затты ғана емес, сондай-</p>	<p>Сіз деген әдеп, біз деген көмек. Өнерлінің қолы алтын, Өлеңшінің сөзі алтын.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жосапы бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Көктем суретіндегі заттар атауын буынға бөлуді үйрету. Олардың қандай дыбыстан басталып тұрғанын сұрау. Буын туралы ұғымдарды қалыптастыру, Сөздерді буындарға бөлу, олардың саны мен ретін анықтату. Дәптерде нүктелерді, тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру</p>	<p><u>жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап, қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; допты екі қолымен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) жүргізу; әр қадам сайын допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып, кедір-бұдыр тақтай, гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру. Спорт залда және спорт алаңында қауіпсіздікті сақтауға баулу.</p>	<p>Түрлі-түсті әйбат, Гүлдер шықты жайнап. Қызыл-жасыл аймақ, Қырға шықтық ойнап. <i>Б. Жақып</i></p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу Назарын терезеге аудару. Не көріп тұрғандарын сұрау. Көктемнің белгілерін атап, сол сөздерді буынға бөлгізу. Буын туралы ұғымдарды қалыптастыру, буындардың саны мен ретін анықтату. Нүктелерді, тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Суретті карточкаларды құрастыру. Сол бойынша өз ойларын айтқызу. Адам</p>	<p>емес, сондай-ақ жиынның бірбөлігі ретінде заттардың тобын білдіретінін түсіндіру. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап, қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; отырып, кедір-бұдыр тақтай, гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға, солға бұрылу.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Орындарыңа жылдам жет</p>
--	--	--	--	---	---

	<p>ақ жиынның бір бөлігі ретінде заттардың тобын білдіретінін түсіндіру. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Үй жануарлары туралы мультфильм тамашалату. Бақылау арқылы төрт түліктің пайдасын білу, оларды күтіп-баптау, жылдың әр мезгілінде олардың сыртқы түрі мен тіршілік ету ерекшеліктерін сипаттау дағдысын қалыптастыру. Дидактикалық ойын «Үй жануарын тап» ғажайып қоржынға қолын салып, сипап сезу арқылы танып айтқызу.</p>	<p>Наурыз айында наурыз мерекесіне арналған түрлі оюлармен безендірілген әшекей заттар мен киімдерді көрсету. Оларды танып атауын атату. Топтарға бөлініп іс әрекеттер жасату.</p> <p>Қазақ ою-өрнектерінің сипатын, колоритін жеткізе отырып, көлемді пішіндерді бояту, Парақтың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуды жетілдіру.</p> <p>Қазақ халқының зергерлік бұйымдарымен (білезік, сырға, сақина, тұмар, шашбау), таныстыру, ермексаздан жасату.</p> <p>Қазақ халқының киіз үйдің жабдықтарымен (кереге, уық, шаңырақ,</p>	<p>Қазақ тілі</p> <p>Балалардың қоршаған ортаға өзінің қарым-қатынасын білдіруге, ауызекі сөйлеуде көркем сөздерді қолдануына қолдау көрсету, ынталандыру. Ұлттық заттарды көктемнен басқа қай уақытта қолдануға болатынын анықтату.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Заттарды топтастырғызу. «Бір» сөзінің мағынасы, ол тек бір затты ғана емес, сондай-ақ жиынның бірбөлігі ретінде заттардың тобын білдіретінін түсіндіру. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезіне білу дағдысын пысықтау.</p>	<p>Қазақ тілі</p> <p>«Мен көктемде не істеймін» тақырыбында балалармен әңгіме жүргізу. Балалардың қоршаған ортаға өзінің қарым-қатынасын білдіруге, ауызекі сөйлеуде көркем сөздерді қолдануына қолдау көрсету, ынталандыру.</p>
--	--	---	--	---	---

		сықырлауық, басқұр) таныстыру, қиып қағаз бетіне үйлестіріп жапсырту. Қағаз цилиндрлерден қазақ халқының ұлттық бас киімдерін (тақия, сәукеле, кимешек) құрастыру, оларды жіппен, ою- өрнектермен безендіруді үйрету.			
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. Балалардың ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.				
Серуен	Балабақша ауласындағы өзгерістерді бақылату. Көктемнің келе жатқанын неден байқауға болатынын анықтату. (танымдық іс-әрекет) Аула тазалаушысының еңбегін бағалау дағдысын дамыту (еңбек іс-әрекеті) Ағын суларға заттарды	Екі ақ табақты алып, біреуіне қар салып, екіншісіне ағын су құйып балаларға көрсету. Біраз уақыттан кейін табактардағы суға қарап, оларды салыстыру және олардың қайсысында қар болғанын анықтату (табақ түбіндегі қоқыстарды көрсету). Қардың	Табактарға қардың жаңбырдың және топтан алып шыққан тазасуды құйып балалардың өз бетінше зерттеу жасауына мүмкіндік беру (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасату. (Музыка)	Қар мен мұздың еруін байқату. Көктемгі табиғатты бақылату. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәреге кім бұрын	Қазақ халқының тұрмыста көктем мезгілінде қолданатын құрал жабдықтарымен таныстыру. (зерттеу іс-әрекеті) Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Бормен еркін

	<p>жүздіртіп жарысу жағдайын жасау Еркін ойындар. Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>адам ішуге жарамсыз лас еріген су екеніне балалардың көзін жеткізу. Еріген су өсімдіктерді суару үшін қолданылады, оны жануарларға беруге болатынын түсіндіру. (зерттеу іс әрекеті) Балалармен жеке жұмыстар және әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Бормен еркін тақырыпта сурет салу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>Жұмбақтар жасыру және шешуді үйрету.</p> <p>Еш тесікке тұрмайды, Ол жоқта жер құрғайды.(Су)</p> <p>Қар астында қыстады, Ақпен бөркін тыстады. (Бәйшешек)</p> <p>Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>жетеді?» жарыс ойынын ойнату</p> <p>Көктем тақпағын қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>тақырыпта суреттер салғызу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық жаттығулар: Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру. Спорт залда және спорт алаңында қауіпсіздікті сақтауға баулу.</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға киімдерін бүктеп қоюды, қолды жууды жетілдіру. Шешіну кезінде шкафқа колготки,сырт киімді ұқыпты салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. (көркем әдебиет , дербес, еңбек әрекеті).</p>				
<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу,дұрыс отыру, ас ішу құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану</p>				

	<p>кезінде сөйлеспеу аяқтағанда алғыс айту) Тамақтан соң ас қайырту, бата беруді қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды пысықтау. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. «Кәрі аяз бен жас аяз» ертегісін және кітаптардан басқа да ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)</p>				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды жетілдіру. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
Бесін ас	<p>Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. Тамақтан соң ас қайырту, бата беруді қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Балаларды қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексаздан бәйшешек мүсінін жасату, суретін салғызу, қағаздан қиып алып жапсыру немесе өз бетінше әр түрлі заттарды пайдаланып</p>	<p>Ізгі сөздер мен мақалдарды балалармен жеке жұмыс жасау арқылы жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың қалауы</p>	<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша әңгіме айтуын жетілдіру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Көктем мезгілі туралы қалауы</p>	<p>Балаларға қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру. Серуен кезіндегі бақылаудан кейін алған әсерлерін суретте бейнелеу;</p>	<p>«Көктемнің белгілері» тақырыбында композиция жасату. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>

	<p>ойдан құрастыруға баулу (Шығармашылық іс-әрекет), (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Терезеге қарап, көктем мезгілінің ерекшеліктері туралы жеке әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>бойынша ермексазбен, түрлі түсті қағазбен шығармашылық ұжымдық жұмыстар жүргізуге баулу. (Шығармашылық іс-әрекет)</p>	<p>бойынша сурет салғызу, мүсін жасату немесе қағаздан қиып жапсыруына ерік беру. (Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Өз өзіне көмектес бастамасымен топтағы тазалық жұмыстарын орындату. (енбек іс-әрекеті)</p>	<p>қылқаламмен қағазға басып салу тәсілдерін қолдануға; қағаздың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуға үйрету. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Гүлдер таласы» ертегісін үстел үсті театры арқылы балалардың бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	
Балалармен жеке жұмыс	<p>Ойыншықтың түрлері. Мақсаты: Балаларды ойыншықтың түрлерімен таныстырып, ойыншықтартар әртүрлі болатынын айту.</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Негізгі қимылдардың алғашқы жттығуларды үйрету Дидактикалық ойын: «Ыдыстар» Мақсаты: Шапшаң қимылдап, ыдыстарды ажырата білу Шарты: Үстел үстіне түрлі ыдыстарды қойып, екі баланы шығарамын</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Аялаға Мақсаты: Барлық сөз таптарын қолданады; қажетті сөздер мен сөз тіркестерін қолдануға үйрену</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Денисқа, Аялаға, Дарияға Мақсаты: Айару тәулік бөліктерін – таңертең, күндіз, кеш, түнді танып білуге үйрету</p>	<p>«Мақал мәтелдер» Денисқа, Аялаға, Дарияға, Дмитрийға Мақсаты: Мақал-мәтелді қайталап айтып беруге дағдыландыру</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				

<p>Серуен</p>	<p>Көктемгі және қысқы ауа райының ерекшеліктерін бақылату. Көктеммен қыстың айырмашылығын зерттеуін ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті) Көктем туралы көңілді әндерді тыңдап, еркін би қимылдарын жасату. (Музыка)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>Түске дейінгі серуенде алып шыққан сұйықтықтардың қатуын бақылату. Айырмашылықтарын анықтату. Және ертеңге дейін қалдырып, қандай өзгерістер болатынын зерттеу. (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойындар. Бінта мен шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өз бетінше ұйымдастыруға мүмкіндік беру. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу. «Арқан тарту» ойынын ойнату.</p>	<p>«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру.</p> <p>Көктемгі орманды леґо құрастыру бөлшектері арқылы құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын Қыз –қуу</p>	<p>Қимылды ойын «Қу түлкі»</p> <p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Бақша ауласындағы ағаштарды бақылату.(танымдық, еңбек іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын Түйілген орамал.</p>	<p>таңдауы бойынша ойындар ойнату Қимылды ойын «Қармақ» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Қимылды ойын Сақина жасыру</p>
----------------------	--	--	--	---	--

Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың көктем мезгілі туралы не білетінін сұрауын ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.
-------------------------------	--

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 24.02.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобы
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Наурыз айы 2023 жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 06.03.2023	Сейсенбі 07.03.2023	Сәрсенбі 08.03.2023	Бейсенбі 09.03.2023	Жұма 10.03.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балалардың тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	"Комплимент" сәлемдесу Мақсаты: өзіне деген сенімділікті арттыруға ықпал ету. Балалардың допты шеңберге өткізіп, бір – біріне беру арқылы мақтау айтуды дамыту Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. (танымдық іс әрекет)	Балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу үшін, балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстан жайлы карталарды. (жануарлар құстар, өсімдіктер жайлы) қарату (танымдық іс әрекет)		Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті)	Кітаптарды қарату, Кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына зейіндерін аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту

					(бейнелеу іс-әрекеті)
Таңертеңгі жаттығу	Наурыз айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру, нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер Аналар күні деген не? Сен не білесің? Ол қандай күн? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді дамыту. Аналарға арналған алғыс сөздерді айтуды дамыту.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> шашырап жүру жүрумен алмастыра отырып жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; әр қадам сайын допты</p>	<p>Көркем әдебиет Ертеңгілік мерекесіне қатыстыру Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Ана, қыз бір буынды сөздерден сөйлем құрастыруға (ауызша) үйрету. Қысқа, ұзын сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Аналар мен қыздардың баяғы</p>		<p>Сөйлеуді дамыту Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді дамыту. Кітаптан әр түрлі сөйлемдерді оқу. Оларды дауыс ырғағына қарай ажыратып айтуын ойын арқылы дамыту</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Өздерінің есімдерінің алғашқы буындарынан</p>	<p>Көркем әдебиет Санамақ, жаңылтпаш айтқызу. Топ, топ, добым Топ, топ, добым домалақ, Қайда кеттің домалап? «Бір, екі», - деп, екі Оларды дауыс ырғағына ұрдым, Терезеге секірдің. «Үш, төрт, бес», - деп үлгердім, Ішіне ендің гүлдердің. «Алты, жеті», - дегенде, Жаттың шоршып еденде. «Сегіз, тоғыз, он», - дедім, Енді ырқыма көнбедің. Топ, топ, добым</p>

	<p>алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Құрлар</p> <p>Математика негіздері 10 көлеміндегі сандарды салыстыру, саны кем затқа бір зат қосу арқылы теңсіздіктен теңдік немесе саны көп заттан біреуін алып тастау арқылы теңдіктен теңсіздік шығару жолдарын меңгерту. Фребель таяқшаларымен жұмыс жасату. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Мемлекеттік мерекелердің</p>	<p>заманнан әдемі болып жүргенін суреттер арқылы көрсетіп, олардың киімдері заттарының ою өрнектерінің атауымен тынсытыруды жетілдіру. Тік сызықтардың әртүрлі үйлесуімен құрылған қазақ ою-өрнегінің элементтерін салуды дамыту. Қазақ халқының зергерлік бұйымдарын қалауы бойынша мүсіндету және оларды ою-өрнектермен және қосымша заттармен (моншақ, дән) безендіргізу, жұмыс барысында әртүрлі пішіндікескіштерді қолдану, олардың бетіне бедерлер жасауды үйрету. Қазақ халқының киіз үйінің жабдықтарымен заттарын қалауы бойынша қағаздан</p>		<p>сөздер құрастыруға (ауызша) үйрету. Қысқа, ұзын сызықтарды жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Шағын ыдыстарға гүл отырғызу. Тамырдың суды сорып, сабағы арқылы су өткізіп, басқа бөліктерін қоректендіруі, өсімдіктердің өсуі үшін ылғалдың, жарықтың, жылу мен тыңайтқыштың қажеттігі олардың жылуды, суықты, күнді немесе бұлтты ауа-райын сезуі, олардың өсуі және көбеюі жайлы білуін дамыту.</p>	<p>домалақ,Қайда кеттің домалап? <i>Ғалым Океев</i></p> <p>Математика негіздері 10 көлеміндегі сандарды салыстыру, саны кем затқа бір зат қосу арқылы теңсіздіктен теңдік немесе саны көп заттан біреуін алып тастау арқылы теңдіктен теңсіздік шығару жолдарын меңгерту. Тік және көлбеу таяқшаларды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> шашырап жүру жүрумен алмастыра отырып жүгіру; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа секіргіштен секіру; әр қадам сайын</p>
--	---	--	--	---	---

	Халықаралық әйелдер күні маңыздылығын түсіндіру, оларға қатысуда белсенділігін дамыту. Ертеңгілікке арналған тақпақтарын пысықтап қайталату.	қиып жапсыртқызу Шығармашылық ойлауды және қиялды дамыту. Құрастыру әдістерін қолданып қағаздан жазық материалды көлемді пішінге өзгерте білуді бекіту			допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Доп кімде? Спорттық ойын элементтері: Қазақ тілі Өзінің бауырлары, туыстары, ағайындары, татулық, жақындық, отбасылық мерекелер, салт-дәстүрлер туралы айтуға баулу.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Жалпы қабылданған нормалар мен ережелерді саналы түрде орындауға баулуды жалғастыру. Ережелер барлығына жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін	Шелектерге жаңбыр суын жинату. Оны топтағы гүлдерге құюды ұйымдастыру. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті) Шөп қалай пайда болады тақырыбында әңгімелесу.		Балабақша ауласын мекендейтін құстар мен жануарларды бақылату, Оларға күтім жасату. Осы құстар мен жануарлар орманда мекендей ала ма? Неге?балаларға пікірін айтқызу, дәлел келтіруін	Ұшып жүрген құстарды бақылату. Оларды танып, атауын атату. Жем бергізу. (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)

	<p>жасалатынын балалардың түсінуіне жағдай жасау. Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын балалармен талқылауды ұйымдастыру</p> <p>(танымдық іс әрекеті)</p> <p>Тудың бейнесін қар бетінде таяпен салып көрсетіп қайталап салуды үйрету.</p> <p>(бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Көктемде ауланы тазалауда қолданылатын еңбек құралдарын таныстыру. Күрекшелермен қар тазалату.</p> <p>(зерттеу, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Кім жылдам »</p>	<p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»</p>		<p>ұйымдастыру</p> <p>(зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Құстар, жануарлар туралы жұмбақтар шешуін ұйымдастыру.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Сақина жасыру»</p> <p>Спорттық ойын элементтері:</p> <p>Футбол элементтерін үйрету. Берілген бағытқа допты оң және сол аяқпен тебеді. Допты заттарды айналдыра жүргізу. Допты қақпаға тебу. Допты бірнеше рет аяқпен қабырғаға тебеді жетілдіру</p>	<p>Ағаштың бұтақтарымен құмда құстардың суретін салғызу.</p> <p>(Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ұжымдық құрастыруда ағаш бұтақтарымен табиғи қалдық материалдардан.құс тарға жем салғыш құрастыруды үйрету.</p> <p>(Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Хан талапай»</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттату (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).</p>				

<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындату : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайырту, бата беруді қалыптастыру. Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.</p>				
<p>Күндізгі ұйқы</p>	<p>Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)</p>				
<p>Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. Тамақтан соң ас қайырту, бата беруді қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Кітаптарды қарату, туыстық байланыстарды түсіну (өз жұрты, атасы мен әжесі, жақын туыстары, нағашы жұрты), өзінің жеті атасын білуді жетілдіру. Жеті ата Қазақ халқының ерекшелігі екенін</p>	<p>Ең жақсы сөз Ең жақсы сөз – Ана, Ең жақсы сөз – Бала. Өсіп жатса бала, Ана оған пана. Аман болсын Ана, Аман болсын Бала. <i>Н.Жанаев</i> Тақпақты жаттату. Бір біріне айтып беруін үйрету. (Қарым-қатынас және танымдық іс-</p>		<p>«Көктемгі бақша» тақырыбында ұжымдық жұмыс жасату (Шығармашылық іс-әрекет) Кітаптарды қарату. Тақпақ жаттату. Еркін сахналау әрекетіне жағдай жасау (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Көктемгі бақша бейнесі бар пазлдарды жинату, логикалық ойын тапсырмаларын робототехника арқылы орындату (Танымдық, зерттеу іс әрекет) Еркін шығармашылықпен айналысуына</p>

	<p>түсіндіру. ((Қарым-қатынас танымдық іс-әрекет))</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп туды бейнеленген күн мен құстың мүсінін жасату. Туды қағаздан қиып жапсыруды ұйымдастыру. (Шығармашылық іс-әрекет)</p>	<p>әрекет)</p>			<p>мүмкіндік беру.</p>
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Денисқа қалауларын, сезімдерін, ойларын білдіретін сөздерді қолдана алуға көмек беру</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Аяла, Денисқа Мақсаты: Табиғатта өзін-өзі ұстай білу нормаларын меңгеруге, ересектермен бірге өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасауға тәрбиелеу</p>		<p>Жеке баламен жұмыс: Денис пен Дарияға Мақсаты: Қағаздың қасиеттері жайлы білуге: жыртылады, мыжылады, оңай мыжылады екенін түсік беру</p>	<p>«Ертегілер елінде» Мақсаты: Балалар білетін ертегілерін айтып, рөлдерге еніп ойнау.</p>
<p>Серуенге дайындық</p>	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
<p>Серуен</p>	<p>Бақша ауласындағы бұтақтарды жинату (енбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Кегли»</p>	<p>Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны</p>		<p>Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка) Балалардың еркін</p>	<p>Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны</p>

	Балалардың еркін ойыны			ойыны	
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 03.03.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобы
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Наурыз айы 2023 жыл 3 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 13.03.2023	Сейсенбі 14.03.2023	Сәрсенбі 15.03.2023	Бейсенбі 16.03.2023	Жұма 17.03.2023
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру. Жыл басы Наурыз мерекесін тойлау бойынша ұсыныстар қабылдау.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Менің ертегі кейіпкерім, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояту, Интеллектуал құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарату, ертегілер, әңгімелер айту. Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Наурыз айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз. Құрметпенен сіздерге, Сәлем бердік біз.				

	<p>Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айту. Жаңалықтарымен бөлісу. Жыл басы «Наурыз» мерекесі тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Қазақ халқының салт-дәстүрлерімен таныстыруды жалғастыру, «Асар», «Сүйінші сұрау» дәстүрлерінің мәнін ұлттық бұрышта ойын түрінде ойнатып түсіндіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа секіргіштен</p>	<p>Көркем әдебиет Жұмбақ шешу, айтыс өнерін таныстыру. Айтысты тындап, не туралы екенін түсінгенін айту.</p> <p>Музыка жетекшісінің жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөйлем сөздерден тұратынын түсіндіру. Әр түрлі заттарды, карточкаларды қолданып үйлестіріп сөйлем құрату. Өртүрлі бағыттағы тігінен, көлденең ирек сызықтарды жазуға мүмкіндік беру</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Қазақ халқының</p>	<p>Сауат ашу негіздері Әр түрлі заттарды, карточкаларды қолданып үйлестіріп сөйлем құрату. Сөйлем сөздерден тұратынын түсіндіру. Өртүрлі бағыттағы тігінен, көлденең ирек сызықтарды жазуға мүмкіндік беру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; допты екі қолымен заттардың арасымен (арақашықтығы 4</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Қазақ халқының салт-дәстүрлерімен таныстыруды жалғастыру, «Асар», «Сүйінші сұрау» дәстүрлерінің мәнін өздері айтып түсіндіруін жетілдіру.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөйлем сөздерден тұратынын түсіндіру. Жыл басы «Наурыз» мерекесін тойлауға арналағна заттарың суреттерімен сөйлем құрату. Өртүрлі бағыттағы тігінен, көлденең ирек сызықтарды жазуға мүмкіндік беру</p>	<p>Көркем әдебиет Өзі ащы, Бірақ, Дәмді етер асты. (Тұз)</p> <p>Аспан түстес сұйық, Өркім ішер құйып. (Су)</p> <p>Күрең қызыл түсі бар, Тағамдардың асылы, Қуат берер күші бар. (Таба нан)</p> <p>жұмбақ шешу, айтыс өнеріне баулу</p> <p>Математика негіздері Пішіннің бір формасынан екіншісін қалай жасау керектігі туралы ұғымдарды дамыту. Қима карточкалармен жұмыс. Нүктелерді, өрнектерді дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>

	<p>секіру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Қалпақ және кішкене таяқша</p> <p>Математика негіздері Беттестіру, тұстастыру және жұппен салыстыру тәсілдерін қолдана отырып, киіз үй бөлшектерін салыстыруды үйрету Нүктелерді, өрнектерді дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жоспарланған нәтижеге жетуге, өзі мен құрдастарының еңбегінің, шығармашылық әрекеттерінің нәтижелерін бағалауға және құрметпен қарауға, кішілерге көмек көрсетуге, қажет болған жағдайда</p>	<p>өмірін, еңбегін, тұрмысын көрсете отырып, қазақ ертегілерінің желісі бойынша сурет салдырту.</p> <p>Ұлттық әшекей заттарды мүсіндету. Жұмыс барысында әртүрлі пішінді жасалған кескіштерді қолдану</p> <p>Заттардан қалауы бойынша қиып жапсыру, оларды ою-өрнектермен безендіруді жетілдіру.</p> <p>Табиғи (ағаш, мақта, жүн, жіп, асық, қағаз, тері, кенеп, мата, дәннің түрлері) және қалдық заттардан құрастыруға баулу. Киіз үй құрастырғызу.</p>	<p>метр) жүргізу; әр қадам сайын допты алдынан немесе артынан қолдан-қолға ауыстыра отырып, кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Сақинаны таяқшаға іл <u>Спорттық жаттығулар:</u> Спорт түрлерімен таныстыруды жалғастыру. Спорт залда және спорт алаңында қауіпсіздікті сақтауға баулу.</p> <p>Қазақ тілі Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және таза дикцияны дамыту. «Сағат», «Алтыбақан» артикуляциялық</p>	<p>Қоршаған ортамен таныстыру «Автобус аялдамасы», «Жаяу жүргіншілер жолы» жол белгілерімен таныстыруды жалғастыру. Жолаушы жүргізуші ролінде болып ойнату.</p>	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа секіргіштен секіру; <u>Қимылды ойын:</u> Бүрге <u>Спорттық жаттығулар:</u></p> <p>Қазақ тілі қазақ тіліне тән ә, ө, қ, ү, ұ, і, ғ, н, һ дыбыстарын, дұрыс айтқызу. Осы дыбыстардан тұратын сөздерді дұрыс айтуға дағдыландыру. Тіл ұстарту, жаттату.</p>
--	---	---	--	--	---

	оларға жүгінуге баулу. Асар дәстүрін түсіндіру.		жаттығуын орындату. Тіл ұстарту үшін жаттату. ша-ша-ша Ойын сауық тамаша. Суық ай ғой – қараша. Математика негіздері Пішіннің бір формасынан екіншісін қалай жасау керектігі туралы ұғымдарды дамыту. Геометриялық фигуралармен ойын ұйымдастыру Нүктелерді, өрнектерді дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		өс-өс-өс Ұстанның құралы төс. Жігіт болып өс. ұс-ұс-ұс Аққу парасатты құс үр-үр Аман-есен жүр
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыруда, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру үшін серуенде өткізілетін орынды жабдықтау, ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Балалардың ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Балабақша ауласында не бар атату,	Ауа райын бақылату. Желдің, жаңбырдың	Ұлттық ойын «Ханталапай»,	Балабақша ішіндегі жол қозғалысының	Балалардың бастамасымен еркін

	<p>Балалардың бір бірімен әңгемелесуін ұйымдастыру. Өзара қандай ойын ойнайтынын табу, ойын құралдарын келісіп бірге алуына жағдай жасау. (қарым қатынас, танымдық іс әрекеті)</p> <p>Наурыз туралы ән жаттау. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>бағытын анықтату. Бүгінгі ауа райы туралы пікірлерін тыңдау. Қалай киіну керектігін пысықтау. (қарым қатынас іс әрекеті)</p> <p>Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы қызғалдақ гүлін жасату. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Ұшақтар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>«Орамал тастамақ» және т.б ойындармен таныстыру (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша құммен, сумен ойындар, Қамалдар құрастыру. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойындар. Ынта мен шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өз бетінше ұйымдастыруға мүмкіндік беру.</p>	<p>қарапайым ережелерін, жаяу жүргіншілер мен велосипедшілердің қозғалыс ережелерін сақтауды үйрету. (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «поезд»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	<p>әрекеттер. Өзара қарым қатынас орнату. Тіл ұстарту жаттығуларын қайталау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Құстарды бақылату. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта қиетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				

Күндізгі ұйқы	<p>Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p> <p>Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. Әлем, халық ертегілерін оқып беру (көркем әдебиет)</p>				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі)</p> <p>Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)</p> <p>Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
Бесін ас	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау)</p> <p>Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет)</p>	<p>Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған тұрмыстық заттарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуін ұйымдастыру. (кұрастыру)</p>	<p>Кітаптардан наурыз тойының суреттерін көріп, эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан өзінің көктемгі табиғат жайында шығармашылық жұмысын жасату (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)</p> <p>Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруді дамыту.</p>	<p>Киіз үйге ішіндегі заттарын жапсырту. Ермексизден ұлттық ыдыстарды жасату. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Кұрастыру материалдарынан киіз үй құрастырғызу. Киіз үй бөлшектерін тани білуді пысықтау. (Танымдық, іс-әрекеті)</p>

				(музыка)	
Балалармен жеке жұмыс	<p>«Жол тәртібін білейік» Тақырыбы: Жол белгілері әлемінде Мақсаты: Жол белгілері туралы алған білімдерін пысықтау. Жол белгілерін айыра білу дағыдысын қалыптастыру, алған білімдерін іс жүзінде қолдануға қызығушылықтарын тудыру. Балаларды мейірімділікке, байқағыштыққа тәрбиелеу.</p>	<p>«Ұлттық киім мен әшекейлер» Мақсаты: Балаларды ұлттық киімді, тұрмыс заттары мен әшекейлерді даярлаумен таныстыру Дид-қ ойын: «Сәлемдесу» Балалар екі - үш жұптан бір - біріне карап, әр түрлі елдің, адамдардың сәлемдесу рәсімін көрсетеді.</p>	<p>Мақал-мәтел: Бір ағаш кессең, жүз ағаш отырғыз «Бұлт неге ұқсайды?» Түрлі заттар мен жануарлардың келбетін таба білуге үйрету. Қиялын, шығар машылық қабыл дауын дамыту «Өнер көзі-халықта» Мақсаты: Қазақтың халық музыкасына ынта-құрметін көтеру. Д.Нүрпейісова туралы мағлұмат беру</p>	<p>«Денсаулық әліппесі» Тақырыбы: Балалардың бір күндік тәртібі. Мақсаты: Салауатты өмір салты туралы түсініктерін бекіту. Ішімдікке және темекі шегуге жағымсыз әсер қалыптастыру.</p>	<p>«Жас зерттеушілер» Тақырыбы: Күн және ғаламшар Мақсаты: . Ғарыш кеңістігіне қызығушылықтарын, ғарышкер мамандығы туралы білімдерін арттыру. Мамандық иесін құрметтеуге тәрбиелеу. Елестету мен қиялын дамыту.</p>
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлату. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	<p>Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті. «Орамал тастамақ» Балалардың еркін</p>	<p>«Ата анаңа тіл тигізбе» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Қимылды ойын</p>	<p>Өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс</p>	<p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті. Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату.</p>	<p>Ұлттық ойын «Ханталапай» Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Балалардың еркін ойыны «Жақсы адам деген</p>

	Балабақша ауласындағы гүлдермен ағаштарға күтім жасату. (еңбек әрекеті)	«Орамал тастамақ»	адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). (Танымдық, іс-әрекеті) Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны	Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді дамыту. (музыка)	қандай адам?» әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Көктемгі мерекелер, еңбек бойынша балалармен әңгімелесу, еңбек әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 10.03.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобы
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Наурыз айы 2023 жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 20.03.2023	Сейсенбі 21.03.2023	Сәрсенбі 22.03.2023	Бейсенбі 23.03.2023	Жұма 24.03.2023
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасаумен бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Жаңа жылдық ізгі істер жайлы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Жаңа жыл мерекесін қалай өткізгендерін, қандай сыйлықтар алғаны туралы әңгімелесу. Балалармен жеке				Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) (танымдық іс-әрекет) Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жеке жұмыс.

	жұмыс. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)				
Таңертенгі жаттығу	Наурыз айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындату. Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындау. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері видео арқылы. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан бүгінгі сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Көктем мезгілінің ерекшеліктері? Көктемде ауа райы қандай? Көктемгі ойындар туралы не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: сөйлегенде бейнелі сөздерді, эпитеттерді,				Көркем әдебиет Сахналық қойылымдарға қатысуға баулу, онда рөлді орындауға ынталандыру. Жыл басы «Наурыз» мерекесіндегі атаның бата

	<p>салыстыруларды қолдануды жетілдіру. Наурыз көже туралы не білетіндерін сұрау. оны кім қалай жасайды әңгімелесу.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа секіргіштен секіру; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға, солға бұрылу. <u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p>Математика негіздері Қамшымен таныстыру, аттың әр жағына қойып атату. Сөйлеуде белгілі бір заттың өзіне немесе</p>			<p>беруін сахналату. Бата жаттау.</p> <p>Математика негіздері Сөйлеуде белгілі бір заттың өзіне немесе басқа затқа қатысты орнын көрсете білуге үйрету. Берілген бағытта, оны белгі бойынша өзгерте отырып, бағдарлауын қалыптастыру. Үстел бетіндегі бағдар сызықтарына тиісті тапсырма бойынша ойыншықты қойып анықтату, атату. Қағаз парағын бағдарлай білуді бекіту. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа</p>
--	--	--	--	--

	<p>басқа затқа қатысты орнынкөрсете білуге үйрету. Берілген бағытта, оны белгі бойынша өзгерте отырып, бағдарлауын қалыптастыру. Қағаз парағын бағдарлай білуді бекіту. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қазақ халқының киіз үйінің маңыздылығын, оның құрылысы мен ішкі жабдықтарын тануын пысықтау. Қазақ халқының салт-дәстүрлерін білу және құрметтеу, қазақ халқының құндылықтарына құрмет танытуды үйрету. жыл басы «Наурыз» мейрамы маңыздылығын түсіну, оларға белсенді қатысу белсенділігін дамыту.</p>				<p>секіргіштен секіру; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға, солға бұрылу. <u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p>Қазақ тілі Ойыншықтар мен заттарды 5-6 сөйлеммен сипаттауға, берілген сурет бойынша оған дейінгі және одан кейінгі оқиғаны ойлап табуға баулу. Ғажайып қоржыннан шыққан заттармен ойынату.</p>
--	---	--	--	--	--

	Наурыз көже жасату.				
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін дамыту, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту) . Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.				
Серуен	Өлі табиғат нысандарын табу. Олардың не үшін олай аталатынын зерттеу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәреге кім бұрын жетеді?» жарыс ойынын ойнату «Наурыз» тақпағын қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)				Қазақ халқының тұрмыста қыс мезгілінде қолданатын құрал жабдықтарымен танысу.қолданып көруін ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті) Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Құмда таяқпен еркін тақырыпта суреттер салу. (бейнелеу іс-әрекеті)

Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға бүктеу, қолды жуу. Шешіну кезінде балалардың шкафқа колготки,сырт киімді салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. (көркем әдебиет , дербес, еңбек әрекеті).
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды т: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу,дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін баяу музыка тыңдату. (көркем әдебиет)
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсінуін қолдау. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру.

	Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп дербес шығармашылық әрекет жасауға мүмкіндік беру. Жаңа реңктерді (көк, қызғылт, қою жасыл) бояуды араластыру арқылы шығаруды үйрету (гуашпен сурет салу кезінде). (бейнелеу іс-әрекеті) «Жыл басына таласқан жануарлар» ертегісін естеріне түсіру. Қазір қандай жануардың жылы екенін сұрау. Үстел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)				Өлеуметтік оқиғаларды, балалар өміріндегі оқиғаларды жапсыруды үйрету. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет) Жақын адамдарға қалай қамқорлық жасау керектігі туралы сұрау. Суреттер арқылы науқасқа күтім жасау дағдыларын қалыптастыру: оған қамқорлық жасау, шуламау, оның өтініштері мен тапсырмаларын орындау. Науқастарға жанашырлық танытуға тәрбиелеу
Балалармен жеке жұмыс	Жеке баламен жұмыс: Денис пен Аялаға Мақсаты: Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету				Жеке баламен жұмыс: Дарияға Мақсаты: Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	«Мен не білемін» ойыны. «Бүгін не үйренгенін» әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Наурыз алаңын леги құрастыру бөлшектері арқылы құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын «Үш табан»				Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Қимылды ойын «Атбақыл»
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың наурыз мерекесі туралы не білетінін сұрауын ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 17.03.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Наурыз 2023 жыл 5 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 27.03.2023	Сейсенбі 28.03.2023	Сәрсенбі 29.03.2023	Бейсенбі 30.03.2023	Жұма 31.03.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан топтағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Жолда қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасау. Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне және жануарларына күтім жасату) Балармен жеке жұмыстар.				
Таңертеңгі жаттығу	Наурыз айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балаларға жаңалықтарымен бөлісуді, жақсы тілектер тілеуді жасату. «Жаңбыр туралы біз не білеміз?» тақырыбында әңгімелесу. «Жаңбырменен жер көгерер» деген сөздің мағынасын түсіндіру. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Жаңбырлы көктем бейнесін бойынша әңгіме жүргізу. Ойыншықтарды, заттарды, сюжеттік суреттер, табиғат құбылыстарын сипаттауда заттар мен нысандардың ерекшеліктерін білдіретін сөздерді дұрыс таңдауды пысықтау. «Не жоқ» дидактикалық ойыны, Суреттің бірнеше элементтерін алып тастап, не жоқ екенін тапқызу.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; алға айналдыра отырып, ұзын және қысқа секіргіштен секіру; гимнастикалық скамейка бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға,</p>	<p>Көркем әдебиет Сахналық қойылымдарға қатысуға баулу.Өз бетінші киімдерді таңдап киіп, ертегі құрастырғызу. Білетін ертегіні сахналату.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз). Алтын сандықтан бір зат таңдап, сол затқа «Сөйлем құра» ойынын ойнату. Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру,құрастыру</p>	<p>Сауат ашу негіздері Алтын сандықтан бір зат таңдап, сол затқа сөйлем құра ойынын ойнату. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз) тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> ересектің белгісімен тоқтап, қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; алға айналдыра отырып, ұзын және</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Ойыншықтарды, заттарды, сюжеттік суреттер, табиғат құбылыстарын сипаттауда заттар мен нысандардың ерекшеліктерін білдіретін сөздерді дұрыс таңдауды пысықтау</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Алтын сандықтан бір зат таңдап, сол затқа сөйлем құра ойынын ойнату. Сөйлем туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру (грамматикалық анықтамасыз) Тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап жазуға</p>	<p>Көркем әдебиет Сахналық қойылымдарда рөлді орындауға ынталандыру. Өздері ұнататын ертегіні сахналату.</p> <p>Математика негіздері Айлар, жыл мезгілдері туралы түсініктерді қалыптастыру, Олардың ретін білу және атау, циферблат бойынша уақытты анықтауды үйрету Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қозғалыс бағытын өзгертіп, шашырап</p>
--	--	---	---	--	---

<p>солға бұрылу. <u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p>Математика негіздері Айлар, жыл мезгілдері туралы түсініктерді қалыптастыру, Олардың ретін білу және атау, циферблат бойынша уақытты анықтауды үйрету. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Өзінің болашағына, біліміне, денсаулығына, қызметіне, жетістіктеріне сенімді болуға, қоғамға пайдасын тигізуге баулу. «Менің арманым» тақырыбында балалардың сурет салуын және сол бойынша</p>	<p>Ұжымдық жұмыстарға, өз бетінше ойдан сурет салуға мүмкіндік беру. ою-өрнектермен және қосымша заттармен (моншақ, дән) безендіруді қалыптастыру.</p> <p>Заттардан қалауы бойынша қиып жапсыру, оларды ою-өрнектермен безендіруді жетілдіру.</p> <p>Қағаз цилиндрлерден қазақ халқының ұлттық бас киімдерін (тақия, сәукеле, кимешек) құрастыруды дамыту</p>	<p>қысқа секіргіштен секіру; допты екі қолымен заттардың арасымен (арақашықтығы 4 метр) жүргізу; <u>Қимылды ойын:</u> Орындарыңа жылдам жет <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Футбол элементтерін үйрету. Берілген бағытқа допты оң және сол аяқпен тебуді. Допты заттарды айналдыра жүргізу. Допты қақпаға тебу. Допты бірнеше рет аяқпен қабырғаға тебу</p> <p>Қазақ тілі Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді, интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру. Суреттерге қарап</p>	<p>мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Үй-жайларда, балабақша ауласында, жақын маңдағы шағын ауданды еркін бағдарлай білуді үйрету. Балабақша ауласының картасын салуға үйрету.</p>	<p>жүру; жүгіру; гимнастикалық қабырғамен өрмелеу; кедір-бұдыр тақтай бойымен тепе-теңдікті сақтап жүру; орнында айналу, оңға, солға бұрылу. <u>Қимылды ойын:</u> Құрлар <u>Спорттық ойын элементтері:</u></p> <p>Қазақ тілі Өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру. Кітаптар қарату, әңгемелесу.</p>
---	---	--	--	---

	әңгімелесуді ұйымдастыру.		сөйлем құрап, оларды дауыс интонациясы арқылы бере білуді дамыту. Математика негіздері Айлар, жыл мезгілдері туралы түсініктерді қалыптастыру, Олардың ретін білу және атау, циферблат бойынша уақытты анықтауды үйрету Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Жаңбырдың дыбысын анықтау. Жаңбырдың суы қайда жиналады. Қайда кетіп қалады анықтату. Арықтар не үшін қажет екенін түсіндіру. Жаңбыр суын шелектерге жинату. (танымдық іс әрекеті)	Балабақшаның ауласының тазалығын бақылау. Көктем мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасату.	Жиналған жаңбырдың суларын аңаштарға гүлдерге құйғызу. Олардың қанша өскенін сызғыш арқылы өлшеп анықтап, дәптерге жазып қоюды	Ауа райын бақылату. Желдің бағытын анықтату. (Танымдық, іс-әрекеті) Қимылды ойын	Кітаптардан жаңбыр туралы ақпарат беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Жаңбыр суына бояу қосу арқылы

	Қимылды ойын «Арқан тарту»	<p>Балабақша ауласына ата аналармен бірлесіп ағаш немесе гүл отырғызу. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Көңілді музыка қойып, денелерін шынықтыру. (музыка)</p> <p>Қимылды, еркін ойындар</p>	<p>пысықтау. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Арқан тарту» Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу.</p>	«Орамал тастамақ»	<p>оның түсінің өзгеретінін, құм, тұз, қант салу арқылы эксперимент жасату. Бояу қосылған сумен сурет салуды ұйымдастыру. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың дербес әрекеттері, ойындары Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p>
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану.</p> <p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою)</p> <p>Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p> <p>Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)</p> <p>Адамның денсаулығы дұрыс тамақтануға байланысты екені туралы түсініктерді жетілдіру. Тамақтан соң</p>				

	ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.				
Күндізгі ұйқы	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. «Жыл басына таласқан жануарлар», «тасша бала» және т.б ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Салауатты өмір салтының маңызды компоненттері: дұрыс тамақтану, белсенді қимылдар, ұйқы және күн, ауа мен су және денсаулыққа зиян келтіретін факторлар туралы түсініктерді кеңейту.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Қағазды қиып жаңбыр тамшыларын жасату. Оларды терезелерге жапсырғызу. (Танымдық іс-әрекеті) Жасаған тамышыларды бояулармен сәндеу (Бейнелеу іс-әрекеті) Жаңбыр тамшыларының мүсінін ермексаздан	Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды пысықтау (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). (Танымдық іс-әрекеті)	Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен, тұрмыста, аң аулауда, мал өсіруде және егіншілікке қажетті құрал жабдықтарымен жабдықталған орта	Спорттық ойын құралдарының суретін салу, мүсінін жасау, ұжымдық жапсыру жұмысын жасату. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Спорттық ойын	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті)

	<p>жасату (Шығармашылық іс-әрекеті) Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Олардың сюжеттік бірізділігін сақтай отырып, мазмұндауын балаларға үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Отырғызған ағаштар мен гүлдердің қалай өсіп шығатынын суреттерден көріп, қағаздан қиып жапсырғызу. Қайшы мен желімді дұрыс қолдану дағдыларын жетілдіру, еңбек қауіпсіздігі мен жеке гигиена ережелерін сақтауын қадағалау. (жапсыру)</p> <p>Наурыз мерекесіне арнап жаттаған тақпақтарын қайталау.</p>	<p>кұруды үйрету. Заттардың мүсінін жасату немесе суретін салуын ұйымдастыру. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>кұралдарын тану, салыстыру, қолдану әдістерін зерттеуді менгерту (Танымдық, іс-әрекеті)</p> <p>«Тасша бала» ертегісін айту. өз бетінше сахналату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Топтағы, үйдегі ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>
Балалармен жеке жұмыс	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Аялаға Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Денисқа Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Дарияға Мақсаты: Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Дмитртға Мақсаты: Негізгі түстерді дұрыс атауды үйрету</p>	<p>Мақал-мәтел: Бір ағаш кессең, жүз ағаш отырғыз</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»	Қимылды ойын «Бүрге»	Қимылды ойын «Кетті кетті»	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек»	Қимылды ойындар «Түйілген орамал»

	Көңілді музыкаға би билету. (музыка) Балалардың еркін ойындары	Балалардың еркін ойындары Құмда таяқшамен жаңбырдың бейнесін салу.	Балалардың еркін ойындары Бормен жаңбырды, отырғызған гүл мен ағаштардың суретін салу.	Табиғи заттардан әр түрлі құрылымдар құрастыру.	Балалардың еркін ойындары Мен не үйрендім? Дидактикалық ойын
Балалардың үйге қайтуы	Үйде бірге мультфильм көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

Циклограмманы толтырған тәрбиеші: _____

Тексерілген күні: 24.03.2023

Циклограмманы тексерген әдіскер: _____

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Сәуір айы 2023 жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 03.04.2023	Сейсенбі 04.04.2023	Сәрсенбі 05.04.2023	Бейсенбі 06.04.2023	Жұма 07.04.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Жайлы жағдай жасап, баланың бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Сәуір айында болатын тәрбие шаралары туралы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сұртуға, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу (танымдық, еңбек іс-әрекеттері) Кітаптарды қарату, назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	«Автобус аялдамасы», «Тройллубус аялдамасы» жол белгілерімен таныстыруды жалғастыру. (танымдық іс-әрекеттер) Дидактикалық ойындар	Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнауына мүмкіндік беру Балалармен жеке жұмыс жүргізу. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері) Таңдауы бойынша жануарлар бейнеленген ойындармен ойнауына жағдай жасау (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Табиғат бұрышында бөлме өсімдіктеріне күтім жасату Балалармен жеке жұмыс.	Табиғат бұрышындағы еңбекті жетілдіру (бөлме өсімдіктеріне күтім жасау) (танымдық іс-әрекет) Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жеке жұмыс жасау.

				(танымдық іс-әрекет)	
Таңертенгі жаттығу	Сәуір айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді дамыту. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілідіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындау. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғынадейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілідіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері Достарым көп бақшада (шеңберге тұру) Көңілдіміз бақшада (қолдарын жайып) Достықты біз сүйеміз (бір-біріне қарап, жымыю) Бірге күліп жүреміз Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың бүгінгі көңіл күйімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Көктемде ағаштар қалай өзгереді? Өзгерістерді қалай байқай аламыз? Ағаштар туралы не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту «Бақша ағаштары» әңгімесін оқып беру. Не туралы екенін сұрау. Сөйлеуде	Көркем әдебиет «Асыл шөп» әңгімесін оқып беру. Сюжетті таңдауда бастамашылықпен дербестік танытуға	Сауат ашу негіздері Өзінің есімін атау, оған дыбыстық талдау жасату: Сөздегі дыбыстардың ретін,	Сөйлеуді дамыту «Тәртіпсіз лақ» әңгімесін оқып беру. Төлтайдың орнында болған не істер едіңдер деген сұраққа	Көркем әдебиет Апта бойы айтылған әңгімелер бойынша белгілі образды сомдауда эксперимент

<p>интонациялық мәнерлілік құралдарын қолдану: дауыс қарқынын, логикалық үзіліс пен екпінді реттеуді жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; оң және сол аяқты алмастыра отырып, арқаннан секіру тұрған орнында айналып секіру;</p> <p>Қимылды ойын: «Біз көңілді балалармыз»</p> <p>Математика негіздері Логикалық</p>	<p>ынталандыру. Злиха мен Бәтиманың рөлін сомдауына мумүкіндік беру</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Әр балаға берілген карточкадағы суреттегі бейнелеген затқа дыбыстық талдау жасату. Сөздегі дыбыстардың ретін, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтату. Дайын суреттердің сыртынан шетке шықпай бастыру, бояту дағдыларын жетілдіру</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру,құрастыру Қазақ ою-өрнектерінің түрлері «жауқазын», «жетігүл», «жұлдызгүл» туралы түсінігін кеңейту,өзіне тән элементтерді</p>	<p>дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтату. дайын суреттерінің сыртынан шетке шықпай бастыру, бояту дағдыларын жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; сызықтан секіру тұрған орнында айналып секіру; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу арақашықтығы 4–5 метр; Қимылды ойын: «Тышқан ұстаушы» Спорттық ойын элементтері: Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыру.</p>	<p>әңгілесу. Сөйлеуде интонациялық мәнерлілік құралдарын қолдануды: дауыс қарқынын, логикалық үзіліс пен екпінді реттеуді пысықтау.</p> <p>Музыка Жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері «Тәртіпсіз лақ» әңгімесіндегі сөздерге дыбыстық талдау жасату: сөздегі дыбыстардың ретін, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтату. Дайын суреттерінің сыртынан шетке шықпай бастыру, бояту дағдыларын жетілдіру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Қоршаған ортада, табиғатта тәртіп</p>	<p>жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру.</p> <p>Математика негіздері Шыдамдылық, ұқыптылық, өзіне деген сенімділікті қалыптастыруға баулу. Командалық тапсырманы шешу. Логикалық тапсырмаларды топпен орындауын ұйымдастыру. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> Негізгі қимылдар: жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу</p>
--	---	--	---	--

	<p>тапсырмаларды карточкалар арқылы орындату. Ойлау мәдениетін, таным процесін ерікті реттеу. Тік және көлбеу таяқшаларды, қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Ағаш қалай өседі. тақырыбында видео көру. Балалардың зерттеу әрекеті үшін жағдай жасау, Табиғатпен таныстыру барысында заттар мен құбылыстардың өзіне тән, сипаттамалық белгілерін бақылату, талдау, салыстыру, ажырату қабылеттерін қалыптастыру.</p>	<p>пайдалана отырып, оларды құрастыра білуін дамыту. Оюлардың суреттерін бояу</p> <p>Біртекті заттардан сюжеттер құруды өзіне тән бөлшектерін мүсіндеуді үйрету. Жоғарыда аталған оюлардың шығу тегіне қарай заттар мүсіндеу</p> <p>Қағаздан таныс немесе ойдан әртүрлі бейнелерді киюды үйрету. Балалардың дербес әрекеті</p> <p>Бау бақша құрастыру. Құрастырылған құрылысы мен құрылыстың шынайы бейнесі арасында байланысорнату дағдысын дамыту.</p>	<p>Қазақ тілі Балаларды шешендік өнерге, айтыс өнеріне баулу. Айтыс тыңдату, ол не туралы екенін түсіндіру.</p> <p>Математика негіздері Карточкаларда берілген тапсырмаларды орындату. Шыдамдылық, ұқыптылық, өзіне деген сенімділікті қалыптастыруға баулу. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p>	<p>ережелерін білу; өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). Сурет бойынша балалардың әңгімесін тыңдау</p>	<p>арақашықтығы 4–5 метр; <u>Қимылды ойын:</u> «Қу түлкі» <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Алтын сандықтан шыққан заттар мен ойыншықтар, сюжетті суреттерді зат, сын, сан есімдерді қолдана отырып, сипаттауда сөздерді дәл және дұрыс қолдануға үйрету.</p>
<p>Серуенге дайындық</p>	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p>				

	Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту) . Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды пысықтау.				
Серуен	<p>Ауа райын бақылату. Айналырғыштарды алып шығып желдің бағытын анықтату. Құстарға жем бергізу. Іздерді бақылату. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>«Асық ату» қимылды ойынды ойнауды үйрету</p> <p>Балалардың қалауы бойынша құмда сурет салу жағдайын жасау.</p>	<p>Спорттық ойын элементтері:</p> <p>Бадминтон воланын ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыруды үйрету.</p> <p>Қимылды ойын «Ұшты ұшты»</p> <p>Туған өлкенің өсімдіктері (ағаштар, бұталар, гүлдер, шөптер өсімдіктер) туралы түсініктерін кеңейту, «орман», «шалғын» және «бақша» ұғымдарымен таныстыруды жалғастыру. (танымдық іс-әрекет)</p>	<p>Ағаштардың бүршік жаруын, гүл атып, жапырақ ашуын күнделікті бақылату. Көргендерін қағаз бетіне сурет түрінде түсіріп салғызу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді музыкамен сергіту жаттығуларын жасату. (Музыка)</p> <p>Қимылды ойын «Ханталапай»</p>	<p>Өлі және тірі табиғат нысандарын тауып таныстыру. Олардың не үшін олай аталатынын зерттеу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойындар.</p> <p>Ынта мен шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өзбетінше ұйымдастыруға мүмкіндік беру.</p> <p>Ұнайтын тақпағын қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Қарапайым экологиялық ұғымдарды, адамның табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда жауапкершілікті сезінебілуін дамыту. (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»</p> <p>Құмда еркін тақырыпта суреттер</p>

					салғызу. (бейнелеу іс-әрекеті)
Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға бүктеу, қолды жуу. Шешіну кезінде балалардың шкафқа колготки,сырт киімді салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. (дербес әрекет, еңбек әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу,дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю. Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру.				
Күндізгі ұйқы	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін баяу музыка қою, әлем ертегілерін оқып беру. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыдан ояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларынжетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету.				

	(мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Кітаптардан ағаштардың түрлерін көрсетіп таныстыру. Танитын ағаштарын атату.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ағаштардың суретін салғызу немесе мүсінін жасату.</p> <p>(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p>	<p>Алма өрік және шие ағаштарын таныстыру. Олардың гүлдерімен таныстыру. Гүлдердің ұқсастығы мен айырмашылығын табу. Қағазға салу, балабақша ауласынан осы гүлдерге ұқсас гүлдерді таптырту</p> <p>(Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p> <p>Лего құрастыру бөлшектері арқылы гүлденген бақша құрастыру, өз бетінше ойдан құрастыруға баулу</p> <p>(танымдық іс-әрекеті)</p>	<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша тақпақтар жаттату.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексазбен ағаштарға гүлдар жасап мүсінді толықтыру.</p> <p>Балалардың қалауы бойынша дербес әрекеттер, қию үшін қайшыны қолдану дағдысын дамыту.</p> <p>(Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p>	<p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп дербес шығармашылық әрекет жасауға мүмкіндік беру.</p> <p>(бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Асыл шөп» әңгімесін естеріне түсіру. Үстел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру.</p> <p>(Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Даладағы ағаштардың жапырақтарына ұқсас түсті таңдап жапырақтарды қиып ағашқа жапсыруды үйрету.</p> <p>(Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>

Балалармен жеке жұмыс	Ойыншықпен ойнату арқылы баланы сөйлету Мақсаты: Балаларды ойыншық бөлмесімен таныстырып, ойыншық бөлмесі жеке болатынын айту.	Жеке баламен жұмыс: Аяла мен Дарияға Тақпақтар, жаңылтпаштар жаттату.	Жеке баламен жұмыс: Дария мен Аялаға «Қ-Ғ» дыбыстарымен жаттығулар жасай отырып жаңылтпаштар	Ойыншықтар бөлмесі. Денис пен Дмитрийға Мақсаты: Балаларды ойыншық бөлмесімен таныстырып, ойыншық бөлмесі жеке болатынын айту.	Жеке баламен жұмыс: денис пен Аялаға Мақсаты: Дұрысұрыс сөйлеуге, айтуға тырысады және қайталатып үйрету
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Соқыр теке» Балалардың дербес ойындары Телефоннан көңілді музыка қойып билеу. (музыка)	Қимылды ойын «Тақия тастамақ» Балалардың дербес ойындары Құм бетіндегі іздерді бақылау. (танымдық іс-әрекеті)	«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын «Күш сынаспақ»	Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Бақша ауласындағы ағаштарды бақылату. (танымдық, еңбек іс-әрекет) Қимылды ойын «Омпы»	Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Қимылды ойын «Атбақыл»
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналар баланың ағаштар туралы не білегінін сұрауды ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Сәуір айы 2023 жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 10.04.2023	Сейсенбі 11.04.2023	Сәрсенбі 12.04.2023	Бейсенбі 13.04.2023	Жұма 14.04.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балаларға тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту) .				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	"Комплимент" сәлемдесу негізінде баланың өзіне деген сенімділікті арттыруға ықпал ету. Балалар допты шеңберге өткізіп, бір – біріне мақтау айтады-бұл жанындағы адамға айтқысы келетін жағымды, жылы сөздерді қолдануын дамыту . (қоршаған ортамен танысу) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын	Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстанның карталарын қарату. (жануарлар құстар, өсімдіктері бар) (танымдық іс әрекет)	Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті) Үйде отбасы мүшелеріне қамқорлық жасау, үлкендерді сыйлау, кішіге ізет көрсетуді суреттер арқылы үйрету	Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Өсімдіктерге қажеттіліктеріне сәйкес күтім жасау әдістерін білуді үйрету: оларды суару, түбін қопсыту, жапырақтың шаңын сұртуді менгерту. Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті)

	ойнату. (танымдық іс әрекет)		(Қарым-қатынас іс-әрекеті)		
Таңертеңгі жаттығу	Сәуір айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Музыкалық-ырғақтық қимылдар . Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер «Сәлем берем үлкенге» Алдымыздан кезіккен, Көп танысты көреміз, Бәріне де ізетпен, Сәлеметсіз бе, ағай? – деп, Сәлеметсіз бе, апай? – деп, Есенсіз бе, апай? – деп, Амансыз ба, атай? –деп, Ұл-қыз сәлем береміз, Өнегелі өренбіз. Балалардың сезінген әсерлерімен , жаңалықтармен бөлісуіне жағдай жасау. Көктемгі көңіл күйлері қалай екені сұрау? «Аспан әлемі туралы не біледі? Балалардың ойын тыңдау. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Балалардан қазір жылдың қай мезгілі? Қай ай, апта? Күндіз ба, әлде түн ба? Түнде не болады? Аспанда біз не көреміз? Аспан әлемін көргілерің келе ме?де сұрап. Балаларды ғылым орталығына шақырып, аспан әлемінің макетін көрсету. Алдымен танытындарын атату. Жұлдыздарды көрсету. Оларды таныстыру. Шолпан жұлдыз Құйрықты жұлдыз туралы айтып беру. Балаларды бір-біріне көмекқолын созуға, бірлесіп, келісіп ойнауға баулу.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> кегельдердің арасымен</p>	<p>Көркем әдебиет Сюжетті таңдауда бастамашылық пен дербестік танытуға ынталандыру. Ғарышкер киімдерін жасап, рөлдерді сомдап ойнату. Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Геометриялық фигуралардың дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Қазақ ою-өрнектерінің сипатын, колоритін жеткізе отырып,</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Геометриялық фигуралардың дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> кегельдердің арасымен аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; гимнастикалық скамейканың бойымен екі қадам қашықтықта орналасқан іші толтырылған доптардан аттап өту;</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Ләпбуктан ғарыш туралы көрсету. Балаларды әңгіме айтуға үйрету: бейтаныс заттар, құбылыстар туралы ақпаратты талқылауға баулу. Тапсырманы орындауға, бір-бірінің қуанышына ортақтаса білуге, бір-біріне қамқор болуға баулу.</p> <p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Геометриялық фигуралардың дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p>	<p>Көркем әдебиет белгілі образды сомдауда эксперимент жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру. Ай мен жұлдыз туралы ертегі құрастыруға баулу</p> <p>Математика негіздері Қозғалыс бағыттарын танып қолдануын дамыту: сол жақтан оң жаққа, оң жақтан сол жаққа, жоғарыдан төменге, алға, артқа. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> кегельдердің арасымен аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; оң және сол аяқты алмастыра отырып, арқаннан, сызықтан секіру тұрған орнында</p>
--	--	---	--	---	---

	<p>аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу арақашықтығы 4–5 метр; қашықтықта орналасқан іші толтырылған доптардан аттап өту; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру. <u>Қимылды ойын:</u> «Табан балық және шортан»</p> <p>Математика негіздері қағаз парағын тең және тең емес бөліктерге бөлу, бүтін мен бөлікті салыстыруды дамыту. Геометриялық фигуралардан аспан әлеміне саяхат жасайтын зымыран құрастыру. Өрнектерді</p>	<p>көлемді пішіндерді бояуды пысықтау.</p> <p>Затқа қарап мүсіндеуде зымыранның пішіні сақтап мүсіндеуді жетілдіру.</p> <p>Қатпарланып бүктелген қағаздан бірдей бірнеше пішіндерді және екіге бүктелген қағаздан симметриялы пішіндегі заттарды қиюды үйрету. Тізіліп тұрған жұлдыздар қиып алу.</p> <p>Балалардың дербес құрастыру әрекеті.</p> <p>Қағаз цилиндрлерден қазақ халқының ұлттық бас киімдерін (тақия, сәукеле, кимешек) және ыдыстарын құрастыру, оларды жіппен, ою-өрнектермен безендіру.</p>	<p><u>Қимылды ойын:</u> «Жүгіріп өтуге үлгер» <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыру.</p> <p>Қазақ тілі жаңылтпаштар, тақпақтар жаттату, жұмбақтар шешкізу. Күндіз білінбейді, Түнде күлімдейді. (Жұлдыз)</p> <p>Ғарышкер ұшты ғарышқа. Ғарышқа ұшты ғарышкер. Айтшы, ғарыш алыс па?</p> <p>Мен ғарышкер боламын Аспан, аспан, арайлым, Саған жиі қараймын. Сені көзбен шоламын... Мен ғарышкер боламын.</p> <p style="text-align: right;"><i>Ж. Смақов</i></p>	<p>Қоршаған ортамен таныстыру Қоршаған ортаны көз, мұрын, тіл, құлақ, тері көмегімен сезе білуін дамыту. Әр түрлі заттарды тану, көздерін байлау арқылы</p>	<p>айналып секіру; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу арақашықтығы 4–5 метр; <u>Қимылды ойын:</u> «Кімнің тобы тез жинақталады?» <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p style="text-align: center;">Қазақ тілі</p> <p>Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді, интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру. Өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру. Сурет бойынша</p>
--	---	---	---	---	---

	<p>салуға дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Қазақстанның тұңғыш ғарышкерлері Тоқтар Әубәкіров, Талғат Мұсабаевті білу, оларды құрметтеу. Республикадағы қалалармен ауылдардың атаулары, олардың көрікті жерлері, ауыл мен қала өмірінің ерекшеліктері туралы ұғымдарын байыту.</p>		<p>Математика негіздері</p> <p>Қозғалыс бағыттарын танып қолдануын дамыту: сол жақтан оң жаққа, оң жақтан сол жаққа, жоғарыдан төменге, алға, артқа. Допты әр түрлі бағытқа команда бойынша қойып көрсету. Нүктелерді, өрнектерді салуға үйрету.</p>		<p>әңгіме арқылы ұйымдастыру.</p>
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен	<p>Қоғамдық орындарда мінез-құлық ережелері туралы; үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы</p>	<p>Табиғи қалдық материалдардан зымыран құрастыру (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>	<p>Балабақша ауласындағы еңбек иелерінің жұмысын бақылату. Бірлесе жұмыс жасату. Ағаштар мен гүлдерді күту.</p>	<p>«Ай мен жұлдыз» ертегісін естеріне түсіру. Рөлдерге бөліп ойнату, ертегідегідей қорапты қолдан жасату. (Қарым-қатынас,</p>	<p>Жалпы қабылданған нормалар мен ережелерді саналы түрде орындауға баулуды жалғастыру. Ережелер барлығына</p>

	<p>түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Күрекшелермен ағаштардың топырағын қопсыту. (еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Аулада көрген заттарын құмда таяқпен салғызу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Әуе таяқ»</p>	<p>Құмнан ай мен жұлдыз жасату. (Зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Қара құлақ»</p> <p>Спорттық ойын элементтері: Бадминтонның воланын ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыруды пысықтау</p>	<p>(зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Тиым сөздерді мақалдарды естеріне түсіру айтқызу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Көтермек» Ұлттық қимылды ойындарды ойнату.</p> <p>Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдату. (музыка)</p>	<p>танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Құмды жұлдыздардың формаларына салып жасату. (шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Күш сынаспақ»</p>	<p>жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін жасалатынын балалардың түсінуі маңызды. Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын балалармен талқылауды ұйымдастыру. (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аударыспақ»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әдебиет, дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту,</p>				

	<p>орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру. Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.</p>				
Күндізгі ұйқы	<p>Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. Электронды құрылғыдан ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)</p>				
Біртіндеп ұйқыдан ояту, сауықтыру шаралары	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
Бесін ас	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	<p>Кітаптарды қарату, Балалардың қалауы бойынша ертегі оқып беру. Рөлдерге бөліп ойнату. ((Қарым-қатынас танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ертегі</p>	<p>«Мен ғарышкер боламын» тақпағын жаттату. Бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. Құрастыру ойыншықтарымен дербес іс әрекеттерді жасату. (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)</p>	<p>«Аспан әлемі» тақырыбында ұжымдық жұмыс жасату (Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Кітаптарды қарату. ғарышкер туралы жаңылтпаш жаттауды қайталау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-</p>	<p>Жеті қарақшы жұлдызы туралы ақпарат беру. Оларды неге олай атайды балалардан сұрау. суреттер арқылы түсінік беру (Танымдық, зерттеу іс әрекет)</p> <p>Еркін шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік</p>	<p>Балаларды орталықтарға бөліп, ғарышкер бейнесін салу, мүсінін жасау немесе қағаздан қиып жапсыруына мүмкіндік беру. (Шығармашылық іс-әрекет)</p> <p>Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдату.</p>

	кейіпкерлерінің мүсінін жасату. Қағаздан қиып жапсырту. (Шығармашылық іс-әрекет)	Өсімдіктерге қажеттіліктеріне сәйкес күтім жасау әдістерін білуді дамыту: оларды суару, түбін қопсыту, жапырақтың шаңын сүртуді орындату. (еңбек әрекеті)	әрекет)	беру.	(музыка)
Балалармен жеке жұмыс	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: бір затты топтап бөледі және топтарға біріктіре алуға көмек беру	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: қоршаған ортаға қатысты түрлі сұрақтарға 2-3 сөйлеммен өз ойын жеткізуге көмектесу	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Екі қарама-қарсы және бірдей заттарды ұзындығы мен ені, биіктігі бойынша беттестіру және тұтастыру арқылы үйрету	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Сазбалшықтың, ермексаздың және қамырдың техникалық дағдылар мен іскерлікті меңгерту	Дидактикалық ойын. «Кім не істейді?» Ойынның шарты: Өздері таңдап алған суреттегі маман дық иесі не істейтінің айту. Диканшы-егін егеді, баптайды. Тракторшы-жер жыртады. Наубайшы-нан пісіреді. Диірменші-ұн тартады. Балалар кім нан туралы тақпақ біледі?
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Бақша ауласындағы ағаш бұтақтары мен жапырақтарын жинату.	Қимылды ойын «Шалма» Балалардың еркін	Қимылды ойын «Жаңылма» Балалардың еркін	Қимылды ойын «Сақ құлақ» Балалардың еркін	Қимылды ойын «Жүйріктер жеңеді» Балалардың еркін

	(еңбек іс-әрекеті) Қимылды ойын «Тымпи» Балалардың еркін ойыны	ойыны Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка)	ойыны	ойыны	ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Ғарышкерлер туралы не білгендерін сұрау. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Сәуір айы 2023 жыл 3 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 17.04.2023	Сейсенбі 18.04.2023	Сәрсенбі 19.04.2023	Бейсенбі 20.04.2023	Жұма 21.04.2023
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сүртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды ұйымдастыру (Танымдық, еңбек іс-әрекеті)	Кітаптарды қарату, ертегілер, әңгімелер айтып беру. Балаларға жеке тапсырма беріп жұмыстарды орындату (Танымдық, қарым - қатынас іс-әрекеті)	«Менің ертегі кейіпкерім» аясында, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Интеллектум құрастыру материалдарымен құрастыру ойындарын ойнату. Балалармен жеке жұмыстар жасау (Танымдық, қарым-қатынас іс-әрекеті)	Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояту, Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Балалармен жеке жұмыстарды жүргізу (шығармашылық, танымдық іс-әрекеті)	балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Табиғи материалдармен құрастыру, шығармашылық жұмыстарды жасау Балалармен жеке жұмыстарды жүргізу (Танымдық, қарым - қатынас іс-әрекеті)

Таңертеңгі жаттығу	Сәуір айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және өкшелерді нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілеу. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде аузын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Жүректен жүрекке жақсы тілектер бір біріне тілеу. Жаңалықтарымен бөлісу. «Жер ана» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді дамыту. Педагогтың еорсеткен суретке қарап сөздің дыбысталуын ажыратуды үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру</p>	<p>Көркем әдебиет Күшік пен қасқыр ертегісін қолғап театры арқылы айтып беру. Белгілі образды сомдауда эксперимент жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру.</p> <p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жеміс пен жидектің айырмашылығын тапқызу. Неге жидек неге жеміс деп атайды. Оларға дыбыстық талдау жасату : сөздегі дыбыстардың ретін, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтау жеміс-жидектердің</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді дамыту. Балаларға суреттерге қарап интонация белгілерін таңдатып, соған қарай сөйлем құрап айтуын ұйымдастыру.</p>	<p>Көркем әдебиет Сюжетті таңдауда бастамашылық пен дербестік танытуға ынталандыру. Өздеріне ұнайтын ертегілерді сахналату.</p> <p>Математика негіздері Топтан ағаш пен пластмасстан жасалған заттарды жинап, беттестіру, тұстастыру</p>

	<p><u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың арасымен аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; оң және сол аяқты алмастыра отырып, арқаннан, сызықтан секіру тұрған орнында айналып секіру; <u>Қимылды ойын:</u> «Біз көңілді балалармыз»</p> <p>Математика негіздері Топтан ағаштан жасалған ойыншықтарды табу. Оларды беттестіру, тұстастыру және жұппен салыстыру тәсілдерін қолдана отырып, заттарды салыстыруды</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жер ананың сыйларының бірі жеміс жидектер екенін айтып олардың макетін көрсету. Оларға дыбыстық талдау жасату: сөздегі дыбыстардың ретін, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтау. жеміс-жидектердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Суретті қарапайым қаламның көмегімен жеңіл ырғақпен үстінен қатты баспай жидектердің сұлбасын салуды үйрету</p> <p>Бірнеше пішінді бір тұғырға орналастыруды,</p>	<p>дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың арасымен аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу арақашықтығы 4–5 метр; гимнастикалық скамейканың бойымен екі қадам қашықтықта орналасқан іші толтырылған доптардан аттап өту; <u>Қимылды ойын:</u> «Өткеншек (Карусель)» Спорттық ойын</p>	<p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Қандай сөздерге дыбыстық талдау жасай алатындарын сұрау. Өздерінің таңдауы бойынша сөздегі дыбыстардың ретін, дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтату Жеміс-жидектердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жоспарланған нәтижеге жетуге, өзі мен құрдастарының еңбегінің, шығармашылық әрекеттерінің нәтижелерін бағалауға және құрметпен қарауға, кішілерге көмек көрсетуге, қажет</p>	<p>және жұппен салыстыру тәсілдерін қолдана отырып, заттарды салыстыруды қалыптастыру. Тік және көлбеу сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың арасымен аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; оң және сол аяқты алмастыра отырып, арқаннан, сызықтан секіру тұрған орнында айналып секіру; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру.</p>
--	--	---	--	---	--

	<p>қалыптастыру. Тік және көлбеу сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Ұялы телефон, смартфон, компьютер, ғаламтор, теледидардың қолданылуын білу, оларды қолдануда қауіпсіздікті сақтауды пысықтау. Олармен көп ойнаған зиян екендігін түсіндіру. Оның орнына үйде қандай ойындар ойнауға болатынын ойнап көрсету. Балалардың бір біріне ұсыныс айтуын ұйымдастыру.</p>	<p>сюжеттерде пішіннің, кимылдың ерекшеліктерін жеткізе білуді үйрету. Жидектер себетін қиып жапсырту</p> <p>Сюжеттік композициялар жасауды, оларды сәнді бөлшектермен толықтыруды меңгерту. Ермексаздан жемістер жасату.</p> <p>Дербестікті, шығармашылықты, бастаманы қолдауды дамыту. Жемістер мен жидектер бағын құрастыруды жетілдіру.</p>	<p><u>элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыру.</p> <p>Қазақ тілі Балалардың қоршаған ортаға өзінің қарым-қатынасын білдіруге, ауызекі сөйлеуде мақал-мәтелдерді, көркем сөздерді қолдануына қолдау көрсету, ынталандыру. «Жер анаға құрметті қалай көрсетеміз» тақырыбында сурет бойынша әңгіме. Туған жердей жер болмас, Туған елдей ел болмас. Туған жердің жуасы да тәтті. Туған жердің торғайы да сүйкімді. Мақалдарын жаттату.</p> <p>Математика негіздері Жемістер мен</p>	<p>болған жағдайда оларға жүгінуге баулу. Сюжетті рөлді ойындар ойнау арқылы көрсету.</p>	<p><u>Қимылды ойын:</u> «Тышқан ұстаушы» <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Шағын өлеңдер, санамақтар жаттату.</p> <p>Санамақ Оң қолымда бес саусақ, Сол қолымда бес саусақ. Қосып едім екеуін, Болып шықты он саусақ. Оң аяқта бес бақай, Сол аяқта бес бақай. Қосып едім екеуін Болып шықты он бақай</p>
--	--	---	--	---	---

			жидектерді беттестіру, тұстастыру және жұппен салыстыру тәсілдерін қолдана отырып, заттарды салыстыруды қалыптастыру. Тік және көлбеу сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыру, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру. Серуенде ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Құмға пішіндерді басып әр түрлі бейнелер салдырту. Құмның қасиетімен таныстыру. Топырақпен салыстыру. (Танымдық, бейнелеу іс-әрекет) Қимылды ойын «ұшты ұшты» Еркін ойындар.	Кітаптар алып шығу. Жер ананың әр түрлі болатынын кітаптағы суреттермен салыстыру. Өзара қарым қатынас жасауларын дамыту. (қарым қатынас іс әрекеті) Құмда өздерінің аяқ киімдерімен іздерін салу және тануды ұйымдастыру. Қармен	Түрлі пішіндегі ыдыстарды құммен толтырғызып салмағын анықтату. Қармен толтырған кезде қандай болғандарын естеріне салу. Су толтырып салыстырып көруін ұйымдастыру. (Танымдық іс-әрекет) Балалардың қалауы	«Қазына» ойынын ойнату Су өткізбейтін қорапқа (тәттілер немесе ойыншықтар) салынып, белгілі бір жерде шөптер мен гүлдер арасына жасыру Балалар іздеген кезде қазынадан алыстаса «Суық» деп жақындаса «Жылы» деп бағыттап отыру	Дихандардың еңбек әрекеті бейнеленген суреттерді көрсету. Олардың еңбегі туралы әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Құстарды бақылату. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)

	<p>Ағаштар мен құстарды бақылату. Оларды не байланыстырады анықтату. Құстарға су бергізу. Ағашқа су құйдырту. (еңбек әрекеті)</p>	<p>жасағанда қандай болғанын естеріне түсіргізу. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «шүлдік ойыны»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p> <p>Спорттық жаттығулар: Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылуды жетілдіру</p>	<p>бойынша құммен ойындар, ұялар, үнгірлер құрастыруды дамыту. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аққу қаздар»</p>	<p>(танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Жаз бен көктемнің айырмашылығы туралы сұрау (Танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу.</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер.</p>	<p>Қимылды ойын «ұшты ұшты»</p>
Серуеннен оралу	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (дербес ойын әрекеті).</p>				
Түскі ас	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру Тамақтан соң ауыздарын</p>				

	сумен шаюды қалыптастыру				
Күндізгі ұйқы	.Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. (музыка)				
Біртіндеп ұйқыдан ояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Адамның денсаулығына гигиена мен күн тәртібінің ықпалы туралы түсініктерді кеңейту. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)	Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. Топтағы қарапайым еңбек әрекетін жасату. (Танымдық, іс-әрекеті) Балалардың қалауы бойынша құрастыру	Ойынның түрлері туралы кітаптар қарату. Таныс емес ойындарды ойнату. Балалардың өз ойларын білдіруге үйрету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет) Табиғи материалдармен құрыстыру жұмыстарын жасату, балалардың шығармашылығын	«Біздің үйде ойнайтын ойындарымыз» тақырыбында балалармен әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруін қалыптастыру.	Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан ойыншық жасату (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер) Туған жер туралы мақалдарды естеріне түсіріп қайта жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Ойын орталығының макетін жасату. Таңдаған тақырыпқа ұжымдық жұмыс. ермексаз, табиғи материалдарды қағазды қолдану арқылы. (Шығармашылық , танымдық іс-әрекеті) Кітаптар қарау, жеке әңгімелер жүргізу.

	материалдарымен әр түрлі құрылымдар құрастыруға жағдай жасау	жетілдіру. (шығармашылық іс әрекет)	(музыка)		
Балалармен жеке жұмыс	Ойыншықпен ойнату арқылы баланы сөйлету. Мақсаты: Балаларды бір-бірімен тату дос болуды айтып түсіндіру. Достық осыдан басталатынын айту. Екі дос әңгімесін оқып айтып беру. Балалардың сөздік қорын кеңейту.	Мақсаты: Тәулік бөліктерін суреттен, ауызша сипаттамасы бойынша ажыратуға үйренді	Мақсаты: Балабапанның суретін салып үйренді, ұқыпты болуға тырысты.	Мақсаты: Геометриялық пішіндерді айырады, жануарлар мен төлдерін ажыратады	«Құмырсқа» өлеңі Мақсаты: Ағаш, шөп, гүл сөздерін ажыратады
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді жетілдіру. (музыка) Қимылды ойын «Хан талапай»	Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті. «Көктемгі еңбек» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Балалардың шығармашылығымен құрылыстар құрастырғызу (Танымдық, іс-әрекеті) Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Орамал тастамақ»	Ұлттық ойын «Ақсерек көксерек» Балалардың еркін ойыны «Дихан мен шаруа деген кім?» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)
Балалардың үйге қайтуы	Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Үйде қызықты ойындар туралы балалармен әңгімелесу, ойын әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Сәуір айы 2023 жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 24.04.2023	Сейсенбі 25.04.2023	Сәрсенбі 26.04.2023	Бейсенбі 27.04.2023	Жұма 28.04.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан таптағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Сәуір айында өтетін мерекелік ертеңгіліктер мен қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру. Дидактикалық ойындар «Артығын тап», «жетпейтін бөлігін тап» карточкаларымен жұмыс жасату Шығармашылық жұмыстар Балармен жеке жұмыстар жасау. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояту, ермексазбен жұмыстар жасату. Табиғи құрастыру материалдарымен ойындар. және балармен жеке жұмыстар жүргізу (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеттер)	Топта тазалық сақтауға, ойыншықтарды сұртуге, табиғат бұрышындағы тіршілік иелеріне күтім жасауға, кезекшілік міндеттерін жауапкершілікпен атқаруға баулу Балармен жеке жұмыстар жасау. (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Кітаптарды қарату, әңгімелесу. Балармен жеке жұмыстар. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеттер)	Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, Кітаптарды қарату. Балармен жеке жұмыстар жүргізу (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеттер)

Таңертеңгі жаттығу	Сәуір айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті). Таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және өкшелерді нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. «Жүрекше» деген ойын ойнату. Жүрекшені екі қолмен алақанда ұстап тұрып, шын жүректен деген сөзді қосып, жақсы тілек айтып, қасындағы баланың атын айтып ұсынады. Ойын соңында барлық бала оң алақанын жайып тұрып: «бәрімізге денсаулық тілейміз» - деп терең дем алады. «Бір шаңырақ астында» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Сын есімдер мен үстеулерді қолдану. «Менің жақын досым» тақырыбында балалардың әңгімесін тыңдау. Достарын сипаттау, олардың жақсы қасиеттері үшін достығы үшін алғыс білдіру.	Көркем әдебиет «Түлкі мен қоян» ертегісін үстел үсті театры арқылы көрсету. Сюжетті таңдауда бастамашылық пен дербестік танытуға ынталандыру. Ертегіні сахналату. Музыка Пән жетекшісінің	Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Көкөністер дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру,	Сөйлеуді дамыту Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілдіру: сөйлегенде бейнелі сөздерді, эпитеттерді, салыстыруларды қолдануды. Бір шаңырақ астында дегенді балалар қалай түсінеді сұрау.	Көркем әдебиет Белгілі образды сомдауда эксперимент жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру. Топтағы кейіпкерлердің киімдерін киіп еркін ойындар ойнауын ұйымдастыру.

	<p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың, кегльдердің арасымен, жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық қабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; <u>Қимылды ойын:</u> «Қуып, жылдам ұста»</p> <p>Математика негіздері Ойыншық қорабындағы ойыншықтармен ойнау. Ойыншық сапасы бойынша әртүрлі элементтерден (түсі, өлшемі, пішіні, дыбысы, қимылы, қолданылуы бойынша заттардан) құру, жиындарды</p>	<p>жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Көкөністердің дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру «Достық алаңы» тақырыбында суретті қарапайым қаламның көмегімен жеңіл ырғақпен үстінен қатты баспай бейненің сұлбасын салуды үйрету.</p> <p>Кейіпкерлердің өзіне тән бөлшектерін мүсіндеуді үйрету. Жеке және топпен бірлесіп жасауды, онда міндеттерді келісіп</p>	<p>бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың, кегльдердің арасымен, жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; сызықтан секіру тұрған орнында айналып секіру; допты лақтыру және алға қарай жылжып, екі қолымен қағып алу арақашықтығы 4-5 метр; <u>Қимылды ойын:</u> «Аққу-қаздар» <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Бадминтон. Воланды ракеткамен белгілі бір жаққа бағыттай отырып лақтыру.</p>	<p>Шаңырақты таныстыру, барлық баланы астына жинау мен ойнату.</p> <p>Музыка "пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазу парағын бағдарлай білу, жазу жолы мен жоларалық кеңістікті ажырата білуге үйрету. Көкөністер дайын суреттерінің сыртын шетке шығармай бастыру, бояу дағдыларын жетілдіру</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Үй-жайларда, балабақша ауласында, жақын маңдағы шағын ауданда аймақты еркін бағдарлай білулерін дамыту. Өзінің үйіне баратын жолда не бар, суретін салып</p>	<p>Математика негіздері Карточкаларда бейнеленген ойыншықтарды тапқызу. Олары суретпен салыстыру. Теңдік туралы түсінік қалыптастыру, әртүрлі заттардан тұратын топтардың санын анықтау, топтарды санау және салыстыру негізінде сандық мәндерді дұрыс жалпылауды үйрету. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> заттардың, кегльдердің арасымен, жіптерден аттап жүру; белгіленген жерге дейін жылдамдыққа (ұзындығы 20 метр) жүгіру; бір гимнастикалық</p>
--	--	---	--	---	---

	<p>бөліктерге бөлу және оларды қайта біріктіру тәсілдерін меңгерту. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Еңбекқорлық пен жауапкершіліктің маңызын түсіну, өзін-өзі құрметтеу, өз күші мен мүмкіндіктеріне деген сенімділікті арттыру дағдысын жетілдіру. «Мен еңбекқор баламын» тақырыбында балалардың ойын тыңдау.</p>	<p>атқаруды меңгерту. Әр балаға адам мүсінін жасату. Оларды алаңғы жинап, ойнап жүрген балалардың достық алаңын жасату.</p> <p>Шығармашылық ойлауды және қиялды дамыту. Қатпарлап қию әдісімен өздеріне ұнайтын затты қиып жасату.</p> <p>Қағаздан құрастыру әдістерін қолданып, жазық материалды көлемді пішінге өзгерте білуді бекіту. Достық гүлін жасату.</p> <p>Баллардың жасаған гүлдерін бір құмыраға салғызу мадақтау.</p>	<p>Қазақ тілі Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және таза дикцияны дамыту, қазақ тіліне тән ә, ө, қ, ү, ұ, і, ғ, н, һ дыбыстарын, осы дыбыстардан тұратын сөздерді дұрыс айтуға дағдыландыру. Өздері алдын жаттаған тіл ұстартуларын қайталату.</p> <p>Математика негіздері Теңдік туралы түсінік қалыптастыру, әртүрлі заттардан тұратын топтардың санын анықтау, топтарды санау</p>	<p>көрсетуіне мүмкіндік беру.</p>	<p>кабырғадан екіншісіне ауысып өрмелеу; оң және сол аяқты алмастыра отырып, арқаннан, сызықтан секіру тұрған орнында айналып секіру; қашықтықта орналасқан іші толтырылған доптардан аттап өту; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру.</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> <u>«Мысық пен тышқан»</u> <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және таза дикцияны дамыту, қазақ тіліне тән ә, ө, қ, ү, ұ, і, ғ, н, һ дыбыстардан тұратын</p>
--	--	--	---	-----------------------------------	---

			және салыстыру негізінде сандық мәндерді дұрыс жалпылауды үйрету. Алтын қоржынан бір заттан алу, оның сыңарын табу. Басқа балалардың заттарымен салыстыруды дамыту. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.		сөздерді дұрыс айтуға дағдыландыру. Артикуляциялық жаттығулар мен тіл ұстару жаттығуларын айтқызу.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Балабақша ауласында қызмет ететін мамандардың еңбегімен таныстыру, бірге іс әрекеттер жасату. (танымдық іс әрекеті) Қимылды ойын	Балабақшаның ауласының тазалығын бақылату. Көктем мезгілінде қандай тазалық жұмыстарын жүргізуге болатынын сұрау. Бірлескен әрекеттер жасату. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-	Ауа райын бақылату, Қандай өзгерістер болып жатқанын сұрау. Көктемнің жақындағанын қалай білуге болады анықтату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)	Ауа райын бақылату. Желдің бағытын анықтату. Ойынға қажетті құрылысты бірлесіп ойдан құрастыруға, алдағы жұмысты бірге жоспарлауға мүмкіндік беру. (Танымдық, іс-	Ауладағы тәртіп ережелерін еске түсіру. Ережелердің суреттерін салуға жағдай жасау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардың дербес әрекеттері, ойындары

	«Білектесу» Көңілді әнге би билеу. (музыка)	әрекеті) Қимылды, ойындар Спорттық жаттығулар: Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу	еркін Қимылды ойын «Арқан тарту» Көңілді әнге би билеу. Ертеңгіліктерге дайындық жұмысын жүргізу (музыка)	әрекеті) Спорттық ойын Қимылды ойын «Орамал тастамақ»	Қимылды ойын «Тақия тастамақ»
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әрекет, дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану, мысалы «Сылдырлайды мөлдір су, мөлдір суға қолыңды жу» Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту)				
Күндізгі ұйқы	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. (музыка) Электронды құрылғылар арқылы ертегі тыңдату. (көркем әдебиет)				

<p>Біртіндеп ұйқыдан ояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар). Өзінің көңіл-күйін сипаттай білуге үйрету. Балаларды дені сау адамның мүмкіндіктерімен таныстыру, олардың салауатты өмір салтына деген қажеттілігін қалыптастыру.</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Топта бар мамандық иелерінің киімдерін кигізіп, рөлдерге еніп ойнату. (Танымдық іс-әрекеті) Досымен жақсы ойнайтын ойыншығын таңдап, бірлесе сол ойыншықтың мүсінін ермексаздан мүсіндету. Кітаптардағы суреттерге қарап сурет салдырту. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p>	<p>Өлеңдерді оқып беру Бір шаңырақ астында Бір шаңырақ астында, Тату-тәтті тұрамыз. Бірге ішеміз асты да, Бірге сайран құрамыз. Ортақ болып ісіміз, Еңбек десе тынбаймыз. Үлкен сыйлап кішіміз, Аға ақылын тыңдаймыз. Достықты үлгі санаған, Бір үйде біз тұрамыз, Қалған ата-бабадан, Бірлік асыл мұрамыз! <i>Н.Айтов</i> тақпақтың бір бөлігін жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Табиғи қалдық заттардан шаңырақ жасату. (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті) Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Сюжеттік бірізділікті сақтай отырып, балалардың ертегіні мазмұндауын бақылау. Тақпақтарын қайталату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Орталықтарға бөлініп өздері таңдаған достарының суретін салғызу, мүсінін жасату, қағаздан қиып композиция жасату. (шығармашылық іс-әрекет) Кітаптардан әр түрлі жұмыс құралдарын қарап олармен не істейтіні туралы әңгімелесу. (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p>	<p>Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жаңа сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы, үйдегі ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу. Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p>

		Топта бар кейіпкерлер киімдерін киіп, рөлдерге еніп ойнауына жағдай жасау. (Танымдық іс-әрекеті)			
Балалармен жеке жұмыс	Жеке жұмыс Жолда жүру, өрт, өмір қауіпсіздік ережелері туралы түсініктер қалыптастыру жұмыстары Еңбек	Мақсаты: Сюжеттік ойын міндеттерін пайдалана отырып, ірі және ұсақ құрылыс материалдарынан заттар құрастыра алуға көмек беру	Мақсаты: Сюжетті эмоционалды қабылдайды, кейіпкерлерге жанашырлық танытады	Мақсаты: әннің мағынасын түсіндіру ән айтуға ықылас білдірту	Ойын «Кімнің заттары?» (жақын адамдарының заттарын анықтау); Суретті кітапшаларды бояу, пазлдар, мозаика және т.б
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. Достық мерекесіне арналған ертеңгілікке дайындық (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Поезд» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Кетті кетті» Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек»	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары
Балалардың үйге қайтуы	Үйде достық туралы мультфильм көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

КЕЛІСЕМІН
 мектепке дейінгі оқыту
 ӘБ жетекшісі
 _____ К. Хуанган
 «__» _____ 20__ жыл

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
 тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы**

Мамыр айы 2023 жыл 1 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 01.05.2023	Сейсенбі 02.05.2023	Сәрсенбі 03.05.2023	Бейсенбі 04.05.2023	Жұма 05.05.2023
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Жайлы жағдай жасап, әр баланың бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Мамыр айында болатын демалыс күндер туралы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)		Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Шағын ойын орталықтарында олардың еркін ойындарын ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар.	Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті) Балалармен жеке жұмыс.	Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. Балалармен жеке жұмыс. (танымдық, зерттеу іс-әрекеттері)	Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату)

		(Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)			Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)
Таңертеңгі жаттығу	Мамыр айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. таңертеңгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру және нығайту. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілдіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындату. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері «Таңғы тілек» балалардың бір біріне жақсы тілек айтуын қалыптастыру. Жаңа сөздер ендіру. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Достық туралы не біледі? Достықтың түрлері? Достық қарым қатынас туралы не біледі және не білгісі келеді сұрау және бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер		Көркем әдебиет Санамақ жаттату Топ, топ, добым Топ, топ, добым домалақ, Қайда кеттің домалап? «Бір, екі»,- деп, екі	Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш	Сөйлеуді дамыту Балаларды бір-біріне көмекқолын созуға, бірлесіп, келісіп ойнауға, тапсырманы орындауға, бір-бірінің қуанышына ортақтаса	Көркем әдебиет Жұмбақ шешу, Төрінде тұр нұр көзі, Жердің биік күмбезі. (Аспан) Үлкен алтын табақтан,

	<p>ұрдым, Терезеге секірдің. «Үш, төрт, бес», - деп үлгердім, Ішіне ендің гүлдердің. «Алты, жеті, - дегенде, Жаттың шоршып еденде. «Сегіз, тоғыз, он», - дедім, Енді ырқыма көнбедің. Топ, топ, добым домалақ, Қайда кеттің домалап? <i>Ғалым Океев</i> Жаңылтпашты айтқызу Тақпақ жаттап, Айтсақ жақсы-ақ. Жатқа тақпақ, Жатта тақ-тақ.</p> <p style="text-align: center;">Музыка</p> <p>Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып,</p>	<p>түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру.</p> <p style="text-align: center;">Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар. (таңғы жаттығулар қайталанады)</u></p> <p><u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p><u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз</p>	<p>білуге, бір-біріне қамқор болуға баулу. Достық қарым қатынасты нығайтудың әдіс тәсілдері тақырыбында еркін әңгіме жүргізу.</p> <p style="text-align: center;">Музыка</p> <p>Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Өз Отанын жақсы көру, оны қорғауды,</p>	<p>Әлемге нұр таратқан. (Күн) Алып кілем Гүлге толы Үсті кілең. (Жер) Айтыс өнеріне баулу, айтысты тыңдату не туралы екенін анықтату.</p> <p>Математика негіздері Циферблат бойынша уақытты анықтауды үйрету. Сағаттың түрлерімен таныстыру. Сағатты тани білуін жетілдіру. Нүктелерді, өрнектерді дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p style="text-align: center;">Дене шынықтыру жаттығулар. <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта</p>
--	---	--	---	--

		<p>қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Ұжыммен бірге жұмыс істету, Міндеттерді өзара келісіп орындату. «Достарымызбен ойнайтын ойыншықтар» тақырыбында сурет салғызу. Екі немесе одан көп бала ойнай алатын ойыншықтарды бейнелеуді ұйымдастыру.</p> <p>Достар туралы ертегілерді естеріне</p>	<p>бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Тілдік және артикуляциялық аппаратты, тыныс алуды және анық дикцияны дамыту, Жаңылтпаштарды естеріне түсіріп айтқызу.</p> <p>Математика негіздері Айлар, жыл мезгілдері туралы түсініктерді қалыптастыру, олардың ретін білу және атату. Күн тізбемен және карточкалармен ойындар ойнату. Нүктелер мен өрнектерді дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>Қазақстан әскерінің маңыздылығын түсіндіру. Ұлы Отан соғысы жылдарында отанын қорғаған қазақстандық жауынгерлердің - Кеңес одағының батырлары Бауыржан Момышұлының, Әлия Молдағұлованың, Мәншүк Мәметованың, Халық қаһарманы Рахымжан Қошқарбаевтың ерліктері туралы айтып, оларды құрметтеуді үйрету. Мемлекеттік мерекелердің Қазақстан халқының бірлігі мерекесі, Отан қорғаушы күні маңыздылығын түсіндіру. Мерекелерге белсенді қатыстыру.</p>	<p>жүгіру; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; <u>Қимылды ойын:</u> Орындарыңа жылдам жет</p> <p>Қазақ тілі қазақ тіліне тән ә, ө, к, ү, ұ, і, ғ, ң, һ дыбыстарын таныту, осы дыбыстардан тұратын сөздерді дұрыс айтуға дағдыландыру. Тіл ұстартуларды қайталату.</p>
--	--	--	---	--	--

		<p>түсіру, кейіпкерлерін мүсіндету. Ертегілер мен әңгімелердің мазмұны бойынша сюжеттік композицияларды құру дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Достық туралы ертегі желісі бойынша сюжеттік жапсыруда заттардың өлшеміне қарай арақатынасын бере білуді жетілдіру.</p> <p>«Біздің балабақша» тақырыбында құрастыру. Құрастырылған құрылыстың шынайы бейнесі арасында байланыс орнатуды дамыту.</p>			
Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету.</p> <p>Балалардың ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек</p>				

	<p>әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.</p>				
<p>Серуен</p>		<p>Құстар арасында достық бола ма? Оны қалай білуге болады? Құстарды бақылату. Балалардың ой тұжырымын тыңдау. (зерттеу іс әрекеті)</p> <p>Балалармен ата анасымен баланың арасындағы достық туралы жеке жұмыстар және әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Құмда құстардың суретін салғызу (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар</p>	<p>Жануарлардың арасында достық бол ма? Ит пен мысық дос па? тақырыбында әңгімелесу. Зерттеу жүргіздіру. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүрулерін жетілдіру. (Музыка)</p> <p>Қимылды ойын «Қарлы шеңбер»</p>	<p>Адам өмірі үшін судың, құмның, күн, ай сәулесінің, саздың, тастардың маңызын түсінуін дамыту. Олардың қасиеттерін жеке жеке зерттеу. (зерттеу және танымдық іс-әрекет)</p> <p>Қимылды ойын Балаларды жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәреге кім бұрын жетеді?» жарыс ойынын ойнату</p> <p>Санамақты қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Ересектер мен балалар арасында достық бола ма? Достықтың қандай түрі жақсы түсініктерін әңгімелету (зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар»</p> <p>Бормен еркін тақырыпта суреттер салғызу. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық жаттығулар: таңдауы бойынша велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылуын</p>

					жаттықтыру.
Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға киімдерін бүктеп қоюды, қолды жууды жетілдіру. Шешіну кезінде шкафқа колготки,сырт киімді ұқыпты салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. (көркем әдебиет , дербес, еңбек әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындату: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу,дұрыс отыру, ас ішу құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану кезінде сөйлеспеу аяқтағанда алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.				
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылату, қол-аяғын жуу, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды қалыптастыру. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдату. «Құмырсқа» ертегісін және кітаптардан басқа да ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)				
Біргіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсіну. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				

<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)</p>		<p>Ізгі сөздер мен мақалдарды балалармен жеке жұмыс жасау арқылы жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Шығармашылық ойлауды және қиялды дамыту. Қағаздан құрастыру әдістерін қолданып, жазық материалды көлемді пішінге өзгерте білуді бекіту. (Шығармашылық іс-әрекет)</p>	<p>Кітапқа қарап сурет мазмұны бойынша әңгіме айтуын жетілдіру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Денсаулық туралы қалауы бойынша сурет салғызу, мүсінін жасату немесе қағаздан қиып жапсыруына жағдай жасау. (Шығармашылық, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Өз өзіңе көмектес» бастамасымен топтағы тазалық жұмыстарын орындату. (еңбек іс-әрекеті)</p>	<p>Қалауы бойынша орталықтарға бөлініп жұмыс жасауын ұйымдастыру. Серуен кезіндегі бақылаудан кейін алған әсерлерін суретте бейнелету; қылқаламмен қағазға басып салу тәсілдерін қолдануға; қағаздың ортасын, бұрыштарын, жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтарын ажыратуға үйрету. (бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>«Құмырсқа» ертегісін үстел үсті театры арқылы балалардың бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>«Достықтың белгілері» тақырыбында композиция жасату. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет)</p>

Балалармен жеке жұмыс		<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Алинұр балабақша, балабақша қызметкерлері туралы тақырыптарда әңгімелесуді үйренді.</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Зере табиғаттың маусымдық тақырыптарда әңгімелесуге қызығушылық танытты</p>	<p>Мақсаты: Отбасы мүшелері туралы әңгімелейді, оларға өзінің қарым-қатынасын көңіл – күйді түсіну</p>	<p>Тіл ұстарту жаттығуы Өс- өс- өс, Тігіп алдым қос, Екіге екіні қос. Көңілде жоқ қос. Өс-өс-өс. Өнегелі болып өс. Ұқыпты боп өс. Ағаш тез- тез өс. Музыка әуенін тыңдап, музыка сай жаттығу жасау.</p>
Серуенге дайындық	<p>Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектестіру. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен		<p>Балабақша ауласындағы өсімдіктерді тану, күтім жасату. (танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойындар. Ынта мен</p>	<p>«Мен не білемін» ойыны. Бүгін не үйренгенін әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру.</p> <p>Ойын алаңын леги құрастыру бөлшектері арқылы құрастырғызу, өз бетінше немесе ойдан</p>	<p>Қимылды ойын «Қу түлкі»</p> <p>Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Бақша ауласындағы гүлдерді тану, бақылату.(танымдық, еңбек іс-әрекет)</p>	<p>Қимылды ойын «Қармақ» Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім»</p> <p>Қимылды ойын Сақина жасыру</p>

		шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өз бетінше ұйымдастыруға мүмкіндік беру. «Арқан тарту» ойынын ойнату.	құрастыруға баулу (танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын Қыз –қуу	Қимылды ойын Түйілген орамал.	
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ата-аналарға баланың көктем мезгілі туралы не білетінін сұрауын ұсыну. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Мамыр айы 2023 жыл 2 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 08.05.2023	Сейсенбі 09.05.2023	Сәрсенбі 10.05.2023	Бейсенбі 11.05.2023	Жұма 12.05.2023
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен келуіне жағдай жасау. Балалардың тәрбиешінің толық аты - жөнін атап сәлемдесуді пысықтау. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, баланы жеке пікірін білдіруге тарту (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)			Балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу үшін, балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру. Үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Қазақстан жайлы карталарды қарату. (жануарлар құстар, өсімдіктері бар) (танымдық іс әрекет)	Жеке ойындар (пазлдар, роботехника құралдары, шашка, бестемше). Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (танымдық, бейнелеу іс-әрекеті)	Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс.
Таңертенгі жаттығу	Мамыр айына арналған таңертенгі жаттығуларды орындату (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті) . Таңертенгі жаттығуды орындауға қызығушылық тудыру, дене бітімін қалыптастыру,				

	нығайту.				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнына отыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбер Батыр деген не? Қазақ батырларын білесің бе? Жеңіс күні қандай күн? тақырыбында балалармен жеке әңгімелер жүргізу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер			<p>Сауат ашу негіздері Өртүрлі бағыттағы тігінен,көлденең, қысқа, ұзын, толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап, алдымен үлгі бойыншажәне кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u></p>	<p>Сөйлеуді дамыту Сөйлеуде интонациялық мәнерлілік құралдарын қолдануды дамыту: дауыс қарқынын, логикалық үзіліс пен екпінді реттеу. Қазақ батырларының суреттеріне қарап оларды тану, сипаттау әңгімелеуді жетілдіру.</p> <p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша Сауат ашу негіздері</p>	<p>Көркем әдебиет Шешендікке, сөз өнеріне баулу баулу. Қазақтың батыр қыздары туралы кітаптар қарату. олардың ерлігін айтуын дамыту.</p> <p>Математика негіздері Кеңістік туралы түсініктерді бекіту: заттарды кеңістікте орналастыруды пысықтау (солжақта, оң жақта, жоғарыда, төменде); қозғалыс бағыттарын тану дағдысын дамыту: сол жақтан оң жаққа,оң</p>

		<p>қосалқы қадаммен жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Доп кімде? Спорттық ойын элементтері: Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p>	<p>Әртүрлі бағыттағы тігінен,көлденең, қысқа, ұзын, толқынды, ирек сызықтарды, нүктелерді, тамшы тәрізді пішіндерді олардың арасындағы арақашықтықты сақтап, алдымен үлгі бойынша және кейіннен өз бетінше жазуға мүмкіндік беру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Өз Отанын жақсы көру, оны қорғауды, Қазақстан әскерінің маңыздылығын түсіну. Ұлы Отан соғысы жылдарында Отанын қорғаған қазақстандық жауынгерлердің - Кеңес Одағының батырлары Бауыржан Момышұлының, Әлия Молдағұлованың, Мәншүк Мәметованың, Халық қаһарманы Рахымжан Қошқарбаевтың</p>	<p>жақтан сол жаққа, жоғарыдан төменге, алға, артқа. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; жүрумен алмастыра отырып, 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Доп кімде? <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтері.</p>
--	--	---	---	--

			<p>Қазақ тілі Сөздерді жіктеп, тәуелдеп, септеп қолдана білуді. Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді жетілдіру.</p> <p>Математика негіздері Кеңістік туралы түсініктерді бекіту: заттарды кеңістікте орналастыруды пысықтау (солжақта, оң жақта, жоғарыда, төменде); қозғалыс бағыттарын тану дағдысын дамыту: сол жақтан оң жаққа, оң жақтан сол жаққа, жоғарыдан төменге, алға, артқа. қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p>	<p>ерліктері туралы білуді, оларды құрметтеуді үйрету. Мемлекеттік мерекелердің Қазақстан халқының бірлігі мерекесі, Отан қорғаушы күні маңыздылығын түсінуін дамыта, оларға белсенді қатыстыру.</p>	<p>Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі Жеңіс күнін қалай тойлағаны туралы сұрау. Бұл мерекенің негізгі ерекшеліктерін өз ойын жайылма сөйлемдермен жеткізуге мүмкіндік беру.</p>
--	--	--	--	--	--

Серуенге дайындық	<p>Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, ойын құрал-жабдықтады дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу.</p> <p>Балалардың ретімен киінуін, ауа-райы жағдайына байланысты жылы киінуін бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйледі дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).</p>				
Серуен			<p>Шелектерге жаңбыр суын жинау. Оны топтағы гүлдерге құюды ұйымдастыру. (танымдық, зерттеу іс-әрекеті)</p> <p>«Шөп қалай пайда болады» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Ақсерек көксерек»</p>	<p>Балабақша ауласын мекендейтін құстар мен жануарларды бақылату, оларға күтім жасату. Осы құстар мен жануарлар орманда мекендей ала ма? Неге? сұрақтарына өз бетінше жауап беруін қарастыру (зерттеу, танымдық, еңбек іс-әрекеті)</p> <p>Құстар, жануарлар туралы жұмбақтар шешуіне жағдай жасау. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын «Сақина жасыру»</p>	<p>Ұшып жүрген құстарды бақылату. Оларды танып, атауын атату. Жем бергізу. (Қарым-қатынас, танымдық іс-әрекеті)</p> <p>Ағаштың бұтақтарымен құмда құстардың суретін салғызу. (Бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Ұжымдасып құрастыруда ағаш бұтақтарымен табиғи қалдық материалдардан құс тарға жем салғыш құрастырғызу. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Еркін ойындар Қимылды ойын</p>

				Спорттық ойын элементтері: Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру	«Хан талапай»
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Жұмбақтар шешу, өлеңдер, әндер жаңылтпаштар, санамақтар және т.б. жаттау (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындату : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтан соң ас қайыру, бата беру. Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру.				
Күндізгі ұйқы	Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тындау. Электронды құрылғыдан ертегі тындату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге және жинауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау)				

	Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)			«Қайсар рухты баламын» тақпақты жаттату Алатау, Алтай арасы —Қазақтың кең даласы. Мен боламын сол елдің Қайсар рухты баласы. Өсіп, өніп, ержетіп, Ақылымды өрлетіп. Елімнің атын шығарам Мықты елдермен тең етіп. <i>Д. Сүлейменов</i> Тақпақты бір біріне айтып беруін үйрету. (Қарым-қатынас және танымдық іс-әрекет)	«Жеңіс күні» тақырыбында ұжымдық жұмыс жасату (Шығармашылық іс-әрекет) Кітаптарды қарату. Тақпақ жаттату. Еркін сахналау әрекетін жасауға жағдай қарастыру (Қарым-қатынас іс-әрекеті, танымдық іс-әрекет)	Өсімдіктердің тірі тіршілік иесі екендігін бақылату және табиғаттағы себеп-салдарлық байланыстарды ажыратуды жетілдіру (Танымдық, зерттеу іс-әрекет) Еркін шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік беру.
Балалармен жеке жұмыс			Мақсаты: Заттардың сапасы мен қасиеттерін: сипау, дәмін тату және есту арқылы қызығушылық таныту	Бір, екі, үш... Бойға жинап күш, Шынығамын таңертең. Ағалардай Отанға, Солдат болам мен ертең.	Дамытушы ойындар «Жәндіктердің ғажайып әлемі» Балаларды жәндіктермен және олармен өзін-өзі ұстау тәртіп ережесімен таныстыру

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен			Қимылды ойын «Жүгіріп өтуге үлгер» Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Көңілді әуенге би белеу, ән тыңдау. (музыка) Балалардың еркін ойыны	Қимылды ойын «Кегли» Балалардың еркін ойыны
Балалардың үйге қайтуы	Үйде ертегі кітаптарының суретіне қарап, ертегі айтып беруін өтіну, ұсыну. Апта бойы алған әсерлерімен бөлісу, жасалған жұмыстар жайлы балалармен әңгімелесуге кеңес беру				

**«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Мамыр айы 2023 жыл 3 апта**

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 15.05.2023	Сейсенбі 16.05.2023	Сәрсенбі 17.05.2023	Бейсенбі 18.05.2023	Жұма 19.05.2023
Балаларды қабылдау	Көңілді музыка қойып, көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, ауа райы туралы баланың жеке пікірін білу. (сөйлеуді дамыту).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ата аналарды толғандыратын сұрақтарға жауап беру. Кеңестер беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары. Дидактикалық ойын «Айырмашылығын тап», «Қай ойыншық жоқ», «Ұқсайды-ұқсамайды» Менің ертегі кейіпкерім, әр түрлі заттардан құрастырып ойындар ойнату. Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояту, Интеллектум құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарату, ертегілер, әңгімелер айтқызу. Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балармен жеке жұмыс.				
Таңертеңгі жаттығу	Мамыр айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Бір біріне астың дәмді болуын тілету. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз. Құрметпенен сіздерге, Сәлем бердік біз.				

	<p>Әр түрлі жұмсақ ойыншықтарды беру арқылы бір біріне жақсы сөздер айтуын қалыптастыру. Жаңалықтарымен бөлісу. «Гүлдер әлемі» мерекесі тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)</p>				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	<p>Сөйлеуді дамыту «Гүлдер таласы» ертегісін естеріне түсіру. Негізгі ойды дұрыс жеткізе білу, монологты байланыстырып құра білуді, әңгімені бірізді айтуды жетілдіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу;</p>	<p>Көркем әдебиет «Торғай мен көбелек» ертегісін оқып беру. Белгілі образды сомдауда эксперимент жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру</p> <p>Музыка "пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру. Сөздерді буынға бөліп оқуына жағдай жасау.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Ою-өрнекті өз бетінше ойдан салуға</p>	<p>Сауат ашу негіздері Дыбыстық талдау жасату. Жазуды көзбен қадағалай отырып сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен қағып алу; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру.</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Шағын логикалық және хабарлау сипатындағы әңгімелерді құрастыруды үйрету. «Менің гүлдер бағым» аясында отырғызғысы келетін гүлдері туралы әңгімелеп айтып беруге мүмкіндік беру.</p> <p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру. Гүлдердің атауларына</p>	<p>Көркем әдебиет Белгілі образды сомдауда эксперимент жасауға, түрлендіруге мүмкіндік беру. Өздері білетін ертегілерді сахналап ойнату.</p> <p>Математика негіздері 8-10 бөліктерден пішіндерді жинап, құрастыруды үйрету. Тік және көлбеу таяқшаларды сызуға үйрету.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен</p>

	<p>сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру. <u>Қимылды ойын:</u> Қалпақ және кішкене таяқша</p> <p>Математика негіздері Заттар тобынан 2-3 белгілері бойынша сәйкес келмейтін затты бөліп алуды үйрету. Тік және көлбеу таяқшаларды сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Өзінің жасына сәйкес өмірінде болатын өзгерістерді, балабақшаға, мектепке баруы, ересек азамат болып ержетуі мен еңбек етуі, болашақта табысты болуы үшін</p>	<p>мүмкіндік беру.</p> <p>Композицияларды қосымша заттар мен элементтердің көмегімен көркемдеп қызғалдақ оюын салғызу.</p> <p>Әртүрлі заттардың бөліктерінің пішінін, олардың құрылымын, пропорцияларын ретімен беруді дамыту. Кілемді сәндету.</p> <p>Өзінің құрастырған құрылысын талдату арқылы тиімді конструктивті шешімдерді табу мен оларды құрастыруда қолдануды жетілдіру. Киіз үйге ұқсастырып үйшік құрастырғызу.</p>	<p><u>Қимылды ойын:</u> Сақинаны таяқшаға іл <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Қазақ халқының тұрмыстық заттарымен, киім-кешегімен, азық-түлік өндірудегі тұрмыстық кәсібімен, тұрмыста, аң аулауда, мал өсіруде және егіншілікке қажетті құрал жабдықтарын таныстыру «Ұр тоқпақ». «Алтын сақа» халық ертегілерін оқып беру Математика негіздері 8-10 бөліктерден пішіндерді жинап, құрастыруды үйрету. Тік және көлбеу</p>	<p>дыбыстық талдау жасату. Сөздердегі дыбыстарды тану, атауды пысықтау.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Үй-жайларда, балабақша ауласында, жақын маңдағы шағын ауданды еркін бағдарлай білуін дамыту. Карта арқылы өзінің үйіне жол табу.</p>	<p>, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру. <u>Қимылды ойын:</u> Бүрге <u>Спорттық жаттығулар:</u> Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p> <p>Қазақ тілі Туған өлкенің көрнекі жерлері, әсем табиғаты, тарихи орындары туралы суреттер, фотолар, альбомдармен жабдықталған орта құрып таныстыру. Әндер айтқызу.</p>
--	--	--	--	--	--

	білімнің қажеттігін түсінуіне, болашақта мектепте оқуға ынтасын арттыру, жаңаны тануға, өз өміріне қажетті дағдыларды игеруге ықпал ету.		таяқшаларды сызуға үйрету.		
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін ұйымдастыруда, меңгерген қимылдағдыларын жетілдіру үшін серуенде өткізілетін орынды жабдықтау, ойын алаңында балалардың жүруіне арналған кедергі жолдар жасау. Балалардың ретімен киінуін (ауа-райы жағдайына байланысты) бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Жануарлардың тірі тіршілік иесі екендігін бақылату және себеп-салдарлық байланыстарды ажыратуды үйрету: жануарлар қозғалады (жүреді, жүгіреді, секіреді, ұшады, қоректенеді)	Ауа райын бақылату. Бүгінгі ауа райы туралы пікірлерін тыңдау. Қалай киіну керектігін пысықтау. (қарым қатынас іс әрекеті) Қағазды түрлі бағытта бүктеу арқылы түймедақ гүлін жасату. (Танымдық,	Адам табиғаттың бір бөлігі екенін және оны қорғау, сақтау керек екенін, күн мен ауаның адам, жануарлар мен өсімдіктер өміріндегі маңызы туралы, табиғатпен қарым-қатынас барысында денсаулықты нығайтуды, табиғатты сақтауда	Балабақша ішіндегі жол қозғалысының қарапайым ережелерін, жаяу жүргіншілер мен велосипедшілердің қозғалыс ережелерін сақтауды үйрету. (Танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойын	Балалардың бастамасымен еркін әрекеттер. Өзара қарым қатынас орнату. Тіл ұстарту жаттығуларын қайталату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Гүлдерді бақылату. Олардың тіршілігіндегі өзгерістерді байқату. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)

	<p>Өсімдіктердің жапырақтары, сабағы, бұтақтары, қабығы, шырыны болатынын және олардың көбейуін айтып көрсетіп таныстыру. (қарым қатынас, танымдық іс әрекеті)</p> <p>Аппақ гүлдер әнін айту, би билеу. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Спорттық жаттығулар: Велосипед, самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.</p>	<p>шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Ұшақтар»</p> <p>Балалардың еркін әрекеті.</p>	<p>жауапкершілікті сезіне білуін жетілдіру. (Танымдық іс-әрекет)</p> <p>Балалардың қалауы бойынша құммен қамалдар құрастырғызу, сумен ойындар ойнату. (Шығармашылық іс-әрекеті)</p> <p>Қимылды ойындар. Ынта мен шығармашылық таныта отырып, таныс қимылды ойындарды өзбетінше ұйымдастыруға мүмкіндік беру.</p>	<p>«Поезд»</p> <p>Балалардың бастамасымен еркін әрекеттерге жағдай жасау</p>	<p>Қимылды ойын «Ұшты ұшты»</p>
<p>Серуеннен оралу</p>	<p>Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта қиетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. Балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).</p>				

<p>Түскі ас</p>	<p>Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сұрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Мәдениетті тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру . Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Күндізгі ұйқы</p>	<p>Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайы баяу музыка тыңдау. Әлем халық ертегілерін оқып беру (көркем әдебиет)</p>				
<p>Біртіндеп ұйқыдан ояту, сауықтыру шаралары</p>	<p>Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сұрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).</p>				
<p>Бесін ас</p>	<p>Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)</p>				
<p>Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптар қарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе</p>	<p>Қазақ халқының табиғи материалдардан жасалған тұрмыстық заттарымен таныстыру, олардың қандай материалдан жасалғанын зерттеуін</p>	<p>Кітаптардан гүлдердің суреттерін көріп, эмоционалды-бейнелік мазмұнын қабылдауға, баяндау сипатын сезінуге баулу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Табиғи және қалдық материалдардан, қағаздардан өзінің көктемгі гүлдер жайында шығармашылық жұмысын жасату (Танымдық,</p>	<p>Киіз үйге ішіндегі заттарын жапсырту. Ермексаздан ұлттық ыдыстарды жасату. (Шығармашылық іс-әрекеті) Құрастыру</p>

	«жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекет)	ұйымдастыру. (танымдық іс әрекет)		шығармашылық іс-әрекеттер) Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыка әуенімен үйлестіруді дамыту. (музыка)	материалдарынан киіз үй құрастырғызу. Киіз үй бөлшектерін тани білуді пысықтау. (Танымдық, іс-әрекеті)
Балалармен жеке жұмыс	Тақырыбы: «Жайлау көркі» Мақсаты: тақырыпқа әңгіме құрауға, Сурет бойынша балалардың шығармашылық тілін дамыту.	Мақсаты: Айша құрдастарына сұрақтарға жауап береді, қарым-қатынас жасауға үйрету	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Әр түрлі сызықтарды салу: тік, көлденеңді орындауға биімделді	Мақсаты: Ернар аттарды, суреттерді қарастыруда сұрақтарға жауап береді, әңгіме құрастыру.	Мақсаты: Алинұр көлік құралдарын атауды үйрету
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Кім жылдам» Балалардың еркін әрекеті.	«Қыз баланы гүлге теңеген халықпыз» тақырыбында әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс-	Өмірінің қауіпсіздігін сақтауды үйрету (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Балалардың еркін әрекеті.	Ұлттық ойын «Ханталапай» Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Балалардың еркін ойыны

	<p>«Орамал тастамақ» Балалардың еркін</p> <p>Балабақша ауласындағы гүлдермен ағаштарға күтім жасату. (еңбек әрекеті)</p>	<p>әрекеті)</p> <p>Қимылды ойын «Орамал тастамақ»</p>	<p>отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). (Танымдық, іс- әрекеті)</p> <p>Ұлттық ойын «Ханталапай» Балалардың еркін ойыны</p>	<p>Таныс дене жаттығуларын музыка әуенімен әсем және ырғақты орындату. Қимылдардың ырғағын музыкалық әуенге үйлестіруді дамыту. (музыка)</p>	<p>«Жақсы бала деген қандай бала?» әңгімелесу. (Қарым-қатынас іс- әрекеті)</p>
<p>Балалардың үйге қайтуы</p>	<p>Апта бойы балалардың қандай іс әрекеттер жасағаны туралы айтып беру. Көктемгі мерекелер, еңбек бойынша балалармен әңгімелесу, еңбек әрекетін ұйымдастыруды ұсыну,</p>				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының

Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы

Мамыр айы 2023 жыл 4 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 22.05.2023	Сейсенбі 23.05.2023	Сәрсенбі 24.05.2023	Бейсенбі 25.05.2023	Жұма 26.05.2023
Балаларды қабылдау	Балалардың денсаулығын бақылау, оларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Балалар үшін жайлы жағдай жасаумен бүгінгі көңіл күйі, оны не қызықтыратыны туралы сұрау (Сөйлеуді дамыту– коммуникативтік, танымдық әрекет)				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Балалардың көңіл күйі, денсаулығы жайында ата-анамен әңгімелесу. Ізгілік тамшылары жайлы ақпарат беру.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Өнер орталығында сурет салғызу, суретті кітапшаларды бояуда түстерді өз қалауы бойынша таңдауын дамыту (бейнелеу іс-әрекеті)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары, логикалық ойындар. Жаңа жыл мерекесін қалай өткізгендерін, қандай сыйлықтар алғаны туралы әңгімелесу. Балалармен жеке жұмыс. (Қарым-қатынас іс-әрекеті және танымдық іс-әрекет)	Жануарлармен (пазлдар),., роботехника құралдары, шашка, бестемше ойындарын ойнату Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) Балалармен жеке жұмыс. (танымдық іс-әрекет)	"Комплимент" сәлемдесу ойыны (балалар допты шеңберге өткізіп, бір – біріне мақтау жағымды, жылы сөздер айтады)арқылы өзіне сенімділікті арттыруға ықпал ету.. (қоршаған ортамен танысу) Балалармен жеке жұмыс. Құрастыру материалдарымен, табиғи заттармен құрастыру ойындарын ойнату. (танымдық іс	Кітаптарды қарату, балалардың назарын кітаптың безендірілуіне, иллюстрацияларына аудару. (көркем әдебиет) Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне күтім жасату) (танымдық іс-әрекет) Топта балалар арасында достық қарым-қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жеке жұмыс.

				әрекет)	
Таңертенгі жаттығу	Мамыр айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындату. Музыкалық-ырғақтық қимылдар. Түзу бағытта адымдап жүру. Жұбымен шеңбер бойымен жүруді үйрету. (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін жетілідіру. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын пысықтау. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Асханада кезекшілердің міндеттерін орындау. Шамасы келетін, бірлескен еңбек әрекетіне қатысуға, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге, дербестік пен жауапкершілікке баулу. (танымдық іс әрекет) Мәдениетті тамақтану және ас ішу құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілідіру.				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Шаттық шеңбері видео арқылы. Өзін мәдениетті ұстау, әдепті және сабырлы болуды үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Балалардан бүгінгі сезінген әсерлерімен бөлісуді ұйымдастырып, жаңалықтарды білуге ынталандыру. Әр қашан күн сөнбесін тақырыбында бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылату, қызығушылықтары бойынша ұйымдастырылған іс әрекет түрін таңдату, ережелер туралы келісу және т. б.				
Ұйымдастырылған іс-әрекеттер	Сөйлеуді дамыту Шығармашылықпен әңгімелеп беруді жетілідіру: Сөйлегенде бейнелі сөздерді, эпитеттерді, салыстыруларды қолдануды пысықтау. Бейбітшілік дегеніміз не? ашық аспан	Көркем әдебиет Балалардың қалауы бойынша таныс ертегілерді сахналату. Сахналық қойылымдарға қатысуға баулу, онда рөлді, сюжетті таңдауда бастамашылық пен	Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан	Сөйлеуді дамыту «Достық» Тақпағын жаттау. Мазмұнын түсінуіне жағдай жасау Ортақ мекен жер шары, Төбемізде бір аспан. Барлық ұлттық баласы	Көркем әдебиет Кітаптар қарату. ішінен ұнаған ертегіні сахналату. Сахналық қойылымдарға қатысуға баулу, онда рөлді, сюжетті таңдауда бастамашылық пен дербестік танытуға

<p>дегеніміз не? тақырыбында балалардың пікірін тыңдау. Сөздердің мағынасын түсіндіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы</u> <u>жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; қолдарынан ұстап, жұптарымен айналып тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p> <p>Математика негіздері Заттардың саны олардың көлеміне, арасындағы қашықтыққа, пішінге, орналасуына, сондай-ақ санау бағытына байланысты емес екенін топтағы ойыншықтар</p>	<p>дербестік танытуға ынталандыру Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салу дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Ойдан сурет салғызу, Салынған суретпен түрлі ойындар ойнауды қалыптастыру. Ермексаздан ойын</p>	<p>төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы</u> <u>жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктікке секіру; қолдарынан ұстап, жұптарымен айналып тепе-теңдікті сақтап жүру; <u>Қимылды ойын:</u> Кім көбірек заттарды жинайды? <u>Спорттық ойын</u> <u>элементтері:</u></p>	<p>Достығымыз жарасқан. Ортақ бізге бір Отан, Ортақ жердің байлығы Еңбек ортақ, жыр ортақ, Ортақ бізге барлығы. <i>Е.Елубаев</i> Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша.</p> <p>Сауат ашу негіздері Жазуды көзбен қадағалай отырып, қаламды немесе қарындашты дұрыс, еркін ұстап, үстінен қатты қысып күш түсірмей, саусақтармен біркелкі жоғарыдан төменге, солдан оңға қимылдарды орындап, сызықтарды үзбей салуды дағдысын қалыптастыру.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p>	<p>ынталандыру Математика негіздері Заттардың саны олардың көлеміне, арасындағы қашықтыққа, пішінге, орналасуына, сондай-ақ санау бағытына байланысты емес екенін түсіндіру. Карточкадағы ойыншықтың бейнесін шынайы ойыншықпен салыстыру. Нүктелерді, өрнектерді салуды және сызуды үйрету</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы</u> <u>жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> қосалқы қадаммен жүру; 100-120 метр арақашықтықта жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және</p>
--	--	---	--	---

	<p>арқылы түсіндіру. Нүктелерді, өрнектерді салуға сызуға үйрету</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру</p> <p>Арнайы көлік құралдарының түрлерін, белгілі бір жұмыс түрін орындау үшін олардың жабдықталуын түсінуді пысықтау.</p>	<p>алаңындағы құралдарды мүсіндету. Жұмысты ұқыпты орындау, заттарды жинау, қауіпсіздік ережелерін сақтауды қадағалау.</p> <p>Әлеуметтік оқиғаларды, балалар өміріндегі оқиғаларды бейнелеуді, шаблондармен, трафареттермен, дайын үлгілермен жұмыс істеуді үйрету. Балалардың бейнесін қиып алып картон қағазға жапсырып, ойын алаңына орналастыру.</p> <p>Пішіндердің түрлі қалыптарын бере білуді, оларды күрделі емес композицияларға біріктіруді қалыптастыру. Балалардың</p>	<p>Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Қазақ халқы қолөнер шеберлерінің жасалған киіз үйдің заттарын және тұрмыстық заттарды білдіретін (кереге, уық, шаңырақ, ағаш керует, кебеже, сандық, кілем, сырмақ, алаша, ши, бау, басқұр, арқан, жіп) сөзбен атап оларды көрсетіп танып атауын жетілдіру.</p> <p>Математика негіздері</p> <p>Заттардың саны олардың көлеміне, арасындағы</p>	<p>Айналадағы заттар мен ойыншықтар адамның еңбегімен жасалғанын түсіндіру және оларға ұқыпты қарауды қалыптастыру. Қалдық материалдардан өздері ойыншық жасауын ұйымдастыру.</p>	<p>екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; қолдарынан ұстап, жұптарымен айналып тепе-теңдікті сақтап жүру;</p> <p><u>Қимылды ойын:</u> Доп кімде? <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі</p> <p>Қазақ халқы қолөнер шеберлері жасаған киіз үйдің заттарын және тұрмыстық заттарды білдіретін (кереге, уық, шаңырақ, ағаш керует, кебеже, сандық, кілем, сырмақ, алаша, ши, бау, басқұр, арқан, жіп) сөздермен</p>
--	---	--	--	---	---

		ермексаздан жасаған ойын құралдарын, жапсырып жасаған балалар бейнелерін, салған суреттерін құрастыру материалдарынан жасаған алаңға орналастырғызу.	қашықтыққа, пішінге, орналасуына, сондай-ақ санау бағытына байланысты емес екенін түсіндіру. Топтағы ойыншықтарды салыстыру. Таразы мен сызғышты пайдалануды үйрету. Нүктелерді, өрнектерді салуға сызуға бейімдеу		толықтыру. Ол сөздерді буынға бөлу, дұрыс атауын қалыптастыру.
Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігін дамыту, ауладағы ойын құрылғыларын дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Балаларды ретімен (ауа-райы жағдайына байланысты) дұрыс киінуін бақылау (Қарым-қатынас және еңбек әрекеті, ірі және ұсақ моториканы дамыту). Серуенге шықанда қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету.				
Серуен	Өлі табиғат нысандарын тапқызу. Олардың не үшін олай аталатынын зерттеу жағдайын жасау (зерттеу және танымдық іс-әрекет) Қимылды ойын Жарыс элементтері бар ойындар мен эстафеталық ойындарға қатысуға баулу «Мәжеге кім бұрын жетеді?» жарыс ойыны	Балабақша ауласындағы өзгерістерді бақылату. Жаздың келе жатқанын қайдан байқауға болады анықтату. (танымдық іс-әрекет) Аула тазалаушысының еңбегін бағалату көмек беру дағдысын	Үйдегі, балабақша тобындағы міндеттері туралы түсініктерін кеңейту. Ненің «дұрыс» немесе «дұрыс емес», «жақсы» немесе «жаман» екенін түсінуге және ажырата білуге үйрету. (Танымдық, іс-әрекеті)	Кітаптардан жаз туралы ақпарат беру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Бормен сурет салғызу. (Бейнелеу іс-әрекеті, шығармашылық іс-әрекеті) Балалардың дербес әрекеттері, ойындары	Қазақ халқының тұрмыста көктем жаз мезгілінде қолданатын құрал жабдықтарымен танысу. Қолданып көруін ұйымдастыру. (зерттеу іс-әрекеті) Еркін ойындар Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Құмда таяқпен еркін тақырыпта суреттер салғызу.

	Алдын жаттаған тақпағын қайталап жаттату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	дамыту (еңбек іс-әрекеті) Арықтағы суларға заттарды жүздіртіп жарыстыруға жағдай жасау. Еркін ойындар. Қимылды ойын	Қимылды ойын «Орамал тастамақ» Спорттық ойын элементтері: Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру	Қимылды ойын «Мысық пен тышқан»	(бейнелеу іс-әрекеті)
Серуеннен оралу	Жүйелі түрде шешіну, шкафтарға бүктеу, қолды жуу. Шешіну кезінде балалардың шкафқа колготки, сырт киімді салу дағдысын пысықтау. Балалардың достарынан көмек сұрауды сыпайы түрде білдіруді үйрету. Сабын ыдысынан сабын алуға, ересектердің көмегімен қолды сабындауға үйрету. (көркем әдебиет , дербес, еңбек әрекеті).				
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды т: қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу. Гигиеналық шараларды жүргізуде балалардың өзара көмегін қолдау. Өзіне-өзі қызмет көрсету және киіміне күтім жасау дағдыларын жетілдіру. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , тамақтану кезінде сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Тамақтанғаннан кейін ауызды шаю.				
Күндізгі ұйқы	Жеке гигиена ережелерін орындауда өзін-өзі бақылауды дамыту: дененің тазалығын бақылау, қол-аяғын жуу, тамақтанғаннан кейін ауызды шаю, қол орамалды пайдалану дағдыларын жетілдіру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту)				

	Балалардың тыныш ұйықтауы үшін баяу музыка тыңдату. (көркем әдебиет)				
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенді қимылдар) Адам ағзасы және оның қызметінің ерекшеліктері туралы түсініктерді кеңейту. Балалардың назарын ағзасы мен денсаулығының ерекшеліктеріне аудару. Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға, өруге үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Гигиеналық шараларды жүргізудің және жеке гигиена заттарын пайдаланудың қажеттілігін түсінуін қолдау. Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).				
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысын (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Шамасы келетін еңбек тапсырмаларын орындауды жетілдіру. Таза және ұқыпты тамақтану және асхана құралдарын еркін қолдану дағдыларын жетілдіру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті)				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп дербес шығармашылық әрекет жасауға мүмкіндік беру. (бейнелеу іс-әрекеті) «Ұр тоқпан» ертегісін естеріне түсіру. Үстел үсті театры арқылы бір біріне айтып беруін ұйымдастыру. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Балалардың қалауы бойынша орталықтарға бөлініп ермексаздан бәйшешек мүсінін жасату, суретін салғызу, қағаздан қиып алып жапсырту немесе өз бетінше әр түрлі заттарды пайдаланып ойдан құрастыруға баулу (Шығармашылық іс-әрекеті), (бейнелеу іс-әрекеті)	Жазғы ағаштардың суретін салғызу, мүсінін жасату, ұжымдық жапсыру жұмысын жасату. (зерттеу, танымдық іс-әрекет) Көктемгі еңбек құралдарын тану, оларды пайдалана білуін дамыту. (Танымдық, іс-әрекеті)	Апта бойы жасалған іс әрекеттерді естеріне түсіріп, ерекше әсер алған сәттермен бөлісу. Жана сөздерді пысықтау (Қарым-қатынас іс-әрекеті) Топтағы, үйдегі ережелерді орындау жайлы, өзін өзі басқару тәртібі туралы әңгімелесу.	Әлеуметтік оқиғаларды, балалар өміріндегі оқиғаларды жапсыру арқылы танытуды үйрету. (Шығармашылық, танымдық іс-әрекет) Жақын адамдарға қалай қамқорлық жасау керектігі туралы сұрау. Суреттер арқылы науқасқа күтім жасау дағдыларын

		Терезеге қарап, көктем мезгілінің ерекшеліктері туралы жеке әңгімелер жүргізу. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	«Алтын сақа» ертегісін айту. өз бетінше сахналату. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)	Өз ойларын айтқызу. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті)	қалыптастыру: оған қамқорлық жасау, шуламау, оның өтініштері мен тапсырмаларын орындату. Науқастарға жанашырлық танытуға тәрбиелеу
Балалармен жеке жұмыс	Айшамен әңгіме жүргізу « Менің көшем » Балабақшаға немен келдің? Көшеде өзінді қалай ұстадың? Көшеде не көрдің? Көшеде бағдаршамнаң қалай өттің?	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Әр түрлі сызықтарды салу: тік, көлденеңді орындауға биімделді	Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Нұрбақыт табиғаттағы және ауа райындағы қарапайым өзгерістерді байқайды және атайды	Өлең мазмұнына сәйкес қимыл-қозғалыстар жасалады. Достар бірге жүреміз, (қол ұстасып, айнала жүру) Бірге ойнаймыз, күлеміз. (бір-біріне қарап, күлу) Бірге балық аулаймыз, (қолдарын алға созу) Міне, біздер қандаймыз! (қолдарын жоғары созу) Бөлінбейді іргеміз, Әрқашанда біргеміз.	«Тазалықтың сыры неде?» Мақсаты: Балалардың бойында өз-өзін күту, таза жүру, тап таза болғанын денсаулыққа пайдалы екенін ұғындыру. Тазалық туралы әңгімелесу. -Тазалық сақтау үшін не істейміз? -Тазалық бізге не үшін керек? -Тазалық туралы тақпақ айтып берші. т.б Балаларға тапсырам үйден көктем мезгіліне байланысты сурет салып келу.

Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	«Мен не білемін» ойыны әр түрлі заттарды пайдаланып айтуды ұйымдастыру. Ережелер барлығына жақсы болуы (қарапайым, жайлы, қауіпсіз) үшін жасалатынын түсіндіру Егер белгілі бір ережелер сақталмаған жағдайда не болатынын балалармен талқылау. (танымдық іс-әрекеті) Қимылды ойындар. Ұлттық қимылды ойындарды ойнату. Қимылды ойын «Үш табан»	Көктемгі және жазғы ауа райының ерекшеліктерін бақылату. Көктеммен жаздың айырмашылығын зерттеп сипаттауын жетілдіру. (зерттеу іс-әрекеті) Көктем туралы көңілді әндерді тыңдап, еркін би қимылдарын жасату. (Музыка) Қимылды ойын «Аюлар мен аралар» Еркін ойындар	Қимылды ойын «Ақ серек көк серек» Табиғи заттардан әр түрлі құрылымдар құрастырғызу.	Қимылды ойындар «Түйілген орамал» Балалардың еркін ойындары Мен не үйрендім? Дидактикалық ойын	Дидактикалық ойын «Бүгін мен үйрендім» Қимылды ойын «Атбақыл»
Балалардың үйге қайтуы	Ата-аналармен баланың балабақшада не үйренгенін күнделікті сұрап тұруын ескерту. Ертегі ойындарды үйде қайталауды ұсыну.				

«Айгөлек» шағын орталығы мектепалды даярлық тобының
Тәрбиелеу - білім беру процесінің циклограммасы
Мамыр 2023 жыл 5 апта

Күн тәртібінің кезеңдері	Дүйсенбі 29.05.2023	Сейсенбі 30.05.2023	Сәрсенбі 31.05.2023		
Балаларды қабылдау	Балаларды көтеріңкі көңіл-күймен қарсы алу. Стикерлер арқылы көңіл күйлерін көрсете білуін жетілдіру. Баладан қандай көңіл күймен келгенін сұрап, сәлемдесуді пысықтау, баладан таптағы безендірулерге назар аударып, ұнаған заттары туралы айтуын жетілдіру. (қарым қатынас мәдениеті).				
Ата-аналармен әңгімелесу, кеңес беру	Жолда қауіпсіздік сақтық шаралары туралы әңгімелесу.				
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті, кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)	Топта балалармен шағын ойын орталықтарында еркін ойындарды ұйымдастыру, үстел үсті ойындары (пазлдар, интеллектум құралдары, шашка ойындары) Өнер орталығында сурет салу, суретті кітапшаларды бояу, ермексазбен жұмыстар жасау. Құрастыру материалдарымен құрастыру ойындары, кітаптарды қарау, Табиғат бұрышындағы еңбек (бөлме өсімдіктеріне және жануарларына күтім жасату) Балармен жеке жұмыстар.				
Таңертеңгі жаттығу	Мамыр айына арналған таңертеңгі жаттығуларды орындау (Жалпы дамытушы жаттығулар, қимыл белсенділігі, ойын әрекеті).				
Таңғы ас	Таңғы ас алдында қолдарын сумен сабындап жуу мәдениетін қалыптастыру. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, кезекшілердің еңбек әрекеті) Өз орнын тауып отыру. Ас болсын сөзін айтуды қалыптастыру. Таза және ұқыпты тамақтануды, қасықты дұрыс ұстауды, тамақтанған кезінде ауызын жауып отырып, асықпай әбден шайнауды үйрету. Тамақтанып болғаннан кейін алғыс айту, ас қайыру. (сөйлеуді дамыту)				
Ұйымдастырылған іс-әрекетке дайындық	Таңғы жиын. Балаларға жаңалықтарымен бөлісуді, жақсы тілектер тілеуді жасату. «Балабақшамызды қалай жақсы көреміз?» тақырыбында әңгімелесу. Бірлескен жоспарларды, мәселелерді талқылау, қызығушылықтары бойынша әрекет түрін таңдау, ережелер туралы келісу және т. б. (сөйлеуді дамыту)				

<p>Ұйымдастырылған іс-әрекеттер</p>	<p>Сөйлеуді дамыту Интонациясы бойынша сөйлемдерді (хабарлы, сұраулы, лепті) ажыратып, сөйлегенде қолдана білуді пысықтау. Балалардың қалауы бойынша суреттер арқылы сөйлем жасауды естеріне түсіру.</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; жүрумен алмастыра отырып жүгіру; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; қолдарынан ұстап, жұптарымен айналып тепе-теңдікті сақтап жүру; сап түзеп, бір және екі, үш қатармен қайта тұру. <u>Қимылды ойын:</u> Мүсін болып тұр</p>	<p>Көркем әдебиет Балалардан қандай ертегіні ұантатындарын сұрау. Таңдаулары бірдей болған балаларды бөліп, ертегілерді бірге сахналауын ұйымдастыру. Сахналық қойылымдарға қатысуға баулу</p> <p>Музыка Пән жетекшісінің жоспары бойынша</p> <p>Сауат ашу негіздері Жыл бойына үйренгендерін қайталату. Не білетіндерін айтқызу. Дәптерлерінде салған суреттерімен жазуларын талқылау.</p> <p>Сурет салу Мүсіндеу Жапсыру, құрастыру Жыл бойы жасаған жұмыстарын қарату. Естеліктерді естеріне түсіру. Қалаулары</p>	<p>Сауат ашу негіздері Жыл бойына жазып үйренгендерін тақтада бормен жазып көрсетуді ұйымдастыру. Өз дәптерлеріне баға қойып өздерін мақтауын ұйымдастыру</p> <p>Дене шынықтыру <u>Жалпы дамытушы жаттығулар.</u> <u>Негізгі қимылдар:</u> жүру; жүрумен алмастыра отырып жүгіру; кедергілер арасынан еңбектеу; биіктіктен секіру, 20 сантиметр дейінгі биіктіктікке секіру; допты жоғары, жіптің үстінен лақтыру және екі қолымен, бір қолымен (оң және сол қолын алмастыру) қағып алу; <u>Қимылды ойын:</u> Орындарына жылдам жет <u>Спорттық ойын элементтері:</u> Баскетбол элементтері. Кеуде тұсынан екі қолымен допты бір-біріне лақтыру. Допты</p>		
--	---	---	--	--	--

	<p>Математика негіздері Бүтін жиын мен оның әр бөлігі арасында байланыс орнату, жиынның бөліктен үлкен екенін, бөліктің жиыннан кіші екенін, жиынның бөліктерін санау және элементтердің (заттардың) бір-біріне қатынасы негізінде салыстыруды үйрету, қалыптастыру. Қисық және қиғаш сызықтарды дәптердің тор көзінде сызуға үйрету.</p> <p>Қоршаған ортамен таныстыру Жолда қауіпсіздік ережелерін сақтау. Жол белгілерін білу, бағдаршамның белгілеріне сәйкес жолдан өту ережелерін орындауын пысықтау. Балалардың балабақшаны аяқтап мектепке барарда қауіпсіздікті сақтауды атып түсіндіру.</p>	<p>бойынша ұнаған шығармашылық жұмысымен айналысуын ұйымдастыру.</p>	<p>оң және сол қолмен алып жүруге жаттықтыру.</p> <p>Қазақ тілі Жыл бойына өтілгендерді суреттер арқылы естеріне түсіру. Берілген мәтіннің басталуын және соңын ойдан құрастыруға баулу.</p> <p>Математика негіздері Жыл бойына үйренгендерін естеріне түсіріп қайталату. Дәптерлеріне жазғандарын қайталап қарап, өздерін бағалауды ұсыну.</p>		
--	--	--	---	--	--

Серуенге дайындық	Балалардың дербес қимыл белсенділігі үшін жағдай жасау, серуенге алып шығатын кітаптар мен заттарды дұрыс пайдалану туралы әңгімелесу. Табиғи материалдар туралы не білетіндерін сұрау. Балаларды ретімен киіндіру (ауа-райы жағдайына байланысты), дұрыс киінуді бақылау. Киім шкафтарын таза ұстау және жинауды қалыптастыру (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Балабақша мен мектептің айырмашылығы мен ұқсастықтары туралы зерттеу жүргізуіне жағдай жасау. Мектепке қонаққа бару. (танымдық іс әрекеті) Қимылды ойын «Арқан тарту»	Балабақшаның ауласының тазалығын бақылату. Өздеріне ойын алаңында тазалық жұмыстарын жүргізуін ұйымдастыру Балабақша ауласына ата аналармен бірлесіп отырғызған ағаш немесе гүлге белгі қойып, естелік жазуын жазғызып қалдырту. (Танымдық, зерттеу, қарым қатынас іс-әрекеті) Көңілді музыка қойып, денелерін шынықтыру. (музыка) Қимылды, еркін ойындар	Өз өмірінің қауіпсіздігін сақтауды ұғындыру (бейтаныс адамдармен сөйлеспеу, ойнамау, бөтен машиналарға отырмау, бейтаныс адамдардың өтініштерін орындамау, олардың соңынан ермеу). Осы ережелерді мектепке барғанда қатаң түрде сақтауын талап ету. (Танымдық, зерттеу іс-әрекеті) Қимылды ойын «Арқан тарту» Спорттық жаттығулар: Самокат тебу. Шеңбер бойымен және тура жолмен өз бетінше екі дөңгелекті велосипед тебу. Оңға және солға бұрылу.		
Серуеннен оралу	Топқа оралу кезінде жылдам қатарға тұруды дағдыландыру. Асықпай бір-бірін итермей жүруді үйрету. Топта				

	киетін аяқ киімдерін өз бетінше ауыстырып, киюін қалыптастыру. (көркем әдебиет , дербес ойын әрекеті).			
Түскі ас	Түскі ас алдында гигиеналық шараларды орындау : қолды дұрыс жуу, өз орамалының орнын білу, қолды дұрыс сүрту, орамалды ілу көркем сөз қолдану. Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою) Тамақтану (өз орнын білу, дұрыс отыру, асхана құралдарын дұрыс ұстай білу, ұқыпты тамақтану , сөйлеспеу, алғыс айту) (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Ереже айту. (сөйлеуді дамыту) Адамның денсаулығы дұрыс тамақтануға байланысты екені туралы түсініктерді жетілдіру.			
Күндізгі ұйқы	Тамақтан соң ауыздарын сумен шаюды қалыптастыру. Киім түймелерін, сырмаларын өздігінше ағыту. Киімдерін ұқыпты орындыққа іліп (немесе арнайы сөреге) қоюды үйрету. Өз төсек орнын тауып жатуды үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Балалардың тыныш ұйықтауы үшін жайлы баяу музыка тыңдау. Балалардың сұранысы бойынша ертегілер оқып беру (көркем әдебиет)			
Біртіндеп ұйқыданояту, сауықтыру шаралары	Өз орындарында отырып керілу, тыныстау жаттығуларын жасату. Ригалық әдіс бойынша сауықтыру. (дене жаттығулар мен белсенділігі) Киімдерін реттілікпен өздігінен киіну. Түймелерін қадау, сырмаларын сыру, аяқ киімдерін дұрыс киюді үйрету. Қыз балалардың шаштарын тарауға үйрету. (өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту) Қолдарын жуу, құрғатып сүрту, сүлгіні өз орнына іліп қоюды үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар).			
Бесін ас	Кезекшілердің жұмысы (асхана құралдарын, майлықтарды үстелге қою, соңынан жинау) Таза және ұқыпты тамақтану. Тамақтану мәденетін қалыптастыру. Асты тауысып жеуге үйрету. (мәдени-гигиеналық дағдылар, өзіне-өзі қызмет ету, еңбек әрекеті) Салауатты өмір салтының маңызды компоненттері: дұрыс тамақтану, белсенді қимылдар, ұйқы және күн, ауа мен су және денсаулыққа зиян келтіретін факторлар туралы түсініктерді кеңейту.			
Балалардың дербес әрекеті (баяу қимылды ойындар, үстел үсті ойындары, бейнелеу әрекеті,	Қағазға алақандарын қойып сызу, оны қиып алу. Әдемілеп бояту. Барлық баланың атын жазып альбомның әр	Балабақшамен қоштасуда айтқан тақпақтары мен әндерін естеріне	Жазғы демалыс кезінде үйде ата анамызға қалай көмектесеміз, қауіпсіздікті қалай сақтаймыз таныстыру.	

<p>кітаптарқарау және тағы басқа әрекеттер)</p>	<p>бетіне естелік етіп жапысырту. Әр бір қолтаңбаға баланың балабақшадағы кезіндегі естен кетпес сәті туралы жазба қалдырту және еркелетіп достары оны қалай атады жазып қойғызу. Сендер үлкен болып, мектепті бітірген кездерінде келіп озы жазбаларыңды оқып еске аласыңдар деп түсіндіру. (Танымдық іс-әрекеті, бейнелеу іс-әрекеті)</p> <p>Кітаптардан балалардың сұранысы бойынша ертегі, тақпақтар, әңгімелер оқып беру. Олардың сюжеттік бірізділігін сақтай отырып, мазмұндауын балаларға үйрету. (Қарым-қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>түсірту. Балабақшада болған кездеріндегі суреттерді қарату. Қандай ертегілерді сахналағандарын естеріне түсіргізу. (Танымдық, қарым қатынас іс-әрекеті)</p>	<p>Жыл бойына үйренген дағдыларды жаз мезгілінде қалай қайталау керіктерін түсіндіру. Балаларға сыйға кітаптар беру. «Біздің сүйікті бақшамыз» тақырыбында ұжымдық сурет салғызу (Танымдық, шығармашылық іс-әрекеті)</p>		
<p>Балалармен жеке жұмыс</p>	<p>Еранрмен әңгіме жүргізу «Менің көшем»</p>	<p>Жеке баламен жұмыс: Мақсаты: Әр түрлі сызықтарды</p>			

	Балабақшаға немен келдің? Көшеде өзінді қалай ұстадың? Көшеде не көрдің? Көшеде бағдаршамнан қалай өттің?	салу: тік, көлденеңді орындауға биімделді			
Серуенге дайындық	Киімдерін реттілік сақтап дұрыс киінуге үйрету. Достарына көмектесу. Қатармен жұптасып жүруді, қатарды бұзбауды үйрету. Таза ауада қандай ойындар ойнайтынын балалармен жоспарлау. (сөйлеуді дамыту, өзіне-өзі қызмет ету дағдылары, ірі және ұсақ моториканы дамыту).				
Серуен	Қимылды ойын «Ақсерек көксерек» Көңілді музыкаға би билету. (музыка) Балалардың еркін ойындары	Қимылды ойын «Бүрге» Балалардың еркін ойындары Құмда таяқшамен еркін тақырыпта суреттерді салғызу.	Қимылды ойын «Кетті кетті» Балалардың еркін ойындары Бормен өздері отырғызған гүл мен ағаштардың суретін салғызу.		
Балалардың үйге қайтуы	Үйде бірге мультфильм көруді ұсыну Апталық жұмыстан не ұнағанын сұрау.				

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Қыркүйек айы (1-кешен – 1-15 жұлдызы)

1. Тізбекте қатарымен тұру және жүру. Аяқ ұшымен жүру, қолды белге ұстау. 2. Жеңіл аяқ ұшымен жүгіру. 3. Жүру және звеноға бөлініп тұру.
4. Б.Қ. қолды белге ұстау, аяқ арасын алшақ ашып тұру, қолды жанға созу, жоғары көтеру, аяқ ұшымен тұру, қолды жанда ұстау, б.қ. 7-8 рет қ.
5. Б.Қ. қолды желкеде саусақты айқастырып ұстап, аяқ арасын алшақ ашып тұру, кеудені оң жаққа бұру, қолды екі жанда ұстау, б.қ. келу, сол жақта қайталау 8 рет.
6. Б.қ. қолды төмен түсіріп, аяқ арасын алшақ ашып тұру, қолды жанға созу, оң аяққа еңкейіп, қолды аяқ ұшына тигізу, б.қ. келу, сол жақта қайталау.
7. Б.қ. өкшені қосып аяқ ұшын ашып, қолды белге қойып тұру, Қолды алға созып отыру, тұру, б.қ. келу, 6-8 рет қ.
8. Б.қ. өкшені қосып аяқ ұшын ашып тұру, қолды төмен түсіріп тұру, оң аяқты жанға, қолды жанға ұстау, оң қолды төмен түсіру, сол қолды жоғары көтеру, екі қолды да жанға ұстау, оң аяқты қосып, б.қ. келу, сол жақта қайталау 8 рет.
9. Б.қ. аяқ ұшын ашып, өкшені қосып қолды белде ұстап тұру. Оң аяқты алға созып, аяқ ұшын қою жанға, артқа созу, б.қ. келу, сол жақта қайталау 6-8 рет.
10. Б.қ. өкшені қосып аяқ ұшын ашып тұру, қолды төмен түсіріп тұру, секіріп аяқ арасын ашу, қолды жанға ұстау секіріп аяқ арасын қосу, б.қ. келу, 6-8 рет. 11. Колоннада бір қатармен жүру.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Арқан тарту

Ойынға қажетті құрал: екі тұзақталып байланған ұзындығы 7-8метр жіп немесе арқан.

Ойынның тәртібі: ойыншылар қарама-қарсы жаққа қарап жүрелеп отырады да, арқанның байланған ұшын мойнына салып, екі қолтықтың астынан өткізеді. Төрешінің белгісі бойынша әр ойыншы қарсыласын өз жағына қарай тартуға тырысады. Белгілі межеге қарсыласын кім бұрын тартып жеткізсе, сол ұтқан болады

Асық ойыны

Негізінен ер балаларға тән. Асық ойнау үшін керекті құралдың ең негізгісі – сақа. Әдетте оны үлкен оңқай асықтан шіге жағынан қорғасын құйып ауырлатып, тәйке жақ табанын, шіге жақ бетін тегістеп, оң қолға ұстап асық атуға ыңғайлап жасайды. Асық ойынын жаздықүні тақыр жерге ойнайды. Бір-біріне қарсы екі бала не бірнеше бала екі топқа бөлініп ойнаулары мүмкін. Ойынның негізгі шарты бір-бірінен асық ұту. Асық ойынының ұштабан және алты атар деп аталатын өте кең тараған түрлері болған. Ұштабан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір-бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үш табаннан артықтау жерге жіберу керек. Үш табаннан кем, не болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі

ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Белбеу тастау

Көбіне ер балалар ойнайтын ойын. Далада, ашық алаңқайда немесе кең бөлмеде ойнауға болады. Қатысушылар саны шектелмейді.

Ойынның шарты: ойын ойнаушылар шеңбер құрай дөңгелене отырады. Ойын бастаушы ортаға біреуді шақырады. Ойынға алдын-ала белбеу не есілген сүлгі даярланады. Артына қолын жасырған ойыншылар белбеуді бірінен соң біріне өткізе бастайды.

Сөйтіп, белбеу әр бағытта қолдан қолға өтеді. Мұның өзі ортада тұрған кісінің зейінін басқаға аудару мақсатында жасалады. Ыңғайы келген сәтте ойнаушылардың бірі ортадағы кісінің арқасынан ұрып қалып, белбеуді көрсетпей басқа біреуге бере қоюы тиіс. Егер ортадағы ойыншы белбеуді қағып қалса, екі ойыншы алмасады, ал ұстай алмай қалса ойын әрі қарай жалғаса береді.

Кетті-кетті

Ойынға қатысушылар санына шек қойылмайды. Ойын қыста үйде, жазда таза ауада ойналады. Ойын қажетіне орамал, қолғап, басқа да ұсақ бұйымдар жарай береді.

Ойын шарты: Ойыншылар тізесін сәл көтеріп бір-біріне жақын айнала отырады. Бастаушының белгісі бойынша ойнаушының бірі орамалды көрсетпей екінші біреуіне береді. Ойын осылай жалғаса береді. Ойнаушылардың сырт жағында ескен сүлгі не жіп ұстап тұрған кісіге орамал көрінбеуі тиіс. Оның зейінін басқа нәрсеге аударып, жаңылдыру үшін ойыншылар «әне кетті, міне кетті» деп шуылдап отырады. Егер ойын жүргізуші орамалды ұстаған адамды дер кезінде байқап, оны ұрып қалса, екеуі орын алмасады. Ал, егер қателессе ойыннан шығып қалады немесе бастаушының яки кез келген ойын мүшесінің тілегін орындайтын болады.

Орамал тастау

Ойын шарты: ойынға қатысушылар екі топқа бөлініп, арақашықтығы 5-15 метрдей жерге барып, бір-біріне қарама-қарсы қатарға тұрады. Ойынның әділ қазысы келген жақтың ойыншысының біріне орамал (әлде сүлгі) ұсынады. Ол өз кезегінде екінші топтағы ойыншылар жаққа барып, орамалды елеусіздеу етіп, бір ойыншының аяғына тастауға тырысады.

Сөйтеді де өзі дереу орнына жетуге асығады. Аяқ астына орамал (сүлгі) тасталған кісі, сол бойда ананы қуып жетіп, орамалмен ұруға тырысады. Сүлгі тастаған ойыншыны ұрып үлгерсе, оны өз тобына әкеліп қосады. Үлгіре алмаса өзі сол жақта қалып қояды.

«Не жедім, тауып ал»

Дәм сезу анализаторы арқылы шешімін табу.

Көз жұмып ауызға салған затты шайнап не екенін анықтау. Тәрбиеші әр түрлі дәмдегі көкөністер мен жемістерді алу. Оларды жуу. Тазалағаннан кейін ұсақ бөлшектерге бөлу. Салыстыруға балалардың үстелдеріне қою.

Көкөністермен жемістерді бір балаға дәмін таттырып көзін жұмғызып «жақсылап шайнап қандай жеміс көкөніс екенін тауып айт». Балалар орындағаннан кейін тәрбиеші жемістермен сый көрсетеді.

«Хан талапай»

Ойынға 5-10 балаға дейін қатыса береді. Асық көп болу керек. Көп асықтың ішінен үлкенірек біреуін алып қызыл түске бояңдар. Осы асық «хан» болады. Алдымен санамақ арқылы ойын бастаушыны тағайындап алыңдар. Осы бала асықтың бәрін уысына жиып алып, отырған балалардың алдына шашып жібереді. Сендер «ханның» қалай түскенін байқап отырыңдар. Егер «хан» бүк, шік, тәйкі түссе, ойын бастаушы бала «ханның» түсуіне қарай жақын жатқан асықтарды бас бармақтың көмегі арқылы сұқ саусағымен итере-ыршытып біріне-бірін дәлдей отырып тигізеді. Тигізген асықтарды өзіне алады.

Ақсерек-көксерек.

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.

1-ші топ. Ойынды бастайды: Ақсерек-ау ақ серек

Бізден сізге кім керек.

2-ші топ Ақсерек –ау ақ серек

Жаман-жаман (бала аты) керек

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Қыз –қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды (ағаш атпен) қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса сол бала жеңіске жетеді.

Түйілген орамал.

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1,2,3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Сақина жасыру

Ойынды өткізуші және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізілерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен-«Сақина кімде»-деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Қазан (1-кешен)

1. Колоннада бір қатармен жүру, басып жүру, кібіртіктеп жүру.
2. Жеңіл жүру, Аяқ ұшымен жүгіру. Шашырап жүгіру.
3. Звеноға бөліну.
4. Б.қ, қолына жанын түсіріп тұру, қолды алға-артқа төрбеу, 4-5 р.к, төрбеген соң қолды жанынан жоғары көтеру, қол ұшына қарау. Қолды жайлап түсіру, б.қ. келу. 6-8 р.к.

5. Б.қ. қолды жанда түсіріп тұру, аяқ арасын ашып ұстау. Алға еңкею, қолды оңға-солға сермеп тербету, тік тұру, б.қ. келу 6-8 р.қ.
6. Б.қ. аяқ арасын ашып тұру, қолды кеуде тұста ұстау, он жаққа иілу, сол қолды шынтақтан бүгіп төмен түсіру, б.қ.ю келу. Сол жаққа иілу 6-8 р.қ.
7. Б.қ. аяқ арасын сәл ашып тұру, қолды төмен түсіру, тұру, қолды алға созу. Оң аяқты оң қолға, сол аяқты сол қолға тигізу, б.қ. келу 6-8 рет қайталау.
8. Б.қ. шалқасынан жату, аяқты созып жату, қол жанда, аяқты жоғары көтеру, тізені бүгіп, велосипед айдап келеміз деп аяқты қимылдату, б.қ. келу 6-8 рет.
9. Б.қ. қолды белде ұстау, аяқты қосып тұру, доптар секіруде екі аяқпен бір орында тұрып секектеу.
10. Колоннада бір қатармен жүру.

Қазан (2-кешен)

1. Тізбекте бір қатармен тұру, жүру, шашырап жүгіру.
2. Жүру, звеноға бөліну.
3. Б.қ. қолды жанына түсіріп тұру, аяқ арасын сәл ашып тұру, қолды жанынан жоғары көтеру, керілу, б.қ. келу 6-8 р.қ.
4. Б.қ. аяқ арасын сәл ашып, қолды түсіріп тұру, «Маятник» кеудені кезектестіріп солға, оңға иілу, әр жанға 3-4 р.қ.
5. Б.қ. аяқ арасын алшақ ашып тұру, қолдың саусақтарын айкастырып, бастан жоғары ұстау. «Ағаш жару» – жылдам алға еңкею, қолды алға, төмен сермеу, б.қ. келу. 6-8 рет қ.
6. Б.қ. еденде тізені бүгіп отыру, қолды артқа тіреп отыру, аяқты алға созу, жоғары көтеру, түсіріп алға созу, б.қ. келу, 6-8 рет қайталау.
7. Бір орында тұрып немесе шашырап секіру.
8. Жұптасып жүру.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Арқан тарту

Ойынға қажетті құрал: екі тұзақталып байланған ұзындығы 7-8метр жіп немесе арқан.

Ойынның тәртібі: ойыншылар қарама-қарсы жаққа қарап жүрелеп отырады да, арқанның байланған ұшын мойнына салып, екі қолтықтың астынан өткізеді. Төрешінің белгісі бойынша әр ойыншы қарсыласын өз жағына қарай тартуға тырысады. Белгілі межеге қарсыласын кім бұрын тартып жеткізсе, сол ұтқан болады

Асық ойыны

Негізінен ер балаларға тән. Асық ойнау үшін керекті құралдың ең негізгісі – сақа. Әдетте оны үлкен оңқай асықтан шіге жағынан қорғасын құйып ауырлатып, тәйке жақ табанын, шіге жақ бетін тегістеп, оң қолға ұстап асық атуға ыңғайлап жасайды. Асық ойынын жаздықүні тақыр жерге ойнайды. Бір-біріне қарсы екі бала не бірнеше бала екі топқа бөлініп ойнаулары мүмкін. Ойынның негізгі шарты бір-бірінен асық ұту. Асық ойынының ұштабан және алты атар деп аталатын өте кең тараған түрлері болған. Ұштабан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір-бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үш табаннан артықтау жерге жіберу керек. Үш табаннан кем, не болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі

ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Белбеу тастау

Көбіне ер балалар ойнайтын ойын. Далада, ашық алаңқайда немесе кең бөлмеде ойнауға болады. Қатысушылар саны шектелмейді.

Ойынның шарты: ойын ойнаушылар шеңбер құрай дөңгелене отырады. Ойын бастаушы ортаға біреуді шақырады. Ойынға алдын-ала белбеу не есілген сүлгі даярланады. Артына қолын жасырған ойыншылар белбеуді бірінен соң біріне өткізе бастайды.

Сөйтіп, белбеу әр бағытта қолдан қолға өтеді. Мұның өзі ортада тұрған кісінің зейінін басқаға аудару мақсатында жасалады. Ыңғайы келген сәтте ойнаушылардың бірі ортадағы кісінің арқасынан ұрып қалып, белбеуді көрсетпей басқа біреуге бере қоюы тиіс. Егер ортадағы ойыншы белбеуді қағып қалса, екі ойыншы алмасады, ал ұстай алмай қалса ойын әрі қарай жалғаса береді.

Кетті-кетті

Ойынға қатысушылар санына шек қойылмайды. Ойын қыста үйде, жазда таза ауада ойналады. Ойын қажетіне орамал, қолғап, басқа да ұсақ бұйымдар жарай береді.

Ойын шарты: Ойыншылар тізесін сәл көтеріп бір-біріне жақын айнала отырады. Бастаушының белгісі бойынша ойнаушының бірі орамалды көрсетпей екінші біреуіне береді. Ойын осылай жалғаса береді. Ойнаушылардың сырт жағында ескен сүлгі не жіп ұстап тұрған кісіге орамал көрінбеуі тиіс. Оның зейінін басқа нәрсеге аударып, жаңылдыру үшін ойыншылар «әне кетті, міне кетті» деп шуылдап отырады. Егер ойын жүргізуші орамалды ұстаған адамды дер кезінде байқап, оны ұрып қалса, екеуі орын алмасады. Ал, егер қателессе ойыннан шығып қалады немесе бастаушының яки кез келген ойын мүшесінің тілегін орындайтын болады.

Орамал тастау

Ойын шарты: ойынға қатысушылар екі топқа бөлініп, арақашықтығы 5-15 метрдей жерге барып, бір-біріне қарама-қарсы қатарға тұрады. Ойынның әділ қазысы келген жақтың ойыншысының біріне орамал (әлде сүлгі) ұсынады. Ол өз кезегінде екінші топтағы ойыншылар жаққа барып, орамалды елеусіздеу етіп, бір ойыншының аяғына тастауға тырысады.

Сөйтесі де өзі дереу орнына жетуге асығады. Аяқ астына орамал (сүлгі) тасталған кісі, сол бойда ананы қуып жетіп, орамалмен ұруға тырысады. Сүлгі тастаған ойыншыны ұрып үлгерсе, оны өз тобына әкеліп қосады. Үлгіре алмаса өзі сол жақта қалып қояды.

«Не жедім, тауып ал»

Дәм сезу анализаторы арқылы шешімін табу.

Көз жұмып ауызға салған затты шайнап не екенін анықтау. Тәрбиеші әр түрлі дәмдегі көкөністер мен жемістерді алу. Оларды жуу. Тазалағаннан кейін ұсақ бөлшектерге бөлу. Салыстыруға балалардың үстелдеріне қою.

Көкөністермен жемістерді бір балаға дәмін таттырып көзін жұмғызып «жақсылап шайнап қандай жеміс көкөніс екенін тауып айт». Балалар орындағаннан кейін тәрбиеші жемістермен сый көрсетеді.

«Хан талапай»

Ойынға 5-10 балаға дейін қатыса береді. Асық көп болу керек. Көп асықтың ішінен үлкенірек біреуін алып қызыл түске бояңдар. Осы асық «хан» болады. Алдымен санамақ арқылы ойын бастаушыны тағайындап алыңдар. Осы бала асықтың бәрін уысына жиып алып, отырған балалардың алдына шашып жібереді. Сендер «ханның» қалай түскенін байқап отырыңдар. Егер «хан» бүк, шік, тәйкі түссе, ойын бастаушы бала «ханның» түсуіне қарай жақын жатқан асықтарды бас бармақтың көмегі арқылы сұқ саусағымен итере-ыршытып біріне-бірін дәлдей отырып тигізеді. Тигізген асықтарды өзіне алады.

Ақсерек-көксерек.

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.

1-ші топ. Ойынды бастайды: Ақсерек-ау ақ серек

Бізден сізге кім керек.

2-ші топ Ақсерек –ау ақ серек

Жаман-жаман (бала аты) керек

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Қыз –қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды (ағаш атпен) қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса сол бала жеңіске жетеді.

Түйілген орамал.

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1,2,3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Сақина жасыру

Ойынды өткізуші және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізілерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен-«Сақина кімде»-деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Қараша (1-кешен)

1. Колоннада бір қатармен жүру және жүгіру.
2. Звеноға бөлініп тұру.
3. Б.қ. аяқ арасын сәл ашып тұру, қолды жанға түсіріп тұру, оң қолда доп. Оң қолды жоғары көтеру, сол қолды жоғары көтеру, допты оңнан солға, сол қолдан оң қолға ауыстырып, б.қ. келу 6-8 р.қ.

4. Б.қ.аяқты қосып қолды төмен түсіріп тұру. Оң аяқты жанға қою, оңға бұрылу, допты оң жақ еденге ұрып, қос қолмен қағып алу, б.қ. оралу, сол жақта орындау 6-8 р.қ.

5. Б.қ. арасы ашық доп оң қолда. Алға-төмен еңкею, оң қолдағы допты сол қолға, сол аяқ артымен беру. Б.қ. келу, сол келесі жақта қайталау 6-8 рет.

6. Аяқты алшақ ашып тұру, доп оң қолда, отыру допты жерге ұрып қағып алу, тұру, б.қ. келу. Сол жақта қайталау 6-8 рет.қ.

7. Б.қ. тізерлеп өкше үстіне отыру, доп оң қолда, оңға еңкею допты өзінен түзу домалату, б.қ. келу, сол жақта қайталау 4 рет.

8. Б.қ. өкшені қосып аяқ ұшын ашып допты жерге қойып тұру. Доп жанында, қос аяқтап секіру.

9. Жүру, жүгіру.

Қараша (2-кешен)

1. Бір тізбекте жүру, аяқ ұшымен өкшемен аяқтың іші қырымен жүру.

2. Тізені жоғары көтеріп жүгіру.

3. Звеноға бөлініп тұру.

4. Б.қ. өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру, қолды белге ұстау, оңға қарай бір қадым жасау, қолды жанынан жоғары көтеру, б.қ. келу, осылай сол жақта қайталау, әр жақта 3-4 р.қ.

5. Б.қ. аяқ арасын алшақ ұстап қолды белде ұстап тұру.

6. Б.қ. өкшені қосып аяқ ұшын ашып тұру, қолды белде ұстау, отыру, қолды алда ұстау, б.қ. келу, 6-8 р.қ.

7. Б.қ. аяқты қосып отыру, қолды артта ұстап тіреп отыру.

8. Б.қ. тізерлеп қолды белден ұстап тұру, кеудені бұру, оң қолмен сол өкшені ұстау, б.қ. келу, келесі жақта қайталау 3-4 рет.

9. Б.қ. шалқасынан жату, қолды бастан жоғары ұстау, оң аяқты көтеру аяқ ұшын тигізу сол жақта қайталау, 8 рет.

10. Б.қ. қолды белде ұстап тұру. Бір аяқпен секіру екі аяқты алмастырып секіру, қос аяқтап секіру.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Арқан тарту

Ойынға қажетті құрал: екі тұзақталып байланған ұзындығы 7-8метр жіп немесе арқан.

Ойынның тәртібі: ойыншылар қарама-қарсы жаққа қарап жүрелеп отырады да, арқанның байланған ұшын мойнына салып, екі қолтықтың астынан өткізеді. Төрешінің белгісі бойынша әр ойыншы қарсыласын өз жағына қарай тартуға тырысады. Белгілі межеге қарсыласын кім бұрын тартып жеткізсе, сол ұтқан болады

Асық ойыны

Негізінен ер балаларға тән. Асық ойнау үшін керекті құралдың ең негізгісі – сақа. Әдетте оны үлкен оңқай асықтан шіге жағынан қорғасын құйып ауырлатып, тәйке жақ табанын, шіге жақ бетін тегістеп, оң қолға ұстап асық атуға ыңғайлап жасайды. Асық ойынын жаздыкүні тақыр жерге ойнайды. Бір-біріне қарсы екі бала не бірнеше бала екі топқа бөлініп ойнаулары мүмкін. Ойынның негізгі шарты бір-бірінен асық ұту. Асық ойынының ұштабан және алты атар деп аталатын өте кең тараған түрлері болған. Ұштабан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір-бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үш табаннан артықтау жерге жіберу керек. Үш табаннан кем, не болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі

ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Белбеу тастау

Көбіне ер балалар ойнайтын ойын. Далада, ашық алаңқайда немесе кең бөлмеде ойнауға болады. Қатысушылар саны шектелмейді.

Ойынның шарты: ойын ойнаушылар шеңбер құрай дөңгелене отырады. Ойын бастаушы ортаға біреуді шақырады. Ойынға алдын-ала белбеу не есілген сүлгі даярланады. Артына қолын жасырған ойыншылар белбеуді бірінен соң біріне өткізе бастайды.

Сөйтіп, белбеу әр бағытта қолдан қолға өтеді. Мұның өзі ортада тұрған кісінің зейінін басқаға аудару мақсатында жасалады. Біңғ айы келген сәтте ойнаушылардың бірі ортадағы кісінің арқасынан ұрып қалып, белбеуді көрсетпей басқа біреуге бере қоюы тиіс. Егер ортадағы ойыншы белбеуді қағып қалса, екі ойыншы алмасады, ал ұстай алмай қалса ойын әрі қарай жалғаса береді.

Кетті-кетті

Ойынға қатысушылар санына шек қойылмайды. Ойын қыста үйде, жазда таза ауада ойналады. Ойын қажетіне орамал, қолғап, басқа да ұсақ бұйымдар жарай береді.

Ойын шарты: Ойыншылар тізесін сәл көтеріп бір-біріне жақын айнала отырады. Бастаушының белгісі бойынша ойнаушының бірі орамалды көрсетпей екінші біреуіне береді. Ойын осылай жалғаса береді. Ойнаушылардың сырт жағында ескен сүлгі не жіп ұстап тұрған кісіге орамал көрінбеуі тиіс. Оның зейінін басқа нәрсеге аударып, жаңылдыру үшін ойыншылар «әне кетті, міне кетті» деп шуылдап отырады. Егер ойын жүргізуші орамалды ұстаған адамды дер кезінде байқап, оны ұрып қалса, екеуі орын алмасады. Ал, егер қателессе ойыннан шығып қалады немесе бастаушының яки кез келген ойын мүшесінің тілегін орындайтын болады.

Орамал тастау

Ойын шарты: ойынға қатысушылар екі топқа бөлініп, арақашықтығы 5-15 метрдей жерге барып, бір-біріне қарама-қарсы қатарға тұрады. Ойынның әділ қазысы келген жақтың ойыншысының біріне орамал (әлде сүлгі) ұсынады. Ол өз кезегінде екінші топтағы ойыншылар жаққа барып, орамалды елеусіздеу етіп, бір ойыншының аяғына тастауға тырысады.

Сөйтеді де өзі дереу орнына жетуге асығады. Аяқ астына орамал (сүлгі) тасталған кісі, сол бойда ананы қуып жетіп, орамалмен ұруға тырысады. Сүлгі тастаған ойыншыны ұрып үлгерсе, оны өз тобына әкеліп қосады. Үлгіре алмаса өзі сол жақта қалып қояды.

«Не жедім, тауып ал»

Дәм сезу анализаторы арқылы шешімін табу.

Көз жұмып ауызға салған затты шайнап не екенін анықтау. Тәрбиеші әр түрлі дәмдегі көкөністер мен жемістерді алу. Оларды жуу. Тазалағаннан кейін ұсақ бөлшектерге бөлу. Салыстыруға балалардың үстелдеріне қою.

Көкөністермен жемістерді бір балаға дәмін таттырып көзін жұмғызып «жақсылап шайнап қандай жеміс көкөніс екенін тауып айт». Балалар орындағаннан кейін тәрбиеші жемістермен сый көрсетеді.

«Хан талапай»

Ойынға 5-10 балаға дейін қатыса береді. Асық көп болу керек. Көп асықтың ішінен үлкенірек біреуін алып қызыл түске бояңдар. Осы асық «хан» болады. Алдымен санамақ арқылы ойын бастаушыны тағайындап алыңдар. Осы бала асықтың бәрін уысына жиып алып, отырған балалардың алдына шашып жібереді. Сендер «ханның» қалай түскенін байқап отырыңдар. Егер «хан» бүк, шік, тәйкі түссе, ойын бастаушы бала «ханның» түсуіне қарай жақын жатқан асықтарды бас бармақтың көмегі арқылы сұқ саусағымен итере-ыршытып біріне-бірін дәлдей отырып тигізеді. Тигізген асықтарды өзіне алады.

Ақсерек-көксерек.

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.

1-ші топ. Ойынды бастайды: Ақсерек-ау ақ серек

Бізден сізге кім керек.

2-ші топ Ақсерек –ау ақ серек

Жаман-жаман (бала аты) керек

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Қыз –қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды (ағаш атпен) қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса сол бала жеңіске жетеді.

Түйілген орамал.

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1,2,3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Сақина жасыру

Ойынды өткізуші және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізілерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен-«Сақина кімде»-деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Аюлар мен аралар

Ойнаушылар тең емес екі топқа бөлінеді. Біреулері (шамамен балалардың үштен бірі) – аюлар, қалғандары – аралар болады. Мұнарадан 3-5м қашықтықта орман сызықпен қоршалыады, ал 8-10м қашықтықта қарама-қарсы жақта – шабындық. Аралар мұнараға немесе гимнастикалық қабырғаға (араның ұясына) орналасады. Тәрбиешінің белгісі бойынша аралар шабындыққа бал жеуге ұшып барып, ызылдайды. Барлық аралар ұшып кетісімен, аюлар мұнараға – ара ұясына шығып бал жеп рахаттанады. Тәрбиешінің «Аралар ұшып» деген белгісі бойынша орманға қашып үлгере алмаған аюларды (оларға қолын созып жеткізіп) шағады. Содан соң аралар мұнараға қайта оралады, ойын қайталаыады. Денесін шағып алған аю бал жеуге бір рет шықпай қояды. Ойын 2-3 рет өткізілгеннен соң, балалар рөлдерімен ауыстырылады. Тәрбиеші мұнараның (гимнастикалық қабырғаның) жанында болуға тиіс, қажет болған жағдайда ойнаушыларға көмек көрсеткен жөн.

Соқыр қойшы

Алаңның бір жағында гимнастика орындықтың немесе текшеленген жіңішке тақтайшаның көмегімен қой қора қоршалады.

Ойнаушылардың ішінен қойшы таңдалып алынады. Қалғандары – қойлар. Қойшының көзін байлайды. Ол қой қорадан қашық емес жерде тұрады да: «Қойшы, қойшы, маған қанша қадым бересің?» деп сұрайды.

Қойшы әрқашан қандай болса да (10-ға дейін) бір санды айтады. Қой сондай санға сәйкес келетін қадымды санады да тоқтайды.

Барлық қой тарап кеткен кезде қойшы: «Менің қойларым қайда, қайда?» деп сұрайды. Барлық қой: «Мә-мә-мә...» деп дауыстайды, Содан соң үндемей қалады. Қойшы оларды іздей бастайды. Олардың тек даусы шығады да, ал қойлар өз орындарында тұрады. Қойшы орнынан тұрып, біреуін түртіп: «Қойым, қойым, сен кім?» дейді. Ал қой: «Мә, мә, мә» деп жауап қайтарады.

Қойшы оның кім екенін шешуі керек. Егер қойшы қателесе, барлық қойлар маңырайды да, олардың біреуі қойшыны қой қораға қарай алып барады, ал өзі орнына қайта оралады.

Қойшы: «Менің қоларым қайда?» деп қайтадан сұрайды, ұсталған қойды ол танығанша, ойын жүргізіле береді, Содан кейін ол байланған көзін шешеді де, қой болып шыға келеді, ал қой қойшы болады.

Көркем әдебиет шығармалары

Күшік пен мысық

Ертегі

Ауылдағы көршілес екі үйдің бірінің қара күшігі, бірінің ала мысығыболды.

Бір күні қара күшік көршінің бағынан кіріп, сонда жүрген аламысықты тұра қуды.

Мысық қашып барып, алма ағашқа шығып кетті.Күшік ағаш түбіне келіп:

- Әу-әу-әу, әу-әу-әу! – деп, мысыққа қарап шабаланып тұрып алды.

Мысық та оған құйрығын қыбырлатып, белін күжірейтіп, ырылдап айбат шекті.

Сол сәтте жұдырықтай бір қызыл алма сабағынан үзіліп, күшіктіңбасына келіп топ ете түсті. Күшік қаңқ ете қалды да, «мысық ұрды екен» деп қаша жөнелді. Ол енді өз ауласына барып, тағы да мысық жаққа шәуілдеп тұрған.

Сол кезде мысық ағаштан жерге қарғып түсіп еді, ол «және де ұрады екен» деп ойлап, күшік жүгіріп барып үйшігіне кіріп кетті.

Содан бастап қара күшік ала мысықты қумайтын болды.

Т. Жексенбай

Әділ шешім

Орман төресі айбарлы Арыстанға Қоңыр аюдың үстінен арыз жазылды. Арызда бітік өскен Таңқурайлы сайды мекендеп, қорып, оған түскен Шошқаның торайын таспен ұрып көзін шығарып, Ешкінің лағыныңсирағын сындырған, бұзаулы Сиырдың мүйізін қағып түскені мәлімделді. Ормандағы бар жауналар жиналып Қоңыр аюдың мәселесін қарады.

- Аюеке сенің мінезің момақан еді, не себепті Шошқа, Ешкі, Сиырларға қиянат жасадың? – деді айбарланған Арыстан.

- Уа, тақсыр менен бір білместік өтті. Оларға жазықсыз қастандықжасаған жоқпын. Бар кінә өздерінде.

- Неліктен?

- Шошқа торайын ертіп алып, қорс-қорс етіп пісіп тұрған таңқурайдыңтүбін қопарды. Бір күндік емес келешектің жемісі емес пе? Таңқурайжы аядым. Шошқаны үркітейін деп тас лақтырып едім, торайына тиіп, көзін шығардым. Ол үшін әрине кінәлімін. Қоңыр аю иіліп келіп еңкейді. Айбарланған Арыстан Қоңыр аюдан мұны күтпеген еді, оған іші жылып қалды.

- Дұрыс айтасың, келешек өнімді қорғау бәріміздің ортақ борыш. Шошқа таңқурайды қопарғаның рас па?

- Рас, еді тақсыр.

- Ендеше қоңыр аю емес өзің кінәлісің.

- Ешкі не істеді, Аюеке?

- Лағын ертіп алып таңқурайдың піскен жемісін төгіп, сабағын шорт-шорт үзді.

- Ешкі де айыпты, ал сиыр не істеді?

- Бұзауымен ары-бері жүріп таңқурайды таптады.

- Сиыр да кінәлі. Таңқурайдың тағдырын ойлаған Қорңыр аюда еш жазық жоқ. Арыз жазғандар жауапқа тартылсын. Айбарланған арыстанәділ шешім шығарды. Жала жапқандардан құтылған Қоңыр аюТаңқурайлы сайға қарай томпаңдап ақырын аяңдай берді.

Ескермес Сәрсенбаев

Қоян зары

Екі қоян кездесіп, мұңдасыпты:

- Бізден сорлы дүниеде жан бар ма? Адам да, аң да, ит те, құс та - бәрі де бізге мықты. Бәрінен де қорқамыз. Тиінше ағашқа шыға алмаймыз, тышқанша ін қаза алмаймыз. Тісіміз өткір, тістеуге бата алмаймыз. Көбіне жым болатынымыз осы қорқақтығымыз. Мұнан былай осы қорқақтықты қояйықшы, - десіпті.

- Солай десіп тұрғанда, қамыс сылдыр ете қалады. Қорқуды қоямыз деп тұрған батырлар тырағайлап екеуі екі жаққа қаша жөнеледі.

Ахмет Байтұрсынов

Бақша ағаштары

Жаздың әдемі бір күнінде, таңертең бір төре өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағаштары мен гүл жапырақтарын көріп жүрді.

- Мынау ағаш неліктен тіп-тік, ана біреуі неге қисық біткен? - деп сұрады баласы.

- Оның себебі, балам, анау ағашты бағу-қағумен өсірген, қисық бұтақтары болса өсіп. Мынау ағаш бағусыз, өз шығу қалыбымен

өскен,- деді атасы.

- Олай болса, бағу-қағуда көп мағына бар екен ғой, -деді баласы.

- Бағу-қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым; мұнан сен де өзіңе әбірет алсаң болады; сен жас ағашсың саған да күтім керек; мен сеніңқате істеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем, сен менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы түзік кісі болып өсерсің, бағусыз бетіңмен кетсең, сен де мынау қисық біткен ағаштай қисық өсерсің,- деді.

Ыбырай Алтынсарин

Тіл алмаудың кесірі

Көктемнің алғашқы күндері. Түн суық. Күндіз күн көзі ашық болса, ауа жылынады. Бірақ түнгі ызғар түске дейін қайтпайды. Сәскеде ойнап келу үшін үйден шығып бара жатқан Жақанға анасы:

— Балам байқа көшеге жылы киініп шық, - деді.

— Күн ашық қой, апа, тоңбаймын,- деп, Жақан бетін тыржитып, иығын қиқаң еткізіп, үйден шығып кетті.

Ол көшеге шыққанда ызғырық жел соғып тұр екен. Достарымен доп ойнап, терлеп-тепшіген Жақан, жел өтінде көп отырып қалып, өкпесіне суық тигенін ет қызумен байқамай қалды.

Кешінде оның қызуы қатты көтерілді. Түні бойы ұйықтай алмады.

Келесі күні ол ауруханаға түсті. Алма беті қызарып алауы басылар емес.

— Саған кеше жылы киініп жүр деп едім ғой,- деп, асыл ана оныаянышпен аймалап, көзіне жас алды.

— Апатай! Бұдан былай тіліңізді алып жүремін,- деп Жақан кешірімсұрады.

— «Кешігіп кешірім сұраудың не пайдасы бар? Тіл алмаудың кесірінен ауырып қалдым» - деп ойлап, Жақан іштей өкініп жатыр.

Әдібай Табылды

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Желтоқсан (1-кешен)

1. Бір тізбекте жүру, тәрбиешінің белгісі бойынша бағытты өзгертіп отыру.
2. Звеноға бөлініп тұру.
3. Б.қ. тұзу тұру, қолды түсіріп, оң қолға қапшықты ұстап тұру, қолды жаннан жоғары көтеру, оң қолдан, сол қолға қапшықты ауыстыру қолға қарау, б.қ. келу.
4. Б.қ. молда соқынып отыру, қапшық алда, еденге қою. Оңға бұрылып қапшықты артына жасырып қою. Б.қ. келу, сол жаққа бұрылып қапшықты алдына қою 6-8 р.қ.
5. Б.қ. аяқты алшақ ұстап тұру, қолды төмен түсіріп тұру. Алға төмен еңкею, қапшықты алға қою, б.қ. келу 6-8 р.қ.
6. Б.қ. шалқасынан жату, оң тізені бүгіп, кеудеге жақындату, аяқ астынан қапшықты бір қолдан екіншісіне ауыстыру, б.қ. оралып, 6-8 р.қ.

7. Б.қ. орында тұрып секіру. Тізені жоғары көтеріп тұру.

Желтоқсан (2-кешен)

1. Тізбекте жұптасып жүру, жүгіру.

2. Звеноға бөлініп тұру.

3. Б.қ. аяқты қосып тұру, қолмен құрсауды төменде ұстап тұру, құрсауды алға, жоғары, вертикальды, алда ұстау. Б.қ. оралу, 6-8 р.қ.

4. Б.қ. аяқ арасын алшақ ашып тұру, құрсауды төмен ұстау. Кеудені оңға бұру, құрсауды алда ұстау, б.қ. сол жаққа бұрылу, 6-8 р.қ.

5. Б.қ. тізерлеп тұру, құрсау алда кеуде тұсында, құрсауды жоғары көтеру, оңға бұрылу, қолды түзу ұстау, құрсауды алда тік ұстау. Б.қ. келу, сол жақта қайталау 6-8 р.қ.

6. Б.қ. өкшені қосып, аяқ ұшын тік ұстап тұру. Құрсауды еденге тигізіп тұру.

7. Отыру, қолды құрсаумен алға созып бел тұсында ұстау, б.қ. келу. 6-8 рет.

8. Аяқ арасын ашып отыру, құрсауды алып шынтақты бүгіп ұстап тұру. Алға еңкею аяқ арасындағы ашық еденге құрсауды тигізу, б.қ. келу 6-8 р.қ.

9. Б.қ. аяқты қосып тұру, құрсауды еденге қою. Құрсауды айнала секіру.

10. Бір тізбекте жүру.

Зерттеу жұмысы

№1 картотека

Сұйықтықтардың қатуы.

Мақсаты. Балаларды әртүрлі сұйықтықтармен таныстыру, олардың қату процестеріндегі айырмашылықтарын анықтау.

Материалдар: Кәдімгі су және тұзды су, сүттің, шырынның, өсімдік майының бірдей мөлшері бар қалыптар немесе ыдыстар.

Барысы: Балалар сұйықтықтарды қарастырады, олармен тәжірибе жасайды және сұйықтықтардың айырмашылықтары мен жалпы қасиеттерін анықтайды (ауырлығы, сыйымдығы және пішінін алу қабілетін қалыптастыру). Балалар әртүрлі сұйықтықтары бар қалыптарды суыққа шығарады. Серуендеуден кейін балалар қандай сұйықтықтардың қатып қалғанын және қайсысы қатпағанын қарастырады және анықтайды.

Қорытынды. Сұйықтықтар әртүрлі жылдамдықпен қатып қалады, кейбіреулері мүлдем қатпайды. Сұйықтық неғұрлым қою болса, мұздату уақыты соғұрлым ұзақ болады.

Дидактикалық ойын

«Бұл не қылған дыбыс»

Мақсаты: Баланы бір дыбысты бір дыбыстан және сөздің басындағы дыбысты ажыратып үйрету.

Құрал: Бірдей дыбыстан басталатын суреттердің аттары.

Ойын барысы: Ойынға 3-5 балаға қатысуға болады. Ойыншылар үстел басына отырады, тәрбиеші балаларға суреттерді көрсетіп атайды. Балалар зейінді тыңдап сөздегі бірдей дыбыстарды танып білу қажет. Табылған дыбыс нақты айтылу қажет. Мысалы: а-а-апа, а-а-ана, а-а-айна, а-а-алма.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Қарлы шеңбер

Мақсаты: қар түйірін жасау және оны нысанға дәлдеп лақтырып тигізу дағдысын дамыту

Ойын барысы: Балалар әрқайсысы 4-5 адамнан тең екі топқа бөлінеді. Қабырғаға бекітілген екі жалпақ фанердің бетіне дөңгелектер диаметрі 50-60 см. нысаналар сызылады, Нысаннан 3 м. қашықтыққа сызық жүргізіледі. Әр топ сызықтың арғы жағында өзінің нысанасына қарсы сап түзеп тұрады, сызықтан аттауға болмайды. Әр ойнаушыда 5-6 кесек қар түйірі бар. Тәрбиешінің «бастаңдар!» деген белгісі бойынша әрбір топ қолындағы кесек қарды лақтырып, өз шеңберлеріне, мүмкіндігінше тезірек жабыстыруға тырысады. Егер балаларда кесек қарлар таусылып қалса, олар оны сол жерде-ақ сығымдап жабыстырып алады. Дөңгелекті кесек қарлармен қай топ бұрын толтырса, сол топ жеңіп шығады.

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Айгөлек

Айгөлек – халқымыздың ұлттық ойындарының бірі. Ойын шарты бойынша ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Олардың сандары да, жас шамалары да бірдей болулары керек. Екі топтың екеуінің де ойынды бастаушысы болады. Аралары 10-15 метрдей жерде қол ұстасып, қатарласа тұрған осы екі топ біріне-бірі сөз тастап, күш көрсетіп, өнер жарыстыра бастайды. Екі жақтың ойын бастаушылары орталарынан бір қыз бен бір баланы шығарып, олардың қолына бір ақ тас, бір қара тас береді. Олар екі тасты ешкімге көрсетпей, уысына қысып тұрады да:

- Сен қай қолдағы тасты қалайсың? - деп сұрайды. Бастаушылардың біреуі мен: «Оң қолдағы тасты қалаймын», - дейді, екіншісі сол жақ қолдағы тасты алады. Қайсысында ақ тас болса, сол ойын бастайды.

Бірінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек. Күші мығым, қуатты, Екпіні желдей өршіген Шепті бұзар ер керек.

Екінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты, Екпіні желдей өршіген Саған қандай ер керек? - дейді.

Алдыңғы топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты, Екпінi желдей өршіген

Бізге ... (Ерсін) ер керек,

- деп бiр ойнаушының атын атайды.

Ол тобынан шығып, бiр-екi адым iлгерi басып: Айгөлек-ау, айгөлек,

Айдың жүзі дөңгелек. Сайысқанда саспайтын,

Самала күнге бастайтын,

... деген ер шыққан,

Топ бұзуға мен шыққам,

- деп сол жүгiрген бойы қарсы топты жарып өтпек болады. Ол екпiндi, күштi болса, топты жары өтiп, өзi қалаған бiр қызды, не бiр ер баланы жетектеп өз тобына алып келедi. Егер ол топты жарып алмаса, сол топта өзi қалып қояды. Ендiгi шақыруды екiншi топ бастайды. Сөйтiп, ойынжалғаса бередi. Ойында дөрекiлiк көрсетуге, жұптасқан жұдырықты жүгiрiп келе жатқан ойыншыға қарсы қоюға болмайды. Жүгiрген ойнаушыда ойын ережесiн сақтауға тиiс.

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны»сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол атуды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізсе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алшы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқанасығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (суданшығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланікі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді таңдап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе, бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы түскен жерде тұрып, асығын алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарды. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық таңдап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды,

хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстаптұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.

1-ші топ.

Ойынды бастайды Ақсерек-ау, ақ серек,

Бізден сізге кім керек. 2-ші топ.

Ақсерек-ау, ақ серек,

Сізден бізге ... (бала аты) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Соқыр теке

Балалар дөңгелене тұрады. Топ ішінен бір баланың көзі байланады. Балалар: Бота, бұзау, қозы, лақ,

Қайда кеткен құлыншақ. Соқыр теке бақ-бақ,

Мені ізден тап-тап - деп өлеңмен айтады.

Содан кейін Соқыр теке (көзі байлаулы бала) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп түртіп қашады. Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» рөлін атқарады. Ойын осылай жалғаса береді.

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуыпжетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білектістолға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала

алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Қуыр-қуыр қуырмаш

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қапсыра ұстайды. Содан соң екінші балаға:

- Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші балаға қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл тапса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.

Бас бармақтан бастап шынашаққа дейін, саусақтардың атын түгел атап береді: бас бармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағыннан бастап, былай деп 5 саусақты түгел жазады.

Сен тұр қойыңа бар. Сен тұр түйеңе бар

Сен тұр жылқыңа бар. Сен тұр сиырыңа бар

Сен кішкентай әлі жас екенсің

Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.

Енді осы шынашақтың өзін алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды

да:

Қуыр-қуыр, қуырмаш

Балапанға бидай шаш Әжең

келсе есік аш

Қасқыр келсе мықтап бас

Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды.

Осыдан соң:

Мына жерде қой бар Мына жерде жылқы бар Мына жерде түлкі бар

- деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп, ең соңында мынажерде күлкі бар – деп қытықтайды.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» – қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-

бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсыотырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке- жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпайәр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік

ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап

тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамак

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателесе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екіалақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе

«Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам

орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті

қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойыншылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойыншы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойыншылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп, жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойыншылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойыншы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржыңдатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек.

Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршіммен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді. Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтактарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып, «кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен аяқастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталанады, алтыншыда «шынтак» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтак», «астау», «кереге», «шынтак» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектепкеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ көрдім, борсық көрдім, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі қию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойының кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада

тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа

отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарынамақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

Шүлдік ойыны

Жазық алаңда ойналатын жас өспірімдер ойынының бірі - «Шүлдік» ойыны. Ойынға екі басы үшкірленген ұзындығы бір қарыс шүлдік (ағаш) керек. «Шүлдікті» ойнау үшін үлкен шеңбер сызылады, ортасына шүлдік қойылатын шұңқыр қазылады, шүлдік шұңқырдың ішіне емес, үстінде жатуы керек. Әр ойыншының қолында ұзындығы бір метрдей таяғы болуы керек. Ойынға қатынасусшылардың санына шек қойылмайды. Ойнаушылардың санына қарай екі топқа бөлінеді.

Бірінші болып кезек алған топтың ойыншысы «шүлдікті» қолындағы таяғымен жерден көтеріп алып, жерге түсірмей соғады да, таяғын шеңбердің үстіне тастайды. Ал екінші болып кезек алған ойыншы шүлдікті түскен жерінен алып, қайтадан соққан ойыншының таяғын көздеп, шеңберге қарай лақтырады. Лақтырған кезде таяққа тигізсе, я болмаса, шеңбердің ішіне түсірсе, онда соғушы ойыншы ойыннан шығып қалады. Шүлдікті бірінші болып жерден көтеріп, жерге түсірмей соққан кезде ойыншы тигізе алмаса, ол да ойыннан шығып қалады. Ал лақтырған ойыншы не таяққа тигізе алмай не болмаса дөңгелек сызықтың ішіне түсіре алмаса, онда бірінші ойыншы енді «шүлдікті» шекіп соғады, әрсоққанда үш реттен соғады. Сөйтіп, «шүлдік» қай жерге барып түссе, сол жерден дөңгелек сызыққа дейінгі қашықтықты таяғымен өлшеп шығадыда, екінші ойыншыға ұпай мөлшерін белгілейді. Бірінші ойыншы әлгі

себептермен ойыннан шығып қалса, онда екінші ойыншы соғушы болады, ол шығып қалса, үшінші ойыншы соғушы болады. Ойын осылайша барлық ойыншы ойнап болғанша, жалғаса береді.

Ойынның шарты бойынша шекіген кезде «шүлдікке» тимей, таяғыжер қауып қалса, ұпайы күйіп кетеді. Шүлдікті екінші рет шекіген ойыншы, оны қолымен ұстап қойса, онда да оның ұпайы күйіп кетеді. Сондықтан «шүлдікті» тек үшінші рет шекігеннен кейін ғана ұстауға болады.

«Шүлдік» ойыны ойнаушылардың қолдарының бұлшық етін жетілдіріп, жылдамдыққа үйретеді, «Шүлдікті» сызықтың үстіне түсіруге ұмтылу арқылы көз мөлшері, дәлділік пен мергендік қабілеттері жетіледі.

Жапалақтар мен қарлығаштар

Жапалақтар мен қарлығаштар - ұлттық ойын. Ойын кең, жазық алаңда өтеді. Ойынға қатынасушыларға шек қойылмайды. Ойнаушылар екі топқа бөлінеді де бірінің арқасына бірі арқасын қаратып, екі сан құрып тұрады. Бір қатардағыларды жапалақтар, екіншісін қарлығаштар деп атайды. Орталарынан біреуін ойын жүргізуші етіп сайлап алады. Ол ойыншылардың арасынан жүріп отырып, сөзін үзіп-үзіп, созып сөйлейді: қар (үзіліс) - лы - ғаш немесе жа..., ал сөз аяғын айтпайды. Сонда аты аталған топ бытырап қаша жөнеледі де, аты толық аталмаған топ оларды қуады. Ұсталған ойыншы ұстаған топтың ойыншыларының қатарына қосылады.

Ойын тәртібі: қашушылар мен ұстаушылар алдын ала келісілген белгі бойынша ұсталғанын мойындайды. Ол үшін қашушы ойыншы қолын тигізсе болды. Қай топтың жеңгенін ойын соңында қайсысының саны көп

болса, соған қарай шешеді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Қаңтар

1. Жұптасып тізбекте жүру, жүгіру.
  2. Звеноға бөлініп тұру.
  3. Б.қ. аяқ ұшын ашып, өкшені қосып тұру. Қолды жанынан жоғары оң қолға кішкентай допты ұстап тұру. Қолды жанынан жоғары көтеру, оң қолдан сол қолға допты алмастыру. Қолды жанынан төмен түсіру. 6-8 р.қ.
  4. Б.қ. аяқ арасын алшақ ашып тұру, доп оң қолда. Оң аяқты тізеден бүгіп көтеру, аяқ астынан допты оң қолдан сол қолға алмастыру. Б.қ. келу, сол жақта орындау 6 р.қ.
  5. Б.қ. аяқты алшақ ашып тұру, доп оң қолда, қолды алға созып отыру, бір қолдан екінші қолға алмастыру, 5-6 р.қ.
  6. Б.қ. тізерлеп өкшеге отыру, доп оң қолда. Допты жермен өзінен ары қарай домалату, б. қ.келу, 6-8 р.қ.
  7. Б.қ. аяқты қосып созып жіберіп отыру. Доп аяқ арасында қысылып ұсталған, қолды артқа тіреп ұстау, түзу аяқта допты түсіріп алмай жоғары көтеру, б.қ. келу, 6-8 р.қ.
  8. Аяқты қосып, допты қос қолмен төмен ұстап тұру, жоғары лақтырып қағып алу. 6-8 р.қ.
  9. Б.қ. доп оң қолда. Аяқты қосып тұру. Оң және сол аяқпен секіру оңға солға тәрбиешінің санауымен бұрылып секіру.
  10. Жүру. Майда қадамдап жүру.
- Бір айдың 1-2 аптасында демалыс берілетіндігінен гимнастика комплексінің біреуі ғана жоспарланады.

Зерттеу жұмысы

№1 картотека

Сұйықтықтардың қатуы.

Мақсаты. Балаларды әртүрлі сұйықтықтармен таныстыру, олардың қату процестеріндегі айырмашылықтарын анықтау.

Материалдар: Кәдімгі су және тұзды су, сүттің, шырынның, өсімдік майының бірдей мөлшері бар қалыптар немесе ыдыстар.

Барысы: Балалар сұйықтықтарды қарастырады, олармен тәжірибе жасайды және сұйықтықтардың айырмашылықтары мен жалпы қасиеттерін анықтайды (ауырлығы, сыйымдығы және пішінін алу қабілетін қалыптастыру). Балалар әртүрлі сұйықтықтары бар қалыптарды суыққа шығарады. Серуендеуден кейін балалар қандай сұйықтықтардың қатып қалғанын және қайсысы қатпағанын қарастырады және анықтайды.

Қорытынды. Сұйықтықтар әртүрлі жылдамдықпен қатып қалады, кейбіреулері мүлдем қатпайды. Сұйықтық неғұрлым қою болса, мұздату уақыты соғұрлым ұзақ болады.

№2 картотека

Қар қалай жылытады?

Мақсаты. Балаларға қардың жерді аяздан жылытатынын түсінуге көмектесу.

Материалдар: Күрекшелер, екі бөтелке жылы су.

Барысы: Балаларды балабақшадағы, үйдегі өсімдіктерді ата-аналары аяздан қалай қорғайтынын еске түсіруге шақыру. (Оларды

қармен жабуын). Балалардан ағаштардың жанына қарды жауып қою керек пе деп сұраңыз? (Жоқ). Ал неге? (Борпылдақ қарда ауа көп және ол жылуды жақсы сақтайды).

Мұны тексеруге болады. Серуенге шықпас бұрын екі бірдей бөтелкеге жылы су құйып, оларды бітеп тастаңыз. Балаларды оларға қол тигізуге шақырыңыз және екеуінде де судың жылы екеніне көз жеткізіңіз. Содан кейін сыртқа шыққанда бөтелкелердің бірі ашық жерге қойылады, екіншісі оны қатты тығыздамай қарға көміледі. Серуендеу соңында екі бөтелке де қатар қойылып, қай судың салқындағанын салыстырады, мұздың қай бөтелкеде пайда болғанын анықтайды.

Қорытынды. Қар астындағы бөтелкеде су аз салқындады, демек қар жылуды сақтайды.

№3 Картотека

Қырау қалай пайда болады?

Мақсаты. Балаларға жауын-шашынның шығу тегі туралы қол жетімді түсініктеме беру

Материал. Ыстық су термосы, табақ.

Барысы: Ыстық су құйылған термосты серуендеуге алып шығу. Оны ашқаннан кейін балалар буды көреді. Будың үстінде суық табақты ұстау керек. Балалар будың су тамшыларына айналғанын көреді. Содан кейін бұл су болған табақты серуеннің соңына дейін қалдырылады.

Серуендеу соңында балалар ондағы қыраудың пайда болуын көреді. Тәжірибе жердегі жауын-шашынның қалай пайда болатындығы туралы әңгімемен толықтырылуы керек.

Қорытынды. Қыздырған кезде су буға, бу салқындаған кезде ол суға, су қырауға айналады.

Картотека №4

Қар мен мұздың ерекшеліктері

Қар, ылғал қар және мұзды топқа алып келу ыдысқа салып қайсысы бірінші ериді бақылау.

Содан соң алып келген қар мұзды суға салу, қайсысы бірінші батады анықтау.

Ертегі

Қу түлкі

Жолбарыс бір түлкіні ұстап алады. Түлкі құйрығын бұлаңдатып, тұмсығын жоғары көтеріп:

- Мені жей алмайсың! Мен осы орманға қожалық етуге келгенмін,—дейді.

Жолбарыс түлкіге олай бір, былай бір қарап, сенбей:

- Мүмкін емес,—дейді.

- Сенбесең, менімен бірге орманға жүр. Ондағы барлық аңдардың менен қалай қорқатынын өз көзіңмен көр, —дейді түлкі.

Жолбарыс бұған келіседі. Түлкі жолбарыстың алдына түсіп, паңдана жүріп отырады. Жолбарысты көріп аңдар мен құстар зәресі ұшып, тым- тырағай қашады, ұялары мен індеріне тығылады, аспанға ұшады. Ал қу түлкі басын онан сайын көтере түсіп:

- Ал, енді көзің жеткен шығар! Менен қорықпайтын жан бар ма тірі?— депмақтанады.
- Я, сен шынында да айбарлы екенсің,— деп алданған жолбарыс жайынакетеді.

Дидактикалық ойын

«Бұл не қылған дыбыс»

Мақсаты: Баланы бір дыбысты бір дыбыстан және сөздің басындағы дыбысты ажыратып үйрету.

Құрал: Бірдей дыбыстан басталатын суреттердің аттары.

Ойын барысы: Ойынға 3-5 балаға қатысуға болады. Ойыншылар үстел басына отырады, тәрбиеші балаларға суреттерді көрсетіп атайды.

Балалар зейінді тыңдап сөздегі бірдей дыбыстарды танып білу қажет. Табылған дыбыс нақты айтылу қажет. Мысалы: а-а-апа, а-а-ана, а-а-айна, а-а-алма.

«Тізбек»

Мақсаты: Сөздің бірінші және соңғы дыбысын ажыратып үйрету.

Құралдар: Заттық суреттер

Ойын барысы: Бірінші суретті орналастырады, содан кейін сол оның соңғы дыбысынан басталатын суретті қояды т.с.с.жалғастырады.

Ара- алма- автобус-сабын- нан

Қызықты құрылымдар

Дидактикалық міндеті: балаларды сөзді дыбыстық құрамына талдауға жаттықтыру.

Құралдар: сөздердің құрылымдары, жетондар.

Мазмұны. Тақтада үш сөздің құрылымдары, мысалы: *доп, шана, қоян, әке және* т. б. Балалар берілген құрылымдар бойынша сөздерді тауып айтады. Жеңімпаз балаларға жетондар беріледі

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Айгөлек

Айгөлек – халқымыздың ұлттық ойындарының бірі. Ойын шарты бойынша ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Олардың сандары да, жас шамалары да бірдей болулары керек. Екі топтың екеуінің де ойынды бастаушысы болады. Аралары 10-15 метрдей жерде қол ұстасып, қатарласатұрған осы екі топ біріне-бірі сөз тастап, күш көрсетіп, өнер жарыстыра бастайды. Екі жақтың ойын бастаушылары орталарынан бір қыз бен бір баланы шығарып, олардың қолына бір ақ тас, бір қара тас береді. Олар екі тасты ешкімге көрсетпей, уысына қысып тұрады да:

- Сен қай қолдағы тасты қалайсың? - деп сұрайды. Бастаушылардың біреуі мен: «Оң қолдағы тасты қалаймын», - дейді, екіншісі сол жақ қолдағы тасты алады. Қайсысында ақ тас болса, сол ойын бастайды.

Бірінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек. Күші мығым, қуатты, Екпіні желдей өршігенШепті бұзар ер керек.

Екінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты, Екпіні желдей өршіген
Саған қандай ер керек? - дейді.

Алдыңғы топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты, Екпіні желдей өршіген
Бізге ... (Ерсін) ер керек,
- деп бір ойнаушының атын атайды.

Ол тобынан шығып, бір-екі адым ілгері басып: Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек. Сайысқанда саспайтын,
Самала күнге бастайтын,

... деген ер шыққан,

Топ бұзуға мен шыққам, деп сол жүгірген бойы қарсы топты жарып өтпек болады. Ол екпінді, күшті болса, топты жары өтіп, өзі қалаған бір қызды, не бір ер баланы жетектеп өз тобына алып келеді. Егер ол топты жарып алмаса, сол топтаөзі қалып қояды. Ендігі шақыруды екінші топ бастайды. Сөйтіп, ойынжалғаса береді. Ойында дөрекілік көрсетуге, жұптасқан жұдырықтыжүгіріп келе жатқан ойыншыға қарсы қоюға болмайды. Жүгірген ойнаушыда ойын ережесін сақтауға тиіс.

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны» сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол атуды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізсе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алшы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды

көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқан асығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (судан шығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланікі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді таңдап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе,

бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы түскен жерде тұрып, асығын алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарады. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық таңдап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды, хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам. 1-ші топ.
Ойынды бастайды Ақсерек-ау, ақ серек,

Бізден сізге кім керек.2-ші топ.

Ақсерек-ау, ақ серек,

Сізден бізге ... (бала аты) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Соқыр теке

Балалар дөңгелене тұрады. Топ ішінен бір баланың көзі байланады. Балалар: Бота, бұзау, қозы, лак,

Қайда кеткен құлыншақ. Соқыр теке бақ-бақ,

Мені ізден тап-тап - деп өлеңмен айтады.

Содан кейін Соқыр теке (көзі байлаулы бала) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп тұртіп қашады. Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» рөлін атқарады. Ойын осылай жалғаса береді.

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуыпжетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білекті столға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартықанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала

алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Қуыр-қуыр қуырмаш

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қапсыра ұстайды. Содан соң екінші балаға:

- Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші балаға қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл тапса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.

Бас бармақтан бастап шынашаққа дейін, саусақтардың атын түгел атап береді: бас бармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағыннан бастап, былай деп 5 саусақты түгел жазады.

Сен тұр қойыңа бар. Сен тұр түйеңе бар

Сен тұр жылқыңа бар. Сен тұр сиырыңа бар

Сен кішкентай әлі жас екенсің

Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.

Енді осы шынашақтың өзін алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды

Қуыр-қуыр, қуырмаш. Балапанға бидай шаш. Әжең келсе есік аш

Қасқыр келсе мықтап бас

Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды.

Осыдан соң:

Мына жерде қой бар. Мына жерде жылқы бар. Мына жерде түлкі бар

- деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп, ең соңында мына жерде күлкі бар – деп қытықтайды.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» – қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсы отырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке- жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпайәр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамақ

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателессе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екіалақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе «Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойыншылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойыншы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойыншылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп, жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді

де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойыншылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойыншы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржындатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек. Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршіммен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді.

Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтақтарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып, «кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен аяқастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталананды, алтыншыда «шынтақ» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтақ», «астау», «кереге», «шынтақ» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектеп кеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ көрдім, борсық көрдім, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі қию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойының кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарынамақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

Шүлдік ойыны

Жазық алаңда ойналатын жас өспірімдер ойынының бірі - «Шүлдік» ойыны. Ойынға екі басы үшкірленген ұзындығы бір қарыс шүлдік (ағаш) керек. «Шүлдікті» ойнау үшін үлкен шеңбер сызылады, ортасына шүлдік қойылатын шұңқыр қазылады, шүлдік шұңқырдың ішіне емес, үстінде жатуы керек. Әр ойыншының қолында ұзындығы бір метрдей таяғы болуы керек. Ойынға қатынасушылардың санына шек қойылмайды. Ойнаушылардың санына қарай екі топқа бөлінеді.

Бірінші болып кезек алған топтың ойыншысы «шүлдікті» қолындағы таяғымен жерден көтеріп алып, жерге түсірмей соғады да, таяғын шеңбердің үстіне тастайды. Ал екінші болып кезек алған ойыншы шүлдікті түскен жерінен алып, қайтадан соққан ойыншының таяғын көздеп, шеңберге қарай лақтырады. Лақтырған кезде таяққа тигізсе, я болмаса, шеңбердің ішіне түсірсе, онда соғушы ойыншы ойыннан шығып қалады. Шүлдікті бірінші болып жерден көтеріп, жерге түсірмей соққан кезде ойыншы тигізе алмаса, ол да ойыннан шығып қалады. Ал лақтырған ойыншы не таяққа тигізе алмай не болмаса дөңгелек сызықтың ішіне түсіре алмаса, онда бірінші ойыншы енді «шүлдікті» шекіп соғады, әрсоққанда үш реттен соғады. Сөйтіп, «шүлдік» қай жерге барып түссе, сол жерден дөңгелек сызыққа дейінгі қашықтықты таяғымен өлшеп шығады да, екінші ойыншыға ұпай мөлшерін белгілейді. Бірінші ойыншы әлгі себептермен ойыннан шығып қалса, онда екінші ойыншы соғушы болады, ол шығып қалса, үшінші ойыншы соғушы болады. Ойын осылайша барлық ойыншы ойнап болғанша, жалғаса береді.

Ойынның шарты бойынша шекіген кезде «шүлдікке» тимей, таяғы жер қауып қалса, ұпайы күйіп кетеді. Шүлдікті екінші рет шекіген ойыншы, оны қолымен ұстап қойса, онда да оның ұпайы күйіп кетеді. Сондықтан «шүлдікті» тек үшінші рет шекігеннен кейін ғана ұстауға болады.

«Шүлдік» ойыны ойнаушылардың қолдарының бұлшық етін жетілдіріп, жылдамдыққа үйретеді, «Шүлдікті» сызықтың үстіне түсіруге ұмтылу арқылы көз мөлшері, дәлділік пен мергендік қабілеттері жетіледі.

Жапалақтар мен қарлығаштар

Жапалақтар мен қарлығаштар - ұлттық ойын. Ойын кең, жазық алаңда өтеді. Ойынға қатынасушыларға шек қойылмайды. Ойнаушылар екі топқа бөлінеді де бірінің арқасына бірі арқасын қаратып, екі сан құрып тұрады. Бір қатардағыларды жапалақтар, екіншісін қарлығаштар деп атайды. Орталарынан біреуін ойын жүргізуші етіп сайлап алады. Ол ойыншылардың арасынан жүріп отырып, сөзін үзіп-үзіп, созып сөйлейді: қар (үзіліс) - лы - ғаш немесе жа..., ал сөз аяғын айтпайды. Сонда аты аталған топ бытырап қаша жөнеледі де, аты толық аталмаған топ оларды қуады. Ұсталған ойыншы ұстаған топтың ойыншыларының қатарына қосылады.

Ойын тәртібі: қашушылар мен ұстаушылар алдын ала келісілген белгі бойынша ұсталғанын мойындайды. Ол үшін қашушы ойыншы қолын тигізсе болды. Қай топтың жеңгенін ойын соңында қайсысының саны көп болса, соған қарай шешеді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Ақпан (1-кешен)

1. Тізбекте бір қатармен жүру. Бастаушыны алмастыра отырып жүру.
2. Бастаушыны алмастыра отырып жүру.
3. Звеноға бөліну
4. Б.қ. аяқты алшақ ұстап тұру, құрсауды оң қолда ұстау. Құрсауды алда, артта ұстау, алға келіп қолдан-қолға алмастыру. 4-5 р.қ.
5. Б.қ. құрсауды кеуде тұстан шынтақты бүгіп ұстау. Өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру. Отыру, құрсауды алға созу. Б.қ. оралу, 5-6 р.қ.
6. Б.қ. аяқты алшақ ұстап тұру, құрсауды төмен ұстау. Құрсауды жоғары көтеру, оңға бұрылу, қолды түзу ұстау.
7. Б.қ. оралу, сол жақта қайталау 6-7 рет.
8. Құрсауды еденге қою. Қолды белде ұстау. Құрсауды айнала секіру. Б.қ. келу, қарама-қарсы бағытта секіру, 3-4 р.қ.
9. Оң қолмен құрсауды тігімен ұстап тұру, құрсау ішімен отырып өту, б.қ. келу, 6-8 р.қ.
10. Бір қатарда жүру.

Ақпан (2-кешен)

1. Бір колоннада жүру. Жүру бағытын тәрбиешінің белгісіне сәйкес өзгертіп отырып жүру.
2. Жүгіру. Өкшемен, аяқ ұшымен жүгіру.
3. Звеноға бөлініп тұру.
4. Б.қ. отыру үлкен доп қолда төмен түсіріліп отырып, тұру допты жоғары көтеру, оң аяқты аяқ ұшын артқа қойып еденге тигізу. Б.қ. келу сол жақта қайталау 3-4 р.қ.
5. Б.қ. аяқ арасын алшақ ашып тұру. Допты қос қолмен ұстап төмен түсіріп тұру.
Допты алға ұстау қолды түзу ұстап кеудені жанға бұру, алда ұстау, Б.қ. оралу, келесі жақта қайталау.
6. Б.қ. аяқты алшақ ашып тұру, қос қолмен допты төмен ұстап тұру, алға еңкею. Бір аяқтан екінші аяққа допты дөңгелету, б.қ. келу, 6-8 рет қайталау.
7. Б.қ. допты қос қолмен төмен ұстап тұру. Өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру. Допты жоғары көтеріп тұру. Оң жаққа еңкею, оң аяқты жанға қою, түзу тұру, б.қ. келу, сол жақта қайталау 6-8 рет.
8. Б.қ. аяқты созып отыру, допты аяқ арасына қысып ұстау, қолды артқа тіреп отыру, аяқты жоғары көтеру, оңға бұру, тік ұстау б.қ. келу, аяқты жоғары тік көтеру, солға бұру, тік ұстау, Б.қ. келу 3-4 р.қ.
9. Б.қ. етпетінен жату, допты алда иек астында ұстау, қолды алға созып көтерілу, аяқты жоғары көтеру, Б.қ. келу 6-8 р.қ.
10. Допты жерге қою. Доп арасында секіру.

Зерттеу жұмысы **№1 картотека**

Сұйықтықтардың қатуы.

Мақсаты. Балаларды әртүрлі сұйықтықтармен таныстыру, олардың қату процестеріндегі айырмашылықтарын анықтау.

Материалдар: Кәдімгі су және тұзды су, сүттің, шырынның, өсімдік майының бірдей мөлшері бар қалыптар немесе ыдыстар.

Барысы: Балалар сұйықтықтарды қарастырады, олармен тәжірибе жасайды және сұйықтықтардың айырмашылықтары мен жалпы қасиеттерін анықтайды (ауырлығы, сыйымдығы және пішінін алу қабілетін қалыптастыру). Балалар әртүрлі сұйықтықтары бар қалыптарды суыққа шығарады. Серуендеуден кейін балалар қандай сұйықтықтардың қатып қалғанын және қайсысы қатпағанын қарастырады және анықтайды.

Қорытынды. Сұйықтықтар әртүрлі жылдамдықпен қатып қалады, кейбіреулері мүлдем қатпайды. Сұйықтық неғұрлым қою болса, мұздату уақыты соғұрлым ұзақ болады.

№2 картотека

Қар қалай жылытады?

Мақсаты. Балаларға қардың жерді аяздан жылытатынын түсінуге көмектесу.

Материалдар: Күрекшелер, екі бөтелке жылы су.

Барысы: Балаларды балабақшадағы, үйдегі өсімдіктерді ата-аналары аяздан қалай қорғайтынын еске түсіруге шақыру. (Оларды қармен жабуын). Балалардан ағаштардың жанына қарды жауып қою керек пе деп сұраңыз? (Жоқ). Ал неге? (Борпылдақ қарда ауа көп және ол жылуды жақсы сақтайды).

Мұны тексеруге болады. Серуенге шықпас бұрын екі бірдей бөтелкеге жылы су құйып, оларды бітеп тастаңыз. Балаларды оларға қол тигізуге шақырыңыз және екеуінде де судың жылы екеніне көз жеткізіңіз. Содан кейін сыртқа шыққанда бөтелкелердің бірі ашық жерге қойылады, екіншісі оны қатты тығыздамай қарға көміледі. Серуендеу соңында екі бөтелке де қатар қойылып, қай судың салқындағанын салыстырады, мұздың қай бөтелкеде пайда болғанын анықтайды.

Қорытынды. Қар астындағы бөтелкеде су аз салқындады, демек қар жылуды сақтайды.

№3 Картотека

Қырау қалай пайда болады?

Мақсаты. Балаларға жауын-шашынның шығу тегі туралы қол жетімді түсініктеме беру

Материал. Ыстық су термосы, табақ.

Барысы: Ыстық су құйылған термосты серуендеуге алып шығу. Оны ашқаннан кейін балалар буды көреді. Будың үстінде суық табақты ұстау керек. Балалар будың су тамшыларына айналғанын көреді. Содан кейін бұл су болған табақты серуеннің соңына дейін қалдырылады.

Серуендеу соңында балалар ондағы қыраудың пайда болуын көреді. Тәжірибе жердегі жауын-шашынның қалай пайда болатындығы туралы әңгімемен толықтырылуы керек.

Қорытынды. Қыздырған кезде су буға, бу салқындаған кезде ол суға, су қырауға айналады.

Картоотека №4

Қар мен мұздың ерекшеліктері

Қар, ылғал қар және мұзды топқа алып келу ыдысқа салып қайсысы бірінші ериді бақылау.

Содан соң алып келген қар мұзды суға салу, қайсысы бірінші батады анықтау.

Ертегі

Қу түлкі

Жолбарыс бір түлкіні ұстап алады. Түлкі құйрығын бұлаңдатып, тұмсығын жоғары көтеріп:

- Мені жей алмайсың! Мен осы орманға қожалық етуге келгенмін,—дейді.

Жолбарыс түлкіге олай бір, былай бір қарап, сенбей:

- Мүмкін емес,—дейді.

- Сенбесең, менімен бірге орманға жүр. Ондағы барлық аңдардың менен қалай қорқатынын өз көзіңмен көр, — дейді түлкі.

Жолбарыс бұған келіседі. Түлкі жолбарыстың алдына түсіп, паңдана жүріп отырады. Жолбарысты көріп аңдар мен құстар зәресі ұшып, тым- тырағай қашады, ұялары мен індеріне тығылады, аспанға ұшады. Ал қу түлкі басын онан сайын көтере түсіп:

- Ал, енді көзің жеткен шығар! Менен қорықпайтын жан бар ма тірі?— деп мақтанады.

- Я, сен шынында да айбарлы екенсің,— деп алданған жолбарыс жайынакетеді.

Дидактикалық ойын

«Бұл не қылған дыбыс»

Мақсаты: Баланы бір дыбысты бір дыбыстан және сөздің басындағы дыбысты ажыратып үйрету.

Құрал: Бірдей дыбыстан басталатын суреттердің аттары.

Ойын барысы: Ойынға 3-5 балаға қатысуға болады. Ойыншылар үстел басына отырады, тәрбиеші балаларға суреттерді көрсетіп атайды.

Балалар зейінді тыңдап сөздегі бірдей дыбыстарды танып білу қажет. Табылған дыбыс нақты айтылу қажет. Мысалы: а-а-апа, а-а-ана, а-а-айна, а-а-алма.

«Тізбек»

Мақсаты: Сөздің бірінші және соңғы дыбысын ажыратып үйрету.

Құралдар: Заттық суреттер

Ойын барысы: Бірінші суретті орналастырады, содан кейін сол оның соңғы дыбысынан басталатын суретті қояды т.с.с.жалғастырады.

Ара- алма- автобус-сабын- нан

Қызықты құрылымдар

Дидактикалық міндеті: балаларды сөзді дыбыстық құрамына талдауға жаттықтыру.

Құралдар: сөздердің құрылымдары, жетондар.

Мазмұны. Тақтада үш сөздің құрылымдары, мысалы: *доп, шана, қоян, әке және* т. б. Балалар берілген құрылымдар бойынша сөздерді тауып айтады. Жеңімпаз балаларға жетондар беріледі.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны» сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол атуды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізсе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алшы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кеней тігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек

қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқан асығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1 м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (судан шығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланыкі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді таңдап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе, бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы түскен жерде тұрып, асығын

алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарады. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық таңдап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды, хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуыпжетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білектістолға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартықанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» – қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсыотырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке-жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпайәр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде

қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамақ

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателессе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екіалақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе «Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойнаушылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойнаушы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойнаушылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп, жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты

жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойыншылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойыншы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржындатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек. Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршіммен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын

қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді.

Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтақтарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып, «кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен айнақастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталанады, алтыншыда «шынтақ» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтақ», «астау», «кереге», «шынтақ» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектеп кеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші

төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ көрдім, борсық көрдім, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі кию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойының кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа

отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарынамақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Наурыз (1- кешен)

1. Бір қатарда жүру, шашырап жүгіру.
2. Звеноға бөлініп орындық үстіне отыру.
3. Б.қ. тізені бүгіп орындық үстінде, қолды белге қойып отыру. Қолды жанға созу, жоғары көтеру, қолды жанға, б.қ. келу 6-8 р.қ.
4. Б.қ.3-тегідей қолды жанға созу оң жанға иілу, қолмен еденге аяқ ұшын ұстау, б.қ. келу, сол жақта қайталау 6-8 р.қ.
5. Б.қ. орындық үстіне отырып, аяқты алға созып, қолды желкеде ұстап отыру, қолды жанға созу, оңға, жанға, алға еңкею б.қ. келу сол жақта орындау 6-8 р.қ.
6. Б.қ. орындық алдында тұру. Оң аяқты орындық үстіне қою, сол аяқты скамейка үстіне қою. Оң аяқпен орындықтан түсу, 6-8 рет қайталау.
7. Орындыққа арқасын беріп отыру. Орындықтың үстіңгі жағынан ұстап отыру, аяқты тік алға, жоғары көтеру. Б.қ. келу.
8. Орындыққа жанымен тұру, қолды жанға түсіріп тұру. Орындық жанында секіру. Алға жүріп секіру, артқа жүріп секіру.

9. Бір қатарда орындықты айналып жүру, жүгіру.

Бұл айдың соңында демалыс берілетіндігінен гимнастика комплексі біреу ғана жоспарланады.

Ертегі әңгімелер

Бақша ағаштары

Жаздың әдемі бір күнінде, таңертең бір төре өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағаштары мен гүл жапырақтарын көріп жүрді.

- Мынау ағаш неліктен тіп-тік, ана біреуі неге қисық біткен? - деп сұрады баласы.
- Оның себебі, балам, анау ағашты бағу-қағумен өсірген, қисық бұтақтары болса өсіп. Мынау ағаш бағусыз, өз шығу

қалыбымен өскен,- деді атасы.

- Олай болса, бағу-қағуда көп мағына бар екен ғой, -деді баласы.

- Бағу-қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым; мұнан сен де өзіңе әбірет алсаң болады; сен жас ағашсың саған да күтім керек; мен сеніңкәте істеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем, сен менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы түзік кісі болып өсерсің, бағусыз бетіңмен кетсең, сен де мынау қисық біткен ағаштай қисық өсерсің,- деді.

Ыбырай Алтынсарин

Асыл шөп

Злиха мен Бәтима деген біреудің қызметінде тұрған екі қыз бала төбесине бір-бір жәшік жеміс көтеріп қалаға келе жатыпты-мыс. Злихаахлап-ухлеп шаршадым деп, Бәтима күліп, әзілдесіп келе жатады.

Сонда Злиха айтты:

- Сен неге мәз болып қуанып келесің, төбеңдегі жәшіктің ауырлығыдаменің басымдағыдан кем емес, өзінде менен күшті емессің?

- Мен жәшігім ішіне ауырды жеңілдететін бір шөп салдым дедіБәтима.

- Ай, ондай болса шөбіңнің атын айтшы, менде ауырымдыжеңілдетейін деді

Злиха

- Ол шөп сенің қолына түспейме деп қорқамын аты: сабыр деген деді.

Ыбырай Алтынсарин

Тәртіпсіз лақ

Кеш. Аулада, терек саясында кітап оқып отырғанмын. Кенет тарс –тұрс дыбыс шығып, басымды көтердім.

Қарасам, көршімнің біріншіде оқитын баласы кішкентай ақжағаллақты қуалап жүр.

Бір кезде жетті-ау лаққа. Мүйізінен ұстап алып, басқа төпелепжатыр. Үйден әжесі шығып, оның қылығын көрді де:

- Әй, Тәлтай! Ұрма лақты!

Айқайға алаңдаймын деп, Тәлтай лақтан айырылып қалды. Төніпкелген әжесінен қашпай тымыраяды.

- Неге ұрасың ой, тәртіпсіз?!

- Лақ тәртіпті ме? Неге еккен ағашымды құлатады?

Қараймын, әлгінде ғана терезе алдына еккен өрімталы қисайыпжатыр. Оны көрген әжесі:

- Жә, екеуің де оңып тұрған жоқсыңдар, - деп қолын бір сілтеп, жөнінекетті.

- Маған ұрсады, лаққа ұрыспайды, - деп бұртаңдаған Тәлтай құлағанталын тұрғызып жатты.

Н. Сералиев

Торғай мен көбелек

Балабақша ауласында қызыл, сары, ақ гүлдер өскен әп-әдемі гүлзар бар еді.
Сонда бір теңбіл қанат ақ көбелек гүлден-гүлге қонып, шырын сорып жүрген.
Оны бір қу торғай көре қалды да, ұстап жегісі келіп, қуа жөнелді.
Көбелек гүлзар үстінде жоғары-төмен, оңға-солға бұлтарып қаша берді, қаша берді.
Торғай да қыр соңынан қалмай, қанаты пыр-пырлап қуа берді, қуа берді.
Жанталасқан көбелек бір гүлге барып қорғалып еді, қу торғай оны қақшып кете жаздады. Одан тағы да қайта ұшып, әрлі-берлі бұлтақтай қашып жөнелді.
Біреуі аз болғандай, енді оған екінші торғай келіп шүйілді. Екеуі пыр-пыр етіп таласа кеп қуды. Бір торғайдың қанаты қағып, біреуінің тұмсығы да тиіп өтті.
Міне, осы қиын сәтте ақ көбелек сонда жүрген бір кішкентай қыздың көйлегіндегі гүлге барып қона қалды. Содан мысы құрыған екі торғай енді оған жуый алмай, жай-жайынакетісті.
Ақ көбелек болса қайтадан гүлзарға барып, гүлден-гүлге қонып, тағы да шырын сора бастады.

Т. Жексенбай

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Айгөлек

Айгөлек – халқымыздың ұлттық ойындарының бірі. Ойын шарты бойынша ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Олардың сандары да, жас шамалары да бірдей болулары керек. Екі топтың екеуінің де ойынды бастаушысы болады. Аралары 10-15 метрдей жерде қол ұстасып, қатарласатұрған осы екі топ біріне-бірі сөз тастап, күш көрсетіп, өнер жарыстыра бастайды. Екі жақтың ойын бастаушылары орталарынан бір қыз бен бір баланы шығарып, олардың қолына бір ақ тас, бір қара тас береді. Олар екі тасты ешкімге көрсетпей, уысына қысып тұрады да:

-Сен қай қолдағы тасты қалайсың? - деп сұрайды. Бастаушылардың біреуі мен: «Оң қолдағы тасты қалаймын», - дейді, екіншісі сол жақ қолдағы тасты алады. Қайсысында ақ тас болса, сол ойын бастайды.

Бірінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек. Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршігенШепті бұзар ер керек.

Екінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген
Саған қандай ер керек? - дейді.

Алдыңғы топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген
Бізге ... (Ерсін) ер керек,
- деп бір ойнаушының атын атайды.

Ол тобынан шығып, бір-екі адым ілгері басып:Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек. Сайысқанда саспайтын,
Самала күнге бастайтын,

... деген ер шыққан,

Топ бұзуға мен шыққам, деп сол жүгірген бойы қарсы топты жарып өтпек болады. Ол екпінді, күшті болса, топты жары өтіп, өзі қалаған бір қызды, не бір ер баланы жетектеп өз тобына алып келеді. Егер ол топты жарып алмаса, сол топтаөзі қалып қояды. Ендігі шақыруды екінші топ бастайды. Сөйтіп, ойынжалғаса береді. Ойында дөрекілік көрсетуге, жұптасқан жұдырықтыжүгіріп келе жатқан ойыншыға қарсы қоюға болмайды. Жүгірген ойнаушыда ойын ережесін сақтауға тиіс.

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны»сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол атуды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алшы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кенейтігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тигулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқан асығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (судан шығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланікі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді тандап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе, бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы түскен жерде тұрып, асығын алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарады. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық тандап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды, хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.
1-ші топ.

Ойынды бастайды Ақсерек-ау, ақ серек,

Бізден сізге кім керек.2-ші топ.

Ақсерек-ау, ақ серек,

Сізден бізге ... (бала аты) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Соқыр теке

Балалар дөңгелене тұрады. Топ ішінен бір баланың көзі байланады. Балалар: Бота, бұзау, қозы, лақ,

Қайда кеткен құлыншақ. Соқыр теке бақ-бақ,

Мені ізден тап-тап - деп өлеңмен айтады.

Содан кейін Соқыр теке (көзі байлаулы бала) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп түртіп қашады.

Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» рөлін атқарады. Ойын осылай жалғаса береді.

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуып жетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білекті столға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Қуыр-қуыр қуырмаш

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қапсыра ұстайды. Содан соң екінші балаға:

- Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші балаға қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл тапса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.

Бас бармақтан бастап шынашаққа дейін, саусақтардың атын түгел атап береді: бас бармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағыннан бастап, былай деп 5 саусақты түгел жазады.

Сен тұр қойыңа бар. Сен тұр түйеңе бар

Сен тұр жылқыңа бар. Сен тұр сиырыңа бар

Сен кішкентай әлі жас екенсің

Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.

Енді осы шынашақтың өзін алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды

Қуыр-қуыр, қуырмаш. Балапанға бидай шаш. Әжең келсе есік аш

Қасқыр келсе мықтап бас

Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды.

Осыдан соң:

Мына жерде қой бар. Мына жерде жылқы бар. Мына жерде түлкі бар

- деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп, ең соңында мына жерде күлкі бар – деп қытықтайды.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» – қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсы отырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке-жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпайәр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қаракұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамақ

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателессе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10 ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екі алақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе

«Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойнаушылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойнаушы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойнаушылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп, жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойнаушылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойнаушы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржындатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек. Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршімен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді.

Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтақтарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып,

«кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен аяқастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталанады, алтыншыда «шынтақ» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтақ», «астау», «кереге», «шынтақ» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектеп кеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ көрдім, борсық көрдім, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі кию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойынның кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа

отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарына мақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің

үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

Шүлдік ойыны

Жазық алаңда ойналатын жас өспірімдер ойынының бірі - «Шүлдік» ойыны. Ойынға екі басы үшкірленген ұзындығы бір қарыс шүлдік (ағаш) керек. «Шүлдікті» ойнау үшін үлкен шеңбер сызылады, ортасына шүлдік қойылатын шұңқыр қазылады, шүлдік шұңқырдың ішіне емес, үстінде жатуы керек. Әр ойыншының қолында ұзындығы бір метрдей таяғы болуы керек. Ойынға қатынасушылардың санына шек қойылмайды. Ойнаушылардың санына қарай екі топқа бөлінеді.

Бірінші болып кезек алған топтың ойыншысы «шүлдікті» қолындағы таяғымен жерден көтеріп алып, жерге түсірмей соғады да, таяғын шеңбердің үстіне тастайды. Ал екінші болып кезек алған ойыншы шүлдікті түскен жерінен алып, қайтадан соққан ойыншының таяғын көздеп, шеңберге қарай лақтырады. Лақтырған кезде таяққа тигізсе, я болмаса, шеңбердің ішіне түсірсе, онда соғушы ойыншы ойыннан шығып қалады. Шүлдікті бірінші болып жерден көтеріп, жерге түсірмей соққан кезде ойыншы тигізе алмаса, ол да ойыннан шығып қалады. Ал лақтырған ойыншы не таяққа тигізе алмай не болмаса дөңгелек сызықтың ішіне түсіре алмаса, онда бірінші ойыншы енді «шүлдікті» шекіп соғады, әрсоққанда үш реттен соғады. Сөйтіп, «шүлдік» қай жерге барып түссе, сол жерден дөңгелек сызыққа дейінгі қашықтықты таяғымен өлшеп шығадыда, екінші ойыншыға ұпай мөлшерін белгілейді. Бірінші ойыншы әлгі себептермен ойыннан шығып қалса, онда екінші ойыншы соғушы болады, ол шығып қалса, үшінші ойыншы соғушы болады. Ойын осылайша барлық ойыншы ойнап болғанша, жалғаса береді.

Ойынның шарты бойынша шекіген кезде «шүлдікке» тимей, таяғы жер қауып қалса, ұпайы күйіп кетеді. Шүлдікті екінші рет шекіген ойыншы, оны қолымен ұстап қойса, онда да оның ұпайы күйіп кетеді. Сондықтан «шүлдікті» тек үшінші рет шекігеннен кейін ғана ұстауға болады.

«Шүлдік» ойыны ойнаушылардың қолдарының бұлшық етін жетілдіріп, жылдамдыққа үйретеді, «Шүлдікті» сызықтың үстіне түсіруге ұмтылу арқылы көз мөлшері, дәлділік пен мергендік қабілеттері жетіледі.

Жапалақтар мен қарлығаштар

Жапалақтар мен қарлығаштар - ұлттық ойын. Ойын кең, жазық алаңда өтеді. Ойынға қатынасушыларға шек қойылмайды. Ойнаушылар екі топқа бөлінеді де бірінші арқасына бірі арқасын қаратып, екі сан құрып тұрады. Бір қатардағыларды жапалақтар, екіншісін қарлығаштар деп атайды. Орталарынан біреуін ойын жүргізуші етіп сайлап алады. Ол ойыншылардың арасынан жүріп отырып, сөзін үзіп-үзіп, созып сөйлейді: қар (үзіліс) - лы - ғаш немесе жа..., ал сөз аяғын айтпайды. Сонда аты аталған топ бытырап қаша жөнеледі де, аты толық аталмаған топ оларды қуады. Ұсталған ойыншы ұстаған топтың ойыншыларының

қатарына қосылады.

Ойын тәртібі: қашушылар мен ұстаушылар алдын ала келісілген белгі бойынша ұсталғанын мойындайды. Ол үшін қашушы ойыншы қолын тигізсе болды. Қай топтың жеңгенін ойын соңында қайсысының саны көп болса, соған қарай шешеді.

Сәуір айы Ертегі әңгімелер

Бақша ағаштары

Жаздың әдемі бір күнінде, таңертең бір төре өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағаштары мен гүл жапырақтарын көріп жүрді.

- Мынау ағаш неліктен тіп-тік, ана біреуі неге қисық біткен? - деп сұрады баласы.

- Оның себебі, балам, анау ағашты бағу-қағумен өсірген, қисық бұтақтары болса өсіп. Мынау ағаш бағусыз, өз шығу қалыбымен өскен,- деді атасы.

- Олай болса, бағу-қағуда көп мағына бар екен ғой, - деді баласы.

- Бағу-қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым; мұнан сен де өзіңе әбірет алсаң болады; сен жас ағашсың саған да күтім керек; мен сеніңкәте істеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем, сен менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы түзік кісі болып өсерсің, бағусыз бетіңмен кетсең, сен де мынау қисық біткен ағаштай қисық өсерсің,- деді.

Ыбырай Алтынсарин

Асыл шөп

Злиха мен Бәтима деген біреудің қызметінде тұрған екі қыз бала төбесине бір-бір жәшік жеміс көтеріп қалаға келе жатыпты-мыс. Злихаахлап-ухлеп шаршадым деп, Бәтима күліп, әзілдесіп келе жатады.

Сонда Злиха айтты:

- Сен неге мәз болып қуанып келесің, төбеңдегі жәшіктің ауырлығыдаменің басымдағыдан кем емес, өзіңде менен күшті емессің?

- Мен жәшігім ішіне ауырды жеңілдететін бір шөп салдым дедіБәтима.

- Ай, ондай болса шөбіңнің атын айтшы, менде ауырымдыжеңілдетейін деді

Злиха

- Ол шөп сенің қолыңа түспейме деп қорқамын аты: сабыр деген деді.

Ыбырай Алтынсарин

Тәртіпсіз лақ

Кеш. Аулада, терек саясында кітап оқып отырғанмын. Кенет тарс –тұрс дыбыс шығып, басымды көтердім.

Қарасам, көршімнің біріншіде оқитын баласы кішкентай ақжағаллақты қуалап жүр.

Бір кезде жетті-ау лаққа. Мүйізінен ұстап алып, басқа төпелепжатыр. Үйден әжесі шығып, оның қылығын көрді де:

- Әй, Тәлтай! Ұрма лақты!

Айқайға алаңдаймын деп, Тәлтай лақтан айырылып қалды. Төніпкелген әжесінен қашпай тымыраяды.

- Неге ұрасың ой, тәртіпсіз?!

- Лақ тәртіпті ме? Неге екен ағашымды құлатады?

Қараймын, әлгінде ғана терезе алдына екен өрімталы қисайыпжатыр. Оны көрген әжесі:

- Жә, екеуің де оңып тұрған жоқсындар, - деп қолын бір сілтеп, жөнінекетті.

- Маған ұрсады, лаққа ұрыспайды, - деп бұртаңдаған Тәлтай құлағанталын тұрғызып жатты.

Н. Сералиев

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Сәуір (1 – кешен)

1.Кубиктер арасынан жүру, жүгіру.

2.Звеноға бөліну.

3.Б.қ.өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру.Таяқшаны төменде ұстау.Таяқшаны жоғары көтеру.

4.Б.қ аяқ арасын ашып тұру, таяқшаны төмен түсіріп тұру.Таяқшаны жоғары көтеру, оңға бұрылу, қолды тік ұстау б.қ келу сол жақта қайталау.

5.Б.қ. өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру, тақшаны төмен түсіріп тұру, таяқшаны алға созып отыру, б.қ келу, 6-8 рет.к.

6.Б.қ таяқшаны артта түсіріп ұстап тұру.Аяқ өкшесін қосылған, аяқ ұшы ашық.Алға еңкею, таяқшаны артқа, жоғары көтеру, б.қ. келу,5-6 рет қайталау.

7.Б.қ. аяқты ашып отыру, таяқшаны желкеге қою, таяқшаны жоғары көтеру, алға еңкею, таяқшаны аяқ ұшына тигізу, б.қ оралу, 5-6 р.қ.

8.Б.қ. аяқты қосып тұру, таяқшаны түсіріп тұру. Секіріп аяқты ашу, таяқшаны жоғары көтеру. Таяқшаны төмен түсіру, секіріп аяқты қосу.

9.Б..қ. таяқшаны кеудеге ұстау.Оң аяқ ұшын жанға қою. Таяқшаны жоғары көтеру, б.қ келу, сол жақта қайталау.

10.Колоннада жүру.

Сәуір (2-кешен)

1. Тізбекте жүру, аяқ ұшынан өкшеге қарай басып жүру.
2. Звеноға бөлініп тұру.
3. Б.қ. аяқты қосып, жіптің екі ұшынан ұстап, қолды төмен түсіріп тұру. Жіпті керіп жоғары көтеру, алда ұстау, төмен түсіру. 6-8 р.қ.
4. Б.қ. аяқты қосып, қолды төмен түсіріп тұру, қолды жоғары көтеріп артқа шалқаю, б.қ. келу 3-4 р.қ. сол жақта қайталау.
5. Отыру. Қолды алда жіпті керіп ұстау, алға еңкею, оң аяққа тигізу,, б.қ келу сол жақта қайталау.
6. Тізерлеп отыру, жіп кеудеде, қолды жоғары көтеріп оңға бұрылу, б.қ. келу сол жақта қайталау. 3-4 р.қ.
7. Б.қ. аяқты қосып тұру. Қолды төмен ұстау жіпті алға созып отыру, тұру, б.қ. келу.

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Айгөлек

Айгөлек – халқымыздың ұлттық ойындарының бірі. Ойын шарты бойынша ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Олардың сандары да, жас шамалары да бірдей болулары керек. Екі топтың екеуінің де ойынды бастаушысы болады. Аралары 10-15 метрдей жерде қол ұстасып, қатарласатұрған осы екі топ біріне-бірі сөз тастап, күш көрсетіп, өнер жарыстыра бастайды. Екі жақтың ойын бастаушылары орталарынан бір қыз бен бір баланы шығарып, олардың қолына бір ақ тас, бір қара тас береді. Олар екі тасты ешкімге көрсетпей, уысына қысып тұрады да:

-Сен қай қолдағы тасты қалайсың? - деп сұрайды. Бастаушылардың біреуі мен: «Оң қолдағы тасты қалаймын», - дейді, екіншісі сол жақ қолдағы тасты алады. Қайсысында ақ тас болса, сол ойын бастайды.

Бірінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек. Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршігенШепті бұзар ер керек.

Екінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген
Саған қандай ер керек? - дейді.

Алдыңғы топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,

Екпіні желдей өршіген
Бізге ... (Ерсін) ер керек,
- деп бір ойнаушының атын атайды.

Ол тобынан шығып, бір-екі адым ілгері басып: Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек. Сайысқанда саспайтын,
Самала күнге бастайтын,

... деген ер шыққан,

Топ бұзуға мен шыққам, деп сол жүгірген бойы қарсы топты жарып өтпек болады. Ол екпінді, күшті болса, топты жары өтіп, өзі қалаған бір қызды, не бір ер баланы жетектеп өз тобына алып келеді. Егер ол топты жарып алмаса, сол топта өзі қалып қояды. Ендігі шақыруды екінші топ бастайды. Сөйтіп, ойынжалғаса береді. Ойында дәрекілік көрсетуге, жұптасқан жұдырықты жүгіріп келе жатқан ойыншыға қарсы қоюға болмайды. Жүгірген ойнаушыда ойын ережесін сақтауға тиіс.

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны» сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол аруды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алиы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кенейтігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқан асығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (судан шығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланікі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді таңдап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе, бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы түскен жерде тұрып, асығын алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарады. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық таңдап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды, хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы

жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.

1-ші топ.

Ойынды бастайды Ақсерек-ау, ақ серек,

Бізден сізге кім керек. 2-ші топ.

Ақсерек-ау, ақ серек,

Сізден бізге ... (бала аты) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Соқыр теке

Балалар дөңгелене тұрады. Топ ішінен бір баланың көзі байланады. Балалар: Бота, бұзау, қозы, лақ,

Қайда кеткен құлыншақ. Соқыр теке бақ-бақ,

Мені ізден тап-тап - деп өлеңмен айтады.

Содан кейін Соқыр теке (көзі байлаулы бала) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп түртіп қашады. Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» рөлін атқарады. Ойын осылай жалғаса береді.

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуыпжетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білектістолға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала

алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Қуыр-қуыр қуырмаш

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қапсыра ұстайды. Содан соң екінші балаға:

- Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші балаға қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл тапса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.

Бас бармақтан бастап шынашаққа дейін, саусақтардың атын түгел атап береді: бас бармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағыннан бастап, былай деп 5 саусақты түгел

жазады.

Сен тұр қойыңа бар. Сен тұр түйеңе бар
Сен тұр жылқыңа бар. Сен тұр сиырыңа бар
Сен кішкентай әлі жас екенсің

Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.
Енді осы шынашақтың өзін алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды
Қуыр-қуыр, қуырмаш. Балапанға бидай шаш. Әжең келсе есік аш
Қасқыр келсе мықтап бас
Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды.

Осыдан соң:

Мына жерде қой бар. Мына жерде жылқы бар. Мына жерде түлкі бар

- деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп, ең соңында мына жерде күлкі бар – деп қытықтайды.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» — қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсы отырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке-жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпай әр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп

алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамақ

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателессе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10 ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екі алақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе

«Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойнаушылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойыншы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойнаушылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп, жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойыншылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойыншы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржындатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек. Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршіммен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы

сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді.

Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтақтарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып, «кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен айкастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталаанады, алтыншыда «шынтақ» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтақ», «астау», «кереге», «шынтақ» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектеп кеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ

көрдiм, борсық көрдiм, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталаанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі кию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойының кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа

отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарынамақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

Шүлдік ойыны

Жазық алаңда ойналатын жас өспірімдер ойынының бірі - «Шүлдік» ойыны. Ойынға екі басы үшкірленген ұзындығы бір қарыс шүлдік (ағаш) керек. «Шүлдікті» ойнау үшін үлкен шеңбер сызылады, ортасына шүлдік қойылатын шұңқыр қазылады, шүлдік шұңқырдың ішіне емес, үстінде жатуы керек. Әр ойыншының қолында ұзындығы бір метрдей таяғы болуы керек. Ойынға қатынасұшылардың санына шек қойылмайды. Ойнаушылардың санына қарай екі топқа бөлінеді.

Бірінші болып кезек алған топтың ойыншысы «шүлдікті» қолындағы таяғымен жерден көтеріп алып, жерге түсірмей соғады да, таяғын шеңбердің үстіне тастайды. Ал екінші болып кезек алған ойыншы шүлдікті түскен жерінен алып, қайтадан соққан ойыншының таяғын көздеп, шеңберге қарай лақтырады. Лақтырған кезде таяққа тигізсе, я болмаса, шеңбердің ішіне түсірсе, онда соғушы ойыншы ойыннан шығып қалады. Шүлдікті бірінші болып жерден көтеріп, жерге түсірмей соққан кезде ойыншы тигізе алмаса, ол да ойыннан шығып қалады. Ал лақтырған ойыншы не таяққа тигізе алмай не болмаса дөңгелек сызықтың ішіне түсіре алмаса, онда бірінші ойыншы енді «шүлдікті» шекіп соғады, әрсоққанда үш реттен соғады. Сөйтіп, «шүлдік» қай жерге барып түссе, сол жерден дөңгелек сызыққа дейінгі қашықтықты таяғымен өлшеп шығадыда, екінші ойыншыға ұпай мөлшерін белгілейді. Бірінші ойыншы әлгі

себептермен ойыннан шығып қалса, онда екінші ойыншы соғушы болады, ол шығып қалса, үшінші ойыншы соғушы болады. Ойын осылайша барлық ойыншы ойнап болғанша, жалғаса береді.

Ойынның шарты бойынша шекіген кезде «шүлдікке» тимей, таяғыжер қауып қалса, ұпайы күйіп кетеді. Шүлдікті екінші рет шекіген ойыншы, оны қолымен ұстап қойса, онда да оның ұпайы күйіп кетеді. Сондықтан «шүлдікті» тек үшінші рет шекігеннен кейін ғана ұстауға болады.

«Шүлдік» ойыны ойнаушылардың қолдарының бұлшық етін жетілдіріп, жылдамдыққа үйретеді, «Шүлдікті» сызықтың үстіне түсіруге ұмтылу арқылы көз мөлшері, дәлділік пен мергендік қабілеттері жетіледі.

Жапалақтар мен қарлығаштар

Жапалақтар мен қарлығаштар - ұлттық ойын. Ойын кең, жазық алаңда өтеді. Ойынға қатынасушыларға шек қойылмайды. Ойнаушылар екі топқа бөлінеді де бірінің арқасына бірі арқасын қаратып, екі сан құрып тұрады. Бір қатардағыларды жапалақтар, екіншісін қарлығаштар деп атайды. Орталарынан біреуін ойын жүргізуші етіп сайлап алады. Ол ойыншылардың арасынан жүріп отырып, сөзін үзіп-үзіп, созып сөйлейді: қар (үзіліс) - лы - ғаш немесе жа..., ал сөз аяғын айтпайды. Сонда аты аталған топ бытырап қаша жөнеледі де, аты толық аталмаған топ оларды қуады. Ұсталған ойыншы ұстаған топтың ойыншыларының қатарына қосылады.

Ойын тәртібі: қашушылар мен ұстаушылар алдын ала келісілген белгі бойынша ұсталғанын мойындайды. Ол үшін қашушы ойыншы қолын тигізсе болды. Қай топтың жеңгенін ойын соңында қайсысының саны көп болса, соған қарай шешеді.

ТАҢЕРТЕҢГІ ЖАТТЫҒУЛАР

Мамыр (1-кешен)

- 1.Тізбекте тұру.
- 2.Жанамалап жүгіру «Талап» қимылын жасау.
- 3.Звеноға бөліну.
- 4.Б.қ. құрсауды оң қолда ұстау, аяқты қосып тұру.Құрсауды серпіп артқа, алға әкелу, сол жақта қайталау 3-4 р.қ., әр жанда.
- 5.Б.қ. құрсауды оң қолда ұстау, аяқтың арсын алшақ ашып тұру.Құрсауды шынтақты бүкпей жоғары көтеру.
- 6.Б.қ. отыру, құрсауды алда ұстау.Құрсауды кеудеге жақын ұстау, оң жанға бұрылып, солға созып ұстау. Б.қ оралу, сол жақта қайталау.
- 7.Б.қ аяқты қосып тұру.Құрсауды еденге қою.Құрсауда секіру, құрсаудан сыртқа секіру.
- 8.Б.қ құрсауды алға тігінен қойып жоғары жағынан екі қолмен ұстау.
Оң аяқты артқа, аяқ ұшынан еденге тигізу, сол жақта қайталау 6-8 рет.
- 9.Жай жүру.

Мамыр (2-кешен)

1. Өкшені қосып аяқ ұшын ашып тұру
2. Қолын екі жанында ұстап сермеу. Шынтақты бүгу, жұдырықты түйіп ұстау.
3. Екі өкшені қосып, аяқ ұшын ашып тұру. Қолды белде ұстау, оң аяқты сол аяқ басына тигізу. Б.қ. оралу, сол жақта 3-4 р.қ.
4. Б.қ. аяқ арасын алшақ ұстау, қолды екі жанға созып тұру. Алға еңкею, саусақтарын еденге тигізу, 6-7 р.қ.
5. Б.қ. шалқасынан жату, аяқ арасын қосып қою, қолы екі жанында. Аяқты көтеріп аяқ арасын ашу, қайта қосу б.қ. оралу 6-7р. Қ
6. Б.қ. шалқасынан аяқты қосып жату, қолы екі жанында. Оң аяқтың тізесін бүгіп кеудеге жақындату, қолымен қапсыра құшақтау б.қ. оралу содан соң сол аяқпен осыны жасау
7. Б.қ. Молдас құрып отыру, қол белде. Кеудені оңға бұру, қолды жанына жайя созу. б.қ. оралу. Сол жақпен осыны қайталау
8. Б.қ. екі аяқты қосып тұру. Оң аяқпен секектеу -3-4 рет, содан соң секектеуді сол аяқпен жасап қайталау 3-4 рет
9. Жай жүру, алмастыра өкшемен және аяқтың сыртқы қырымен жүру

Торғай мен көбелек

Балабақша ауласында қызыл, сары, ақ гүлдер өскен әп-әдемі гүлзар бар еді.

Сонда бір теңбіл қанат ақ көбелек гүлден-гүлге қонып, шырын сорып жүрген.

Оны бір қу торғай көре қалды да, ұстап жегісі келіп, қуа жөнелді.

Көбелек гүлзар үстінде жоғары-төмен, оңға-солға бұлттарып қаша берді, қаша берді.

Торғай да қыр соңынан қалмай, қанаты пыр-пырлап қуа берді, қуа берді.

Жанталасқан көбелек бір гүлге барып қорғалып еді, қу торғай оны қақшып кете жаздады. Одан тағы да қайта ұшып, әрлі-берлі бұлтақтай қашып жөнелді.

Біреуі аз болғандай, енді оған екінші торғай келіп шүйілді. Екеуі пыр-пыр етіп таласа кеп қуды. Бір торғайдың қанаты қағып, біреуінің тұмсығы да тиіп өтті.

Міне, осы қиын сәтте ақ көбелек сонда жүрген бір кішкентай қыздың көйлегіндегі гүлге барып қона қалды.

Содан мысы құрыған екі торғай енді оған жуый алмай, жай-жайына кетісті.

Ақ көбелек болса қайтадан гүлзарға барып, гүлден-гүлге қонып, тағы да шырын сора бастады.

Т. Жексенбай

ҚИМЫЛДЫ ОЙЫНДАР

Балаларға арналған ұлттық ойындар

Айгөлек

Айгөлек – халқымыздың ұлттық ойындарының бірі. Ойын шарты бойынша ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Олардың сандары да, жас шамалары да бірдей болулары керек. Екі топтың екеуінің де ойынды бастаушысы болады. Аралары 10-15 метрдей жерде қол ұстасып, қатарлас тұрған осы екі топ біріне-бірі сөз тастап, күш көрсетіп, өнер жарыстыра бастайды. Екі жақтың ойын бастаушылары орталарынан бір қыз бен бір баланы шығарып, олардың қолына бір ақ тас, бір қара тас береді. Олар екі тасты ешкімге көрсетпей, уысына қысып тұрады да:

-Сен қай қолдағы тасты қалайсың? - деп сұрайды. Бастаушылардың біреуі мен: «Оң қолдағы тасты қалаймын», - дейді,

екіншісі сол жақ қолдағы тасты алады. Қайсысында ақ тас болса, сол ойын бастайды.

Бірінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек. Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген Шепті бұзар ер керек.

Екінші топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген
Саған қандай ер керек? - дейді.

Алдыңғы топ:

Айгөлек-ау, айгөлек, Айдың жүзі дөңгелек, Күші мығым, қуатты,
Екпіні желдей өршіген
Бізге ... (Ерсін) ер керек,
- деп бір ойнаушының атын атайды.

Ол тобынан шығып, бір-екі адым ілгері басып: Айгөлек-ау, айгөлек,
Айдың жүзі дөңгелек. Сайысқанда саспайтын,
Самала күнге бастайтын,
... деген ер шыққан,

Топ бұзуға мен шыққам, деп сол жүгірген бойы қарсы топты жарып өтпек болады. Ол екпінді, күшті болса, топты жары өтіп, өзі қалаған бір қызды, не бір ер баланы жетектеп өз тобына алып келеді. Егер ол топты жарып алмаса, сол топтаөзі қалып қояды. Ендігі шақыруды екінші топ бастайды. Сөйтіп, ойынжалғаса береді. Ойында дәрекілік көрсетуге, жұптасқан жұдырықты жүгіріп келе жатқан ойыншыға қарсы қоюға болмайды. Жүгірген ойнаушыда ойын ережесін сақтауға тиіс.

Асық ойыны

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ойыны. Асық ойыны күндізде, түнде де ойналады. Күндізгісі – мергендікке, түнгісі – ептілікке баулиды. Иіргенде түскен қалпына қарай асық – алшы, тәйке, бүк, шік деп, ал атуға арнап арнайы қорғасын құйылып жасалғаны – сақа, жақсылары – оңқай аталады. Асық ойынының мынадай түрлері бар: құмар, тәйке, омпы, алшы, хан (хан ату), т.б.

Алшы ойыны

Бұл ойында тігілген асықтарды атуға жарамды сақа таңдап алынады. Сақа болатын асық салмақты, ірі болуға тиіс. Ол көбінесе еркек қойлардың, не қошқарлардың асығы болып келеді. «Алшы ойыны»сақаның салмақты да алшы тұруына байланысты. Бұл ұту үшін өте қажет.

«Алшы ойынын» ойнаушыларға шек қойылмайды. Ойын басталар алдында, ойын жүргізуші, барлығының сақаларын жинап алып, ойында әркімнің кезегін белгілеу үшін, яғни, кімнен кейін кім асық ату керектігін анықтау үшін, сақаларды иіреді. Иірген кезде кімнің сақасы алшы түссе, сол бірінші, тәйке түссе екінші, бүк түссе үшінші, шік түссе одан кейін асық ататын болады. Атқан кезде сақасы мен асығы бір жақты түссе, атқан асығын алып, әрі қарай ата береді. Енді бірде асық атқан кезде сақасы алшы түсіп, асық кез келген жағында жатса да асықты алады, тағы атады, ал сақа мен асық екеуі екі түрлі түссе, онда алмайды. Ол атуды тоқтатып, кезекті келесі ойыншыға береді. Екінші ойыншы өз кезегінде сақасын иірген кезде тәйке түссе, онда өзінен кейін кезекте тұрған ойыншы көмбеде тұрып оның тәйке түскен сақасын атады, тигізе, сақа иесі ойыннан шығып қалады, тигізе алмаса, өзі ойыннан шығады. Кезек алу үшін сақаларын иірген кезде бүк, шік түскен ойыншылар өз кезектерімен көнге тігілген асықты ата береді. Осы ретпен көндегі асықты атып тауысқанға дейін ойнайды да, асықтарын қайта тігіп, ойынды жалғастыра береді.

Алшы – асықтың иірілгенде тегіс табаны жерге тиіп түсуі. Ойын кезінде оған бірінші дәрежелі мән беріледі.

Тәйке (таба) – асықтың иірілгенде шұңқырлау табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ол екінші дәрежелі мәнге ие.

Бүк (бүге) – асықтың иірілгенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шік (шіге) – асықтың иірілгенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие.

Үш табан

Үш табан ойнау үшін тақыр жерге көлденең сызық сызылады да, оған әр ойыншы бір бірден арасын сиректеу етіп кенейтігеді. Содан соң ойнаушы балалардың барлығының сақаларын біреуі жиып иіреді. Кімнің сақасы шықса сол бірінші болып сақасын көннен алысырақ жерге иіреді. Сақасымен тігулі кенейді атып, үштабаннан артықтау жерге жіберуі керек үш табаннан кем, я болмаса сақасы кенейге тимей кетсе, ойынды сақасы шыққан келесі ойыншы бастайды. Ойын көндегі кенейді ұтып біткенше созылады.

Омпы

Асық ойынының бір түрін «Омпы» деп атайды. Омпы – асықтың тұмсығымен жер тіреп, тік шаншылып түсуі. Бұл ойынды көбінесе бозбалалар ойнайды. Оны таза ауада жазық алаңда, не үлкен бөлмелерде ойнауға болады. Ойнаушылардың санына шек қойылмайды. Ойынның мақсаты - асық ұту. Ойнаушылар арасы 20 қадам екі көн сызады да біріншісіне төрт бұрыш жасайды (оның көлемі өзара келісіледі) дәл ортасындағы сызыққа әрбір ойыншы өздерінің асықтарын тігеді. Тігілген асықтардың ортасына бір асық мұртынан «Омпы» тұрғызады. Ойнаушылар екінші белгіленген жерден бірінің артына бірі тұрып әркімнің өз кезектері бойынша, қолдарындағы сақаларымен «омпыны» ата бастайды. Егер кімде-кім омпаға тигізсе және оны төрт

бұрыштың шетіне шығарса, онда көндегі асықты түгел алады. Ал омпыға тимей, жанындағы асықтарға тисе, оны да төрт бұрыштың шетіне шығара алса, онда сол атқан асығын ғана алады. Асық таусылған сайын, көнге асық қайтадан тігіліп отырылады. Ойын жалғаса береді.

Асықты тігіп ойнау

Бір топ бала, жастар жиылып келіп, тегіс жерді таңдап алады да оны тазартып, ортадан төрт бұрышты сызық сызады. Сол төрт бұрышты ортасынан тең етіп екіге бөледі. Әр жағының қашықтығы балалардың жас мөлшеріне қарай белгіленеді. Сонда 1-1,20 см немесе 1,5 метрге дейін болады. Мұны «көн» деп атайды. Сонда ойнаушылардың өзара келісімі бойынша көннен 4-5 метр не одан да көп мөлшерде асық ататын орын белгіленеді. Оны сызықпен белгілейді. Ойыншылар осы жерден тұрып көндегі асықты ататын болады. Ойынды кім бірінші болып бастайтынын сақа иіру арқылы анықтайды. Сақасы алшы түскен ойыншы бірінші болып ату кезегін алады.

Ойыншы асыққа дәл тигізіп, оны көнбе сызығынан шығарса, оны алады да, сақасы түскен жерден қайта атады. Сөйтіп көннен шығарғандарын ала береді. Егер оның сақасы көндегі асыққа тимей кетсе, асықты келесі ойыншы атады. Ал тігілген асықтарды бұзып, бірақ көннен шығара алмаса, қалған ойыншылар асықтарды сол жатқан қалыбында атып, көннен шығарып алуға тиіс. Ойын көндегі асықтар бойынша біткенше ойнала береді. Көндегі асық біткен соң, ойынға қатынасушылар бір-бірден көнге қайта асық тігіп, ойын қайта басталып, жалғаса береді.

Алтыатар ойыны

Көндегі кенейлердің бір шетіне түпте қалған (сақасы шықпаған) баланың сақасы тігіледі. Кенейдің арасында саңлау болмай тіркестіріле қойылады. Көннің екі жағына 1м жерден су (сызық) ал 5-6 м жерден қарақшы белгілейді. Кімде кім түптегі сақаны жұлып кетсе (судан шығарса) бүкіл кенейді сол алады. Ал сақаға тимей кенейді ұшырса, оның судан шыққаны ғана соныкі болып табылады. Ату саны — 6 рет. Алғаш сақасы шыққан бала, қалғандары одан кейінгі кезекте атады. Алты рет атыстан қалған кенейдің бәрі түпте қалған баланікі болып есептеледі.

Атбақыл

Асықпен ойналатын ойындардың бірі — «Атбақыл» немесе «Көтеріспек» деп аталады. Ойынға екі-екі баладан қатысады, қалғандары көрушілер болады. Ойынға қатынасушылар кез келген жерді таңдап алады да, өздері тұрған жерлеріне белгі соғады. Сол белгі соққан жерден біреуі қолындағы асығын (не топайын, сиыр асығын, «топай» деп атайды) алыстата иіріп тастайды. Екінші ойыншы қолындағы асығымен оны атады. Егер де ол тигізсе, бірінші ойыншы оны сақасы барып түскен жерге дейін арқалап барады. Енді екінші ойыншы сақасы

түскен жерде тұрып, асығын алыстата иіріп тастайды. Бірінші ойыншы оны атады. Тигізсе, сақасы жатқан жерге дейін екінші ойыншы арқалап апарады. Егер асыққа тимей кетсе, келесі ойыншы атады. Ойын осылайша жалғаса береді де, ойыншылардың өзара келісімі бойынша тоқталады.

Ханталапай

Бұл отырып ойналатын ойын. Оған төрт-бес үміткерден қатысады. Ойын үшін он асық таңдап алынады. Он бірінші асықтың ерекше өзге түске (қызыл, не көк) боялған болуы шарт. Бір-бірден асық иіріледі де, қорытынды бойынша ойыншылардың кезектері анықталады. Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға иіруі керек. Қалған ойыншылар өзге асықтардан ерекшеленген «ханға» көз салады. Себебі, хан алшы түссе, барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды, хан талапай жасауы тиіс. Хан кімнің қолында кетсе, келесі үйірі кезегі соған беріледі екен, хан мен бірге қолына ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда иірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін, алшысы мен алшысын, тәйкесі мен тәйкесін бір-біріне соғып, бір-біріне тимей қалғанша ұпай жинайды. Көздеген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе немесе бөгде асықты қозғап қалса да, ойынның бұзылғаны. Онда кезек келесі ойыншыға беріледі. Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды. Межелі ұпай санын (100, 40) ойын жүргізуші алдын-ала белгілейді. Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға, орнынан қозғап түзетуге болмайды. Ойынның соңына дейін ханға бірде-бір асық тимеуі керек. Себебі ол – хан.

Хан алшы

«Хан алшы» — қазақ халқының ұлттық ойындарының бірі асық ойынының бір түрі. Ойынға 5 немесе 10 бала қатысады. Көп асықтың ең ірісі қызыл түске боялады. Бұл асық «Хан асығы» болып саналады. Асықтар тізіп қойған соң, ойын бастаушы «Хан асығымен» оларды көздеп, құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер «Хан асығы» бүк, шік, тайқы қалыптарымен түссе, ойын бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер ойын бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында, «Хан асығы» кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Ақсерек - көксерек

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық 20-30 қадам.
1-ші топ.
Ойынды бастайды Ақсерек-ау, ақ серек,
Бізден сізге кім керек. 2-ші топ.

Ақсерек-ау, ақ серек,

Сізден бізге ... (бала аты) керек.

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кету керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Соқыр теке

Балалар дөңгелене тұрады. Топ ішінен бір баланың көзі байланады. Балалар: Бота, бұзау, қозы, лақ,

Қайда кеткен құлыншақ, Соқыр теке бақ-бақ,

Мені ізден тап-тап - деп өлеңмен айтады.

Содан кейін Соқыр теке (көзі байлаулы бала) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп түртіп қашады. Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» рөлін атқарады. Ойын осылай жалғаса береді.

Тақия тастамақ

Ойынға бірнеше бала қатысады. Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші шеңбердің сыртын айнала жүгіріп жүріп, біреуінің артына білдіртпей тақияны тастап кетеді. Егер біреу сезіп қойса, жүргізушіні қуып жетуі керек. Ал, жүргізуші қуған баланың орнына тұра қалуға тырысады.

Жүргізушіге жете алмаған бала айыбын төлейді, өнер көрсетеді.

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады. 2 бала шынтақтарын столға тіреп, қол бастарын айқстырады. Кім білекті столға жықса, сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2 білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың қауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Арқан тарту

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып алып келсе, сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

Сақина жасыру

Ойынды бастаушы және сақина жасырушы бала белгіленеді. Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды. Бастаушы жабулы қолын әрбір ойыншының алақанына салысымен, ол бала

алақанын жаба қояды. Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен «Сақина кімде» - деп сұрайды. Ол сақинаның кімде екенін білсе, сол баламен орнын ауыстырады. Ал білмесе, ол өз өнерін көрсетеді. Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Қуыр-қуыр қуырмаш

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қапсыра ұстайды. Содан соң екінші балаға:

- Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші балаға қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл тапса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.

Бас бармақтан бастап шынашаққа дейін, саусақтардың атын түгел атап береді: бас бармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағыннан бастап, былай деп 5 саусақты түгел жазады.

Сен тұр қойыңа бар. Сен тұр түйеңе бар

Сен тұр жылқыңа бар. Сен тұр сиырыңа бар

Сен кішкентай әлі жас екенсің

Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.

Енді осы шынашақтың өзін алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды

Қуыр-қуыр, қуырмаш. Балапанға бидай шаш. Әжең келсе есік аш

Қасқыр келсе мықтап бас

Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды.

Осыдан соң:

Мына жерде қой бар. Мына жерде жылқы бар. Мына жерде түлкі бар

- деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп, ең соңында мына жерде күлкі бар – деп қытықтайды.

Аударыспақ

«Аударыспақ» — өте көне дәуірден келе жатқан қазақ халқының ұлттық спорт ойыны. «Аударыспақ» — қазақ халқының арасында кеңінен таралған ойын. Балалар екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай), ұзындығы 70-80 сантиметрдей ағаш аттарға мінеді. Бір-біріне қапталдас орналасқан ағаш аттардың ара қашықтығы екі жақтан созылған қол жететіндей болса жеткілікті. Оларға мінген шабандоз балалар бір-біріне қарама-қарсы отырып қол ұстасады. Төрешінің белгісімен бірін-бірі тартып, не итеріп, әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын ағаш аттан аударып түсуі шарт. Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Онда ойын шарты бұзылады. Ойын алаңының

айналасына құм немесе жұмсақ кілем төселуі керек. Қай топ жеңсе сол топ жеңімпаз атанады.

Теңге ілу

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді. Әр қайсысы жеке-жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезгі басталатын жерге сызық сызылады. Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады. Шұңқырға он-оннан теңге салынады. Содан соң екі топтан екі сайыскер шығады. Сызыққа келіп қатарласып тұрады. Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып, шаба жөнеледі. Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, теңгені іліп алып, әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды. Ұпайәр сайыскердің іліп алған теңгелерінің санына қарай есептеледі. Қай топ көп ұпай жинаса, сол топ жеңеді.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады. Белгі бойынша кім бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

Қыз қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды ағаш атқа мініп қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса ол жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса, сол бала жеңіске жетеді. Ал қуып жете алмаған жағдайда өлең айтып немесе би билеп өнерін көрсетеді.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1, 2, 3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізушісі қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады, қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Әуе таяқ

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ таяқша) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы ойыншы да таяғын лақтырады, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ой бұл қара құлақ қой! - деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қара құлақ, қара құлақ! - деп бытырай қашады. Қаракұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қара құлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

Санамақ

Көпшілік қатысады. Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады. Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай, кідірмей аттап жүріп айтуы керек. Тоқтамай қателеспей айтып шықса, жүлде алады. Егер қателессе ойыннан шығады. Мысалы: жаңылмай 10 ақынның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Ақшамшық (сақина салу)

Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он-он бес адам қатысып, ортаға бір баланы немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екі алақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің алақанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болады, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе

«Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстайалмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді.

Ақсүйек

Ең алдымен, ойнаушылар өзара келісіп, жеңген топ үшін жүлде тағайындайды да, екі топқа бөлінеді. Топ басқарушылар ақсүйекті қайсысының лақтыратынын шешіп алу үшін кезектесіп таяқ ұстайды, таяқтың басына кімнің қолы бұрын шықса, сол ақсүйекті құлашы жеткенше лақтырады. Ақсүйек жерге түскеннен кейін ғана ойыншылар іздеуге шығады. Көмбеде топ басқарушылардан басқа ешкім қалмайды. Ақсүйекті тапқан ойыншы ешкімге білдірмей, көмбеге қашуға әрекет жасайды да, ал қарсыластары біліп қалса, қолма-қол тартып алуғатырысады. Сондықтан ақсүйекті алдымен тауып алған топтың ойыншылары біріне-бірі лақтырып, көмбеге қай топтың адамы бұрын жеткізсе, сол топ жеңіске жетіп,

жүлдегер атанады. Келесі жолы ақсүйекті екінші топ лақтырады, сөйтіп ойын жалғаса береді.

Сиқырлы таяқ

Ойнаушылар қол ұстасып, дөңгелене шеңбер жасап тұрады. Қолында таяғы бар ойын жүргізуші шеңбердің ортасына келеді де, ойынның тәртібін түсіндіреді. Ойнаушыларды бірден бастап түгел нөмірлеп шығады. Ойынның шарты бойынша ойын жүргізуші қолындағы таяғын шеңбердің ортасында тік ұстап тұрады да, бір нөмірді атап, таяқты қоя береді. Аталған нөмір таяқты жерге құлатпай ұстап қалуы керек, ал таяқты ұстай алмай құлатып алса, онда айып тартады, яғни көптің ұйғаруымен ортаға шығып, өнер көрсетеді. Ойынға қатысушылардың бәрі бір-бір реттен міндетті түрде ойнап шығулары керек. Ал одан әрі ойынды жалғастыру-жалғастырмау ойнаушылардың өз еркінде. Ойнаушылардың саны көп болса, ойын қызықты өтеді.

Арқан тартыс

Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойнаушылардың саны 10 баладан кем болмаса, ойын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он-он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

Тымпи

Тымпи – ойынға қатынасушылар шеңбер жасап, дөңгелене отырады. Бір баланы ойынды жүргізуге белгілейді. Ол: «Ал, ойынды бастаймыз, бәрің түгел тым-тырыс тымпи!» - деп бұйырады. Бұдан кейін бірде-бір ойыншы дыбыс шығармауы, үн қатпауы керек. Алайда бастаушы ғана сөйлеуге ерікті. Ол адам күлерлік қимыл-қозғалыспен әзіл-қалжың сөздерді айтып, қалай да біреуді күлдірудің амалын іздейді. Қалжың жыр да айтады. Ешқайсы шамданбайды. Өйткені ойынға қатынасушылардың аты қалжың өлеңге қосылмауы керек. Әзілі де, сықағы да өтпесе, бет-аузын тыржындатып, әр түрлі құбылтады. Қолайсыз қимылдармен құбылыстар жасап қозғалады. Жаңылыстыру үшін неше алуан сұрақтар қояды. Біреу абайсыз жаңылып сөйлесе не күліп жіберсе, айып тартады. Өлең айтады, ән салады не би билейді. Сондықтан ойынды жүргізуші тілмәр, әзілкеш, күлдіргі бала болуы керек.

Көрші ойыны

Көрші ойынын үлкен бөлмеде немесе таза ауада көгалды жерде өткізуге болады. Ойыншылар саны 10-нан 30-ға дейін болуы керек. Яғни екі топтың балаларын қосып ойнатуға да болады. Ойыншылар дөңгеленіп, екі-екіден шеңбер құрып отырады. Тағы бір бала ортаға шығып, жұп болып отырған ойыншылардың бір жұбына келіп, «Көршіңмен татусың ба?» - деп сұрайды.

Егер сұрақ қойған жұптың біреуі «Көршіммен аразбын» десе, онда сұрақ қоюшы бала оның қасындағы көршісін орнынан тұрғызып, соның орнына өзі отырады. Орнынан тұрған адам ортаға шығып басқа бір жұптан «Көршіңмен татусың ба?» деп сұрап, ойынды соза береді.

Ал егер ойыншы көршісімен «татумын» деп, қасында жұп болып отырған баланы жібергісі келмесе, онда сұрақ қоюшы адам оны жазалайды. Ол ән салады, би билейді, болмаса әңгіме, ертегі, жаңылтпаш айтып береді. Осылай ол көршісін алып қалады. Егер ойыншы бұл тапсырманы орындай алмаса, өз орнын сұрақ қоюшы адамға береді де өзі соның міндетін атқаруға кірісіп ойынды қайтадан бастайды. Сөйтіп, ойын жалғаса береді.

Жаңылма

Бір топ бала көгалды алаңға жиналып, қол ұстасып, дөңгелене тұрады да, ортасынан санамақ айтып бір баланы ортаға шығарады. Шыққан бала өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып кез-келген жерінде жата қалады, не болмаса құлағын ұстайды, басын сипайды, тағы сол сияқты іс-әрекеттерді жасайды. Оның өлең, тақпақ, әңгіме айтып тұрып істеген қимылдарын

қайталай алмай қалған бала айыпты болып, өлең айтады, билейді, әңгіме айтып күлдіреді.

Ойын балаларды шығармашылыққа, ынтымақтастыққа, аңғарымпаздыққа үйретеді.

Білектесу

Бір столдың шетіне қарама-қарсы отырған екі бала оң қолдарының шынтағын столға тіреп қояды да, бірінің қолын бірі алақандастыра мықтап ұстайды. Сол жақтағы қолдарын әркім өзінің оң жақ қолтығына тығып алады. Осылай ұстасып алған екі палуан бала, ойын бастаушы команда берісімен, шынтақтарын сол орнынан қозғамай, қарсыласының тіреулі қолын шалқасынан түсіруге ұмтылады. Білегі тайып жантайған бала жеңіледі. Бұл білек күшінің жетілуіне көмектеседі.

Шалма

«Шалма» ойынына екі бала қатысады да, қалғандары көріп, тыңдап отырады. Ойын үйде, аулада өте береді. Ойыншылар біріне-бірі қарсы қарап отырады да, дайын болған шалманы бірінің қолынан бірі алады. Алғашында екі ұшын біріктіріп түйеді де, екі қолға, яғни төрт саусаққа кигізеді, ортаңғы саусақпен кезекпен іліп алады, сонда «ыңыршаң» шығады.

Екінші жағдайда, келесі ойнаушы басбармақ және сұқ қолымен ыңыршақтың екі жақ керегесінің үстінен астына қарай алып, «кереге» шығарады. Үшінші жағдайда керегені үстінен астына қарай алып, «шаңырақ» шығарады. Төртінші жағдайда шаңырақты екі шынашақпен аяқастыра іліп алып, «астауша» шығарады. Бесіншіде «кереге» қайталанады, алтыншыда «шынтак» шығады. Енді әрі қарай жалғастырып ойнай берсе - «астау», «кереге», «шынтак», «астау», «кереге», «шынтак» болып қайталана береді.

Ойлы ойыншылар бұл бейнелердің жаңа көріністерін өзінше өрнектепкеңейте беруге тырысады.

Бұл жас өспірімдердің тұрмыстағы үй жабдықтарын қалай пайдаланатындықтарын көз алдына елестетіп, соларды өзі жасағандай әсерлендіре түседі. Балалардың қиялын қозғап, шығармашылық ізденіске, ой-жүйелерін дамытуға үлкен көмек береді.

Сақ құлақ

Сақ құлақ — ұлттық ойын. Бұл ойынның әрбір қимылы сөйлеп жүріп орындалады. «Сақ құлақ» ойынын қазір көбінесе «Телефон» деп атап жүр. Біз оның ескі атауымен аталуын жөн көрдік. Қатысушылардың арасынан бір бала ойын жүргізуші болады. Ойнаушылар қаз-қатар түрегеліп тұрады

немесе қатарласа отырады. Бірақ бір ойыншы мен екінші ойыншының арасы бір метрдей алшақ болуға тиіс. Ойынды бастаушы (I-ойнаушы) естілер-естілмес дауыспен бір-екі сөзді бірақ рет айтып қалады. Сол сөзді қағып алған екінші ойнаушы үшіншіге, үшінші төртіншіге, төртінші одан әрі тез-тез айтып, онан әрі жеткізе береді. Олардың бәрі сөздерді бір рет қана айтып, тым-тырыс отырады.

Айтылатын сөйлем екі не үш сөзден құралған шағын болуы керек. Оның бір мүшесі өз құрамындағы дауысты немесе сөз басындағы ұяң дыбыстардың естілу жөнінен екі ұшты, яғни басқа бір дыбысқа ұқсас сөз болуы қажет. Мысалы, тарғақ көрдім - жарғақ көрдім, борсық көрдім, т.б.

Ең соңғы ойнаушы ойын бастаушыға сыбырлап өзіне жеткен сөзді айтады. Егер сөз дұрыс жеткен болса, ойын тағы да үш рет басқа сөздермен қайталанады. Егер сөз бұзылып жеткен болса, бастаушы соңғы ойнаушыдан бастап I-ойыншыға қарай сыбырмен ғана тыңдап, сөзді бұзушы кім екендігін анықтайды. Сөз бұзған ойнаушы ең аяққа барып тұрады да, екі-үш ауыз жаңылтпашты қайталап дұрыс айта алмаса, ұпай тартады. Ұпай келісім бойынша не өлең айту, жұмбақ шешу немесе бір өнер көрсету (мысалы, сурет салу, үлгі кию, есеп шығару т. б.) арқылы орындалады.

Ойын жас өспірім балалардың зердесін дамытып, өнерге деген құштарлығын арттырады.

Кім жылдам?

Ежелгі ойындардың бірі - *Кім жылдам?* Ойын аулада, спорт залында, бөлмеде ойнала береді. Ойыншылар ойынға екі-екіден қатысады. Ортаға шыққан екі бала бір-біріне арқасын беріп, екі жаққа қарап тұрады. Аяқтарының арасын иықтарының деңгейімен бірдей етіп ұстайды. Сонан соң ойын жүргізуші екеуінің аяғының арасына ұзыннан-ұзақ белбеу тастайды да «бір, екі, үш» деп санайды. «Үш дегенде кім еңкейіп белбеуді бұрын алса, соның жеңгені. Бұл адамның өз денесін еркін меңгеріп, тез қимылдауының нәтижесінде жүзеге асады. Ойынға басқа ойыншылар шығады. Ойын жалғаса береді. Екінші кезекте әр жұптың жеңімпаздарымен арадағы жарыс болады. Ең соңында жеңген екі ойыншы қалады. Сол екеуінің қайсысы жеңіп шықса, сол жеңімпаз атанады.

Үш орындық ойыны

Үш орындық ойының кең бөлмеде, спорт залдарында ойнауға болады. Ол үшін ортаға үш орындық қойылады. Ойынға қатысушылардың санына байланысты орындықтың көбейе түсуі мүмкін. Ойын жүргізушінің берген белгісі бойынша ойыншылар ортада тұрған орындықтарды айнала жүгіреді. Ойын қыза бастағанда жүргізуші отырындар деген белгі береді. Сол кезде ойыншылар орындықтарға отырыса қалады. Ал орындыққа

отырып үлгере алмағандар, ойыннан шығады. Енді орындықтың бірі алынып қойылады да, ойыншылар қалған орындықты айнала жүгіреді. Ойын бір орындық пен екі ойыншы қалғанға дейін, олардың бірі жеңіп шыққанға дейін жүргізіле береді. Сонан соң ойын қайта басталады да, артынан жеңімпаздар арасында өзара тартыс басталады. Жеңіп шыққан ойыншы ең жылдам ойыншы деп аталады. Әр топтың жеңімпаздарынамақтау сөздер айтылып, сыйлықтар беріледі.

Жүйріктер жеңеді

«Жүйріктер жеңеді» — ұлттық ойын. Ойынға қатысушылар көк және сары топ болып екі топқа бөлінеді. Бір төбенің үстіне ойыншыларға түгелдей жетерлік мөлшерде көк және сары таяқшалар тасталады.

Ойынды жүргізуші ретінде басқарушы тағайындалады. Ол төрешілік міндетті қоса атқарады. Төрешінің белгісі бойынша ойынға қатысушылар белгіленген көмбеге қарай тұра жүгіреді. Жеткен ойыншы өз командасының түсіне сай бір-бір таяқшаны алып кері жүгіреді де, сөре сызыққа әкеп қояды.

Қай түсті топтың ойыншылары өз командасының бояуына сәйкес таяқты белгілеген мерзімге көбірек алып келсе, сол топ жеңеді. Ойын балаларды белгілі бір мақсатта ұжымдық әрекет жасауға, шапшаңдыққа үйретеді.

Шүлдік ойыны

Жазық алаңда ойналатын жас өспірімдер ойынының бірі - «Шүлдік» ойыны. Ойынға екі басы үшкірленген ұзындығы бір қарыс шүлдік (ағаш) керек. «Шүлдікті» ойнау үшін үлкен шеңбер сызылады, ортасына шүлдік қойылатын шұңқыр қазылады, шүлдік шұңқырдың ішіне емес, үстінде жатуы керек. Әр ойыншының қолында ұзындығы бір метрдей таяғы болуы керек. Ойынға қатынасушылардың санына шек қойылмайды. Ойнаушылардың санына қарай екі топқа бөлінеді.

Бірінші болып кезек алған топтың ойыншысы «шүлдікті» қолындағы таяғымен жерден көтеріп алып, жерге түсірмей соғады да, таяғын шеңбердің үстіне тастайды. Ал екінші болып кезек алған ойыншы шүлдікті түскен жерінен алып, қайтадан соққан ойыншының таяғын көздеп, шеңберге қарай лақтырады. Лақтырған кезде таяққа тигізсе, я болмаса, шеңбердің ішіне түсірсе, онда соғушы ойыншы ойыннан шығып қалады. Шүлдікті бірінші болып жерден көтеріп, жерге түсірмей соққан кезде ойыншы тигізе алмаса, ол да ойыннан шығып қалады. Ал лақтырған ойыншы не таяққа тигізе алмай не болмаса дөңгелек сызықтың ішіне түсіре алмаса, онда бірінші ойыншы енді «шүлдікті» шекіп соғады, әрсоққанда үш реттен соғады. Сөйтіп, «шүлдік» қай жерге барып түссе, сол жерден дөңгелек сызыққа дейінгі қашықтықты таяғымен өлшеп шығадыда, екінші ойыншыға ұпай мөлшерін белгілейді. Бірінші ойыншы әлгі

себептермен ойыннан шығып қалса, онда екінші ойыншы соғушы болады, ол шығып қалса, үшінші ойыншы соғушы болады. Ойын осылайша барлық ойыншы ойнап болғанша, жалғаса береді.

Ойынның шарты бойынша шекіген кезде «шүлдікке» тимей, таяғыжер қауып қалса, ұпайы күйіп кетеді. Шүлдікті екінші рет шекіген ойыншы, оны қолымен ұстап қойса, онда да оның ұпайы күйіп кетеді. Сондықтан «шүлдікті» тек үшінші рет шекігеннен кейін ғана ұстауға болады.

«Шүлдік» ойыны ойнаушылардың қолдарының бұлшық етін жетілдіріп, жылдамдыққа үйретеді, «Шүлдікті» сызықтың үстіне түсіруге ұмтылу арқылы көз мөлшері, дәлділік пен мергендік қабілеттері жетіледі.

Жапалақтар мен қарлығаштар

Жапалақтар мен қарлығаштар - ұлттық ойын. Ойын кең, жазық алаңда өтеді. Ойынға қатынасусыларға шек қойылмайды. Ойнаушылар екі топқа бөлінеді де бірінің арқасына бірі арқасын қаратып, екі сан құрып тұрады. Бір қатардағыларды жапалақтар, екіншісін қарлығаштар деп атайды. Орталарынан біреуін ойын жүргізуші етіп сайлап алады. Ол ойыншылардың арасынан жүріп отырып, сөзін үзіп-үзіп, созып сөйлейді: қар (үзіліс) - лы - ғаш немесе жа..., ал сөз аяғын айтпайды. Сонда аты аталған топ бытырап қаша жөнеледі де, аты толық аталмаған топ оларды қуады. Ұсталған ойыншы ұстаған топтың ойыншыларының қатарына қосылады.

Ойын тәртібі: қашушылар мен ұстаушылар алдын ала келісілген белгі бойынша ұсталғанын мойындайды. Ол үшін қашушы ойыншы қолын тигізсе болды. Қай топтың жеңгенін ойын соңында қайсысының саны көп болса, соған қарай шешеді.

